

વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૧૫૦/-

વર્ષ : ૩૯મું
માર્ચ : ૨૦૧૪
અંક : ૪૩૦

મંગલ મંદિર

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદનું માસિક મુખપત્ર

મંગલ મંદિર • માર્ચ-૨૦૧૪ • ૧
(કુલ પાના : ૧૧૦)

ભરમદા
સરદાર સરોવર
ડેમ

તંત્રી મંડળ :
અશોક મહેતા - મુખ્ય તંત્રી
મનુભાઈ શાહ
દિનેશચંદ્ર મહેતા

મુખ્ય કાર્યાલય :-

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

માતુશ્રી સાકરબહેન રવજી મોરારજી લાલન (હોડાય-સુશ્રીમવાલા)

શ્રી કચ્છી જૈન ભવન

૪૩-૪૪, બ્રાહ્મણ મિત્રમંડળ સોસાયટી, પાલડી, એલિસબ્રીજ, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૬

ફોન : (079) 2657 8892, 2658 1501, 2657 9469 ફેક્સ : (079) 2658 2060

Email : kutchi_jainamd@hotmail.com • Website : www.kutchijainahd.org

navbhara
sahitya mand
An icon of literature

ગાંધીજીએ કહ્યું છે કે ઉત્તમ વાંચન એ આત્માનો ખોરાક છે. આપણા પરિવારને ઉત્તમ વાંચન મળી રહે, ઉત્તમ સંસ્કાર મળી રહે તે જવાબદારી આપણી છે. પ્રત્યેક પરિવાર માટે ઉપયોગી બની રહે તથા પ્રત્યેક ગુજરાતી પરને પોતિફું પારિવારિક વાંચન મળી રહે તે માટે નવભારત સાહિત્ય મંદિર રજૂ કરે છે ‘ગૃહ-પુસ્તકાલય યોજના’. જેમાં દરેક પરિવારને પોંધાય તેવા બજેટમાં અમે ખાસ પુસ્તકોના ‘પરિવાર વાંચન સેટ’ તૈયાર કર્યાં છે. આ સેટમાં પરિવારમાં વસતાં તમામ લોકોને ઉપયોગી બની રહે તેવાં પુસ્તકોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.

આ યોજનામાં અમારી સાથે જોડાઓ અને આપના પરિવારને ઉત્તમ વાંચન આપો, કારણ કે ઉત્તમ વાંચન ક્યારેય એલે જતું નથી. શક્ય છે કે અમે મોકલેલી યાદીમાંથી એકાદ-બે પુસ્તકો આપની પાસે પહેલેથી જ હોય, તો એના માટે નિશ્ચિત રહો. આપની પાસે જે પુસ્તક હોય તે આ સેટ ખરીદતા પહેલાં અમને જણાવી એ જ કિંમતનું અન્ય પુસ્તક પસંદ કરી શકો છો. આ યોજનામાં જોડાવા અમને સત્વરે પત્ર લખો અથવા રૂ-બ-રૂમાં અમારી નીચેની ઓફિસના સરનામે સંપર્ક સાધો :

નવભારત સાહિત્ય મંદિર

૨૦૨, પેલિકન હાઉસ, આશ્રમરોડ, અમદાવાદ
ફોન : (૦૭૯) ૨૬૫૮૦૩૬૫, ૨૬૫૮૩૭૮૭
પનાસા પોળની સામે, ગાંધી રોડ, અમદાવાદ
ફોન : (૦૭૯) ૨૨૧૩૨૯૨૧, ૨૨૧૩૯૨૫૩

નવભારત સાહિત્ય મંદિર પ્રસ્તુત કરે છે ખાસ આપના માટે
“ગૃહ-પુસ્તકાલય યોજના”

દરેક વ્યક્તિને ઉપયોગી વાંચન

- બાળકોને ઉપયોગી પુસ્તકો
- પરિવારનાં વડીલોને ઉપયોગી પુસ્તકો
- પરિવારનાં ગૃહસ્થને ઉપયોગી પુસ્તકો
- પરિવારનાં ગૃહીણીઓને ઉપયોગી પુસ્તકો
- પરિવારનાં વિદ્યાર્થીઓને ઉપયોગી પુસ્તકો
- ગુજરાતી ભાષાનાં ચિરંજીવી પ્રશિષ્ટ પુસ્તકો

એક જ સેટમાં આપના પરિવારને ઉપયોગી પુસ્તકો એક સાથે તમને મળી રહેશે. એ પણ ખાસ ડિસ્કાઉન્ટ સાથે. દરેક પરિવારને પોંધાય તે માટે અમે ખાસ સ્કીમ તૈયાર કરી છે. જેમાં તમને મળશે,

- માત્ર ૧૦૦૦/- રૂ.માં ૧૨૫૦/- રૂ.નાં પુસ્તકો
- માત્ર ૩૦૦૦/- રૂ.માં ૪૦૦૦/- રૂ.નાં પુસ્તકો
- માત્ર ૫૦૦૦/- રૂ.માં ૬૫૦૦/- રૂ.નાં પુસ્તકો

આપને મનગમતાં કોઈ પણ પુસ્તક માટે સંપર્ક કરો તથા અમારે બે સેન્ટ્રલ એ.સી. શો-રૂમ્લી મુલાકાત લો.

Like us on : [facebook.com/NavbharaSahityaMandir](https://www.facebook.com/NavbharaSahityaMandir)
e-mail : info@navbharatonline.com web : www.navbharatonline.com

BHARAT B. GALA

NAVINCHANDRA D. DEDHIA

Rajju
ENTERPRISE

RE-ROLLING / S.S. PATTI - PATTI

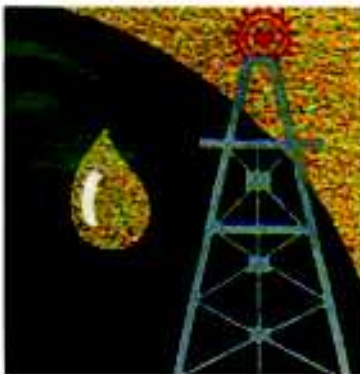
179 & 323, Unit-2, G.V.M.M., Odhav, Ahmedabad - 382 415.
Telefax : 2290 0896, 2290 0300 Mob. : 93270 05460, 80006 05460

Available on HIRE

- Gas Engine Driven Generators
Range : 50 KVA to 10 Mega Watts
- Gas Engine Driven Gas Compressors
Range : 10 HP to 8000 HP
- Oil & Gas Processing Equipments Readily Available
- Work Over Rig 100 Ton, 50 Ton & 30 Ton Capacity
- 120 kg/cm² Air Compressors

We Provide

- Complete equipment Readily Available
- Spare Parts
- Operation & Maintenance
- Engineering Consultancy

Corporate Office :

Deep Industries Limited

6th Floor, N.G. Tower, Opp. Fun Republic Cinema,
S.G. Highway, Ahmedabad - 380 015.
Tel # 91-79-26862076/78
Fax # 91-79-26862077

Registered Office :

Deep Industries Limited

Opp. Suryanarayan Bungalows,
State Highway, Motera,
Dist. Gandhinagar.
Phone # 91-79-27571128
Fax # 91-79-27502464
Email info@deepindustries.com

AN ISO 9001 - 2000 COMPANY

નવું વર્ષ કચ્છ અને બૃહદ્ કચ્છની જનતાને
મંગલમયી બની રહે એ જ અભ્યર્થના....

જીવદયાપ્રેમીઓ દાનવીર દાતાઓ

આપના અમૂલ્ય દાનની સરવાણીનો મોટો પ્રવાહ પાંજરાપોળો તરફ વાળો

- ◆ આપનો કે આપના પરિવારજનોનો, બાળકોનો જન્મદિવસ.
- ◆ લગ્નદિવસ, લગ્નતિથીની ઉજવણી, લગ્નના ૨૫ કે ૫૦ વર્ષની ઉજવણી.
- ◆ આપની જીંદગીના ૫૦/૭૫ વર્ષની ઉજવણી.
- ◆ આપના સ્વજનની પૂણ્યતિથી, દેવ-દેવીના પહેડી પ્રસાદનો દિવસ વગેરે પ્રસંગોને નિરાધાર-મુંગા જીવો માટે અભ્યદાનનો અવસર બનાવો.
- ◆ વર્તમાનકાળે પાંજરાપોળોને મુશ્કેલ પરિસ્થિતિ ઉદ્ભવી છે.
- ◆ વધુ વરસાદના કારણે લીલા દુકાળની પરિસ્થિતિ ઉદ્ભવી છે.
- ◆ ઘાસ-ચારા-દાણાખાણના ભાવ વધતા જાય છે. ખુબ તંગી વર્તાય છે.
- ◆ હાલમાં પરિસ્થિતિ વિકટ છે તો ઊનાખામાં શું ચરો ? પરિસ્થિતિ વધુ બગડશે.
- ◆ વધતા જતા વહિવટી ખર્ચ-મોંઘવારી અને ઘટતા જતા વ્યાજદરથી બે પાસા ભેગા કરવા મુશ્કેલ બન્યા છે.
- ◆ દરેક પાંજરાપોળોના બજેટખર્ચ દોઢાથી બમણા થઈ જવાની શક્યતા છે.
- ◆ વર્તમાનકાળમાં નવા નવા કતલખાના ખોલાતા પાંજરાપોળોની જરૂરિયાત વધી છે.
- ◆ ચાંત્રિકરણ, શહેરીકરણ, વાહન વ્યવહાર વધવાથી પશુઓનો વપરાશ ઘટતો જાય છે.
- ◆ ચરિયાણ ગૌચરની જમીનો ઉદ્યોગોને અપાતા મોંઘી ચતી જાય છે.
- ◆ ખેતીની વેદાશમાં રોકડીયા પાક તરફ ખેડૂતોનું વલણ વધી ગયું છે. ચરિયાણ ગૌચર જમીનો પર દબાણ ચતા જાય છે.
- ◆ ખેડૂતો તરફથી ભેટમાં મળતું ઘાસ ઓછું થવા લાગ્યું છે.
- ◆ આપણો વસવાટ શહેરોમાં ચતા પશુઓ પ્રત્યે દયા-ભાવના લાગણી ઘટી છે.
- ◆ માંસાહારનો પ્રચાર વધતા, માંસની નિકાસ વધતા પશુઓની બેફામકતલ વધી છે.
- ◆ પશુ બચશે તો દેશ બચશે, ખેતી બચશે, પર્યાવરણ બચશે, ગરીબી, ભૂખમરો ઘટશે.

કચ્છની કોઈપણ ૮૦ પાંજરાપોળમાં દાન મોકલવા માર્ગદર્શન અને પશુસંખ્યા જાણવા ફોન કરી શકશો,
લિસ્ટ મંગાવી શકશો અથવા પ્રતિનિધીને રૂબરૂ બોલાવી લેશો.

શ્રી કચ્છ જિલ્લા પાંજરાપોળ ગૌશાળા સંગઠન

માતૃશ્રી મેઘબાઈ અને પિતાશ્રી ધારશી માલશી ભેદા-મોખા (યાણા)

કાર્યાલય : શ્રી આશાપુરા રીંગરોડ, સોનીવાડ, સોનીવાડ કોમ્પ્લેક્સ, પહેલા માળે, ઓફિસ નં. ૧૨૭/૧૩૦. ભુજ-કચ્છ (ગુજરાત) ૩૭૦ ૦૦૧.

ભાજ ઓફિસ : ૦૨૮૩૨-૨૨૭૩૦૪. મો. ૦૯૯૦૪૮ ૩૧૫૧૪ (શ્રી ભરતભાઈ સેઘરવા)

સૌજન્ય દાતા : દીપક તથા ગીરીશ ધારશી માલશી ભેદા - મોખા (યાણા)

: મુંબઈ ઓફિસ :

માતૃશ્રી મેઘબાઈ અને પિતાશ્રી ધારશી માલશી ભેદા-મોખા (યાણા)

૩૦૭/૩૧૧, સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલ રોડ, ૧૩ કાનજી મેન્શન, મોકુલધામ હોટલની બાજુમાં, મુંબઈ-૪૦૦ ૦૦૪.

ટે. નં. ૨૩૮૧૩૭૩૩ / ૬૬૩૮૦૫૦૦. મો. ૯૯૨૦૨ ૯૮૭૨૬ / ૯૯૧૩૯ ૫૩૮૫૬

 anant
SHIV
residency

2&3 BHK Apartments

Comfort Living Apartments

Developer
ANSHUL
InfraProjects Pvt. Ltd.

www.anshulinfraprojects.com
info@anshulinfraprojects.com

98251 55995

Construction by:

RHYTHM

Site: Sharda Mandir Road, Nr. Bhimnath Mahadev, Nr. Swapnil Flat, Paldi, Ahmedabad.

READY POSSESSION...

a peaceful way of life !

Sukrut Repose

3042 & 3096 Sq. Ft.

9825126868

Site Address :

B/h. Abhishree Corporate Park, Nr. Rameshwar Farm

ISKCON (Temple) - Aambli Road, Off SG Highway, Ahmedabad

sukrutrepose@gmail.com | www.sukrutrepose.com

A project by:

EssGee Sukrut Pvt. Ltd.

205, Amulya Complex, Opp. Central Bank of India,
Ambawadi Circle, Ahmedabad-380015.

Constructed by:

RHYTHM

Architect

HIREN PATEL ARCHITECTS

છેલ્લા ૩૮ વર્ષથી દર મહિનાની ૫ તારીખે નિયમિતપણે પોસ્ટ કરવામાં આવતું “શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ”નું મુખપત્ર

“મંગલ મંદિર”

મુખ્ય કાર્યાલય

શ્રી કચ્છી જૈન ભવન,

૪૩-૪૪, શ્રી બ્રાહ્મણ મિત્રમંડળ સોસાયટી,
પાલડી, એલિસબ્રિજ, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૬.

ફોન : (૦૭૯) ૨૬૫૭૮૮૯૨, ૨૬૫૮૧૫૦૧

ફેક્સ : (૦૭૯) ૨૬૫૮૨૦૬૦

ઈ-મેઈલ : kutchi_jainamd@hotmail.com

વેબ-સાઈટ : www.kutchijainahd.org

તંત્રીમંડળ

અશોક મહેતા (૯૮૨૫૩ ૨૨૬૮૯) – મુખ્યતંત્રી

મનુભાઈ શાહ (૯૮૨૫૦ ૩૧૫૨૮)

દિનેશચંદ્ર રતિલાલ મહેતા (૯૯૨૪૩ ૪૨૬૨૮)

વિવિધ વિભાગો

વલોવતન

દિનેશ આર. મહેતા (૯૯૨૪૩ ૪૨૬૨૮)

સાર સમાચાર

શાંતિલાલ સંઘવી

બાલુડે જયું ગાલિયું

ગુલાબચંદ ધારશી રાંભિયા (૦૭૯-૨૫૪૬૮૧૬૦)

ખાણવા જેવું, સુકોકુ અને શબ્દ રમત

રવનીકાંત પારેખ (૯૮૯૮૦ ૫૩૫૨૧)

લેખકોને નમ્ર વિનંતી

‘મંગલ મંદિર’માં પ્રગટ કરવા માટે વિપુલ પ્રમાણમાં લેખ સામગ્રી અમને મળતી રહે છે અને એટલે સ્વીકૃત કૃતિઓને પ્રગટ કરવાનું પણ સ્વાભાવિક રીતે વિલંબાય. મંગલ મંદિરના ધોરણને ધ્યાનમાં લઈ, પોતાની રચના મોકલતી વખતે લેખક સ્વવિવેક દાખવે તેવી વિનંતી છે.

એક સાથે એકથી વધુ કૃતિઓ ન મોકલવા વિનંતી.

ભાષાદોષ અને લાંબા લેખો અસ્વીકાર્ય બનશે તેની નોંધ લેવા વિનંતી. લેખમાં એકની એક વાતનું પુનરાવર્તન (રિપિટેશન) ટાળવું જરૂરી છે. કૃતિની હસ્તપ્રત સ્વચ્છ અને સુવાચ્ય હોવી જોઈએ. આશા છે કે, આ બાબતમાં લેખક મિત્રોનો સહકાર અમને મળી રહેશે.

– મુખ્યતંત્રી

અનુક્રમણિકા

લેખ

લેખક પાના નં.

- તંત્રી લેખ :
  - (૧) કચ્છને ફાળવાયેલ વધારાના પાણીના કાર્યો વિલંબમાં
  - (૨) શૈક્ષણિક ક્ષેત્રે સમાજની પ્રગતિ..... અશોક મહેતા.....૯
- ‘મંગલ મંદિર’માં પ્રસારિત કરવાની જાહેરાતના માસિક દર ૧૨
- ‘મંગલ મંદિર’ – આકર્ષક પુસ્તકાર યોજના..... ૧૩
- આગામી કાર્યક્રમોની એક ઝલક..... ૧૩

લેખ વિભાગ :

કચ્છ

- ચારણીદેવી – દેવલબાઈ
કચ્છની રસધાર : મણકો-૧૭ ..... દુલેરાય કારાણી ૧૫
- મહેસૂલી તંત્રના અન્યાયનું પરિણામ!! ..... શશીકાંત ઠક્કર ૧૭
- પાળિયા કથા : ચાંચિયા સાથે લડતા શહીદી વહોરી – કુંભો વાણેત ..... નરેશ પી. અંતાણી ૧૮

સમાજની ક્ષિતિજો

- પતિ-પત્ની સંબંધ
નર-નારીના સંબંધો અને લગ્ન સંસ્થા : પ્રકરણ-૩ ..... સ્વામી શ્રી સચ્ચિદાનંદજી ૨૦
- અમદાવાદનું કચ્છી જૈન યુવા ધન ..... હંસરાજ કંસારા ૨૨
- જેને આપણે પૂજતા હોઈએ એ અચાનક સામે મળે તો? ..... ડૉ. યાસીન દલાલ ૨૮
- એકવીસમી સદીમાં પણ અકબંધ, વારકરી પરંપરા! ..... લાલ રાંભિયા ૩૦
- ઊંઘમાં જ મૃત્યુ આભડી જાય તો? ..... ડૉ. કિરણ ન. શિંગલોત ૩૧
- જૈન અને લઘુમતીનો દરજ્જો ..... મિતેષ એમ. સોલંકી, M.Sc., M.Phil., MBA ૩૪
- છી... છી.... આવી વાત ના કરાય! ..... મયૂર દેઢિયા ૩૬

વિચાર વિમર્શ

- જિંદગી એટલે શું? ..... ડૉ. ચંદ્રકાંત મહેતા, પૂર્વ ઉપકુલપતિ, ગુજ. યુનિ. ૩૮
- જિંદગીની ચેકબુક પર ખોટી સહી ના કરીએ ..... દિનેશ પાંચાલ ૪૦

વિચાર મંથન

- ઈશ્વરની આવશ્યકતા – પ્રકરણ : ૪ ..... મૂળ લેખક : સુબોધ શાહ (રજુઆત : મુરજી ગડા) ૪૨

આસ્થા

- ‘મોહે લાગી લગન ગુરુ ચરણન કી’ ..... ડૉ. ગીરીશ વીછીવોરા ૪૫

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદના
“પદાધિકારીશ્રીઓ”

મેનેજિંગ ટ્રસ્ટી

શ્રી અશોકકુમાર સાકરચંદ મહેતા
ઘર : ૩૦૧૫ ૦૦૨૨, મો. ૯૮૨૫૩ ૨૨૬૮૯

ઉપપ્રમુખ-૧

શ્રી પ્રતાપ નારાયણ દંડ
ઘર : ૨૬૪૦૫૦૪૭, ઓ. : ૨૬૪૦૧૭૩૫/૪૨
મો. ૯૪૨૬૭ ૨૫૬૧૯

ઉપપ્રમુખ-૨

શ્રી મનુભાઈ ગોવિંદલાલ શાહ
ઘર : ૨૬૪૪ ૬૪૧૩, ઓ. ૨૬૪૦ ૧૧૫૦
મો. ૯૮૨૫૦ ૩૧૫૨૮

માનદ મંત્રી

શ્રી કાંતિલાલ રામજી શાહ
ઘર : ૨૬૪૨૩૮૯૫, ઓ. : ૨૫૮૯૪૫૫૬/૨૫૮૩૩૯૮૯
મો. ૯૩૨૮૦ ૦૧૧૪૦

સહમંત્રી

શ્રી હસમુખ બાબુભાઈ શાહ (ખાંડવાલા)
ઘર : ૨૬૬૦૩૪૫૮, ઓ. : ૨૬૬૦૫૪૫૩
મો. ૯૮૨૫૦ ૪૦૬૬૬

ખજાનચી

શ્રી ચંદ્રકાંત દામજી શાહ (ઘર) ૨૬૬૦૫૨૨૫

સહ ખજાનચી

શ્રી રમણિકલાલ કુંવરજી ગોસર
ઘર : ૨૬૬૫૦૨૯૯, મો. ૯૪૨૮૩ ૫૧૩૭૦

શ્રી કચ્છી વિશ્રામ ગૃહનું સરનામું :

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ
સંચાલિત
શ્રી ખનિજ વિકાસ નિગમ લિ. પ્રાયોજિત
શ્રી કચ્છી વિશ્રામ ગૃહ
અસ્થિતનગર દેરાસરની સામે,
ગાંધી વિદ્યાલયની ગલીમાં, રચના સ્કૂલની પાછળ,
રાજસ્થાન હોસ્પિટલ પાસે, શાહીબાગ,
અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૪. ફોન : ૦૭૯-૨૨૮૮૪૫૪૭

સેવા ભવનનું સરનામું :

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ સંચાલિત
માતૃશ્રી કંકુબહેન કાનજીભાઈ રવજી (નાની ખાખરવાલા) સેવા
ભવન, એસ. ટી સ્ટેન્ડ પાસે, સલ્કાર ગેસ્ટ હાઉસની
સામે, રૂગનાથપુરા, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૨૨.
ફોન : ૦૭૯-૨૫૪૬૧૨૭૦

અંકમાં પ્રસિધ્ધ થયેલ લેખો તથા અન્ય
વિભાગની માહિતીઓ સાથે તંત્રીમંડળ સહમત
છે તેમ માની લેવું જરૂરી નથી. રજૂ થયેલ વિચારો
જે તે વ્યક્તિના હોય છે, જેની નોંધ લેવા વિનંતી.

ઈતિહાસ

- શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદનો ઈતિહાસ..... સંકલન : પ્રતાપ નારાયણ દંડ..... ૪૭
પ્રકરણ-૨૬

વાર્તા

- ભાનુમતિ..... હરેશ ધોળકિયા..... ૫૦
- સુપ્રિયાની મજા ને માને સજા..... ડૉ. ઊર્મિલા શાહ..... ૫૮

સંસ્થા / વ્યક્તિ વિશેષ

- ચીથરે વીટ્યું રતન
સંભારણાની સફર - મણકો : ૧૦..... ડૉ. સુધા મૂર્તિ (અનુવાદ : સોનલ મોદી)..... ૬૦
- સુરતમાં વિકલાંગ બાળકોની સેવા કરતાં વિકલાંગ રેખાબહેન
(૮મી માર્ચ - મહિલા દિને)..... કિરણ ચાંપાનેરી 'સેતુ'..... ૬૨
- માનસી - ગતિવિધિઓ..... લીલાધર ગડા..... ૬૪

તંદુરસ્તી

- “કોઈની નજર લાગી છે કે મનની બીમારી?”..... ડૉ. મણિલાલ ગડા, ડૉ. દીપ્તિ શાહ (ગડા)..... ૬૫

હળવાશની કાણોમાં

- બાલુડેં જયું ગાલિયું..... સંકલન : ગુલાબચંદ ધારશી રાંભિયા..... ૬૭

નિયમિત વિભાગો

- આંજો કાગર..... ૬૯
- અન્ય સંસ્થાઓના સમાચાર..... ૭૨
- સાર સમાચાર..... સંકલન : શાંતિલાલ સંઘવી..... ૭૫
- શબ્દ રમત-૯૧..... સંકલન : રજનીકાંત પારેખ..... ૭૭
- શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદની લાઈબ્રેરીને ભેટ મળેલ પુસ્તકોની યાદી..... ૭૮
- Nano 9 Sudoku (ક્રમાંક : ૧૦૪૭)..... સંકલન : રજનીકાંત પારેખ..... ૭૯
- જાણવા જેવું..... સંકલન : રજનીકાંત પારેખ..... ૮૦
- ‘મંગલ મંદિર’ - પ્રાત થયેલાં લવાજમ..... ૮૧
- વલોવતન..... સંકલન : દિનેશ આર. મહેતા..... ૮૨
- સમાજ દર્પણ..... ૮૯
- સંસ્થા સમાચાર..... ૯૧
- શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદનો માસિક અહેવાલ..... ૧૦૦
- ઊડતી નજરે..... ૧૦૪

તંત્રી લેખ

કચ્છને ફાળવાયેલા વધારાના પાણીના કાર્યો વિલંબમાં

— અશોક મહેતા

કચ્છને નર્મદા નદીના વધારાના પાણીમાંથી ૧.૦૦ એમ.એ.એફ. પાણી ફાળવવામાં આવેલ છે. જળસંચિયાર્થ વિભાગના આયોજનો મુજબ નર્મદા નદીની કચ્છ બ્રાંચ કેનાલમાંથી કચ્છમાં અલગ અલગ ૮ સ્થળેથી આ પાણી મેળવી તેને હયાત ડેમોમાં અથવા તો નવા બનાવેલ સરોવરમાં ઠાલવવામાં આવશે. ઉપરોક્ત પાણી તથા વરસાદી પાણીથી વિવિધ ડેમોની હયાત યોજનાઓની કેનાલ દ્વારા ૧૦,૮૦,૦૦૦ એકર ખેતીની જમીનમાં ખેતી સુનિશ્ચિત થઈ શકશે. એક એકરે રૂ. ૧૫,૦૦૦/- નો જે તે ખેડૂતનો નફો ગણતાં આ નફાની રકમ ટોટલ રૂ. ૧૬૨૦ કરોડ એક વર્ષની થઈ શકે. આ વાર્ષિક રૂ. ૧૬૨૦ કરોડની નેટ નફાની આવક કચ્છના વિવિધ ગામડાંઓના ખેડૂતોના હાથમાં ડાયરેક્ટ જવાની કે જેનાથી ખૂબ જ ટૂંકા ગાળામાં આ ગામડાંઓ સમૃદ્ધ થઈ શકે.

પરંતુ પ્રશ્ન એ થાય છે કે કચ્છ માટે આટલી મહત્વાકાંક્ષી યોજનાની આજે પરિસ્થિતિ શું છે? વર્ષ ૨૦૦૬માં જાહેર કરવામાં આવેલ આ વધારાના પાણી શું આજે વર્ષ ૨૦૧૪માં કચ્છમાં પહોંચ્યા? આ ૮ વર્ષ દરમિયાન કચ્છની રાજકીય, સામાજિક, સેવાભાવી, શૈક્ષણિક કે અન્ય કોઈ પાંખે આ પાણી વહેલી તકે કચ્છમાં પહોંચે તેવા પ્રયાસ કર્યા? આ વિષય મુખ્યત્વે તો રાજકીય નેતાગીરીની કક્ષાનો કહેવાય છતાં કોઈ રાજકીય નેતાગીરીએ આ બાબત કોઈ પણ પ્રકારના પ્રયાસ કર્યા? અમે કચ્છના કોઈ પણ પક્ષની રાજકીય નેતાગીરીને આથી જાહેર સ્વરૂપે પૂછીએ છીએ કે તેઓએ આ બાબતે શું પ્રયાસ કર્યા અને તેના શું પરિણામ આવ્યા એ જાહેર જનતાને પોતાના નિવેદન પ્રસારિત કરી તેની વિગતો લોકોને જણાવે.

અમને મળેલ સમાચાર અનુસાર આ બાબતે જળસંચિયાર્થ મંત્રી સમક્ષ અથવા તો જળસંચિયાર્થ વિભાગમાં કચ્છની કોઈ પણ વ્યક્તિ દ્વારા એક પણ રજૂઆત કરવામાં આવેલ નથી. આ માટે કચ્છની કમનસીબી સિવાય શું કહી શકાય?

કચ્છ ડેવલપમેન્ટ કાઉન્સિલ દ્વારા સૌ પ્રથમ પોતાના પ્રયાસો કચ્છને ફાળવવામાં આવેલ ૦.૫ એમ.એ.એફ. નિયમિત પાણી માટે સરદાર સરોવર નર્મદા નિગમના અધિકારીઓની વારંવાર મુલાકાત લઈને અથવા તો વારંવારના પત્ર વ્યવહાર દ્વારા આદરવામાં આવ્યા. છેવટે વર્ષ ૨૦૧૦માં નર્મદા નિગમના ડાયરેક્ટર તરીકે શ્રી મૂકેશભાઈ ઝવેરીની નિમણૂક થતાં અત્યારે તો એવું લાગે છે કે આવતા બે-ત્રણ વર્ષોમાં આ પાણી માંડવીના મોડકૂવા સુધી તો પહોંચી આવશે. પરંતુ કચ્છ બ્રાંચ કેનાલમાં પાણી આવી જવાથી કચ્છના ખેતરો સુધી પાણી નહીં પહોંચે. (ગુજરાતના મોટા ભાગમાં આ જ પરિસ્થિતિ છે.) તેના માટે સબ બ્રાંચ કેનાલ, માઈનોર કેનાલ, સબ-માઈનોર કેનાલ, ડિસ્ટ્રીબ્યુટરી કેનાલ વગેરેના આયોજનોથી જ ખેતર સુધી પાણી પહોંચી શકે. સમાચાર મળ્યા મુજબ આ માટે જમીન સંપાદન કરવાની, હજુ સુધી કોઈ પણ પ્રકારની પ્રક્રિયાનો આરંભ કરવામાં આવેલ નથી. અમને આશા છે કે કચ્છની પ્રજાના અને કચ્છના ખેડૂતોના સાચા હિતેચ્છુ એવા શ્રી મૂકેશભાઈ વર્ષ ૨૦૧૫માં વાગડ વિભાગના ખેતરોમાં જરૂરથી આ પાણી વહેવડાવી શકશે અને ત્યાંના ખેતરોમાં જરૂરથી આ પાણીથી પાકો લેવાઈ શકશે અને ત્યારબાદ આ જ પ્રકારની કાર્યવાહી માંડવી સુધી ધપાવી શકાશે.

કચ્છ ડેવલપમેન્ટ કાઉન્સિલે કચ્છને ફાળવવામાં આવેલ વધારાના પાણીના આયોજનો માટે હાલે તેનું ધ્યાન કેન્દ્રિત કરેલ છે. તે માટે અગાઉ જળસંચિયાર્થ વિભાગના ચીફ એન્જિનિયરશ્રીની મુલાકાત વારંવાર લેવામાં આવેલ હતી. ત્યારબાદ આ વિભાગના અગ્ર સચિવની મુલાકાત લેવામાં આવેલ અને તેઓશ્રીને આવેદન પત્ર પણ આપવામાં આવેલ. છેલ્લે જળસંચિયાર્થ વિભાગના માનદ્ મંત્રી માનનીય શ્રી બાબુભાઈ બોખીરિયાની મુલાકાત પણ લેવામાં આવેલ અને તેઓશ્રીને આ બાબતે ઝડપી કાર્યવાહી કરવાની વિનંતી કરવામાં આવેલ હતી.

માનનીય શ્રી બાબુભાઈ બોખીરિયાનો પ્રત્યુત્તર કોઈ પણ કચ્છીને ગળે ન ઉતરે તેવો હતો. કચ્છને તેઓ ઓરમાન પ્રદેશ ગણતા હોય તેવી છાપ તેમના પ્રત્યુત્તરથી ઉત્પન્ન થતી હતી.

પ્રયત્ન વિના નસીબ બિચારું કંઈ કામ કરી શકતું નથી.

માનનીય શ્રી બાબુભાઈ બોખીરિયાએ જણાવેલ કે ગુજરાત સરકારે પ્રથમ અંદાજિત રૂ. ૪,૦૦૦/- કરોડના વધારાના પાણીના કાર્યો ઉત્તર ગુજરાતમાં પૂરા કર્યા. ત્યારબાદ સરકારશ્રીએ સૌરાષ્ટ્રને ફાળવાયેલ વધારાના પાણીના આયોજનોના કાર્યો કે જે અંદાજિત રૂ. ૧૦,૦૦૦ કરોડના નક્કી કરવામાં આવેલ છે તે કાર્યો હાથ પર લીધેલ છે અને હાલે આ કાર્યો ચાલુ છે. આ કાર્યોને પૂરા થતા આશરે બે-ત્રણ વર્ષ તો લાગી જશે. ત્યારબાદ કચ્છના કાર્યો હાથ પર લેવામાં આવશે. આ જવાબે એવી ભ્રાંતિ ઉત્પન્ન કરેલ કે કચ્છ એક ઓરમાયો પ્રદેશ હોય અથવા તો કચ્છ પર દયા-દાન કરવાના હોય એ રીતે તેઓશ્રીની ગણના રહેલ હતી. ઉત્તર ગુજરાત અને સૌરાષ્ટ્ર કરતાં કચ્છ સવિશેષપણે દુષ્કાળના ઓછાયામાં જીવી રહેલ છે. તેના ૧૦ વર્ષમાંથી ૭ વર્ષ દુષ્કાળ કે અછતમાં પસાર થાય છે, તેવા પ્રદેશની કે જે ગુજરાતનો જ એક ભાગ છે, ત્યાંની પ્રજાની મુશ્કેલીઓ દૂર કરવાની અથવા તો તેને આફતમાંથી ઉગારવાની કોઈ ઉતાવળની પ્રતીતિ જ તેમના પ્રત્યુત્તરમાં દેખાયેલ ન હતી.

અમે આ લેખ દ્વારા કચ્છની જાગૃત જનતાને અને ખાસ કરીને રાજકીય નેતાગીરીને કચ્છના વધારાના પાણીના કાર્યો ગુજરાત સરકાર સત્વરે હાથ પર લે તેવા પ્રયાસ કરવા અપીલ કરીએ છીએ.

શૈક્ષણિક ક્ષેત્રે સમાજની પ્રગતિ

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદની કુલ ૩૩૦૦ની સંખ્યાની વસતિમાંથી ૧૮થી ૩૦ વર્ષની વયેની વયજૂથના ૬૩૩ યુવા - યુવતીઓની યાદી 'મંગલ મંદિર'ના જાન્યુઆરી-૨૦૧૪ના અંકમાં પ્રસારિત કરવામાં આવેલ હતી. સાથે સાથે તેઓના શિક્ષણની માહિતી પણ આપવામાં આવેલ હતી.

આ માહિતીના આધારે મુરબ્બી શ્રી હંસરાજભાઈ કંસારાએ એક માસની સતત મહેનત બાદ વિવિધ પ્રકારના કોઠાઓ સહિત એક અભ્યાસ લેખ તૈયાર કરેલ છે કે જે આ અંકમાં અન્યત્ર પ્રસારિત કરવામાં આવેલ છે.

મુરબ્બી શ્રી હંસરાજભાઈના અભ્યાસ પેપરના સમાપન અનુસાર અથવા તો તે સિવાય પણ કેટલાક મુદ્દાઓ ઉપસી આવેલ છે કે જે અત્રે પ્રસ્તુત છે.

૧. ૧૯૪૭ની આઝાદી બાદ આજે વર્ષ ૨૦૧૪માં ૧૦૦ ટકા યુવાવર્ગ શિક્ષિત છે.
૨. સમાજની યુવતીઓ પણ ૧૦૦ ટકા શિક્ષિત છે અને અનેક સ્થળે યુવાનો કરતા યુવતીઓ શૈક્ષણિક ક્ષેત્રે આગળ છે.
૩. ૬૩૩માંથી ૪૨ વિદ્યાર્થી (૮ ટકા) ધોરણ-૧૨થી નીચેના અભ્યાસક્રમવાળા, ૮૭ વિદ્યાર્થી (૧૫ ટકા) ધોરણ-૧૨ સુધીના અભ્યાસવાળા, ૧૮૨ વિદ્યાર્થી (૨૮ ટકા) કોમર્સની લાઈન પસંદવાળા, ૧૯ વિદ્યાર્થી (૩ ટકા) આર્ટસની શાખાના અને ૨૧ વિદ્યાર્થી (૩.૩ ટકા) સાયન્સની લાઈન પસંદ કરવાવાળા છે.
૪. કોમર્સ, ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ, કંપની સેક્ટરી વગેરે પ્રકારની વાણિજ્ય વ્યવસ્થાપનના ક્ષેત્રે લગભગ ૭૦ ટકા યુવાવર્ગ છે અને અન્યત્ર ૩૦ ટકા છે.
૫. મેડિકલની એમ.બી.બી.એસ. વગેરે પ્રકારની શાખામાં જનાર માત્ર ૧૨ વિદ્યાર્થી એટલે કે માત્ર ૨ ટકા વિદ્યાર્થી છે.
૬. આઈ.ટી. અથવા કોમ્પ્યુટર ક્ષેત્રે જનાર વિદ્યાર્થી ૩૨ એટલે કે માત્ર ૫ ટકા છે.
૭. એન્જિનિયરિંગ સાઈડે જનાર ૭૫ વિદ્યાર્થીઓ એટલે કે માત્ર ૧૨ ટકા છે.
૮. સાઈકોલોજી, આર્કિટેક્ચર, ફાઈન આર્ટ, માસ કોમ્યુનિકેશન વગેરે પ્રકારની સર્જનાત્મક શ્રાંચમાં જનાર વિદ્યાર્થી ૧૩ની સંખ્યામાં એટલે કે માત્ર ૨ ટકા છે.
૯. પોલિટિક્સ, સોશિયલ એન્જિનિયરિંગ, આઈ.એ.એસ. જેવા ક્ષેત્રે જનાર એક પણ વિદ્યાર્થી નથી.

ઘરમાં કે ઓફિસમાં દોષારોપણને બદલે પ્રેમારોપણથી જ પ્રસન્નતા સર્જાશે.

તારવણ એ નીકળે છે કે મેડિકલ, આઈ.ટી., કોમ્પ્યુટર, આર્કિટેક્ચર, માસ કોમ્યુનિકેશન વગેરે પ્રકારની ટેકનોલોજી બ્રાંચમાં જનાર વિદ્યાર્થીઓનું પ્રમાણ ૨૦ ટકા જેટલું છે અને વાણિજ્ય બ્રાંચનો અભ્યાસ કરનાર (અને તેમાં પણ મુખ્યત્વે કોમર્સ ગ્રેજ્યુએટ)નું પ્રમાણ ૭૦ ટકા જેટલું છે.

આ પ્રકારનું અભ્યાસ ક્ષેત્ર સમાજના ભાવિ માટે કોઈ પણ સંજોગોમાં આશાસ્પદ ના ગણી શકાય. આપણે માત્ર કોઈની ઓફિસો માટે ક્લેરિકલ સ્ટાફ જ ઉત્પન્ન કરી શકીએ છીએ. જીવનમાં જાતે આગળ વધી પોતાની સર્જનાત્મક શક્તિથી સમાજને સમૃદ્ધ બનાવે તેવા આ પરિણામો નથી જ નથી.

સમાજના વિચારવંત નાગરિકે આ પ્રશ્ને મનોમંથન કરી, સમાજનો યુવાવર્ગ યોગ્ય દિશા અને યોગ્ય ક્ષેત્રે આગળ વધે તેવા પ્રયાસો આદરવા જરૂરી છે. સમાજને સમૃદ્ધ બનાવવા સમાજના યુવા વર્ગને યોગ્ય ઉચ્ચ અભ્યાસક્રમમાં જોડવા જરૂરી છે.

અહીં શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજના યુવા વર્ગના અભ્યાસનું વિશ્લેષણ કરવામાં આવેલ છે. પરંતુ આજની સમાન પરિસ્થિતિમાં અન્ય કચ્છી ઘટક સમાજોની પણ આ જ પરિસ્થિતિ રહેવા પામેલ હોય તે શક્ય છે. એટલું જ નહીં, પણ અમદાવાદ કે ગુજરાતના કોઈ પણ સમાજની વત્તા-ઓછા અંશે આ પ્રકારની જ પરિસ્થિતિ હોઈ શકે તેવી શક્યતા પૂરેપૂરી દેખાય છે.

આપણે સમગ્ર ભારત દેશને સમૃદ્ધ બનાવવાના સ્વપ્ન સેવતા હોઈએ તો દરેક ઘટક સમાજની થીંક ઠેંકે તેઓના સમાજના યુવા વર્ગના અભ્યાસક્રમને યોગ્ય મોડ આપવો ખૂબ જ અગત્યનું છે.

આ દૃષ્ટિ નજર સમક્ષ રાખી દરેક ઘટક સમાજે યોગ્ય ઈલાજ સત્વરે હાથ પર લેવા જરૂરી છે.

૨૦૩, સવિતા એન્ડલેવ, સમર્પણ બંગ્લોઝની બાજુમાં, જશુસ બંગ્લો ચાર રસ્તા પાસે,
બોડકદેવ, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૧૫. મો. ૯૮૨૫૩ ૨૨૬૮૯ / ૯૪૨૮૦ ૪૦૨૬૧

ભગવાન મહાવીર પશુ રક્ષા કેન્દ્ર

એકરવાલા અહિંસાધામ

An ISO 9001 : 2008 Certified

મુંબઈ કાર્યાલય : ૫, ગુરૂકૃપા એપાર્ટમેન્ટ, કસ્તુરબા કોસ રોડ નં.-૧, બોરીવલી (ઈસ્ટ), મુંબઈ-૪૦૦ ૦૬૬. ફોન : (૦૨૨) ૨૮૬૨૭૭૯૫, ૨૮૬૫૮૨૬૬
કચ્છ ઓફિસ : પ્રાગપુર રોડ જંકશન, તા. મુંદ્રા, કચ્છ. (ગુજરાત) મો. ૦૯૯૨૫૧ ૨૫૨૦૨, ૦૯૯૦૪૭ ૫૭૬૪ ફોન : (૦૨૮૩૮) ૨૨૨૩૫૨
ઈ-મેઇલ : ahinshadham_kutch@yahoo.co.in • વેબસાઇટ : www.ahinsadham.org

-: સંસ્થાના સંકુલમાં જોવાલાયક વિભાગો :-

- મ્યુઝિયમ (અહિંસા, પર્યાવરણ)
- ૧૧,૦૦૦ સ્કે.નું વિશાળ ICU
- ઓડિટોરીયમ
- ગોપાલ સ્મૃતિ મંદિર
- અંધ અને અપંગ પશુઓ માટેના આવાસ
- યાત્રિકો માટે ભોજનશાળા

દેવનાર કતલખાનામાંથી મુક્ત કરાયેલાં જય અને વિજય બળદની જોડી.

-: સંકુલથી ૫ કિ.મી.ના અંતરે સંસ્થાના જોવાલાયક અન્ય વિભાગો :-

- ૩૫ એકરનું વિશાળ એકરવાલા નંદી સરોવર
- પશુ-પક્ષીઓ માટે મુક્ત અભયારણ્ય.

આપનું યોગદાન પહોંચશે અબોલ જીવોની સેવા માટે....

ચેક “ભગવાન મહાવીર પશુ રક્ષા કેન્દ્ર”ના નામે લખવો.

- Dena Bank, Borivali (East) Branch, SB A/c. No. 055110013650 RTGS/IFSC Code : BKDN0460551
- Abhyudaya Co-Operative Bank Ltd., Borivali (East) Branch, A/c. No. CD 024021100005006
RTGS / IFSC Code : ABHY0065024

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

‘મંગલ મંદિર’ની જાહેરાતના માસિક દરો

ક્રમ	ટાઈટલ	કલર	આખુ પાનું	અડધું પાનું	પા પાનું	અન્ય
૧.	કવર પેઈજ નં.-૪	મલ્ટી કલર	૭,૦૦૦	૪,૫૦૦	૩,૦૦૦	—
૨.	કવર પેઈજ નં. ૨ તથા ૩	મલ્ટી કલર	૬,૦૦૦	૩,૫૦૦	૨,૫૦૦	—
૩.	કવર પેઈજ ૨ તથા ૩ની સામેનું પાનું	મલ્ટી કલર	૫,૫૦૦	૩,૨૫૦	૨,૨૫૦	—
૪.	અંદરનું પાનું	મલ્ટી કલર	૫,૦૦૦	૩,૦૦૦	૨,૦૦૦	—
૫.	અંદરનું પાનું	સીંગલ કલર	૪,૦૦૦	૨,૫૦૦	૧,૫૦૦	—
૬.	અંદરનું સાદુ પાનું	બ્લેક એન્ડ વ્હાઈટ	૨,૦૦૦	૧,૫૦૦	૧,૦૦૦	—
૭.	ટ્યુકડી જાહેર ખબર ૧ કોલમ X ૫ સે.મી.	બ્લેક એન્ડ વ્હાઈટ	—	—	—	૫૦૦
૮.	સાદા પાનાની નીચે ૧ ઈંચની પટ્ટી	બ્લેક એન્ડ વ્હાઈટ	—	—	—	૩૫૦

- નોંધ :** ૧. એક સાથે ૧૨ મહિનાની જાહેરાત આપનારને ૧૦ ટકા ડિસ્કાઉન્ટ આપવામાં આવશે.
૨. એક સાથે ૬ મહિનાની જાહેરાત આપનારને ૭.૫ ટકા ડિસ્કાઉન્ટ આપવામાં આવશે.
૩. એક સાથે ૩ મહિનાની જાહેરાત આપનારને ૫ ટકા ડિસ્કાઉન્ટ આપવામાં આવશે.

“શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ”ના નામનો ચેક (Payable at AHMEDABAD) / ડ્રાફ્ટ મોકલાવવા વિનંતી.

નોંધ : જાહેરાતની સાઈઝ

- (૧) ફુલ પેજ : ૧૮.૦ X ૨૩.૬ સે.મી. (૨) હાફ પેજ : ૧૮.૦ X ૧૧.૬ સે.મી.
(૩) ૧/૪ પેજ : ૯.૦ X ૧૧.૬ સે.મી. (૪) બોટમ પટ્ટી : ૧૮.૦ X ૨.૫૪ સે.મી.

“મંગલ મંદિર” : લવાજમનાં દરો

- ૧ વર્ષના : રૂા. ૧૫૦/- ૫ વર્ષના : રૂા. ૬૦૦/-
૩ વર્ષના : રૂા. ૪૦૦/- આજીવન (૧૫ વર્ષના) : રૂા. ૧,૫૦૦/-

આવનારી પેઢી માટે

ધોરી માર્ગને જોડતો કાચો રસ્તો હતો. ત્યાં એક વૃદ્ધ રસ્તો વ્યવસ્થિત કરી રહ્યો હતો.

ત્યાંથી પસાર થતા એક યુવાને વૃદ્ધને પૂછ્યું : ‘દાદા, તમે કેટલાયે દિવસોથી આ રસ્તો ઠીકઠાક કરી રહ્યા છો, તે હું જોતો આવ્યો છું. તમારે હવે ક્યાં વધારે જીવવાનું છે તે આવું નાહકનું મજૂરીકામ કર્યા કરો છો?’

થોડી ક્ષણો મૌન રહ્યા પછી વૃદ્ધે કહ્યું : ‘બેટા, કેટલાય વર્ષો સુધી હું આ રસ્તા પરથી ચાલ્યો છું. બીજાઓએ બનાવેલા રસ્તાનો મેં ઉપયોગ કર્યો છે. હવે મારી ફરજ છે કે આગામી પેઢી માટે હું આ રસ્તો ઠીકઠાક કરી આપું.’

‘વાહ દાદા વાહ! તમારી ભાવના અતિ ઉમદા છે!’ એવું કહી યુવાન ચાલતો થયો. એ મનોમન વૃદ્ધને વંદી રહ્યો.

બોધ વાક્યો :

- ★ અન્યના ઉપકારનો બદલો ચૂકવવો એ સાચી માનવતા છે.
- ★ કર્તવ્યપાલનમાં પાછું પડવું નહિ
- ★ આગામી પેઢી માટે કંઈક સારું કરી છૂટો
- ★ શ્રમનો મહિમા સમજી અન્ય માટે સત્કાર્યો કરો.
- ★ પોતાની ફરજ બજાવનાર સાચો મનુષ્ય છે.

‘સફળતાનાં સ્વાતિબિંદુ’ માંથી

“મંગલ મંદિર” – આકર્ષક પુરસ્કાર યોજના

‘મંગલ મંદિર’ આકર્ષક પુરસ્કાર યોજનાની વિગતો ‘મંગલ મંદિર’ના ડિસેમ્બર-૨૦૧૩ના અંકમાં પાના નં.-૧૦ પર પ્રસારિત કરવામાં આવેલ છે.

આ યોજના અનુસાર :

- જે સભ્યો છેલ્લા ૧૦ વર્ષના (જાન્યુઆરી-૨૦૦૪થી ડિસેમ્બર-૨૦૧૩) અંકો રજૂ કરશે તેમને રૂ. ૧૦,૦૦૦/-નો પુરસ્કાર આપવામાં આવશે.
- જે સભ્યો છેલ્લા ૫ વર્ષના (જાન્યુઆરી-૨૦૦૯થી ડિસેમ્બર-૨૦૧૩) અંકો રજૂ કરશે તેમને રૂ. ૫,૦૦૦/-નો પુરસ્કાર આપવામાં આવશે.
- જે સભ્યો છેલ્લા ૩ વર્ષના (જાન્યુઆરી-૨૦૧૧થી ડિસેમ્બર-૨૦૧૩) અંકો રજૂ કરશે તેમને રૂ. ૧,૦૦૦/-નો પુરસ્કાર આપવામાં આવશે.

આ યોજનાની છેલ્લી તારીખ ૩૧ માર્ચ, ૨૦૧૪ની રાખવામાં આવેલ છે.

ત્યારબાદ આ યોજનાના પરિણામો જાહેર કરવામાં આવશે.

અગર આપને ત્યાં ઉપરોક્ત અંકો સચવાયેલ હોય તો આપશ્રી આ બાબતે તાત્કાલિક પત્ર લખીને અમને વિગતવાર માહિતી મોકલાવી શકો છો.

તંત્રી મંડળ – મંગલ મંદિર
શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

આગામી કાર્યક્રમોની એક ઝલક....

તારીખ – સમય	સ્થળ	કાર્યક્રમ - આયોજનકર્તા	કાર્યક્રમની વિગત
● રવિવાર, તા. ૨૩-૩-૨૦૧૪ બપોરના ૪.૦૦ વાગ્યાથી	શ્રી કચ્છી જૈન ભવન - પાલડી	શિક્ષણ અને ઈતર ડેવલપમેન્ટ સમિતિ	‘ઈન્વેસ્ટમેન્ટ પ્લાન’ - સેમિનાર (૨૧ થી ૪૦ વર્ષના યુવા વર્ગ માટે)
● સોમવાર, તા. ૩૧-૩-૨૦૧૪ બપોરે ૨.૩૦ વાગ્યાથી	શ્રી કચ્છી જૈન ભવન - પાલડી	મહિલા ઉત્કર્ષ સમિતિ અને વયસ્ક સમિતિના સંયુક્તપણે	એજ્યુકેશન વીથ એન્ટરટેઈનમેન્ટ તેમજ ટી.વી. આર્ટિસ્ટ દ્વારા કોમેડી અને ગાયનેકોલોજિસ્ટનું વક્તવ્ય. (દરેક વયની મહિલાઓની સમસ્યા માટે)
● રવિવાર, તા. ૬-૪-૨૦૧૪ સવારે ૦૯.૦૦થી ૧૨.૦૦	શ્રી કચ્છી જૈન ભવન - પાલડી સ્થિત મેડિકલ સેન્ટર	તબીબી સેવા સમિતિ	આંખના મોતિયાનું નિઃશુલ્ક નિદાન અને કન્સેશનલ દરથી ઓપરેશન
● રવિવાર, તા. ૨૦-૪-૨૦૧૪	શ્રી કચ્છી વિશ્રામ ગૃહ, શાહીબાગ	શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ યલો પેજસ સમિતિ	કચ્છી બિઝનેસ ડિરેક્ટરી ‘કચ્છી યલો પેજસ’નું વિમોચન
● રવિવાર, તા. ૨૦-૪-૨૦૧૪	શ્રી કચ્છી વિશ્રામ ગૃહ, શાહીબાગ	શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ તબીબી સેવા સમિતિ	ડાયાલિસિસ સેન્ટરનું ઉદ્ઘાટન
● ગુરુવાર, તા. ૨૪-૪-૨૦૧૪ બપોરે ૨.૩૦ વાગ્યાથી	શ્રી કચ્છી જૈન ભવન - પાલડી	મહિલા ઉત્કર્ષ સમિતિ	‘નાની બચત યોજના અને સલામત ભવિષ્ય’ – વાર્તાલાપ. તે સાથે મનોરંજન કાર્યક્રમ
● શનિવાર - રવિવાર તા. ૨૬/૨૭-૪-૨૦૧૪	શ્રી કચ્છી જૈન ભવન - પાલડીથી	યુવા વિકાસ સમિતિ	માઉન્ટ આબુનો શૈક્ષણિક પ્રવાસ.
● રવિવાર, તા. ૧૧-૫-૨૦૧૪ બપોરે ૪.૦૦ વાગ્યાથી	શ્રી કચ્છી જૈન ભવન - પાલડી	વયસ્ક સમિતિ	‘રીટાયરમેન્ટ પ્લાનિંગ’ – સેમિનાર ૪૧થી ૬૦ વર્ષના સભ્યો માટે.
● માસ મે-૨૦૧૪		વયસ્ક સમિતિ	સ્વિટ્ઝરલેન્ડ, ફ્રાંસ – વિદેશ પ્રવાસ

॥ શ્રી મહાવીરાય નમઃ ॥

શ્રી કાનજી શિવજી ઓસવાળ જૈન બોર્ડિંગ હાઉસ (ગુરુકુળ)

રજિ. નંબર : એ-૧૬૪ • સ્થાપના : ૧૯૨૨

કાર્યાલય : જિલ્લા પેઠ, બી.એસ.એન.એલ. ઓફિસની પાસે, જલગાંવ, મહારાષ્ટ્ર-૪૨૫ ૦૦૧.

અધ્યક્ષ : શ્રી દલિચંદ્રજી હસ્તીમલજી ચોરડિયા
ઉપાધ્યક્ષ : શ્રી વિજયરાજજી કપૂરચંદ્રજી કોટેયા
શ્રી અનિલકુમાર કેવલચંદ્રજી દેસડા

સચિવ : શ્રી પ્રદીપભાઈ જ્ઞાનચંદ્રજી રાયસોની
પ્રબંધક સમિતિ અધ્યક્ષ તથા સહસચિવ :
શ્રી દિલીપ હસ્તીમલજી ચોપડા

જલગાંવ (મહારાષ્ટ્ર)માં જ્યારે એક પણ કોલેજ અસ્તિત્વમાં ન હતી ત્યારે સમગ્ર જૈન જ્ઞાતિની શૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિને પોષકરૂપ અને સંવર્ધક કહી શકાય તેવી આ અગ્રિમ હરોળની સંસ્થા શ્રી કાનજી શિવજી ઓસવાળ જૈન બોર્ડિંગ હાઉસ (ગુરુકુળ)ની સ્થાપના આજથી ૯૨ વર્ષ અગાઉ એટલે કે વર્ષ ૧૯૨૨માં થઈ હતી. જે એક દંતકથારૂપ કહી શકાય. દાનવીર શ્રી કાનજીભાઈ શિવજી ગામ બારોઈ - કચ્છનાં છે, જે સમગ્ર કચ્છ માટે ગૌરવની વાત છે.

હાલે જલગાંવમાં વિદ્યા મેળવવા ક્ષેત્રે જુદા જુદા પ્રવાહવાળી લગભગ ૧૬ જેટલી કોલેજો કાર્યરત છે અને તેનો લાભ લેનાર છાત્રોની સંખ્યા મોટા પ્રમાણમાં છે.

ઉપરોક્ત કોલેજોમાં અભ્યાસ માટે દાખલ થનારને રહેવા માટે આ સંસ્થા બોર્ડિંગની સગવડ આપે છે.

- ધોરણ-૧૨ ઉપના છાત્રોને આ બોર્ડિંગમાં પ્રવેશ મળશે.
- જલગાંવ સ્થિત ઉત્તર મહારાષ્ટ્ર વિદ્યાપીઠ પણ ચાલુ છે.
- ભારતભરના છાત્રો માટે ઉપરોક્ત સગવડતા ઉપલબ્ધ છે.

પ્રવેશપાત્ર છાત્રો નીચે જણાવેલ ફોન પર સંપર્ક કરી શકે છે.

મેનેજર : શ્રી રમેશચંદ્ર જૈન
(૦૨૫૭) ૨૨૩૯૪૫૩
મો. ૦૯૯૭૦૦ ૩૯૮૦૮

કાર્યકારી સભ્ય : શ્રી રાઘવજી લાલજી સતરા
(૦૨૫૭) ૨૨૨૧૨૪૫
મો. ૦૯૬૭૩૩૬૪૨૯૦

કચ્છ

ચારણીદેવી - દેવલબાઈ

કચ્છની રસધાર : મણકો-૧૭

• દુલેરાય કારાણી •

પરને કાજે જે પોતાનું શીશ સમર્પણ કરી શકે છે તેના પૂજન - અર્ચન આ જગત જુગોજુગથી કરતું આવ્યું છે અને આજે પણ કરે છે. સતીઓ અને શૂરાઓ શીશ સમર્પણ કરવાની પોતાની શક્તિ વડે જ અમર થઈ ગયા છે અને એમનાં આજે પૂજન થાય છે.

કચ્છ વાગડનું કટારિયું ગામ જે કાંયાજીના કટારિયા તરીકે પ્રખ્યાત છે, તેની પશ્ચિમ દિશાએ અડધાએક માઈલના અંતરે આવેલ માતા દેવલબાઈનું સ્થાનક એના શીશ સમર્પણની વાત આજે પણ તાજા કરાવી જાય છે.

દેવલબાઈ કાંયાજીના કટારિયાથી ત્રણ ગાઉ દૂર આવેલા રાયથરી ગામના ભાચરિયા શાખના મ્યાજર ચારણને ત્યાં વિક્રમની ઓગણીસમી સદીના ચોથા દાયકામાં જન્મી હતી. બાલ્યકાળથી જ તેની તેજસ્વિતા અન્ય બાળકો કરતાં કંઈક જુદા જ પ્રકારની અને તરી આવે તેવી દેખાતી હતી. યોગ્ય ઉંમરે દેવલબાઈને ખોડાસર ગામે પરણાવવામાં આવ્યાં હતાં. એમને એક દીકરો હતો, તેનું નામ હતું વાસો. આ વાસો જ્યારે પાંચ વરસનો થયો ત્યારે કટારિયામાં એક મહત્વનો બનાવ બન્યો.

કટારિયામાં ગોરાણી અટકનો જેરાજ નામનો એક વાણિયો રહેતો હતો. એ વખતના વાણિયા પણ પોચી માટીના ઘડેલા ન હતા. અને તેમાં પણ વાગડના વાણિયાનું તો પૂછવું જ શું? અક્કલમાં તો એ સૌને ઊઠાં ભણાવી જાય, પણ મદદાઈમાં યે પાછો પડે નહિ. આ જેરાજ શાહ આગ્રહી હતો - એટીલો હતો. વેપારી તો વાણિયાના ઘરનો ધંધો. પણ જેરાજ શાહ તો લાગ આવે ત્યારે ધાડ મારી આવવાનું પણ ચૂકતો નહિ. વાગડના વાઘેલા અને મિયાણા પણ એની સાથે બાખડતાં વિચાર કરતા.

રાયથરીના ચારણો સાથે જેરાજનો ધીરધારનો જૂના વખતનો વ્યવહાર હતો. એનું વ્યાજ હતું મારવાડી અને ઉઘરાણી હતી પઠાણી!

આ વખતે વરસ કરવરુ આવી પડવાથી રાયથરીના ચારણો એનું દેવુ ચૂકવી શક્યા ન હતા. ચારણોના આ લાસરિયાપણાથી જેરાજને એક વાર ગુસ્સો આવી ગયો. ઘોડી પર પલાણ નાખી ચારણો પાસેથી પોતાના લેણાની રકમો વસૂલ કરવા તે રાયથરી આવી પહોંચ્યો.

ઘોડીને બાંધી ગામના ઠાકર મંદિરમાં ખાટલો ઢાળી તે બેઠો. ચારણોને ભેળા કરીને હમણાં ને હમણાં એના લેણાની રકમો વ્યાજ સીપે ભરી આપવા તે તાકીદ કરવા લાગ્યો. ધાકથી અને ધમકીથી હાકોટા કરવા લાગ્યો. જેરાજ શેઠ આજે છેડાઈ પડ્યો હતો અને પડકાર કરતો હતો કે, 'નાણાં ન હોય તો બાયડિયું વેચીને પણ લેણાં ભરી દો!'

શેઠની આ રીતભાતથી તમામ ચારણો નારાજ થઈ ગયા. પણ શું કરે? નાણાંનો ઘણી લાડકો કહેવાય, એટલે કંઈ બોલી શકતા ન હતા.

આ તરફ જેરાજ શેઠ વધુને વધુ ઉદ્ધતાઈ વાપરતો જતો હતો - છકતો જતો હતો. તેને આમ હદ બહાર જતો જોઈને એક વૃદ્ધ ગઢવી બોલી ઊઠ્યો : 'શેઠ, ચારણોની તો તમને શરમ નથી પણ મંદિરના દેવોની તો શરમ રાખો!'

'શરમ? શરમ તો તમને નથી ગઢવી!' શેઠ તાડુકી ઉઠ્યા.

'શેઠ, હું એમ કહેવા માગું છું કે આજ સુધી આ મંદિરમાં કોઈ ખાટલો ઢાળીને બેઠું નથી. તમે જ આજે આ માજનો ભંગ કર્યો છે.'

'તો હવે તમારાથી થાય તે કરી લ્યો!'

'શેઠ, ચારણો તો બીજું શું કરે. બહુ બહુ તો ત્રાગું કરે!'

'ચારણો ત્રાગું કરે તો આ વાણિયે એના પર પેશાબ કરે!'

બસ આ વાત ચારણોને ચોંટી ગઈ. પછી તો બોલાચાલી વધવા લાગી. બધા ચારણો ઉશ્કેરાઈ ગયા. થોડી મારામારી પણ થઈ. પરિણામે જેરાજ શેઠને વગર પછેડીએ ઘોડી છોડીને તરત ભાગી જવું પડ્યું. પણ જતાં જતાં જેરાજ શેઠ જાસો આપતા ગયા કે 'હું હમણાં તો જાઉં છું પણ રાયથરીમાં તમે કેટલા દિવસ રહી શકો છો તે પણ હું જોઈ લઈશ!'

ચારણો સમજી ગયા કે આ તો સાપને બાંડો કરવા જેવો તાલ થયો. જેરાજ શેઠ હવે રાયથરી ભાગ્યા વોણો રહેવાનો નથી. હવે કયો રસ્તો લેવો, બધા વિચારમાં પડી ગયા.

ઘણીઘણી વાતો થઈ - ઘણા ઘણા વિચારો રજૂ થયા. આખરે ચારણોએ એમના અમોઘ શસ્ત્રનો ઉપયોગ કરવાનું નક્કી કરી લીધું. એ શસ્ત્ર હતું - ત્રાગું!

રાયથરીમાં પોણો સો વરસની એક વૃદ્ધ ડોશી રહેતી હતી. આખું ગામ એને આઈ મા કહીને બોલાવતું. બધા ચારણો મંદિરમાંથી ઊઠીને આઈમા પાસે આવ્યા. કહેવા લાગ્યા, 'આઈ, આજે તો તમારી ખપત પડી છે!'

'મારી ખપત પડી? બાપલા, મારી પાસે તો હવે મારા હાડકાં છે! જોઈએ તો લઈ જાઓ!'

'આ એની જ ખપત પડી છે આઈ! પેલો કટારિયાવાળો જેરાજ ઉઘરાણીએ આવેલો તે ચારણોના ત્રાગાની ઠેકડી ઉડાવીને હાલતો થઈ ગયો છે મા! એને બતાવવું છે કે તે હજી ચારણોના ત્રાગાં જોયાં નથી.'

દુનિયામાં કોઈ હસીને મર્યું તો કોઈ રડીને મર્યું. પણ જીવન તો એનું જ સફળ કહેવાય જે કાંઈક બનીને મર્યું.

‘એમ છે માડી? ત્યારે તું ભણ તો ખરો, શું આપા?’

‘બીજું કશું નહિ આઈ, અમને તો તમારું માથું ખપે છે!’

‘માથું જ ખપે છે ને? તો આ માથું હમણાં જ વાઢી જાને વીરા! તમારું ભલું થીએ તો આ રહ્યું મારું માથું. ચારણાંને માથાનો મોહ કે દિ’ હોતો?’

અને આઈ માએ માથું ચારણોની સામે ધરી દીધું.

‘હમણાં નથી ખપતું માડી! અમે આવતીકાલે વહેલી સવારે આવીએ છીએ. તમે તૈયાર રહેજો!’

નિશ્ચય થઈ ગયો. વળતે દિવસે દિ’ ઊગતાં જ આઈનું માથું વાઢીને જેરાજ શેઠને હાથોહાથ આપવાનું નક્કી થઈ ગયું.

વળતે દિવસે વહેલી સવારે રાયથરીના ચારણોનાં જૂથનાં જૂથ ગામ બહાર આવેલ દેવલ માતાની દાદી જશોદા આઈના મંદિરમાં એકત્ર થઈ ગયા. કણેરનાં ફૂલની માળા ગળામાં પહેરી, લાકડીને ટેકે ટેકે પેલાં ડોશીમા પણ આવી પહોંચ્યાં. મસ્તક સમર્પણનો વિધિ ચાલુ થયો. વિધિ પૂર્ણ થતાં આઈએ માથું નમાવ્યું. એક ચારણ યુવાન હાથમાં પાણીદાર તલવાર લઈને ખડો થઈ ગયો.

આઈના મસ્તક પર જ્યાં તલવારનો ઘા કરવા જાય છે ત્યાં દૂરથી જોગમાયા જેવી કોઈ ચારણ દેવી દોડતી આવતી દેખાઈ. ચારણ યુવાનનો હાથ થંભી ગયો. થોડીવારમાં જ ખબર પડી કે એ તો ખોડાસરથી દોટમદોટ આવતી દેવલ માતા છે.

રાયથરીના ત્રાગાની વાત સાંભળીને એનું લોહી ઊકળી ઊઠ્યું હતું. એને વિચાર આવ્યો કે એના બેઠા છતાં એક વયોવૃદ્ધ આઈનું ચીમળાયલું અને કરચલીઓવાળું માથું કપાય એ ઠીક નહિ!

ત્રાગાની થાળીમાં તો તાજું લીલા

નાળિયેર જેવું માથું જોઈએ. અને દેવલ માતાએ એના પોતાના લીલા માથાનું દાન કરવાનો નિર્ણય કરી લીધો. પાંચ વરસના પોતાના પુત્ર વાસાને પતિને હવાલે કરીને તે વહેલી પરોઢે ખોડાસરમાંથી નીકળીને રાયથરી ગામે આવી પહોંચી હતી.

‘દેવલ, તું આવી? ભલે આવી હોં! હવે આ આઈના માથાને જેરા ઠીક કરીને પકડ તો ઝટ એક જ ઝાટકે બે કટકા પડી જાય!’ ગામના ગલઢેરાએ દેવલનો સત્કાર કરતાં કહ્યું.

‘પણ દાદા, આઈના આવા સૂકા કોચલા જેવા માથાને શું કરશો?’ દેવલ માતાએ પ્રશ્ન કર્યો.

‘એ તો દીકરી, પેલો કટારિયાવાળો દૈત જેરાજ છે ને, એને પોગાડવું છે! ચાલ હવે વાર મા કર!’

‘પણ આઈના આ કરચલિયુંવાળા માથા કરતાં મારું લીલું માથું આપું તો?’ દેવલની આંખોમાં વીજળીનાં કિરણો ફૂટી નીકળ્યાં.

‘તું છો દેવલ, રાયથરીની દીકરી! તારું માથું વાઢીએ તો તો અમારું જડાખીડ જાય!’

‘પણ કટારિયાવાળા એ કાળિયાને બારણે લોહીના થાપા હું લગાવીશ દાદા! આ ડોશીથી નહિ લાગે! ચાલો એક વાર કટારિયાના પાદરે પોગીએ! બીજું બધું પછી!’

અને દેવલનું આખું રૂપ પલટી ગયું. આંખોમાંથી જાણે આગ ઝરવા લાગી. સાક્ષાત્ ચંડી સામે ઊભી હોય એવી એ દેખાવા લાગી. આખું ચારણ મંડળ એના વિકરાળ સ્વરૂપથી અંજાઈ ગયું. બધા એની આજ્ઞાને વશ થઈ ગયા.

આગળ રણચંડી જેવી દેવલ અને પાછળ આખા ગામના ચારણો કટારિયાને માર્ગે ચાલવા લાગ્યા. સતીને જાણે સત ચડી ચૂક્યું હોય એવી દેવલ, તીરની ગતિથી

સૌથી પહેલાં સપાટાબંધ રસ્તો કાપ્યે જતી હતી.

કટારિયાના પાદરમાં સતી માતા થોભ્યાં. ખુલ્લી તલવારે એમની સાથે જ દોડ્યા આવતા ચારણ વીરને એની ફરજ બજાવવા સૂચના આપી અને સતીમા મસ્તક નમાવી ઊભાં રહ્યાં.

‘હર હર મહાદેવ!’ના ગગનભેદી અવાજ સાથે તલવારને એક જ ઝાટકે દેવલ માતાનું માથું ધડથી દૂર થઈ ગયું. ચારણોએ એને હાથોહાથ અદ્ધર ઝીલી લીધું.

દેવલ માતાના રક્ત નીંગળતા મસ્તકને એક મોટા થાળમાં પધરાવી ચારણ મંડળી આગળ વધવા લાગી. માથાની પાછળ પાછળ દેવલ માતાનું ધડ પણ ચાલવા લાગ્યું.

આ અદ્ભુત દૃશ્ય જોઈને કટારિયાના લોકો સ્તબ્ધ બની ગયા. કેટલાક તો ખેતર જતાં જતાં પોતાનાં સાંતીડાં છોડી જેરાજ શેઠને સમાચાર પહોંચાડવા દોડ્યા કે લોહી વહેતું દેવલ માતાનું ધડ તમારે બારણે થાપા દેવા દોડ્યું આવે છે માટે ચેતજો!’

આ સમાચાર સાંભળીને જેરાજ શેઠ એકદમ હેબતાઈ ગયો. દેવલ માતાના ત્રાગાનો તાપ એનાથી ઝીલાણો નહિ. એ એની મેડીની બારીએ ઊભો હતો ત્યાંથી ઊથલી પડ્યો અને ખોપરી તૂટી જતાં તે જ વખતે મરણ પામ્યો.

એનો ભાઈ હીરજી મોઢામાં તરણાં લઈને ત્રાગે ચડેલા ચારણો સામે આવ્યો અને માતાના પગ પાસે પડીને માફી માંગવા લાગ્યો.

શરણે આવેલા હીરજીને ક્ષમા આપતાં ચારણ મંડળે પોકાર કર્યો, ‘હીરજીની જય! જેરાજની ખે!’

આજે પણ ચારણો મસ્તકનાં દાન દેનારી દેવલ માતાને બિરદાવતાં કહે છે –

(અનુસંધાન : જુઓ પાના નં.-૧૮ ઉપર)

K. K. MASALAWALA

31, K.N. ROAD, MASJID (W), MUMBAI-400 009.
TEL. : 2377 4209 2375 7674
TELEFAX : 2379 0883

મહેસૂલી તંત્રના અન્યાયનું પરિણામ!!

• શશીકાંત ઠક્કર, એડવોકેટ •

અજ્ઞાન અને નાના ખેડૂતોની જમીન ટેકનિકલ બહાનાઓ તળે ઝુંટવીને તેમને આજીવિકા વિહીન કરી નાખવાની અને ખાનગી કંપનીઓની ગમે તેવી ગંભીર ગેરરીતિઓને નજર અંદાજ કરી તેમને નફો કમાવવાની છૂટ આપવાની રાજ્યના મહેસૂલી તંત્રની અન્યાયી નીતિનું પરિણામ ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતના તાજેતરના ૭૯ પાનાના વિસ્તૃત ચુકાદાથી બહાર આવ્યું છે અને રાજ્યના મહેસૂલ મંત્રીના ગેરકાનૂની હુકમ રદ કરીને કચ્છના કલેક્ટર અને મહેસૂલ મંત્રીની કાર્યપ્રણાલી અંગે કડક ટીકા કરીને કાયદાથી કોઈ પર નથી તેવું અવલોકન સર્વોચ્ચ અદાલતને કરવું પડ્યું છે.

છેલ્લા કેટલાક વર્ષોથી ક્ષુલ્લક બહાનાઓ તળે કેટલાયે ખેડૂતોની જમીનો રાજ્યસાત કરવાનો સિલસિલો રહ્યો હતો. આવા જ એક નાના ગવરીપર ગામના સામાન્ય ખેડૂતની બે ત્રણ એકર જેટલી જમીન ટેકનિકલ શરતભંગ ગણીને રાજ્યસાત કરવાનો હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો. આ પ્રકરણની સુનાવણી દરમ્યાન એક ખાનગી કંપનીની ૬૦ એકર જમીનના વેચાણમાં થયેલ દેખીતો શરતભંગ નગણ્ય પ્રીમિયમ લઈને નિયમિત કરી અપાયો હતો તેનો હુકમ રજૂ કરી આ ગવરીપર ગામના રાણીબેન જેઠાભાઈ અને હમીરા ધનાભાઈની જમીનમાં ખરેખર શરતભંગ ન હોવા છતાં ટેકનિકલ શરતભંગ ગણવામાં આવતો હોય તો પણ તે નિયમિત કરી આપવા વિનંતી કરાઈ હતી પરંતુ તે ગણકારવામાં આવી નહીં અને જમીન રાજ્યસાત કરવામાં આવી.

આવા અન્યાયથી કોઈપણ સંવેદનશીલ વ્યક્તિના દિલમાં ચચરાટ થાય જ. આવા ચચરાટના પરિણામે આવા અન્યાયોને ઉજાગર કરી ખુલ્લા પાડવાના પ્રયત્ન સ્વરૂપે આ લેખકે ઈન્ડીગોલ કંપનીને કુકમા-રેલડી ગામની ૪૦ એકર જમીન શરતભંગ હોવા છતાં અન્ય કંપનીને નફો ખાઈ વેચવાની પરવાનગી અપાયાના સમગ્ર પ્રકરણની ફાઈલ માહિતી અધિકાર કાયદા હેઠળ ફી ભરીને નવેમ્બર ૨૦૧૦માં મેળવી હતી. આ કિસ્સામાં કાયદા મુજબ જ્યારે ઈન્ડીગોલ કંપનીએ ઉદ્યોગ કર્યો ન હતો અગર મુદત વધારવા અરજી પણ કરી ન હતી ત્યારે તે જમીન જરૂરી કાર્યવાહી કરીને રાજ્યસાત કરવાની કલેક્ટરની ફરજ હતી. પરંતુ તેમ કરવાના બદલે તેમણે આ પ્રકરણ સરકારમાં મોકલ્યું હતું અને રાજ્યના મહેસૂલ મંત્રીએ તમામ અધિકારીઓની વિરોધ હોવા છતાં કોઈ કારણો આપ્યા વિના ખાસ કિસ્સા તરીકે વેચાણ કરવાની પરવાનગી આપવા હુકમ કર્યો હતો. આ બાબતની વિગતવાર હકીકત સૌ પ્રથમ 'કચ્છમિત્ર' તા. ૨૦-૧૨-૨૦૧૦માં સમાચાર સ્વરૂપે પ્રસિદ્ધ કરાવી હતી. તા. ૨૮-૧૨-૨૦૧૦ના 'પ્રજાતંત્રના પ્રશ્નો' કોલમમાં પણ આ વિગતો આપી હતી. આ વિસ્તારના ખેડૂતોએ પોતાની ખેતીની જમીનોને થનાર નુકસાન અંગે રેલી અને આંદોલન પણ કરેલ હતા. પરંતુ તંત્રના પેટનું પાણી પણ હાલ્યું નહીં.

કચ્છના ગણોતધારાની કલમ-૮૯એ ની પેટા કલમ (પ) ની સ્પષ્ટ જોગવાઈ વિરુદ્ધના આ હુકમ સામે આ પછી અમદાવાદના દીપક બાબરિયા અને ઝરપરાના નારાણ

ગઢવીએ ગુજરાત હાઈકોર્ટમાં પી.આઈ.એલ.નં. ૪૪-૧૨ વાળી દાખલ કરી હતી પરંતુ ગુજરાત હાઈકોર્ટે તા. ૩૦-૮-૧૨ના ચુકાદાથી આ અરજી એવા કારણોસર નામંજૂર કરી કે અરજી વિલંબથી રજૂ કરાઈ છે અને તે દરમ્યાન જમીન ખરીદનાર એલ્યુમિના કંપનીએ મોટું રોકાણ કર્યું છે. સરકારની ઉદ્યોગોને પ્રોત્સાહન આપવાની નીતિ અન્વયે સરકારનો કોઈ બદલો જણાતો નથી અને આ મુદ્દો એમ.બી. શાહ પંચને રીફર કરવામાં આવેલ છે. ગુજરાત હાઈકોર્ટના આ ચુકાદા સામે અરજદારોએ સિવિલ અપીલ નં. ૮૩૬-૨૦૧૪ વાળી સુપ્રીમ કોર્ટમાં દાખલ કરી. જેમાં આ લેખકે માહિતી અધિકાર કાયદા હેઠળ મેળવેલ ફાઈલ રજૂ કરવામાં આવી હતી જેનો નામ સામે ઉલ્લેખ ચુકાદાના પાના-૮ ઉપર કરાયો છે. અને વિસ્તૃત સુનાવણી બાદ સુપ્રીમ કોર્ટે તા. ૨૩-૧-૧૪ના ચુકાદાથી તમામ કાર્યવાહી રદ કરી જમીન રાજ્યને પ્રાપ્ત થતી હોવાનો નિર્ણય આપ્યો છે પરંતુ ખરીદનાર કંપનીની વિગતો અને સંજોગો નજરે જંત્રી મુજબની જમીનની કિંમત રૂ. ૪.૩૫ કરોડમાંથી વેચનાર કંપનીને ચૂકવાયેલા રૂ. ૧.૨૦ કરોડ બાદ કરી રૂ. ૩.૧૫ કરોડ ત્રણ મહિનાની સમય મર્યાદામાં સરકારમાં જમા કરાવે તો સરકાર આ જમીન તે કંપનીને ગ્રાન્ટ કરી આપે તેવો હુકમ કર્યો છે.

ગણોતધારાની જોગવાઈ મુજબ કોઈપણ બિનખેડૂતને ખેતીની જમીન ખરીદવા પર પ્રતિબંધ છે પરંતુ રાજ્યમાં ઔદ્યોગિકીકરણને વેગ આપવાની નીતિના

Inter

SHAILESH V. HARIA
Director

PLASTICA PVT. LTD.

AN ISO 9001 : 2000 CERTIFIED COMPANY

MFG. : HDPE JERRY CANS, DRUMS 20 LTRS TO 160 LTRS.
NARROW MOUTH, WIDE MOUTH, FULL OPEN TOP DRUMS

Plot No. 1103/1104, G.I.D.C. Estate, Ankleshwar-393 002 (Gujarat)
Tel. : 225861, 221126 Fax : (02646) 252861 Mo. : 098241 34499
E-mail : info@interplastica.com • Website : www.interplastica.com

પરિણામે પ્રામાણિકપણે ઉદ્યોગ સ્થાપવા માંગતા ઉદ્યોગકારોને આ પ્રતિબંધમાંથી બાકાત કરવાની જોગવાઈ કલમ-૮૯૬ હેઠળ કરવામાં આવી છે. તેમાં એવી શરત છે કે આ બાબત કલેક્ટર પ્રમાણપત્ર આપે અને તેની તારીખથી ત્રણ વર્ષમાં ઔદ્યોગિક પ્રવૃત્તિ ન થાય અગર પાંચ વર્ષમાં ઉત્પાદન ન થાય તો યોગ્ય તપાસ પછી કલેક્ટર જમીન રાજ્યસાત કરે અને ઉદ્યોગકારને તેણે જે કિંમતે જમીન ખરીદી હોય તે મુજબ વળતર આપે. કાયદાની આ જોગવાઈ ફરજિયાત છે અને તેમાં કોઈ અપવાદ રખાયો નથી. આથી કલેક્ટરે પોતાની ફરજ સમય મર્યાદામાં ન બજાવી હોવાની ટીકા પણ સુપ્રીમ કોર્ટે કરી છે અને કાયદાની સ્પષ્ટ જોગવાઈથી કોઈ ઉપર નથી તેવું સ્પષ્ટ કરી મહેસૂલ મંત્રીએ અધિકારીઓની વિરૂદ્ધ નોંધો હોવા છતાં તેને અવગણીને કોઈ કારણો આપ્યા વિના ખાસ કિસ્સા તરીકે મુખ્યમંત્રીના સચિવના પત્રને નજર સમક્ષ રાખી કાયદા વિરૂદ્ધ હુકમ કર્યો છે તેની કડક શબ્દોમાં ટીકા કરી છે.

કાયદાની ઉપરોક્ત જોગવાઈ પાછળનું કારણ એ છે કે જ્યારે સામાન્ય બિનખેડૂતને ખેતીની જમીન ખરીદવા પર પ્રતિબંધ હોય ત્યારે ઉદ્યોગો માટેની છૂટનો લાભ લઈ બિનખેડૂતો ખેતીની જમીન ખરીદે અને પછી પોતે ઉદ્યોગ કરી શકે તેમ નથી તેવા બહાને જમીન નફો ખાઈ વેચી મારે તો કાયદાનો મૂળભૂત પ્રતિબંધ જ બિન અસરકારક બની જાય અને પ્રામાણિક લોકો માટે ભેદભાવ યુક્ત અને નુકસાનકારક સાબિત થાય.

સુપ્રીમ કોર્ટે કરેલ છેવટનો હુકમ આ મુજબ છે :

- (૧) અપીલ આંશિક મંજૂર કરવામાં આવે છે.
- (૨) હાઈકોર્ટે આપેલ ચુકાદો રદ કરવામાં

આવે છે.

- (૩) અપેલેન્ટોએ ફાઈલ કરેલ પી.આઈ.એલ.નં. ૪૪-૧૨ વાળી એ રીતે મંજૂર કરવામાં આવે છે કે તા. ૧૮-૧૨-૦૯ના ગુજરાત સરકારનો હુકમ અને કલેક્ટર કચ્છનો તા. ૧૫-૧-૧૦નો હુકમ આપખુદ અને ગેરકાનુની (બેડ-ઈન-લો) ઠરાવવામાં આવે છે.
- (૪) કેસની હકીકતો અને સંજોગો નજરે વિવાદી જમીનનું ઈન્ડીગોલ્ડ દ્વારા એલ્યુમિનાને કરાયેલ વેચાણ ગેરકાયદે (બેડ-ઈન-લો) ઠરાવવામાં આવે છે. કેસમાં સંકળાયેલ જમીન તમામ બોજા મુક્ત રીતે રાજ્યમાં નિહિત થયેલ ઠરાવવામાં આવે છે અને એલ્યુમિનાએ ઈન્ડીગોલ્ડને ચૂકવેલ રકમ રૂ. ૧.૨૦ કરોડ રાજ્ય દ્વારા ઈન્ડીગોલ્ડને વળતરના પૂરા ચૂકવણા તરીકે ગણવામાં આવે છે.
- (૫) જો એલ્યુમિના સૂચિત પ્રોજેક્ટમાં રસ ધરાવતી હોય તો આજથી ત્રણ મહિનામાં રૂ. ૩.૧૫ કરોડની રકમ ગુજરાત સરકારને ચૂકવવાની રહેશે. આ રકમ ચૂકવાયેથી ગુજરાત સરકાર આ જમીનની એલ્યુમિનાને ફાળવણીનો હુકમ કરી આપશે. આ જમીન ઉપર વિશેષ પ્રવૃત્તિ આ રકમ ચૂકવાય પછી શરૂ થઈ શકશે અને જો ત્રણ મહિનામાં આ રકમ ન ચૂકવાય તો સરકાર આ જમીનનો જે તે ઉપયોગ માટે નિકાલ કરવા પગલાં લેવાની કાર્યવાહી કરશે.
- (૬) કેસની હકીકતો નજરે ખર્ચનો કોઈ હુકમ કરવામાં આવતો નથી.

*‘જલિયાણા’, જૂના બસ સ્ટેન્ડની બાજુની ગલી,
જૂના વાસ, માધાપર, ૬૨૬-૩૭૦ ૦૨૦.*

ચારણીદેવી — દેવલબાઈ

(અનુસંધાન : પાના નં.-૧૬ ઉપરથી ચાલુ)

*ભલા જેનો ભાગ, દેવલ જેવી દીકરી,
સાસરિયે સોભાગ, પિયર પરચા પૂરિયા.
દેવલ દોયલાં ટાળિયાં’ રાખ્યાં કાયમ રાજ,
મન માન્યાં મ્યાજર તણા, કવિ સુધારણ કાજ.*

અને દેવલ માતાનો દીકરો વાસો જેને પાંચ વરસનો છોડીને દેવલબાઈ ખોડાસરથી નીકળી પડ્યા હતાં એ વાસાને પણ એની માતાનો વારસો મળી ચૂક્યો હતો.

કચ્છની ચિત્રોડ જાગીરના ઠાકોર એ જ વખતે પૃથુરાજજી બાવા હતા. વાસાએ ચિત્રોડ જાગીર સામે પોતાને થયેલા ખેતરના અન્યાય માટે ત્રાગું કરેલું. ચિત્રોડથી એક માઈલ દૂર એણે ત્રાગું કરીને તેલિયો ડગલો પહેરી લીધો હતો. સળગતા ડગલા સાથે સળગી રહેલા વાસા ચારણે છેક ગામમાં આવીને દરબારગઢ પાસે થાપા માર્યા હતા. દરબારગઢની મેડી સામે ખારી ભાગોળ પાસે એનું સળગતું શરીર જમીન પર પટકાઈ પડ્યું હતું. એની યાદમાં ચારણો કહે છે —

*દેવી જેનાં માત, દેવલ દે સાક્ષાત્,
એ દેવીનો દેહ, વાહો થ્યો વિખ્યાત.*

વાહો પોતે પણ ત્રાગા વખતે દુહા બોલતો બોલતો ચાલતો હતો. તે ત્રણસો દુહા બોલ્યો હતો એમ કહેવાય છે. ત્રણસો દુહામાંનો એક આ પ્રમાણે છે —

*ચોક્કસ જહું ચિત્રોડ, લે પેથલ તું ખેતા,
ડીંહવા-પાવડા લીધા હાથ, ઈ ગઢ-કોઠા દિન કેતા?*

અર્થાત્ ચિત્રોડ હવે ચોક્કસ જશે! હે પૃથુરાજ તું ખેતર ભલે લઈ લે! કોદાળી-પાવડા હાથમાં લીધા છે તો પછી આ ગઢ અને કોઠા હવે કેટલા દહાડા રહેવાના છે!

વાહાના ત્રાગા પછી ચિત્રોડના ઠાકોર પૃથુરાજજી કંઈ પ્રવાહી જોઈ શકતા નહિ. કોઈ પણ પ્રવાહી પદાર્થ જોતાં તેમાં તેલિયો ડગલો પહેરીને સળગી રહેલો વાહો ચારણ દેખાતો. ■

॥ ક્ષમા વીરસ્ય ભૂષાણામ્ ॥

રાયચંદ કાનજી ઘુલ્લા પરિવાર - સુથરી

“ઘુલ્લા વિલા”, બંગલા નં.-૨૦, ડ્રીમલેન્ડ સોસાયટી, જયશાસ્ત્રી નગર, એન.આર. હાઈલેન્ડ પાર્ક, મુલુંડ (વેસ્ટ), મુંબઈ-૪૦૦ ૦૮૨.

ફોન : ૨૫૯૨૪૪૪૬, ૨૫૬૨૪૫૪૪, ૨૫૯૧૪૫૪૪, ૬૬૩૪૩૫૭૭

પાળિયા કથા

યાંચિયા સાથે લડતા શહીદી વહોરી : કુંભો વાણેત

• નરેશ પી. અંતાણી •

કચ્છની દરિયાઈ સાહસ કથાઓ વિશ્વપ્રસિદ્ધ છે. અને આ કથાઓ પર અનેક કલમનવેશોએ પોતાની કલમ પણ ચલાવી છે. આજે અહીં આવી જ દરિયાઈ કથાની વાત કરવી છે પણ તે જુદા સંદર્ભમાં કરવાની છે. એક પાળિયા કથાની આજે અહીં વાત કરવી છે. મુંદ્રાના કુશળ માલમનો એક પાળિયો મુંદ્રા શહેરના પાદરે જોવા મળે છે. આ પાળિયો કુંભો વાણેત નામના માલમનો છે.

કચ્છના બંદરોમાં વહાણ ચલાવનારા નાવિકો હિંદુ અને મુસલમાન બંને સમાજના છે. હિંદુઓ ખારવા તરીકે જાણીતા છે જ્યારે મુસલમાનો નાખવા તરીકે ઓળખાય છે. ખારવાઓ મૂળ ક્ષત્રિય કુળના છે જે અંગે 'જ્ઞાતિ ગંગા કચ્છની' કટારમાં વિગતે વાત કરાઈ છે. જેથી અહીં તેની પુનરોક્તિ કરતા નથી. આ સમાજ વહાણ ચલાવવામાં બહુ જ કુશળ હોય છે. તે માલમી હિસાબ બરાબર જાણતો હોય છે. દરિયાઈ હિસાબ બરાબર જાણતો હોય તેને વાણેત અર્થાત્ માલમ કે કમાન તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

મુંદ્રા શહેરમાં જેનો પાળિયો છે તે ખારવો કુંભો વાણેત પરમાર શાખનો ક્ષત્રિય હતો. તે વહાણ ચલાવવામાં ઘણો જ કાબેલ હતો. કચ્છ રાજ્યનું જહાજ 'પઢાઈ પસા'ના વાણેત એટલે કે માલમ તરીકે તે કામ કરતો હતો. એ સમયે કચ્છના દરિયાઈ અખાતમાં સૌરાષ્ટ્રના કિનારેથી ચાંચિયાઓનો ત્રાસ બહુ વરતાતો હતો. કચ્છના વહાણો કાયમ કિંમતી માલસામાનથી ભરેલાં જ રહેતા. આથી ચાંચિયાઓ તેને મધદરિયે લૂંટી લેતા. ચાંચિયાઓના આ ત્રાસથી છૂટવા કચ્છના વહાણોમાં કાયમ પચીસ પચાસ હથિયારધારી માણસોને સાથે જ રાખવામાં આવતા, તેમ વહાણની રચના પણ ખાસ એવા પ્રકારે

કરવામાં આવતી કે સામેથી આવતું ચાંચિયાનું વહાણ તેની સાથે ટકરાવી તેને ભાંગી ન શકે તે માટે લાકડા અને લોખંડની સાંકળોની તેની ફરતે ખાસ સુરક્ષા કરવામાં આવતી. આ ખાસ પ્રકારના વહાણો 'કંદાર'ના નામે ઓળખાતા. આમ, છતાં આ ચાંચિયાઓ ક્યારેક વહાણને લૂંટી લેવામાં સફળ રહેતા.

અઢારમી સદીના એ સમયમાં કચ્છના રાજવી તરીકે રાવ દેશળજી પહેલા હતા. ત્યારે કચ્છ રાજ્યનું વહાણ 'પઢાઈ પસા' દૂર દેશાવરમાંથી માલ ભરીને આવતું અને કુંભો વાણેત કાયમ તેના માલમ તરીકે રહેતો. આવી જ એક ખેપ વખતે કુંભો પોતાની ટુકડી સાથે માલ ભરીને મુંદ્રા આવતો હતો એવા સમયે મધ દરિયામાં અરબી સમુદ્રમાંથી કચ્છના અખાતમાં દાખલ થતી વખતે ચાંચિયાઓનું એક લડાયક વહાણ તેને લૂંટવાના ઈરાદે તેની પાછળ પડ્યું હતું. પરંતુ કુશળ માલમ કુંભાએ ચાંચિયાઓને પોતાના વહાણની નજીક આવવા ન દેતાં લૂંટની લાલચમાં છેક નવીનાળ સુધી ખેંચી લાવ્યો. પરંતુ કુદરતે તેને સાથ ન દીધો. એ સમયે દરિયામાં ઓટનો સમય હોવાથી વીડના પાણી પાછા ફરી રહ્યા હતા. આથી તેને પોતાનું વહાણ નવીનાળ પાસે જ લાંગરવું પડ્યું. એટલામાં ચાંચિયાનું વહાણ પણ આવી ચડ્યું અને તેણે પણ તેની પાસે જ લંગર કર્યું. એટલામાં વીડના પાણી ઘણાં જ ઓસરી ગયા. આથી બંને જહાજ સૂકી જમીન પર રહ્યા. પરિણામે ચાંચિયા અને 'પઢાઈ પસા' જહાજના માણસો વચ્ચે અરસપરસમાં લડાઈ આરંભાઈ. બંને પક્ષના અનેક માણસો મરાયા. કુંભા વાણેતે પણ છેક છેલ્લી ઘડી સુધી ચાંચિયાને લડત આપી પણ અંતે તે થાકી ગયો અને તેનું માથું ધડથી

જુદું થયું ત્યાં સુધી તેણે લડત આપી. તેના મૃત્યુ પછી જ સમાધાન થયું. આ રીતે કુંભો દુશ્મનોના હાથે શહીદ થયો. આથી તેના વારસોએ તેની સ્મૃતિમાં મુંદ્રા શહેરના ભીડભંજન મહાદેવ મંદિરના પાછળના ભાગે પાળિયો કરાવ્યો છે. જેને આજે પણ તેના વારસો પૂજે છે. કુંભો વાણેત જ્યારે ખેપમાં ન હોય ત્યારે આ ભીડભંજન મહાદેવના દર્શને નિત્ય આવવાનો તેનો નિયમ હતો. આ કુંભા વાણેતના વારસો આજે પણ મુંદ્રામાં વસે છે અને તેના પાળિયાની નિયમિત સેવા પૂજા કરે છે. આ પાળિયા ક્યારે મુકાયો હશે તે વાંચી શકાતું નથી કારણકે તેના અક્ષરો ઘસાઈ ગયા છે. આ પાળિયાની બાજુમાં ગણેશની પ્રતિમા પણ સ્થાપિત કરવામાં આવી છે અને તેની સાથે બીજા પણ કેટલાક પાળિયા છે, જે કુંભાના ભાયાતોના છે.

કુંભા વાણેતના અવસાન પછી કચ્છ રાજ્ય દ્વારા તેના વારસોને ૧૨૫ કોરીનું સાલિયાણું બાંધી આપ્યું હતું જે ઘટતું ગયું અને ઈસવીસન ૧૯૨૫માં માત્ર પાળિયાને ધૂપ, દીપ કરવા માટે વાર્ષિક અડધી કોરી કચ્છ કસ્ટમ તરફથી આપવામાં આવતી હતી તેવી નોંધ 'સ્વદેશ' ૧૯૨૫ના ટિવાળી અંકમાં આપવામાં આવી છે.

'ભૂમા નિકેતન', ૨૨/બી, શિવમ્ પાર્ક,
નાનાયક્ષ મંદિર પાસે,
રિંગરોડ, ભુજ, કચ્છ-૩૭૦ ૦૦૧.
ફોન : (૦૨૮૩૨) ૨૪૩૨૪૨, ૨૦૪૩૨૨
મો. ૯૯૯૯૨ ૨૦૪૩૯

☺ 'ગુંડે' ફિલ્મ શુક્રવારે થિયેટરોમાં રીલીઝ થઈ, પણ ગુરુવારે એનું લોકસભામાં પ્રીમિયર થઈ ગયું....

પછી કાશ્મીર વિધાનસભા, યુ.પી. વિધાનસભા અને રાજ્યસભામાં એના 'પ્રોમો' પણ દેખાતા રહ્યા.... ☺

જેના જીવનમાંથી વિસ્મય, ઉમળકો, નાવીન્ય, ઉલ્લાસ, ઉત્સાહ અને હાંસ મરી પરવાર્યા છે એ માણસ જીવતો હોવા છતાં મૃત્યુવત્ છે.

સમાજની ક્ષિતિજો

નર-નારીના સંબંધો અને લગ્નસંસ્થા (પ્રકરણ-૩)

પતિ-પત્ની સંબંધ

• સ્વામી શ્રી સચ્ચિદાનંદજી •

માનવીય અવસ્થાનું પ્રથમ ઘટક છે પતિ-પત્નીનો સંબંધ.

પતિ-પત્નીના સંબંધોના મુખ્યતઃ ચાર ઘટકો છે : (૧) કામવૃત્તિ, (૨) ધનવૃત્તિ, (૩) પ્રેમવૃત્તિ અને (૪) વ્યવહારવૃત્તિ.

કામવૃત્તિ એટલે વિષય-વાસના ભોગવવાની તીવ્ર ઈચ્છા. આ વૃત્તિ કુદરતસહજ છે. પરમેશ્વરે જ આ વૃત્તિ સકારણ અને સહેતુક મૂકેલી છે. કામવૃત્તિનો ઉદય થતાં જ યુવાવસ્થા શરૂ થાય છે. કેટલીક વાર ખોટા વાતાવરણથી અથવા ખોટા પ્રસંગોથી આવી વૃત્તિને સમય પહેલાં પણ ઉદ્દિત કરવામાં આવે છે, જે હિતકારી ન કહેવાય. તો બીજા પક્ષે તેના સમયે આવી વૃત્તિ ઉદ્દિત થાય તેને અવરોધવાનો સતત પ્રયત્ન થાય તે પણ હિતકારી ન કહેવાય. કુદરતી વ્યવસ્થાની સાથે ધર્મ વ્યવસ્થા સંયોજિત થવી જોઈએ. કન્યાનું રજોદર્શન અને યુવકનો વીર્યચાવ એ કુદરતી વ્યવસ્થાની પ્રથમ નિશાની સમજવી જોઈએ. તેમાં થોડાં વર્ષો આઘા-પાછાં કરી શકાય. પણ ઘણાં વર્ષો સુધી તેનો અવરોધ કરવામાં આવે તો તે કુદરતની સામેનો બળવો છે, જે હિતકારી ન થઈ શકે. આજકાલ ત્રીસ-પાંત્રીસ કે ચાલીસ વર્ષ સુધી કુંવારા રહેવાની ફેશન થઈ ગઈ છે, જે આવકારવા લાયક નથી. તેનાથી પાંચ મુખ્ય હાનિઓ થાય છે:

૧. યુવાનીનો સુવર્ણકાળ ગુમાવી દેવો.
૨. અપલક્ષણો કે કુટેવોમાં ફસાઈ જવું.
૩. નાના-મોટાં લફરાં થઈ જવાં.
૪. પરસ્પરમાં સેટ થવાની ક્ષમતા ખોઈ દેવી.

૫. પાછલી ઉંમરનાં બાળકોનો સારો ઉછેર તથા પોતાની જવાબદારી સોંપવાની તકો ઓછી કરી નાખવી.

જરા વિગતથી જોઈએ.

પશુ-પક્ષીઓની માફક માણસોને પણ યુવાનીનો સુવર્ણકાળ આવતો હોય છે, જે ત્રીસ-ચાલીસ વર્ષ સુધી ટકતો હોય છે. એ પછી રજતકાળ પચાસેક વર્ષ સુધી રહે છે અને તે પછીનો કાળ તામ્ર અથવા લોહકાળ કહી શકાય. પ્રત્યેક નર-નારીમાં કામવૃત્તિ અને કામશક્તિ બંને સાથે સાથે ચાલે છે. તેમાં કામવૃત્તિ જીવનપર્યંત રહે છે, જ્યારે કામશક્તિ, ઉંમર સાથે કુદરતસહજ રીતે ક્ષીણ થવા લાગે છે. પક્વ વૃદ્ધાવસ્થામાં કામવૃત્તિ તો રહે છે પણ કામશક્તિનો ક્ષય થઈ જાય છે. કામશક્તિ વિનાની કામવૃત્તિ માણસને અત્યંત દુઃખ આપે છે.

વ્યક્તિ અને પ્રજાનું સાચું ઘડતર એ છે કે તેનામાં જીવનનાં ઘણાં વર્ષો સુધી કામશક્તિ પ્રબળ રહે. વેદોમાં એને વીર્યવાન પુરુષ માન્યો છે. આ શક્ય છે. જો કુદરતની સાથે કામવૃત્તિ અને કામશક્તિનો સુભગ મેળ કરવામાં આવ્યો હોય તો આવી વ્યક્તિ તથા આવી પ્રજા સમર્થ બને. કારણકે એ વીર્યવાન અને સામર્થ્યભરી પ્રજા છે. પણ જો માનવીય વ્યવસ્થા કુદરત-વિરોધી બનાવી હોય અને એથી વ્યક્તિ કે પૂરી પ્રજાની જુવાનીને નિષ્ક્રિય બનાવી દેવાઈ હોય તો વ્યક્તિ અને પ્રજા અર્ધનપુંસક જેવી બનીને માયકાંગલી થઈ જાય.

કુદરત વિરોધી માનવીય વ્યવસ્થા આ

રીતે પ્રગટે છે. પ્રથમ તો ધર્મ અથવા અધ્યાત્મ, કામવૃત્તિ અને કામભોગ પ્રત્યે ઘૃણા ફેલાવે, કુમળા માનસને વારંવાર સમજાવવામાં આવે કે કામભોગ મહાપાપ છે. તેનાથી દૂર રહેવું જોઈએ. તેમાં અબજો જંતુઓનો નાશ થાય છે એટલે હિંસાનું મહાપાપ લાગે છે. તેનાથી મોક્ષ અવરોધાય છે. જેને મોક્ષ જોઈતો હોય તેણે સ્વપ્નમાં પણ કામભોગનો વિચાર ન કરવો જોઈએ. તેણે નૈષ્ઠિક બ્રહ્મચર્યનું કઠોરતાથી પાલન કરવું જોઈએ વગેરે વગેરે. આવા વિચારોથી વ્યક્તિ તથા પ્રજામાં કામ પ્રત્યે પાપવૃત્તિ, ઘૃણા અને હીનતાના ભાવો પ્રગટે છે. ધર્મ અને અધ્યાત્મની પૂરી શક્તિ નર-નારીને એકબીજાથી અલગ - દૂર કરવામાં લાગી જાય છે અને આવાં એકબીજાથી દૂર થયેલાં નર-નારીઓ, પવિત્રાત્મા તરીકે પૂજાવા લાગે છે. જાણતા - અજાણતા પણ કોઈ નાનું-મોટું સ્ખલન ન થઈ જાય તે માટે અત્યંત કઠોર નિયમો ઘડવામાં આવે છે. જે જેટલા કઠોર નિયમો પાળે તે તેટલો જ પવિત્ર અને પૂજ્ય થઈ જાય છે. ખરી વાત તો એ છે કે જ્યાં વધુમાં વધુ કઠોર નિયમો હોય છે ત્યાં વધુમાં વધુ ભ્રષ્ટાચાર પણ હોય છે. કુદરતની વિરુદ્ધમાં બનાવેલા નિયમોને પતાનાં મહેલની માફક કુદરત તોડી નાખતી હોય છે. ધાર્મિકક્ષેત્ર આ રીતે દંભ - પાખંડ અને આડંબરનું મથક બની જતું હોય છે. કુદરત વિરુદ્ધના નિયમો, તેમાં પણ કામવૃત્તિના નિયમો માણસને સતત તણાવમાં રાખે છે. આ તણાવ તેની અંતઃસ્થિતિને વધુને વધુ નિર્બળ બનાવે છે. તેનું શરીર

DEEP JYOT

STATIONERY MART

MFG. OF : EXERCISE & ACCOUNT BOOKS & ALL TYPES OF OFFICE FILES

JAYESH S. PAREKH

M. : 98241 06623

FACTORY : Plot No. 4601, G.I.D.C., Ankleshwar-393 002.

Ph. : 253137

અને મન બંને દુર્બળ અને નિસ્તેજ થઈ જાય છે.

જરા વિચાર કરો કે માણસ અન્ન-જળ ગ્રહણ કરે એટલે તેમાંથી મળ-મૂત્ર વગેરે બને અને સમય થતાં જ તેની કુદરતી હાજત થાય એટલે તેનું વિસર્જન કરવું જ પડે. આવી જ રીતે તે જ અન્ન-જળ વગેરેના આહારમાંથી વીર્ય પણ બને જ. તે પણ તેના સમયે હાજત લગાડે. જો તમે આવી હાજતને બળ કરીને રોકવા ચાહો તો મળ-મૂત્રની હાજતની માફક થોડોક સમય તો તેને રોકી શકો પણ કાયમ - કાયમના માટે તેને રોકી શકાય નહિ. જાગૃતમાં નહિ તો સ્વપ્નમાં પણ તેનું વિસર્જન થઈ જ જવાનું. સ્વપ્નદોષ સુધી જ જો આ પ્રક્રિયા અટકતી હોત તો કદાચ બહુ હાનિ ન થાત, પણ પછી તો ઉત્તેજના બીજા ઘણા રસ્તાઓ શોધી કાઢે છે. આ બધા અકુદરતી માર્ગો બિચારા ભૂલેલા - ગુમરાહ માણસોને બરબાદ કરી નાખે છે.

કેટલાક મહાબેવકૂફ લોકોએ આવા ભોળા માણસોને વધુ ગુમરાહ કરવા એવો પ્રચાર કર્યો છે કે ભેગું થયેલું વીર્ય, યોગની અમુક પ્રક્રિયાઓ દ્વારા પાછું ઉપર ચઢીને પૂરા શરીરમાં ઓજ થઈને પ્રસરી જાય છે. અર્થાત્ આવા યોગીને કોઈ પણ રીતે વીર્યપાત થતો જ નથી. આ સાવ ખોટી અને ભટકાવી મારવાની ધારણા છે. શરીર રચનાને તપાસવાથી સ્પષ્ટ થશે કે વીર્યાશયમાં ભેગું થયેલું વીર્ય, ફરી પાછું ઉપર ચઢે અને પૂરા શરીરમાં પ્રસરી જાય તેવી કોઈ રચના જ નથી. ભ્રાંતિ ફેલાવીને યુવાનોને ગુમરાહ કરવામાં આવી રહ્યા છે. આ રીતે રાષ્ટ્રની યુવાનીને બરબાદ કરવામાં આવી રહી છે. મળ-મૂત્રની માફક ભરાયેલ વીર્યનું પણ વિસર્જન થવાનું જ છે. જો તમે બહુ રોકી રાખો તો કપડામાં જ ઝાડો-પેશાબ થઈ જાય તેમ વીર્યનું પણ થઈ જાય. સતત આવો -

બળપૂર્વક - હઠથી અવરોધ કરનાર અંતે નમાલો અને અર્ધનપુંસક થઈ જતો હોય છે.

એક બીજી ધારણા એવી છે કે વીર્ય જ ઉત્પન્ન ન થાય અથવા અત્યંત અલ્પમાત્રામાં થાય તે માટે ઉપવાસ કરવા, થોડો જ આહાર લેવો અને તે પણ રસ-કસ વિનાનો લેવો. આવું કરવાથી વીર્યની માત્રા ઓછી થઈ જશે. આમ કરવાથી પણ પ્રશ્ન ઉકેલાતો નથી. યુવાનોને ઉપવાસમાં લગાવી દેવાથી તે આપોઆપ દૂબળા-પાતળા, કમજોર થઈ જવાના. આ તો યુવાનીને બરબાદ કરવાની વાત થઈ. યૌવન તો થનગનતું હોવું જોઈએ. હૃષ્ટપુષ્ટ યુવાનો રાષ્ટ્રનું ગૌરવ બની શકે તેની જગ્યાએ ઉપવાસના કારણે કમજોર થયેલા યુવાનો કશી ધાડ ન મારી શકે. અને હા, મૂળ પ્રશ્ન તો જેવો ને તેવો ઊભો જ છે. લાંબા ઉપવાસોથી કામશક્તિનો દ્વાસ થઈ શકે પણ કામવૃત્તિ તો જેવીને તેવી જ રહે. એટલે ગીતાને લખવું પડ્યું કે :

*“વિષયા વિનિવર્તન્તે નિરાહારસ્ય દેહિનઃ ।
રસવજ્ર્યં રસોઽપ્યસ્ય પરં દંષ્ટ્વા નિવર્તતે ॥”*

અર્થાત્ નિરાહારીના વિષયો તો નિવૃત્ત થઈ જાય પણ તેનો રસ (કામવૃત્તિ) તો રહી જ જાય છે.

તેની સ્થિતિ ફુટબોલ કે વોલીબોલના દડા જેવી થઈ જાય છે. તેમાંથી હવા કાઢી લો તો લોચા જેવો થઈ જાય, પણ ફરી પાછી હવા ભરો તો હતો તેવો ને તેવો ઊછળકૂદ કરતો થઈ જાય.

ઉપવાસીને પણ પાછો આહાર મળે તો હતી તેવી ને તેવી સ્થિતિ થઈ જાય. કોઈ કોઈવાર ઉપવાસ હિતાવહ છે, તેનાથી આંતરડાં વગેરેને લાભ થાય. પણ લાંબા લાંબા ઉપવાસો કરવાથી કામવૃત્તિનો નાશ થશે તેવી ધારણા જરાય તથ્યપૂર્ણ નથી.

વળી કેટલાક લોકો એવું માને છે કે તામસિક આહાર છોડી દેવાથી કામવૃત્તિનું શમન થઈ જાય છે. આ વાત સાચી નથી. ચકલાં-કબૂતર અને ઘાસાહારી પ્રાણીઓ તથાકથિત તામસી આહાર ન કરતાં હોવા છતાં સમય ઉપર પૂરેપૂરાં કામવૃત્તિવાળાં થઈ જ જાય છે. જ્યારે બીજી તરફ માંસાહારી પ્રાણીઓ નિશ્ચિત સમય સિવાય કામવૃત્તિથી સદંતર મુક્ત રહે છે. પ્રત્યક્ષ વ્યવહારમાં પણ યુસ્ત શાકાહારીઓ આર્થિક ક્ષેત્રમાં ઘણા અનર્થો કરતા દેખાય છે. ખાસ કરીને બેન્કોને ખાઈ જવાની ઘટનાઓમાં મોટાભાગના યુસ્ત શાકાહારીઓ જ સંડોવાયેલા દેખાય છે. કામવૃત્તિ એ કુદરતી વ્યવસ્થા છે અને તે એટલી પ્રબળ છે કે ઉપવાસ કરનાર, એક સમય જમનાર કે અંધારી ગુફામાં - એકાંતમાં રહેનારને પણ છોડતી નથી. તેનો સદા-સદાના માટે મૂળમાંથી સંપૂર્ણ નાશ કરવો શક્ય જ નથી. કોઈને તેનો સંપૂર્ણ નાશ કરવાની સાધનામાં લગાવવો એ હારી જવાની નિષ્ફળ સાધનામાં લગાવવાની જ પ્રક્રિયા છે.

સાચી સાધના એ છે કે કામવૃત્તિને કામશક્તિનું સામર્થ્ય પૂરું પાડીને તેનું સંયમ પૂર્વકનું આયોજન કરવામાં આવે. આ કુદરતસહજ માર્ગ છે. તેમાં હારવાનું કે થાકવાનું નથી. પણ હા, સંયમના આયોજનપૂર્વકનો માર્ગ ઉચિત છે. કામવૃત્તિ અને કામશક્તિનું યથોયોગ્ય સંયોજન ઉત્તમ પ્રજાનું નિર્માણ કરી શકે છે, કામશક્તિ વિનાની કામવૃત્તિ મહાદુઃખદાયી થઈ શકે છે. એટલે કામશક્તિને પોષણ આપનારા આહારો ઉત્તમ પ્રજાના નિર્માણ માટે જરૂરી છે.

*ભક્તિ નિકેતન આશ્રમ,
પો.બો.નં.-૧૯, પેટલાદ (દંતાલી)
જિ. આણંદ-૩૮૮ ૪૫૦.*

AMBA
SHIPPING AGENCIES

CLEARING FORWARDING & SHIPPING AGENTS

HIRALAL DAGHA

401, Rajgor Chambers, 99, Masjid Siding Road, Near Masjid Station (E),
Mumbai-400 009. E-mail : ambashipage@rediffmail.com
Cell : 98210 69299 Tel. : 23772744 Telefax : 23710875 Resi. : 24097776

અમદાવાદનું કચ્છી જૈન યુવાધન

• હંસરાજ કંસારા •

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદના માસિક મુખપત્ર “મંગલ મંદિર”ના જાન્યુઆરી-૨૦૧૪ના અંકમાં વિવિધ કારણોસર સમાજના ૧૮થી ૩૦ વર્ષની વયજૂથના યુવાનો-યુવતીઓનું એક લિસ્ટ પાના નં.-૧૦૫થી ૧૨૧ પર પ્રસારિત કરવામાં આવેલ હતું. આ વયજૂથના ટોટલ ૬૩૩ યુવાનો - યુવતીઓના અભ્યાસની માહિતી પણ તેમાં આપવામાં આવેલ હતી. અભ્યાસની માહિતી જાન્યુઆરી-૨૦૧૨ની પરિસ્થિતિએ લેવામાં આવેલ હતી.

‘કચ્છશ્રુતિ’ના પૂર્વ તંત્રી અને વર્તમાન સલાહકાર શ્રી હંસરાજભાઈ કંસારાએ જ્યારે આ યાદી વાંચી ત્યારે તેમણે સામે ચાલીને રજૂઆત કરેલ હતી કે આ યાદીનો અભ્યાસાત્મક તારવણ કાઢીને હું તે આપની સમક્ષ રજૂ કરીશ. અમારા માટે તો આ ખૂબ જરૂરી હતું. તેથી તેમની ઓફરનો સહર્ષ સ્વીકાર કરવામાં આવ્યો.

લગભગ ૧ મહિનાની જહેમત બાદ વિવિધ પ્રકારના ૧૨ જેટલા કોઠાઓ દ્વારા તેઓશ્રીએ પોતાનું અવલોકન તૈયાર કરીને અત્રે મોકલાવી આપેલ છે, જે અત્રે પ્રસ્તુત કરેલ છે. તેઓએ વિવિધ વયજૂથના યુવાનો-યુવતીઓની સંખ્યા, વિવિધ વિદ્યાશાખાઓમાં તેઓનો અભ્યાસ, આ અભ્યાસક્રમ પરથી સમાજની ભવિષ્યની ગતિવિધિ સહિત તેઓએ અનેક આશ્ચર્યજનક તારણો રજૂ કરેલ છે.

જે પરિસ્થિતિ જૈન સમાજમાં પ્રવર્તે છે તે જ પરિસ્થિતિ લગભગ અન્ય મોટાભાગના કચ્છી ઘટક સમાજોના યુવાવર્ગમાં પ્રવર્તતી હશે તેવું આપણે અનુમાન કરી શકીએ.

આ અભ્યાસના તારણો પરથી અભ્યાસ ક્ષેત્રે સમાજની ભવિષ્યની ગતિવિધિ શું હોવી જોઈએ તે બાબત એક વિચારગોઠી - સેમિનારનું આયોજન કરવું અતિ જરૂરી બની રહે છે. આ સમાજની શિક્ષણ અને ઇતર ડેવલપમેન્ટ સમિતિ અમદાવાદ સ્થિત વિવિધ કચ્છી ઘટક સમાજના અભ્યાસી યુવક વર્ગને ઉપસ્થિત રાખી વિચાર મંથનની પ્રક્રિયા આગળ ચલાવશે તો તે સમગ્ર કચ્છી સમાજના હિતનું કાર્ય બની રહેશે.

— તંત્રી મંડળ

અમદાવાદમાં આશરે પાંચેક હજાર કચ્છી પરિવારો વસે છે. શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ દ્વારા વર્ષ ૨૦૧૨માં, એમની જ્ઞાતિના અમદાવાદમાં વસતા પરિવારોની મોજણી થયેલ હતી. આ મોજણીમાં ૧૮થી ૩૦ વર્ષની વયજૂથના ૬૩૩ સભ્યોની શૈક્ષણિક સ્થિતિ વિષેની થોડી વિગતો પણ છે. સમાજના મુખપત્ર ‘મંગલ મંદિર’ના જાન્યુઆરી-૨૦૧૪ના અંકમાં, આ વયજૂથની એ વિગતો પ્રકાશિત થયેલ છે. તેની તંત્રી નોંધમાં વાચકોને આ યાદીનું મનન કરવાનું સૂચન છે. એના પ્રતિભાવે, આ વિગતોનું પૃથ્થકરણ અને આછેરુ અવલોકન અત્રે પ્રસ્તુત છે.

વતનથી દૂર વસતા કચ્છી જૈન સમાજના યુવા વર્ગની શિક્ષણ ક્ષેત્રે વર્તમાન દશા અને દિશા તેમજ ઉચ્ચ શિક્ષણ પ્રત્યેનું તેમનું વલણ અને વ્યવહાર સમજવા માટે આ યાદી ઉપયોગી છે. વિગતોનો સંદર્ભ વર્ષ ૨૦૧૨નો છે. વિગતોમાં રિસ્પોન્ડન્ટના ઉત્તરો યથાતથ નોંધાયેલા હોય તેવું દેખાય છે. તેથી કેટલીક વિગતો અસ્પષ્ટ અને અધૂરી જણાતાં સમાજની ઓફિસેથી રિસ્પોન્ડન્ટ્સ સાથે ફોનમાં વાત થકી યથાસંભવ સુધારવા પ્રયાસ કર્યો છે.

● આયુ ઘટક :

૧૯૮૩થી ૧૯૯૫ સુધીના ૧૩ વર્ષ દરમિયાન જેમનો જન્મ થયો છે, તેવા ૬૩૩ યુવક-યુવતીઓ, જેમની તત્સમયે આયુ ૧૮થી ૩૦ વર્ષ વચ્ચે હતી, તેમની આ વિગતો નીચે મુજબ ઘટકોમાં પૃથક કરી છે.

ઘટક-(૧)	:	૧૯૮૩-૮૭	વયજૂથ ૨૬ થી ૩૦ વર્ષ
ઘટક-(૨)	:	૧૯૮૮-૯૨	વયજૂથ ૨૧ થી ૨૫ વર્ષ
ઘટક-(૩)	:	૧૯૯૨-૯૫	વયજૂથ ૧૮ થી ૨૦ વર્ષ

શાણો માણસ અચાનક આવી પડેલા મૃત્યુથી અચંબો નથી પામતો. એ તો જવા માટે હરઘડી તૈયાર જ હોય છે.

પૃથક્કરણ ટેબલ-૧ પર પ્રસ્તુત છે.

ટેબલ (૧)		યુવા વર્ગ વય જૂથ પ્રમાણે													
વય	૨૬ થી ૩૦					૨૧ થી ૨૫					૧૮ થી ૨૦				
વર્ષ	૮૩	૮૪	૮૫	૮૬	૮૭	૮૮	૮૯	૯૦	૯૧	૯૨	૯૩	૯૪	૯૫	કુલ	
પુરુષ	૨૩	૨૫	૨૮	૨૮	૨૭	૨૯	૨૦	૨૭	૨૭	૧૮	૨૧	૨૭	૨૦	૩૨૦	
સ્ત્રી	૨૫	૨૨	૨૧	૨૮	૩૫	૨૧	૨૦	૨૭	૨૪	૨૩	૨૧	૨૫	૨૨	૩૧૩	
કુલ	૪૮	૪૭	૪૯	૫૬	૬૨	૫૦	૪૦	૫૪	૫૧	૪૧	૪૨	૫૨	૪૨	૬૩૩	
જૂથવાર		૧૩૧ પુ. + ૧૩૧ સ્ત્રી					૧૨૧ પુ. + ૧૧૫ સ્ત્રી					૬૮ પુ. + ૬૭ સ્ત્રી			
કુલ		૨૬૨					૨૩૬					૧૩૫			

ટેબલ ૨,૩ અને ૪ માં સામાન્ય શિક્ષણ સ્થિતિનું અવલોકન હેતુ આકલન છે. જેમાં પ્રાથમિક, માધ્યમિક અને ઉચ્ચ શિક્ષણની સામાન્ય માહિતી છે. જેમકે, અમદાવાદમાં વસતા કચ્છી જૈન યુવા વર્ગનું સાક્ષરતા પ્રમાણ ૧૦૦ પ્રતિશત છે. શાળા સ્તરનું શિક્ષણ ધરાવતી વ્યક્તિઓની સંખ્યા ૧૩૭ છે, જે કુલ અવલોકિત ૬૨૮ એન્ટ્રીના ૨૦ ટકા પ્રતિશત જેવું થાય છે. (ટેબલ -૨).

ટેબલ (૨) પ્રાથમિક શિક્ષણ				ટેબલ (૩)	ઉચ્ચ શિક્ષણ એકેડેમીક								
				સ્તર	કોમર્સ			આર્ટ્સ			સાયન્સ		
	પુરુષ	સ્ત્રી	કુલ		પુરુષ	સ્ત્રી	કુલ	પુરુષ	સ્ત્રી	કુલ	પુરુષ	સ્ત્રી	કુલ
પ્રાઈમરી	૨	૨	૪	સ્નાતક પૂર્વ	૩૭	૩૫	૭૨	૨	૬	૮	૦	૨	૨
મિડલ	૨૩	૧૫	૩૮	સ્નાતક	૪૨	૪૩	૮૫	૩	૩	૬	૩	૧૦	૧૩
સેકન્ડરી	૪૪	૫૧	૯૫	સ્નાતકોત્તર	૮	૧૭	૨૫	૨	૩	૫	૩	૩	૬
કુલ	૬૯	૬૮	૧૩૭	કુલ	૮૭	૯૫	૧૮૨	૭	૧૨	૧૯	૬	૧૫	૨૧

ટેબલ - ૩માં એકેડેમીક ક્ષેત્ર (પરંપરાગત વિદ્યા શાખાઓ) કોમર્સ, આર્ટ્સ અને સાયન્સ ક્ષેત્રે સ્નાતક, પૂર્વ સ્નાતક અને સ્નાતકોત્તર વ્યક્તિઓની વિગતો છે. કુલ ૬૨૮ માંથી ૨૨૨ની સંખ્યા ધરાવતો આ વર્ગનું પ્રમાણ ૩૫ પ્રતિશત જેટલું છે. જ્યારે આ વર્ગમાં, ૨૨૨ વ્યક્તિઓમાંથી ૧૮૨ વ્યક્તિઓ એટલે કે ૭૬ ટકા કોમર્સ સ્ટ્રીમની છે. એના પ્રમાણમાં સાયન્સ અને આર્ટ્સ ક્ષેત્રે (૧૯ આર્ટ્સ અને ૨૧ સાયન્સના મળી) માત્ર ૪૦ વ્યક્તિઓ છે. આ ચિત્રને એક સૂત્રે જોઈએ તો પ્રાઈમરીથી લઈને આર્ટ્સ, સાયન્સ, કોમર્સ ગ્રેજ્યુએટ સુધીનાં કુલ ૩૫૯ વ્યક્તિઓમાં ૧૪૪ પુરુષોની અપેક્ષા સ્ત્રીઓની સંખ્યા ૧૭૩ની છે. ખાસ કરીને સ્નાતકોત્તર (પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએશન) સ્તરે મહિલાઓ પુરુષો કરતાં આગળ છે.

ટેબલ (૪) માં આયુ વર્ગ સાથે શિક્ષણ-સ્તરનું પૃથક્કરણ છે. અહીં ટોટલ યુનિવર્સિટી એટલે કે ૬૩૩ વ્યક્તિઓની ગણતરી કરેલ છે. આ પૃથક્કરણ મુજબ વિભિન્ન વયજૂથનું શિક્ષણ સ્તર જાણવા મળે છે. તદુપરાંત કુલ યુવા વર્ગનું શિક્ષણ સ્તર જાણવા મળે છે. સ્નાતક સ્તરે પુરુષ અને મહિલાઓનું સ્તર સમાન છે. અન્ય સ્તરે પણ બહુ મોટો તફાવત નથી, જે સૂચવે છે કે અમદાવાદના કચ્છી જૈન પરિવારોમાં મહિલાઓ અને પુરુષો વચ્ચે શિક્ષણ બાબત કોઈ ભેદભાવ નથી. કુલ યુવા વર્ગની ૬૨ પ્રતિશત વ્યક્તિઓ સ્નાતક અને તેનાથી ઉપરનું શિક્ષણ પ્રાપ્ત કરી શક્યા છે એ બાબત પણ સમાજ માટે ગૌરવપ્રદ છે.

જે માણસ સારી રીતે જીવે છે એ કદી ખરાબ રીતે મરતો નથી.

ટેબલ (૪)	સ્નાતકોત્તર			સ્નાતક			સ્નાતક પૂર્વ			હાયર સેકન્ડરી (ધોરણ-૧૨ સુધી)			ધોરણ-૧૨ થી નીચે		
	પુરુષ	સ્ત્રી	કુલ	પુરુષ	સ્ત્રી	કુલ	પુરુષ	સ્ત્રી	કુલ	પુરુષ	સ્ત્રી	કુલ	પુરુષ	સ્ત્રી	કુલ
૧૮ - ૨૦	-	-	-	૭	૮	૧૫	૨૧	૨૩	૪૪	૨૪	૧૩	૩૭	૧૩	૮	૨૧
૨૧ - ૨૫	૪૧	૩૪	૭૫	૪૪	૫૬	૧૦૦	૨૧	૧૨	૩૩	૧૬	૧૫	૩૧	૬	૪	૧૦
૨૬ - ૩૦	૬૦	૪૮	૧૦૮	૫૭	૪૫	૧૦૨	૭	૧૧	૧૮	૧૧	૧૮	૨૯	૬	૫	૧૧
કુલ	૧૦૧	૮૨	૧૮૩	૧૦૮	૧૦૯	૨૧૭	૪૯	૪૬	૯૫	૫૧	૪૬	૯૭	૨૫	૧૭	૪૨
પર્સન્ટેજ	૫૬ %	૪૪ %	૨૯ %	૫૦ %	૫૦ %	૩૩ %	૫૫ %	૪૫ %	૧૫ %	૫૦ %	૫૦ %	૧૫ %	૫ %	૩ %	૮ %
સંક્ષેપ	સ્નાતકોત્તર ૨૯ %			સ્નાતક ૩૩ %			સ્નાતક પૂર્વ ૧૫ %			એચ.એસ.સી. ૧૫ %			ધોરણ-૧૨ થી નીચે ૮ %		

● વ્યવસાય લક્ષી શિક્ષણ:-

અભ્યાસની દૃષ્ટિએ કઠિન અને ખૂબજ પરિશ્રમ માંગતા તેમજ વ્યવસાયની દૃષ્ટિએ સર્વોચ્ચ સ્થાન ભોગવતા શિક્ષણક્ષેત્ર “ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્સી ક્ષેત્રે” અમદાવાદી કચ્છી જૈન યુવા વર્ગની ઉપલબ્ધિ નોંધપાત્ર છે. જે નીચેના ટેબલ પરથી સ્પષ્ટ થાય છે.

ટેબલ (૫)	ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્સી			એકાઉન્ટ ક્ષેત્રે અન્ય કોર્સ			
	પુરુષ	સ્ત્રી	કુલ		પુરુષ	સ્ત્રી	કુલ
ફાઇનલ	૧૦	૮	૧૮	એડવાન્સ એકાઉન્ટન્સી	૧	૦	૧
ઈન્ટર	૧	૧	૨	ચાર્ટર્ડ ફાઇનાન્સિયલ એનાલિસ્ટ	૧	૩	૪
કુલ	૧૧	૯	૨૦	કુલ	૨	૩	૫

● **વ્યવસાય વ્યવસ્થાપન:-** આ ક્ષેત્રે બિઝનેસ મેનેજમેન્ટ અને કોમ્પ્યુટર એપ્લીકેશનમાં કચ્છી યુવા વર્ગને સારો રસ છે. કોર્પોરેટ સેક્ટરમાં મહત્વની કારકિર્દી માટે ઉપયોગી એવા કંપની સેક્ટરી અને કાયદાના અભ્યાસમાં આ યુવા વર્ગને ઓછો રસ જણાય છે અને કોસ્ટ એકાઉન્ટન્સીનો અભ્યાસ કર્યો હોય તેવી એક પણ વ્યક્તિ નથી.

ટેબલ (૬)							
ડિગ્રી	બી.બી.એ.	એમ.બી.એ.	બી.સી.એ.	એમ.સી.એ.	સી.એસ.	લૉ	કુલ
પુરુષ	૭	૩૨	૭	૭	૧	૩	૫૭
સ્ત્રી	૭	૨૦	૬	૫	૩	૩	૪૪
કુલ	૧૪	૫૨	૧૩	૧૨	૪	૬	૧૦૧
ડિપ્લોમા							
પુરુષ	-	૪	-	-	-	-	૪
સ્ત્રી	-	૧	-	-	-	-	૧
કુલ	-	૫	-	-	-	-	૫
ગ્રાન્ડ ટોટલ	૧૪	૫૭	૧૩	૧૨	૮	૬	૧૦૬

● મેડિકલ સેવાઓ :-

ટેબલ - ૭ સપષ્ટ કરે છે કચ્છી જૈન યુવા વર્ગને તબીબી ક્ષેત્રે વ્યવસાયિક રસ નથી. જેમણે આ અભ્યાસ પસંદ કર્યો છે, તેમાં પણ મહિલાઓ અધિક છે (૫ - ૭) પરંતુ એક ગૌરવની વાત એ છે કે એક મહિલા શ્રીમતી અંજનાબેન અનલ ધરમશી એ હોલેંડ યુનિવર્સિટીમાંથી 'ઈમ્યુનોલોજી' જેવા વૈશ્વિક મહત્વના ક્ષેત્રે ડોક્ટરેટ કર્યું છે.

ટેબલ (૭)												
સ્તર	એમ.બી.બી.એસ.		બી.એચ.એમ.એસ.		ડેન્ટલ		ફાર્મસી		લેબ ટેકનોલોજી		ફીઝિયોથેરાપી	
	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી
સ્નાતક	૧	૨		૧		૩	૨			૧	-	૧
સ્નાતક પૂર્વ	૧	-	-		-	-	-			-		
કુલ	૨	૨		૧		૩	૨	-	-	૧	-	૧

● એન્જિનિયરીંગ અને ટેકનોલોજી:-

આ બહુઆયામી ક્ષેત્રે કચ્છી જૈન યુવા પ્રતિભાએ દેશી તેમજ વિદેશી શિક્ષણનું સારું એવું ખેડાણ કર્યું હોય તેવું જણાય છે. જે નીચેના ટેબલ - ૮ થી સ્પષ્ટ થાય છે.

ટેબલ - (૮)		એન્જિનિયરિંગ						
	જનરલ	ઈલેક્ટ્રોનિક એન્ડ ઈલેક્ટ્રોનિક કોમ્યુનિકેશન	સિવિલ	મિકેનિકલ	કોમ્પ્યુટર	બાયો મેડિકલ	એમ.ઈ.	કુલ
પુરુષ	૯	૧૪	૭	૪	૧૪	-	-	૪૮
સ્ત્રી	૧	૬	૧	૧	૪	૧	૧	૧૫
કુલ	૧૦	૨૦	૮	૫	૧૮	૧	૧	૬૩

આપણા દેશનું આ યુવા-પ્રતિભા ધન વૈશ્વિક ગણાય. બનવા જોગ છે કે આમાંના કેટલાક એન્જિનિયરો/ટેકનોલોજિસ્ટો એમની સેવાઓ વિદેશમાં આપતા હોય. આ મૂળભૂત મેઈલ ડોમીનેટેડ વ્યવસાય શિક્ષણમાં હવે મહિલાઓનું પણ પ્રભાવી પદ્ધિપણ (૨૫ ટકા) આશાસ્પદ છે.

ટેબલ - ૯		ટેકનોલોજી:-						
	બી.ટી.	આઈ.ટી.	બાયો. ટેક	બી.એસ.સી.	એમ.ટેક.	એમ.એસ.સી. આઈ.ટી.	માસ્ટર એમ.એસ.(C)	કુલ
પુરુષ	૭	૧૦	૧	૧	૫	૨	૧	૨૭
સ્ત્રી	૧	૨		૧			૧	૫
કુલ	૮	૧૨	૧	૨	૫	૨	૧	૩૨

કેટલાક લોકોને મૃત્યુનો એટલો બધો ભય સતાવતો હોય છે કે તેઓ જીવન જીવવાની શરૂઆત જ નથી કરતા.

ટેબલ (૧૦)	ડિપ્લોમા:-						
	મિકેનિકલ	કેમિકલ	ઈન્ડસ્ટ્રીયલ	સ્ટ્રક્ચરલ	ઈન્ફ્રાટેકચર	કોમ્પ્યુટર	કુલ
પુરુષ	૧	૧	૧	૧	૨	૧	૭
સ્ત્રી	૧					૪	૫
કુલ	૨	૧	૧	૧	૨	૫	૧૨

આ ત્રણ ટેબલ (ટેબલ ૮, ૯ અને ૧૦) સરખામણીએ જોઈએ તો સ્પષ્ટ થાય છે કે, આ યુવા વર્ગને ડિપ્લોમા અભ્યાસક્રમોમાં ખાસ રૂચિ નથી. એનો બીજો અર્થ એ પણ થાય કે મોટા ભાગના યુવક-યુવતીઓ પાસે કાંતો કોમ્પીટીટીવ ટેલેન્ટ છે અથવા મોંઘા અભ્યાસક્રમો પસંદ કરવા માટે આર્થિક રીતે સક્ષમ છે.

● અન્ય અભ્યાસ શાખાઓ:-

વ્યાપારિક કુનેહ કે વ્યવસ્થા શક્તિ કરતાં, વ્યક્તિની અંતઃસ્ફુરણા અને સર્જનાત્મક સુઝબુઝ આવશ્યક હોય તેવી કેટલીક શાખાઓ ભલે સંખ્યાની દૃષ્ટિએ જૂઝ કહી શકાય છતાં, કચ્છી જૈન યુવા વર્ગના કેટલાક સભ્યોએ પસંદ કરી છે. આ શાખાઓમાં મહિલાઓ સ્વભાવ મુજબ આગળ છે.

ટેબલ (૧૧)											
	શાખા સ્તર	સ્નાતકોત્તર		સ્નાતક		સ્નાતક પૂર્વ		ડિપ્લોમા		કુલ	
		પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી	પુરુષ	સ્ત્રી
સાઈકોલોજી	૨	-	૧	-	-	-	-	-	૨	-	
આર્કિટેક્ચર	-	-	-	૧	-	૧	૧	-	૧	૨	
ફાઈન આર્ટ	-	-	-	૧	-	૧	-	-	૧	૨	
માસ કોમ્પ્યુનિકેશન	-	-	૧	-	-	-	-	-	૧	-	
ટેક્સટાઈલ ડિઝાઈન	-	-	-	૧	-	-	-	-	-	૧	
ઈન્ટીરિયર ડિઝાઈન	-	-	૧	-	-	૧	-	-	૧	૧	
ફેશન ડિઝાઈન	-	-	-	૨	-	-	-	૧	-	૩	
ગ્રાફિક ડિઝાઈન	-	-	-	૨	-	૧	-	-	-	૩	
હોમ સાયન્સ	-	-	-	-	-	-	-	૧	-	૧	
ફોટોગ્રાફી	-	-	-	-	-	-	૧	-	૧	-	
કુલ	૨	-	૩	૭	-	૪	-	૨	૭	૧૩	

મૃત્યુ એ માનવી માટે ઘુંટાયેલું રહસ્ય છે અને પુનર્જન્મ એ માનવી માટે એક કોયડો છે.

● શિક્ષણ સ્થિતિ સંક્ષેપ :-

ટેબલ (૧૨)	પુરુષ	સ્ત્રી	કુલ	પ્રતિશત
શાળાકીય શિક્ષણ	૬૯	૬૮	૧૩૭	૨૨ %
પરંપરાગત સ્નાતક શિક્ષણ	૧૦૦	૧૨૨	૨૨૨	૩૫.૫૦ %
વ્યવસાયલક્ષી શિક્ષણ				
w એકાઉન્ટન્સી	૧૩	૧૨	૨૫	૨૨.૫૦ %
w વ્યવસ્થાપન	૬૧	૪૫	૧૦૬	
w એન્જિનિયરિંગ	૪૮	૧૫	૬૩	૧૭.૦૦ %
w ટેકનોલોજી	૫	૨૭	૩૨	
w ડિપ્લોમા એન્જિનિયરિંગ	૭	૫	૧૨	
w મેડિકલ	૪	૮	૧૨	૧.૨૫ %
w અન્ય શાખા	૬	૧૩	૧૯	૧.૭૫ %
કુલ	૩૩૫	૨૯૩	૬૨૮	
પ્રતિશત	૫૩ %	૪૭ %		

ઉપરોક્ત વિગતો જોતાં વ્યવસાયલક્ષી શિક્ષણનું પ્રમાણ ૨૨.૫૦ + ૧૭.૦૦ લગભગ ૪૦ ટકા છે. પરંતુ પરંપરાગત સ્નાતક શિક્ષણમાં કોમર્સ વિષય પણ વ્યવસાયલક્ષી ગણીએ તો બીજા ૨૭ ટકાનો એમાં ઉમેરો થતાં લગભગ ૬૭ ટકા વ્યવસાયલક્ષી વલણ કહી શકાય.

● સમાપન :- આ અભ્યાસ લેખમાં આંકડાકીય પૃથ્થકરણ સાથે જ સંબંધિત બાબતની ટિપ્પણી આપેલી છે. એના પરથી કહી શકાય કે:

- ★ અમદાવાદમાં વસતા કચ્છી પરિવારોનું યુવાધન ૧૦૦ પ્રતિશત શિક્ષિત છે. એના ૭૦થી વધુ પ્રતિશત સભ્યોએ આધુનિક ઉચ્ચ શિક્ષણ મેળવ્યું છે.
- ★ ઉચ્ચ શિક્ષણ ક્ષેત્રે પણ મહિલાઓની બરાબરની ભાગીદારી છે. બલકે કેટલીક બાબતોમાં તેઓ પુરુષોથી પણ આગળ છે.
- ★ યુવા વર્ગનું શિક્ષણ મહદઅંશે કોમર્સ, કોમ્પ્યુટર અને વાણિજ્ય વ્યવસ્થાપન પૂરતું સીમિત છે. ટેકનોલોજી, મેડિકલ, આઈ.ટી., પોલીટિક્સ, સોશિયલ એન્જિનિયરિંગ ક્ષેત્રે તેમજ યુનિયન પબ્લિક સર્વિસ કમિશન દ્વારા લેવાતી આઈ.એ.એસ. જેવી પરીક્ષાઓ વગેરેમાં યુવા વર્ગને કોઈ અભિરુચિ જણાતી નથી. જેની આજના સમયે ખૂબ અગત્યતા છે. તેવા પ્રકારના યુવાધનથી કોઈ પણ સમાજ પ્રગતિ સાધી શકે છે.
- ★ ૨૦૦૧ના ભૂકંપ પછી કચ્છમાં અર્થવ્યવસ્થા અને સામાજિક સ્થિતિમાં આમૂલ પરિવર્તન થઈ રહ્યું છે, તેની કોઈ સીધી કે આડકતરી અસર આ કચ્છી યુવા વર્ગના ભણતર પર વરતાતી નથી. કચ્છમાં ઔદ્યોગિક વિકાસ ક્ષેત્રે આવશ્યક ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ડેવલપમેન્ટ, કૃષિ વિકાસ હેતુ આવશ્યક ઈરીગેશન એન્જિનિયરિંગ, શીપિંગ તેમજ જિઓલોજી અને કેમિકલ ક્ષેત્રે વિકાસની તેમજ પશુ ઉછેર અને ડેરી ક્ષેત્રે ઉચ્ચ શિક્ષિત વ્યવસાયિકોની આવશ્યકતા, આદિ બાબતો પ્રત્યે કચ્છથી બહાર વસતો કચ્છી યુવા વર્ગ કદાચ અનભિજ્ઞ છે અથવા ઉદાસીન છે.

અંતમાં એક રસપ્રદ વાત કહેવી છે. મંગલ મંદિરમાં પ્રકાશિત કચ્છી યુવાવર્ગની આ યાદીને ધ્યાનથી જોતાં જણાશે કે એમાં ૩૦ થી વધુ દંપતી (પતિ-પત્ની બન્ને) લગભગ સમાનક્ષેત્રે ઉચ્ચ શિક્ષણ મેળવ્યું છે. એનો અર્થ એટલોજ કે કચ્છી જૈન સમાજ સ્ત્રી શિક્ષણ અને સશક્તિ પ્રતિ વર્ષોથી સમર્પિત છે. ■

કાયર લોકો પોતાના મૃત્યુ પહેલા પણ અનેકવાર મરતા હોય છે અને સાહસી લોકો ફક્ત એકવાર!

જેને આપણે પૂજતા હોઈએ એ અચાનક સામે મળે તો?

• ડૉ. યાસીન દલાલ •

હમણાં નડિયાદમાં એક સરસ સેમિનાર યોજાઈ ગયો. સેમિનારનો વિષય હતો સાહિત્ય કૃતિઓ ઉપરથી બનેલી ફિલ્મો. એમાં કલાત્મક ફિલ્મોના જાણીતા નિર્દેશક કુમાર સહાની અને અમૃત ગંગર જેવા સમીક્ષકો આવ્યા હતા. ગુરૂદત્તની પ્રખ્યાત ફિલ્મ ‘સાહેબ બીબી ઓર ગુલામ’ બિમલ મિત્રની એ જ નામની નવલકથા ઉપરથી બનેલી. સત્યજીત રાયની વિશ્વ પ્રસિધ્ધ ફિલ્મ ‘પાયેર પાંચાલી’ પણ તારાશંકર બંદોપાધ્યાયની કૃતિ ઉપરથી બનેલી હતી. શરદબાબુની ‘દેવદાસ’ ઉપરથી હિંદીમાં ત્રણ વખત ફિલ્મો બની. ઉપમાં ન્યુ થિયેટર્સની સાયગલ વાળી ‘દેવદાસ’, પપમાં બિમલ રોયની દિલીપકુમારવાળી ‘દેવદાસ’ અને હમણા સંજય લીલા ભણશાળીની શાહરૂખ અભિનિત ‘દેવદાસ’. જાણીતી ગુજરાતી નવલકથા ‘સરસ્વતી ચંદ્ર’ ઉપરથી પણ ગોવિંદ સરૈયાએ ફિલ્મ બનાવેલી. ગુણવંતરાય આચાર્યની ‘દરિયાલાલ’ ઉપરથી ભૂતકાળમાં ‘છીન લે આઝાદી’ બની હતી. રમણલાલ દેસાઈની એકાદ નવલકથા ઉપરથી પણ ફિલ્મ બની હતી. ગુજરાતીમાં પણ ‘ઝેર તો પીધા જાણી જાણી’ નામની ફિલ્મ એ જ નામની કૃતિ ઉપરથી બનેલી. અનેક કલાત્મક ફિલ્મો પણ નવલકથા ઉપરથી બની છે. જયવંત દળવીની મરાઠી કૃતિ ઉપરથી ‘ચક્ર’ નામની ફિલ્મ બનેલી. **આમ સાહિત્ય અને સિનેમાનો સંબંધ એક જ સિક્કાની બે બાજુ જેવો છે.** આવી ફિલ્મો બનાવનાર ક્યારેક અમર થઈ જાય છે. એમને મળવા માટે એમના ચાહકો તરસતા હોય છે.

સત્યજીત રાય જ્યારે ફિલ્મો બનાવવાના સપના જોતા હતા અને મહાન ફિલ્મ સર્જકોની ફિલ્મો જોઈને એના દિગ્દર્શકો ઉપર ફીદા થઈ જતા, ત્યારની વાત છે. એ ઓરસન વેલ્સ અને ફ્રેંચ નિર્દેશક જ્યાં રેનવાના ખાસ ચાહક હતા. એકવાર

એમને ખબર પડી કે જ્યાં રેનવા પોતાની આગામી ફિલ્મ ‘ધ રિવર’નું શુટિંગ કરવા માટે કલકત્તા આવ્યા છે. એમને તુરત રેનવાને મળવાની ઈચ્છા થઈ. પણ, પછી પ્રશ્ન થયો, આવો મહાન નિર્દેશક એમના જેવા એક નાના ચાહકને મળશે? મળશે તો ય એની સાથે પોતે શી વાત કરશે? એમણે એમના અમેરિકી ફોટોગ્રાફર દ’વીના સાથે ચર્ચા કરી. એણે રોયને હિંમત આપીને કહ્યું, રેનવા મહાન માણસ છે. અને એટલા ઉદાર છે કે ગમે તે માણસ એમને મળી શકે.

રાય જે હોટલમાં રેનવા ઊતરેલા, ત્યાં અચકાતાં અચકાતાં પહોંચી ગયા. ત્યાં જઈને શું બન્યું? રાયે શું અનુભવ્યું? એમના પોતાના જ શબ્દોમાં :

‘રેનવાને મળવાનું તો આસાન જ હતું, પણ એ એટલા બધા નમ્ર હતા કે એમની આ નમ્રતા મારે માટે મૂંઝવણજનક બની ગઈ. મને લાગ્યું કે, હું ક્યાંક એમને સિનેમા વિષે ભાષણ આપવા બેસી જઈશ. મારે એમને ઘણા પ્રશ્નો પૂછવા’તા. તમે ફિલ્મ ‘રિવર’ શા માટે બનાવો છો? હોલીવૂડમાં ફિલ્મો બનાવવામાં એમને આનંદ આવે છે? પણ, હું એવો મુંઝાયો કે પૂછી બેઠો, ‘તમને ભારત કેવું લાગે છે?’

રાયને થયો એવો અનુભવ ઘણાને થયો હશે. **આપણે જ્યારે આપણી માનીતી વ્યક્તિ કે મહાનુભાવને મળવા જઈએ છીએ, ત્યારે એ પ્રથમ પ્રત્યક્ષ અનુભવ યાદગાર બની જતો હોય છે.** પણ, એ પહેલાંની આપણી મનઃસ્થિતિ બહુ વિકટ હોય છે. એક વિચિત્ર પ્રકારની મૂંઝવણ, અકળામણ, અપેક્ષા અને ગભરાટનું મિશ્રણ એમાં હોય છે. આપણા મનમાં એની એક બાહ્ય છબી હોય છે અને એક આંતરિક છબી હોય છે અને બંને બાબતમાં આપણે અપેક્ષા લઈને જઈએ છીએ. એ માણસ બહુ વિરાટ હશે, કદાવર હશે, દાઢીવાળો હશે અને બહુ

કડક સ્વભાવનો હશે, ઓછું બોલતો હશે. આપણે કંઈક ભૂલ કરીશું તો અપમાન કરી નાખશે વગેરે વગેરે અને જ્યારે પરોક્ષ પરિચય પ્રત્યક્ષમાં પરિણમે છે, ત્યારે એક ભૌતિક સચ્ચાઈ સામે આવે છે. પરોક્ષ અને પ્રત્યક્ષ વચ્ચેનો આ ભેદ ઘણીવાર ભેદ રહે એમાં જ મજા હોય છે. બાંધી મુઠ્ઠી ક્યારેક ખુલી જતી હોય છે.

સંગીતકાર નૌશાદ જ્યારે કારદારની ફિલ્મોમાં સંગીત આપતા હતા, ત્યારે કારદારે ‘શાહજહાં’ ફિલ્મની જાહેરાત કરી અને એમાં નાયક તરીકે કે.એલ. સાયગલને લીધા. સાયગલ ત્યારે પોતાના જીવનમાં જ એક દંતકથા બની ચૂક્યા હતા. નૌશાદ એમના ગળાના ચાહક હતા અને એમને સાયગલ પ્રત્યે માન હતું. **સાયગલને પડદા ઉપર જોયેલા પણ હતા અને છતાં એ સાયગલને મળવાનું થયું, ત્યારે નૌશાદને પોતાની કલ્પના કરતાં ખુદા જ સાયગલ દેખાયા!** પહેલાં તો નૌશાદ એમને ઓળખી પણ નહીં શક્યા. પછી, ડી. એન. મધોકે ઓળખાણ કરાવતાં કહ્યું, ‘નૌશાદ, આમને ઓળખ્યા કે નહીં? આ કુંદનલાલ સાયગલ છે. ફિલ્મોમાં તેં એમને રૂઆબદાર વીગ સાથે જોયા છે ને? આ છે એમનું સાચું રૂપ!’ ખાખી પેન્ટ, સફેદ ખમીસ, આંખે ચશ્મા અને માથે ચમકતી ટાલ. નૌશાદે સાયગલને આ રૂપમાં કલ્પ્યા નહોતા. પણ, છતાં એમની કલ્પનાથી વાસ્તવિકતા કંઈ બહુ દૂર નહોતી. પરિણામે સાયગલ સાથે એક ફિલ્મમાં કામ કરવા છતાં એ એમની સાથે તાદાત્મ્ય સાધી શક્યા. નહિતર, કદાચ એ પણ શક્ય બની શક્યું ન હોત અને બંને વચ્ચે એક સૂક્ષ્મ દીવાલ રચાઈ ગઈ હોત.

જે વ્યક્તિને તમે વર્ષોથી વાંચી છે, એના લેખોને માણ્યા છે, એની વાર્તાઓને હૈયામાં ઉતારી છે, એના વાક્યોને ડાયરીમાં ટપકાવ્યાં છે, એના લખાણોની ફાઈલ બનાવીને સાચવી

“રડયા બેફામ સૌ મારા મરણ પર એ જ કારણથી, હતો મારો જ અવસર અને મારી જ હાજરી નહોતી.”

છે અથવા જે વ્યક્તિને તમે વર્ષોથી રૂપેરી પડદા ઉપર જોતા આવ્યા છો, એના અભિનય ઉપર ફીદા થયા છો, એના દૃશ્યો અને અભિનયની કમાલ જોઈને તાળીઓ પાડી છે, એ વ્યક્તિને તમે રૂબરૂ મળવા જાવ છો, ત્યારે એક મોટું જોખમ સર્જાય છે...તમે જો એને કદી રૂબરૂ જોઈ ન હોય તો તમે એનું મનમાં તો જરૂર ચિત્ર બનાવ્યું છે. એની ઊંચાઈ આટલી હશે, ચહેરો આવો હશે, અવાજ આવો હશે અને જો પ્રત્યક્ષ મિલનમાં તમારું એ કલ્પનાચિત્ર બરોબર બેહું નહીં, તો તમે નિરાશ થાવ છો. કાં તો, તમારી કલ્પનાથી એ વ્યક્તિ ઊણી ઊતરી અથવા તમારી અપેક્ષાથી જુદી જ નીકળી અને તમે જે કલાકારને પડદા ઉપર જોયો છે, પણ અંગત જીવનમાં નથી જોયો, એના વિષે પણ તમારી કેટલીક ધારણાઓ હોય છે અને એ ધારણા પણ બરોબર ન નીકળે ત્યારે તમને નિરાશા જ સાંપડે છે. આપણા પ્રિય કેટલાય મહાનુભાવો અવસાન પામે ત્યારે અફસોસ થાય છે કે, એમને રૂબરૂ મળી ન શકાયું. પણ ખરેખર મળી શકાયું હોત તો શું થયું હોત, એ પણ કલ્પનાનો જ વિષય છે.

આ નિરાશા, આ ભ્રમ નિરસનના પરિણામ ક્યારેક માઠાં આવે છે. જેની કલમને માણસે વર્ષોથી જાણી છે, એ વ્યક્તિને રૂબરૂ મળ્યા પછી એકાએક એ કલમ પ્રત્યે જ એનું માન ઘટી જાય છે! વાસ્તવમાં, એ ચાહક તો એની કલમનો હતો અને રહેવો જોઈએ. પણ પ્રત્યક્ષ મિલન હવે એને એના માનીતા સર્જક પાસે જતાં રોકે છે. એની કલ્પનાને હેરત પહોંચી છે અને આ ઠેસને એ હળવી રીતે લેતો નથી. સર્જકનો, કલાકારનો અહમ્ હોય છે, તેમ પ્રશંસકનો પણ સૂક્ષ્મ અહમ્ હોય છે. ‘મારા માનીતા કલાકારે મારી અપેક્ષા કેમ ન સંતોષી? કેમ મારી કલ્પનાને ઠેસ પહોંચાડી?’ એવી એની પ્રતિક્રિયા હોય છે. પાછળથી એને પસ્તાવો થાય છે. આના કરતાં તો હું મારા માનીતા સર્જકને મળ્યો જ ન હોત તો? આ ભયથી જ ઘણા લોકો પોતાના પ્રિય મહાનુભાવોને મળવાનું જ માંડી વાળે છે. ક્યારેક કોઈ મહાન કલાકારની નબળાઈઓ પણ મહાન હોય છે અને ચાહક કે પ્રશંસકને એ નબળાઈનો અંગત પરિચય થાય છે અને

એનાથી પેલા ચાહકને પોતાનું અપમાન કે અવહેલના થવાની લાગણી થાય છે, ત્યારે એક વિચિત્ર બૌદ્ધિક કટોકટી સર્જાય છે. અને, પછી એ જ સર્જકની કોઈ કૃતિ એ વાંચે છે, ત્યારે એની નજર સામે પેલો અંગત અનુભવ આવીને ઊભો રહી જાય છે. હવે એ વાયક પેલા સર્જકને તટસ્થ રીતે મૂલવી શકતો નથી.

ફિલ્મ ‘મુગલે આઝમ’માં દિગ્દર્શકને દાદ આપવી પડે એવો એક સરસ પ્રસંગ છે. સલીમ જ્યારે વધુ પડતો તોફાની બની જાય છે ત્યારે અકબર એને રણમેદાનમાં મોકલી આપે છે અને ત્યાં જ એનો ઉછેર કરવાની જવાબદારી રાજા માનસિંઘને સોંપે છે. થોડા વર્ષોની તાલીમ પછી સલીમ એક બળવાન યોદ્ધો બનીને પાછો આવે છે. માતા જોધાબાઈએ તો કિશોર સલીમને જોયો છે. હવે તો એ જુવાન થઈને પાછો ફરે છે. કેવો હશે એ સલીમ? યુધ્ધના મેદાનમાં લડીલડીને એની ચામડી બરછટ, કઠોર તો નહીં થઈ ગઈ હોય ને? જોધાબાઈ મનમાં ને મનમાં સલીમનું ચિત્ર સર્જે છે અને જ્યારે સલીમ પ્રત્યક્ષ સામે આવીને ઊભો રહે છે ત્યારે આંખો બંધ કરી લે છે! પહેલાં એ મનની આંખ વડે સલીમને જુએ છે અને પછી આંખ ખોલે છે. પહેલાં નજર નીચે મારે છે અને પછી ધીમેધીમે ઉપર લઈ જાય છે. એ જ ફિલ્મમાં આસિકે જે અકબર રજૂ કર્યો છે તે દર્શકની કલ્પનામાં એટલો જડાઈ જાય છે કે પછી કદાચ સાચો અકબર પણ મળી જાય તો દર્શક એને નકારી કાઢશે અને કહેશે, ‘તું મારી કલ્પનાનો અકબર નથી.’ ઇતિહાસમાં થઈ ગયેલી સેંકડો મહાન હસ્તીઓનું કોઈને કોઈ કલ્પનાચિત્ર એમના ચાહકોના મનમાં કંડારાઈ ગયેલું હોય છે.

યશવંત દોશીએ એક પ્રસંગ લખ્યો છે. ગાંધીજીને બરોબર એમની નજીકથી, એમને સ્પર્શીને નીકળી ગયા અને છતાં એમણે એમનાથી કોઈ વાત ન કરી. અને, એ પછી પણ કદી ગાંધીને મળવાની ચેષ્ટા ન કરી, કેમકે, **એમને ગાંધીના વિચારોમાં રસ હતો, અંગત રીતે એમને મળવામાં નહોતો! આયું પણ બને છે.** ઘણાં લોકોને મહાનુભાવોને પ્રત્યક્ષ મળવામાં ઓછો રસ હોય છે અને એમના સર્જનમાં, એમના વિચારોમાં કે

એમના અભિનયમાં વધુ રસ હોય છે. અને ક્યારેક અચાનક આપણો માનીતો કલાકાર કે અભિનેતા કે લેખક સામે મળી જાય ત્યારે આપણે આશ્ચર્યથી એટલા બધા દંગ થઈ જઈએ છીએ કે એની સાથે વાત કરવાના હોંશ પણ રહેતા નથી.

બર્લિનના દિવ્ય ફેસ્ટિવલમાં જતાં જતાં એકવાર મુંબઈના એરપોર્ટ ઉપર અચાનક આ રીતે આ લખનારને એમ.એફ. હુસૈન મળી ગયેલા. બાજુની જ પુરશીમાં બેઠા હતા. લગભગ ચાલીસેક મિનિટ આ રીતે એમનો સહવાસ થયો. પણ, એમની સાથે વાત કરવાની હિંમત ન થઈ, તે ન જ થઈ. અને, આ જ રીતે, પંડિત રવિશંકર એક સમારંભમાં મળ્યા. એમનો ઈન્ટરવ્યૂ લેવાનું મન થયું. એક બહેને સ્પષ્ટપણે ચેતવણી આપી કે, પાસે જતાં નહીં, અપમાન થઈ જશે. છતાં હિંમત કરી, ઈન્ટરવ્યૂ માંગ્યો. તો કહે, ‘આઈએ, અભી બાતચીત કર લેતે હૈ’ અને, એક ખૂણામાં સાથે બેસી ગયા.

માણસના મનની કલ્પના અને સામે આવીને ઊભી રહેતી વાસ્તવિકતા વચ્ચે કેટલું અંતર છે? બંને વચ્ચે કોઈ અંતર ન હોય એવું ભાગ્યે જ બને છે. અત્યંત અભિમાની હશે, એમ જેના વિષે કલ્પના હોય, એ માણસ તદ્દન વિનમ્ર નીકળે અને લખાણો પરથી અત્યંત વિનમ્ર લાગનાર માણસ વાસ્તવમાં એનાથી જુદો જ નીકળે, ત્યારે ચાહક, પ્રશંસક કે મુલાકાતી ખળભળી જાય છે. સત્યજીત રાયનું જ વાક્ય છે, **‘બહુ કીર્તિ મળવાથી માણસની આસપાસ એક વાડ રચાઈ જાય છે, અને એ ભેદીને એની પાસે જવાનું મુશ્કેલ બની જાય છે.**

અને જે લોકો એ વાડ ભેદીને એ માણસ પાસે પહોંચી જાય છે, એમનો અનુભવ પણ એકસરખો હોતો નથી. પણ, એમાં પેલા માણસનો કોઈ વાંક ખરો? આપણે જ આપણી કલ્પના, આપણી અપેક્ષા, આપણા ‘વીશકુલ થિન્કિંગ’ વડે એની આગોતરી છબી મનમાં રચીને એને અન્યાય નથી કરતા?

સૌજન્ય પબ્લિકેશન્સ
૫, સૌરાષ્ટ્ર કલાકેન્દ્ર સોસાયટી,
રાજકોટ - ૩૬૦ ૦૦૭.
ફોન : (૦૨૮૧) ૨૫૭૫૩૨૭

એ રહસ્યથી બધા અજાણ છે કે મૃત્યુ એક આશીર્વાદ છે.

એકવીસમી સદીમાં પણ અકબંધ વારકરી પરંપરા!

• લાલ રાંભિયા •

સેવાકીય ક્ષેત્રે આપણી મહાજન પરંપરા અનન્ય છે. પેઢી દર પેઢીથી પાંગરતો અનુભવ, અવલોકન શક્તિ, કોઠાસુઝ અને નિર્ણય શક્તિ મહાજનના હાર્દ છે. જન્મભૂમિ કચ્છ એનાથી સુપરિચિત છે. સાથે જ કર્મભૂમિ પ્રત્યેની ઋણ અદાયગી બાબતે પણ મહાજન સંવેદનશીલ છે. તાજેતરમાં મહારાષ્ટ્રના મરાઠાવાડા

આશ્રમ! ભૌતિક વૃત્તિથી પર રહીને સાત્ત્વિક પ્રવૃત્તિમાં કાર્યરત યુવાન અર્જુન મહારાજનો ધબકતો આશ્રમ. પણ વિદ્યાર્થીઓ ક્યાં છે? જવાબ મળ્યો, “અમુક ભોજનપ્રસાદ બનાવી રહ્યા છે અને બાકીના સાંધ્ય ભક્તિ સંગીતની તૈયારી કરી રહ્યા છે. આપણે ભોજન પહેલાં આ છાત્રો દ્વારા ભક્તિસંગીત માણશું.”

વિસ્તારમાં ભીષણ દુકાળ વખતે બીડ જિલ્લાના ગામોમાં ધાસચારા વિતરણ અને પીવાના પાણી માટે પંપ બેસાડી આપવામાં મુંબઈ મહાજનનો ફાળો નોંધપાત્ર રહ્યો. સ્થાનિકે અમલીકરણ સંસ્થા, નિષ્ઠાવાન કાર્યકરો અને લાભાર્થી પશુપાલકોના શ્રમદાનથી દાન ઊગી નીકળ્યું. પરિણામે મુંબઈ મહાજને એ વિસ્તારમાં લાંબાગાળાના જળસંગ્રહ અને આજીવિકાના સ્ત્રોત વિકસાવવાનો બીજો તબક્કો શરૂ કર્યો. આ અંગે મને ફરી વાર મરાઠાવાડા જવાનું થયું. બીડના પીંપલનેર ગામ કલસ્ટરને ડો.અબ્દુલ કલામની ‘પ્યુરા’ યોજનાની રૂપરેખાને આધારે આવરી લેવાની વિવિધ શક્યતાઓને તપાસતાં જળસંગ્રહ, ગ્રામીણ શિક્ષણ, દલિત વસતિ વિકાસ ઉપરાંત આજીવિકા-લાઈવલીહુડનો અકલ્પ્ય, અનન્ય અને જીવંત અનુભવ મને આકસ્મિકપણે જાણવા મળ્યો. અને એ છે વારકરી સમુદાયનો પરંપરાગત ભક્તિ સંગીતનો સંસ્કારસભર માર્ગ! આજે એના પર જ ફોકસ કરીએ.

મરાઠાવાડા સંતોની ભૂમિ છે. વારકરી પરંપરાને સંત જ્ઞાનેશ્વરે પ્રગાઢ કરી. નાત, જાત, ધર્મ કે સંપ્રદાયના વાડાબંધીથી મુક્ત થઈ જે વ્યક્તિ ‘રામકૃષ્ણ હરિ’ને જીવનમંત્ર બનાવે, ગળામાં તુલસીની માળા, સફેદ વસ્ત્ર

અને માથે સફેદ ટોપી ધારણ કરે; દાડ, માંસ, જુગારનો આજીવન ત્યાગ કરે; એકાદશીના અચૂક વ્રત પાળે; પર સ્ત્રીને જે માતા સમાન ગણે અને વારતહેવારે પંઢરપુર કે આણંદીની યાત્રા કરે એ ‘વારકરી’! ઔરંગાબાદથી બીડ જતાં વચ્ચે આયુર્વેદાચાર્ય ડો.ચરખા મને દર્શન ભોજન માટે શારદાનગર નામના નાનકડા ગામમાં લઈ ગયા. ગામની સીમમાં એક નાનકડા દેશી નળિયાવાળા મકાન બહાર ગાડી ઊભી રહી. સાફસુથરું આંગણું; રંગોળીઓ અને હળદીકંકુ તિલકથી ભાવસભર સ્વાગત! ડો.ચરખાએ એક જુવાન, તેજસ્વી સંતનો પરિચય કરાવતાં કહ્યું, “આ છે શ્રી અર્જુન મહારાજ. જે આ વારકરી પ્રશિક્ષણ આશ્રમ અને આયુર્વેદ ચિકિત્સાલય ચલાવે છે.” ખોબા જેવડા આશ્રમમાં પ્રશિક્ષણ અને ચિકિત્સાલય?! મારાથી સહજ પૂછાઈ ગયું, “શેનું પ્રશિક્ષણ?” જવાબ મળ્યો. ભજન કીર્તન અને પખાવજ વાદનનું. બાજુની ઓરડીમાં છ પખાવજ પડ્યા હતા. એક ખૂણે ઈંટો અને પાટિયાના સ્ટેન્ડ પર આયુર્વેદ ઔષધિઓ અને સામેના ખૂણે છ સાત વિદ્યાર્થીઓ રસોઈ બનાવતા હતા. હું સમજી ગયો. આ નાની અમથી બે ઓરડીઓ જ ચિકિત્સાલય, સંગીત વર્ગ, છાત્રાલય, રસોઈઘર, સાધુકક્ષ મળીને

પુલ્લા પટમાં બિછાવાયેલી પ્લાસ્ટિક તાલપત્રી પર ગામલોકો આવીને ગોઠવાઈ ગયા હતા. સામેના ઓટલા પરના ગાદલા પર હાર્મોનિયમ, પખાવજ અને મંજીરા સાથે શિષ્યો ગોઠવાઈ ગયા. “જય જય રામકૃષ્ણ હરિ”ની સૂરીલી, તાલબધ્ધ, ભાવસભર ધૂને હૃદય મંદિરના દરવાજા ઉઘાડી નાખ્યા. ત્યારબાદ ભજન, કીર્તન, અભંગ...!! આ લબરમૂછિયા શિષ્યો જો આવું ગાઈ-વગાડી શકે છે તો તૈયાર થઈને બહાર પડશે ત્યારે શું? આવા સાડા ત્રણસો ગાયક, વાદકો અહીંથી તૈયાર થઈને વારકરી માર્ગે માત્ર ને માત્ર ભજન, કીર્તન કરીને માનભરે જીવન ગુજારે છે. મોટાભાગના વારકરી સંતો આ જ પ્રવૃત્તિ કરે છે અને એટલે જ દરેક વારકરી ભક્ત યથાશક્તિ ગાઈ વગાડી શકે છે. સ્ત્રીઓ પણ. સ્ત્રીઓને વારકરીઓમાં સમાન દરજ્જો છે. અને એટલે જ સ્ત્રી-પુરુષ એકબીજાને મરાઠીમાં ‘માઉલી’ એટલે કે મા તરીકે સંબોધે છે.

કરોડોનું દેવદ્રવ્ય ધરાવતા આપણા અનેક સંઘના મોભીઓ, પૂજ્ય સાધુ સંતો, મહાજનો આમાંથી પ્રેરણા લઈ રચનાત્મક પરિણામલક્ષી અભિગમ અપનાવે તો આપણી નવી પેઢી રાજી થશે; જૈન હોવાનું ગૌરવ અનુભવશે; ખરા અર્થમાં જૈનમ્ જયતિ શાસનમ્ થશે.

(અનુસંધાન : જુઓ પાના નં.-૩૫ ઉપર)

મૃત્યુથી ડરો નહીં કારણકે મૃત્યુ તો શરીરને આધિ, વ્યાધિ અને ઉપાધિમાંથી છુટકારો અપાવતું અકસીર ઓષધ છે.

ઊંઘમાં જ મૃત્યુ આભડી જાય તો?

• ડૉ. કિરણ ન. શિંગલોત •

(આજની અતિ વ્યસ્ત જિંદગીમાં માનવી અનેક જોખમોને નજરઅંદાજ કરતો વિકાસની દોટમાં આગળ વધતો રહે છે. આવા એક જોખમની અત્યંત જરૂરી તેમજ સૌની રોજબરોજની જિંદગીમાં લાગુ પડતી વાત પ્રસ્તુત લેખમાં ચર્ચવામાં આવી છે.)

આજકાલ હાઈવે પર થતા અનેક જીવલેણ અકસ્માતો વિશેના સમાચાર છાપાઓમાં આપણા વાંચવામાં આવતા હોય છે. કમનસીબે આવા અકસ્માતોમાં લક્ઝરી બસ અને કારના ચાલકો એટલી ભૂરી રીતે ભોગ બની જાય છે કે કારમાં પ્રવાસ કરનારું આખેઆખું કુટુંબ કે બસના ઘણા બધા મુસાફરો એક સાથે મોતનો કોળિયો બની જતા હોય છે. રાત્રિ પ્રવાસ કરનારી આખી બસ ખીણમાં ખાબકતા બધા જ મુસાફરોનો ભોગ લેવાઈ જાય એવા બનાવો પણ આપણે ત્યાં છાશવારે બનતા રહે છે. ધાર્મિક યાત્રાએ નીકળેલા લોકો આવો અંત પામતા જોવા મળ્યા છે. સ્કૂલ પ્રવાસે જનારાં કુમળાં બાળકો પણ આ રીતે પોતાનો જીવ ગુમાવી બેસે છે. છેલ્લા પાંચેક વર્ષમાં આવી ઘટનાઓમાં ઘણો ઉછાળો આવેલો જોવા મળ્યો છે. આવી માઠી દુર્ઘટના બની ગયા પછી અરેરાટી વ્યક્ત કરવા સિવાય આપણે બીજું કંઈ કરી શકતા નથી. વાહન ચાલકની એક ગંભીર ભૂલ અનેકોના જીવ લઈ લે છે. કમનસીબે આવી ઘટનાઓ રાત્રે બને છે જ્યારે ડ્રાઈવર સિવાયના બાકીના બધા જ પ્રવાસીઓ ગાઢ નિદ્રા માણી રહ્યા હોય છે.

જ્યારે સાથે પ્રવાસ કરનારા બધા જ પ્રવાસીઓ ઊંઘતા હોય છે ત્યારે ડ્રાઈવિંગનો થાક, એકલતા અને બહારનું અંધારું ડ્રાઈવરને ઝોકાં ખાતો કરી મૂકે છે. શરાબી ડ્રાઈવરો જ અકસ્માત કરતા હોય છે એવું નથી. ઊંઘનું એક જ ઝોકું ગણતરીની પળોમાં

હતું ન હતું કરી મૂકવા માટે પૂરતું હોય છે. નવી દિલ્હીની સેન્ટ્રલ રોડ રિસર્ચ ઈન્સ્ટિટ્યૂટમાં એન્વાયરોન્મેન્ટ એન્ડ ટ્રાફિક સાઈકોલોજિસ્ટ નીલિમા ચૌધરીએ અનેક વાહન ચાલકોના ઈન્ટરવ્યૂ લીધા. આ વાહન ચાલકોએ એમની સમક્ષ એવી કબૂલાત કરી છે કે રાત્રે શું, દિવસ દરમિયાન પણ એમને ડ્રાઈવિંગ વ્હીલ પાછળ ઊંઘના અદમ્ય હુમલાઓ આવતા હોય છે. કન્ક્રેટ ટૂરમાં તેઓ દિવસ આખો બસ લઈને પ્રવાસીઓને એક જગ્યાએથી બીજી જગ્યાએ ધુમાવતા રહે છે. આવી બસોનો કાર્યક્રમ એટલો તો ભરચક હોય છે કે ડ્રાઈવરને આરામ મળતો નથી હોતો. સરવાળે આખા દિવસનો કાર્યક્રમ પૂરો કરીને રાતના સમયે જ્યારે એ અંતિમ સ્થાન ભણી બસ હંકારી રહ્યો હોય છે ત્યારે વીજળીના ઝબકારા જેવું ઊંઘનું એક જ મોજું બધા જ પ્રવાસીઓને ગણતરીની પળોમાં મોતનો શિકાર બનાવી દે છે. પર્વતીય રસ્તો હોય, કપરાં ચઢાણ હોય, ગાઢ જંગલમાંથી પસાર થવાનું હોય, એકાંત રસ્તો હોય કે જ્યાં વાહન વ્યવહાર અત્યંત અલ્પ હોય અથવા વરસાદની રાત હોય ત્યારે આવા અકસ્માતો થવાનો સંભવ ઘણો વધી જતો હોય છે.

મહારાષ્ટ્રમાં મુંબઈ - પૂના હાઈવે આખા દેશમાં સૌથી સુંદર રસ્તો ગણાય છે. પણ આ પ્રકારના અકસ્માતો માટે એ ઘણો નામચીન થઈ ચૂક્યો છે. આપણે ત્યાં અમદાવાદ - વડોદરા હાઈવે અને રાજકોટ - બગોદરા રોડ બદનસીબ ગણાઈ ચૂક્યા છે. મુંબઈ - પૂનાની માત્ર ૮૫ કિલોમીટરની પટ્ટીમાં વીતેલા વર્ષ દરમિયાન ૬૪૪ અકસ્માતો બનેલા છે, જેમાં ૧૬૫ લોકોએ પોતાનો જીવ ગુમાવ્યો છે, જ્યારે ૩૫૬ લોકો નાનીમોટી ઈજાના શિકાર બન્યા છે,

એવું મહારાષ્ટ્રના ટ્રાફિક પોલીસના રેકર્ડ પરથી જણાઈ આવ્યું છે.

આ હાઈવે ૨૦૦૦ની સાલમાં ખુલ્લો મૂકવામાં આવ્યો, ત્યારથી વર્ષોવર્ષ એના પર થતા પ્રાણઘાતક અકસ્માતોની સંખ્યામાં વધારો થતો ગયો છે. એક્સપ્રેસ હાઈવે પર ૧૦૦ કિલોમીટર પ્રતિ કલાકથી પણ વધારે ગતિથી વાહન દોડાવવાની લાલચ કોઈ ડ્રાઈવર રોકી શકતો નથી. અવલોકન એવું છે કે ૮૦ કિલોમીટર / કલાક કરતાં વધારે ઝડપે દોડતાં વાહનો જીવલેણ અકસ્માતનો ભોગ બને તેવી શક્યતા વધી જાય છે. એક્સપ્રેસ હાઈવે પર કોઈ ગતિ મર્યાદા લાગુ પડતી નથી. ગયા વર્ષે આ જ રોડ પરથી લગ્ન કરીને પાછી વળી રહેલી જાનની એક જીપ રસ્તાની બાજુએ ઊભેલા એક ટ્રેઈલરની સાથે ભટકાઈ પડતાં સ્થળ પર જ કુલ ૧૮માંથી ૧૬ જાનૈયાઓ મોતને ભેટ્યા. જીપનો ડ્રાઈવર પણ મરી ગયો. એને એકાએક ઊંઘનું ઝોકું આવી ગયું હોવાનું પોલીસે અનુમાન કર્યું. અકસ્માતગ્રસ્ત જીપનું સ્પીડોમીટર ત્યારે ૧૩૦ કિલોમીટર / કલાકના આંકે ચોંટેલું ટ્રાફિક પોલીસે નોંધ્યું છે. જીપ એની સીટિંગ કેપેસિટી કરતાં વધારે પડતી ઠાંસોઠાંસ ભરેલી હતી એ તો વળી વધારાની બાબત! જાનૈયાઓ લાડીને લઈને વહેલાં પોતાના ઘરે પહોંચવાની ઉતાવળ કરતા હતા. તેથી ડ્રાઈવરે આખી રાત જરાપણ આરામ કે બ્રેક લીધા વગર સતત જીપ દોડાવે રાખી એનું આ દુષ્પરિણામ હતું. આમાં કોનો કોનો દોષ કાઢવો? આ અકસ્માત થયો વહેલી સવારે ચાર ને પંદરે. હકીકતમાં દ્રુત ગતિ માર્ગ પર થતા મોટાભાગના જીવલેણ અકસ્માતોનો સમય હોય છે પાછલી રાતના ૨ વાગ્યાથી વહેલી સવારના ૬ વાગ્યા સુધીનો. કમનસીબે

મોટાભાગના લોકો જેને સુખ માનતા હોય છે તે બીજું કંઈ જ નથી પણ તેમની ઈચ્છાઓની તૃપ્તિ છે.

અકસ્માતનો ભોગ બનેલા વાહનોમાં માત્ર એક જ વાહનચાલક હોવાને કારણે જ્યારે એ થાકે છે કે ઊંઘમાં આવે છે ત્યારે ડ્રાઈવિંગ વ્હીલ બીજાના હાથમાં સોંપવાનો વિકલ્પ એની પાસે હોતો નથી. એક્સપ્રેસ હાઈવે પર ગમે ત્યાં વાહન ઊભું પણ કરી દઈ શકાતું નથી. જેટલી સંખ્યામાં એક્સપ્રેસ હાઈવે બનતા ગયા છે એટલી વાહન વ્યવહારની સુવિધા વધી છે એવું નથી, ઊલટું એના પર થતાં અપમૃત્યુઓની સંખ્યામાં તીવ્ર ઊછાળો આવ્યો છે. પ્રજાએ આ વિકાસથી ખુશ થવા જેવું નથી!

આ સમસ્યા માત્ર આપણા જ દેશમાં જોવા મળે છે એવું નથી. વિદેશોમાં પણ અનેક ઠેકાણે સ્લીપ ડિસઓર્ડર્સ રિસર્ચ સેન્ટર્સમાં ઊંઘના મોજામાં સપડાયેલા ડ્રાઈવરોને કારણે થતા અકસ્માતો અભ્યાસનો વિષય બની ચૂક્યા છે. યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સના મિનેસોટામાં આવેલા રિજિયોનલ સ્લીપ ડિસઓર્ડર્સ રિસર્ચ સેન્ટરના ડાયરેક્ટર અને ન્યુરોલોજી વિભાગના પ્રોફેસર ડૉ. માર્ક મોહાવાલ્ડના જણાવ્યા મુજબ થાકને કારણે જ્યારે મગજમાં ઊંઘનાં તરંગો પેદા થાય છે ત્યારે ડ્રાઈવરનો જજમેન્ટ પાવર અને વિચારશક્તિ કુંઠિત થઈ જાય છે. પરિણામે જ્યારે ઊંઘ આવવા લાગે ત્યારે એ એવું વિચારતો હોય છે કે થોડુંક અંતર વાહન ચલાવી લઈશ તો આપોઆપ મારી ઊંઘ ઊડી જશે. એટલે એ ઊંઘનો મજબૂરીથી નિરર્થક પ્રતિકાર કરતો રહે છે. એક સાદી વાત એ વિચારી શકતો નથી કે ઊંઘ આવતી હોય તો વાહન બંધ કરીને એણે લાગલો થોડો આરામ કરી જ લેવો જોઈએ. પરાણે ખેંચવા જતાં નાહક એ જીવલેણ અકસ્માતનો ભોગ બની બેસે છે. એ ઊંઘના પ્રભાવને કારણે એક્સિલરેટર અને બ્રેકના પેડલ વચ્ચે ગફલત કરી બેસે છે. સામે આવી રહેલા વાહનના અંતરના અનુમાનમાં એની ભૂલ થઈ શકે છે. અણીની વખતે પોતે અકસ્માતથી બચવા માટે તત્કાલ શું ઉપાય કરવો જોઈએ એ એના ધ્યાનમાં આવી શકતું નથી. એના

અનુમાનમાં એ ગંભીર થાપ ખાઈ જતો હોય છે.

ગંભીરતાની બાબત તો એ છે કે બાજુમાં બેઠેલી વ્યક્તિને વાહન ચલાવતા ડ્રાઈવરની આંખો ખુલ્લી જોઈને એમ લાગે કે એ જાગી રહ્યો છે. પણ એ ખુલ્લાં પોપચાં જોડે પણ ઊંઘી શકે છે. ઉઘાડી આંખો સાથે એનું મગજ ઊંઘતું હોઈ શકે છે. ડ્રાઈવિંગ સામાન્ય રીતે રિફ્લેક્સ એક્શન જેવું હોય છે. એમાં જાગ્રત મગજ ખાસ સંકળાતું નથી હોતું, સિવાય કે એકાએક કોઈ કટોકટીની પરિસ્થિતિ ઊભી થાય. ઊંઘતો ડ્રાઈવર મગજ અને શરીરની વચ્ચેનું કોઓર્ડિનેશન (સહનિયમન) ગુમાવી બેસે છે અને એકાએક અકસ્માત કરી બેસતો હોય છે.

કમનસીબે ભારત ઊંઘની કમીથી પીડાતો દેશ છે. આપણે ત્યાં ૨૦૦૫માં નિલસન કંપની દ્વારા કરવામાં આવેલા એક અભ્યાસમાં લગભગ ૨૯% (ત્રીજા ભાગના લોકો)નો સૂવાનો સમય રાતના બાર વાગતા પછીનો હોવાનું જણાઈ આવ્યું છે. જ્યારે સુમારે ૬૧% જેટલા લોકો રોજિંદી જરૂરિયાતના સાતથી આઠ કલાકની સામે ૬ કલાક કરતાં ઓછું ઊંઘતા જણાઈ આવ્યા છે. સ્વાસ્થ્ય પર આની ગંભીર અસર પડી શકે છે. પ્રોફેશનલ વાહનચાલકો ખાસ કરીને આખી રાત વાહન ચલાવતા હોય છે અને દિવસ દરમ્યાન અલપઞ્જલપ ઊંઘીને ચલાવી લેતા હોય છે. એમની ઊંઘની જરૂરિયાત કદી પૂરી થતી નથી.

યુનિવર્સિટી ઓફ પેન્સિલ્વેનિયા સ્કૂલ ઓફ મેડિસિન દ્વારા કરવામાં આવેલા એક અભ્યાસમાં એવું જોવા મળ્યું છે કે બે અઠવાડિયાં સુધી દરરોજ ચારથી છ જ કલાક ઊંઘનાર વ્યક્તિની હાલત લાગલગાટ બે દિવસ સુધી બિલકુલ ન ઊંઘનાર વ્યક્તિ જેવી થતી હોય છે. એમની માનસિક કાર્યશક્તિ ગંભીર રીતે ઘટી જાય છે.

આપણે ઓછું ઊંઘવાનું કેમ પસંદ કરીએ છીએ? ભારતીયોના ઊંઘવા -

જાગવાના સમય બાળકો અને કુટુંબની જરૂરિયાતના આધારે નક્કી થાય છે. આપણે મોડી રાત સુધી ગપ્પાં મારવામાં આને ટી.વી. જોવામાં મજા લેતા રહીએ છીએ. આપણી સામાજિક મુલાકાતો રાતના દસ વાગતા પછી થાય છે. મલ્ટીપ્લેક્સ થિયેટરમાં છેલ્લું પિક્ચર રાતના સાડા દસ વાગ્યા પછી શરૂ થતું હોય છે. આખા એશિયા - પેસિફિક રીજિયનમાં આ જીવનશૈલી ભારતીયો પૂરતી જ સીમિત અને અજબ છે, એવું નિલસન કંપનીની મોજણીમાં જણાઈ આવ્યું છે. રાત્રે મોડે સુધી જાગવામાં આપણે યુરોપિયનોને પણ પાછા પાડી દીધા છે. આપણે લોકો કામ અને કુટુંબના દબાણ તળે આપણી ઊંઘની જરૂરિયાતનો ભોગ લઈ લેવામાં તદ્દન નફરુ અને જુલમી બની ગયા છીએ. આપણો દિવસ અને આપણું કામ ૨૪ x ૭ કલાકના થઈ ગયા છે. ઊંઘનો અભાવ આપણી કાર્યશક્તિને ખોરવી કાઢે છે. આપણા મૂડ મિજાજ અને લાગણીઓ પર પણ આની અસર માઠી થાય છે એની આપણને ખબર નથી. ઉપરાંત સ્વાસ્થ્યની દૃષ્ટિએ પણ આપણે ઘણું નુકસાન ભોગવવા લાગ્યા છીએ. આપણે ત્યાં નિદ્રા ઋણને કારણે ડાયાબીટિસ, હાઈ બ્લડપ્રેશર, સ્થૂળતા, મેટાબોલિક સિન્ડ્રોમ તેમજ હૃદયરોગ જેવી તકલીફો વધતી ગઈ છે. આપણા કામકાજના કલાકો વધારીને આપણે વધારે ઉત્પાદક બનવાનો દાવો કરી શકીએ છીએ પણ કાર્યક્ષમતામાં આપણે નબળા પડી ગયા છીએ. પૂરતી ઊંઘ આપણી સજાગતાને અને કાર્યશક્તિને જાળવી રાખે છે. સામાન્ય પુખ્ત વ્યક્તિની ઊંઘની જરૂરિયાત રોજની ઓછામાં ઓછી સાતથી આઠ કલાક જેટલી હોય છે. આટલી ઊંઘ લીધા પછી જ એ પોતાની મહત્તમ ક્ષમતાએ કામ કરી શકે છે. તરુણોની ઊંઘ નવથી સાડા નવ કલાક જેટલી હોવી જોઈએ. કમનસીબે આજકાલ જુવાનિયાઓ તો ઊંઘ જોડે વધારે તડજોડ કરતા થઈ ગયા છે.

આપણે ભારતીયો વાહન ચલાવતી વખતે બીજી પણ અનેક કુટેવો ધરાવતા

ઈન્દ્રિયો તમને જીતે એને તમે સુખ માનો એના કરતાં તમે એને જીતશો તો વધારે સુખ મળશે.

હોઈએ છીએ. આપણે ટ્રાફિકના નિયમોની એસીકી તૈસી કરી નાખીએ છીએ. આપણે ગતિ મર્યાદાને ગાંઠતા નથી. ઉધાડેછોગ વાહન રોંગ સાઈડ ચલાવવાનો રિવાજ દુનિયાભરમાં એકમાત્ર આપણા જ દેશમાં છે. આપણા જુવાનિયાઓ રસ્તા પર વાહન લઈને મર્દાનગીના ખેલ કરવા નીકળ્યા હોય એમ જાતજાતના દાવપેચ કરતા હોય છે. એક સીધી લીટીમાં આપણે વાહન ચલાવી શકતા નથી. ગમે ત્યાંથી ગમે ત્યાં આપણે ઓવરટેક કરતા હોઈએ છીએ. ટ્રાફિક સિગ્નલ આગળ ઊભેલા પોલીસને કે ટ્રાફિક સિગ્નલને આપણે ગણકારતા નથી. રસ્તા પર ગમે તેમ વાહન ચલાવીને અને હોર્ન પર હોર્ન વગાડતા જઈને અને શિસ્તબદ્ધ વાહનચાલકોને પરેશાન કરતા જઈને આગળ વહેલાં નીકળવાની અને વહેલા પહોંચવાની આપણને તાલાવેલી હોય છે. આગલા વાહનવાળો ચાલક આપણને સાઈડ આપે ત્યાં સુધી આપણે રાહ જોઈ શકતા નથી. બાળકો અને વૃદ્ધોની સલામતીની આપણે કાળજી લેતા શીખ્યા નથી. ચાલુ વાહને સેલફોનનો ઉપયોગ કરવાની લાલચ આપણે રોકી શકતા નથી. આપણાં વાહનો આપણે ગમે ત્યાં આડેધડ ઊભા કરી દઈએ છીએ અથવા તો પાર્ક કરી દઈએ છીએ. આપણે ટ્રાફિક પોલીસને લાંચ આપીને આપણા ટ્રાફિક ગુનાઓ ઢાંકી દેતા અને રસ્તા પર અરાજકતા પેદા કરતા થઈ ગયા છીએ. આપણાં વાહનોની આપણે સરખી જાળવણી કરવાની ચીવટ રાખતા નથી. એની બ્રેક બગડી ગઈ હોય કે એમાંથી ઓઈલ લીક થતું હોય તો પણ આપણે બેદરકારીથી એને હંકારતા રહીએ છીએ. આની સજા આપણે તો ભોગવીએ જ છીએ, ઉપરાંત અનેક નિર્દોષ લોકો વાહન અકસ્માતનો ભોગ બની જઈને ચૂકવતા હોય છે. પ્રજા તરીકે આપણી આ બેદરકારી કદી માફ ન કરી શકાય તેવી છે.

કોને વાહનલાયન દરમિયાન આ રીતે ઊંઘનું તીવ્ર ઝોકું આવી શકે છે?

આમ તો કોઈને પણ આ થઈ શકે છે, પણ અમુક કેટેગરીના લોકોને એનું જોખમ વધારે રહે છે.

● જે લોકો વધુ પડતું ડ્રાઈવિંગ કરતા હોય છે :

અઠવાડિયાના કામકાજના કુલ કલાકો ૬૦ કરતાં વધારે હો તેવા લોકોને આ પ્રકારના વાહન અકસ્માત થવાની સંભાવના ૪૦% જેટલી વધી જાય છે. પ્રોફેશનલ ડ્રાઈવિંગ કરતા હોય, ડ્રાઈવિંગની નોકરી કરતા હોય તેવા લોકો ઘણીવાર એક વર્દી પૂરી કરીને પાછા આવે છે અને પથારીમાં ઝંપલાવવાનો હજુ તો વિચાર જ કરતા હોય છે ત્યાં એમના શેઠનો અર્જન્ટ ફોન આવે છે કે અમુક પાર્ટીને તાત્કાલિક ક્યાંક પહોંચાડવાની છે. આવી ટ્રીપ દરમિયાન એમને ભાગ્યે જ પૂરતો આરામ મળતો હોય છે. પ્રવાસીઓ ઓછામાં ઓછા સમયમાં વધારેમાં વધારે સ્થાનો જોવાની લાલચમાં એને દોડાવતા રહે છે. આવા ડ્રાઈવર પોતાની બસના મુસાફરો માટે તો જોખમી છે જ, ઉપરાંત રસ્તે જતાં-આવતાં અન્ય વાહનોને પણ પોતાની અડફેટમાં લઈ લેતા હોય છે.

● શિફ્ટ ડ્યુટી કરનારા કામદારો:

પાળીકામ કરનારા કામદારોના શરીરનું નિદ્રા-જાગરણ તંત્ર સદંતર ખોરવાઈ જતું હોય છે. સામાન્ય વ્યક્તિનું નિદ્રા-જાગરણ ચક્ર સૂર્ય પ્રકાશ અને અંધારાથી ચાલે છે, જ્યારે પાળીકામ કરનારા લોકોને એમની શિફ્ટ ડ્યુટી પ્રમાણે પોતાની ઊંઘ અને જાગવાના કલાકો બદલવા પડતા હોય છે. શિફ્ટ ડ્યુટી કરનારા કર્મચારીઓની દૈનિક ઊંઘ અપૂરતી હોવાને કારણે કામેથી છૂટીને જ્યારે વાહન ચલાવીને ઘરે જવા નીકળે ત્યારે ઊંઘના મોજાનો ભોગ બનીને અકસ્માત થવાની શક્યતા વધારે રહેતી હોય છે.

● યુવાનો :

યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સમાં કરવામાં આવેલા એક અભ્યાસમાં એવું જણાયું છે કે પ્રોફેશનલ ડ્રાઈવરોમાં ૩૦ વર્ષથી નાની ઉંમર ધરાવનારાની સંખ્યા માંડ ચોથા ભાગની હોય છે તેમ છતાં એકાએક ઊંઘ આવી જવાને કારણે થયેલા વાહન અકસ્માતોમાં એમની

સંડોવણી બે તૃતીયાંશ જેટલી રહે છે. ભારતમાં આ પ્રકારના અભ્યાસ અલ્પાબાદની મેડિકલ કોલેજે કરેલા છે. એમાં કરવામાં આવેલા અવલોકનમાં કુલ ૮૫૦ માર્ગ અકસ્માતોમાંથી ૩૪% કિસ્સાઓમાં ડ્રાઈવરોની ઉંમર ૨૫ થી ૪૪ વર્ષની જણાઈ છે. એમાં પણ ૨૩% ડ્રાઈવરો તો ૧૮થી ૨૪ વર્ષની વયના હતા!

● જાગી જઈએ - આવા અકસ્માતોથી બચવા શું કરી શકીએ?

જો પોતાનું જ વાહન ચલાવતા હોઈએ તે સાથે બેઠેલા કુટુંબના સભ્યોની જવાબદારી રહે છે એ વાહન ચાલક પર સતત પોતાની દેખરેખ રાખે. ઉપરાંત રાત્રે લાંબા અંતરનું ડ્રાઈવિંગ ન કરવાનો કડક નિયમ દરેક કુટુંબે પાળવો જોઈએ.

જો તમે ભાડાનું વાહન કરો તો તેમાં સંકળાયેલાં વધારાનાં જોખમોનો અચૂક વિચાર કરજો. ડ્રાઈવરને રાતની ઊંઘથી વંચિત રાખવાની સજા અને ભૂલ કદી ન કરશો.

રસ્તા પર વાહન ચલાવતી વખતે જો ઊંઘ શરીર અને મગજનો કબજો લેવા માંડે તો ડ્રાઈવિંગ પડતું મૂકવાનું અનિવાર્ય છે. વાહનને બાજુમાં સલામત જગ્યાએ પાર્ક કરી દો, એરકંડિશનર બંધ કરી દો, દરવાજાનો કાચ ખોલી કાઢો અને ઈન્જિન બંધ કરીને એક આરામદાયક ઊંઘ ખેંચી કાઢો. હાઈવે પર લખવામાં આવતું એક નિયમિત સૂત્ર કદી ન ભૂલશો : “દુર્ઘટના સે દેરી ભલી!”

● તમે પોતે તો આમાંના એક નથી ને?

ઘેનમાં વાહન ચલાવવું હંમેશાં જોખમી છે. આ આદતનો શિકાર અનેક લોકો બનતા હોય છે. સ્ટીયરીંગ વ્હીલ હાથમાં લો એ પહેલાં એ નક્કી કરી લો કે પૂરતી ઊંઘ મેળવેલી છે કે નહીં. નીચેના આઠ ચિહ્નો ઓછી ઊંઘના સૂચક છે :

(અનુસંધાન : જુઓ પાના નં.-૩૭ ઉપર)

તમારી પાસે ન હોય એવી ચીજને વીસરી જવાની કળા એટલે સુખ.

જૈન અને લઘુમતીનો દરજ્જો

• મિતેષ એમ. સોલંકી, M.Sc., M.Phil., M.B.A. •

ઐતિહાસિક વર્ષ વ્યવસ્થાથી શરૂ કરીને વર્ષ ૨૦૧૪ સુધીમાં આપણે વારંવાર સાંભળેલા શબ્દો એટલે ઉચ્ચ જ્ઞાતિ, સર્વજ્ઞ, નીચલી જ્ઞાતિ, અવર્ણ, પછાત, લઘુમતી, બહુમતી, આરક્ષિત, અનુસૂચિત જ્ઞાતિ, અનુસૂચિત જનજ્ઞાતિ, અસ્પૃશ્ય વગેરે વગેરે. આ બધી વાતોમાં આપણે માણસ છીએ એ વાત સદંતર ભૂલી ગયા અથવા આપણને ભુલાવી દેવા માટે સતત પ્રયત્નો કરતા રહેવામાં આવ્યા. કમનસીબે આપણે માણસ નથી પણ જણસ છીએ તેવું સાબિત કરવામાં તેઓ સફળ પણ થઈ ગયા. અભ્યાસકાળ દરમ્યાન આપણને વર્ણ વ્યવસ્થા ભણાવવામાં આવતી - બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય, વૈશ્ય અને ક્ષુદ્ર. આ દરેક વર્ણ એક જવાબદારી નિભાવવા માટે બન્યો હતો અને સમાજ વ્યવસ્થાના ભાગરૂપે તેઓને કાર્યક્ષેત્ર સોંપવામાં આવ્યું હતું - શિક્ષણ અને ધાર્મિક ક્રિયાકાંડની જવાબદારી બ્રાહ્મણ પાસે રહેતી, રક્ષણ અને યુદ્ધની જવાબદારી ક્ષત્રિય પાસે રહેતી, વ્યાપારની જવાબદારી વૈશ્ય પાસે રહેતી અને સફાઈ તેમજ મહેનતી કામની જવાબદારી ક્ષુદ્ર પાસે રહેતી. આ સંપૂર્ણ વર્ણ વ્યવસ્થા કર્મને આધારે હતી, નહિ કે જન્મને આધારે. ગીતાજીમાં ભગવાન શ્રીકૃષ્ણએ પણ એ જ સંદેશ આપેલો હતો કે મનુષ્ય તેના કર્મથી ઓળખાય છે, નહિ કે તેના ધર્મથી. પરંતુ વ્યક્તિગત સ્વાર્થ, સત્તા લાલસા, વર્ચસ્વ જાળવી રાખવાની ગંદી રાજનીતિ જેવા પરિભળોએ આ વર્ણ વ્યવસ્થાને આજે લગભગ ૩૦૦૦ જ્ઞાતિમાં અને અનેક જ્ઞાતિ, પેટાજ્ઞાતિમાં વહેંચી દીધી છે. આજે ભારતમાં જ્ઞાતિ દેખાય છે પણ જ્ઞાની અદૃશ્ય થઈ ગયા, ધર્મ દેખાય છે પણ કર્મ ખોવાઈ ગયા. લઘુમતી - બહુમતી દેખાય છે પણ મતિ (બુદ્ધિ) જતી રહી - મતિ (બુદ્ધિ) કરતા મત મહત્ત્વના થઈ ગયા.

સ્વતંત્રતા પછી આપણા બંધારણે જ્ઞાતિ આધારિત આરક્ષણની શરૂઆત કરી. ડૉ. બાબાસાહેબ આંબેડકરે અને બીજા બંધારણના બુદ્ધિજીવીઓનો આશય એ હતો કે કદાચ કે કચડાયેલા અને જરૂરિયાતમંદ લોકોને અન્ય લોકો સાથે કદમતાલ મેળવવાની તક મળે, ઉપર ઉઠવાની તક મળે, વિકાસ કરવાના સમાન હક્ક મળે અને તેથી વર્ષોથી જે લોકો આ બધી બાબતોમાં પાછળ રહી ગયા છે તેમને થોડી વધારે કાયદાકીય સુરક્ષા મળે તો આ ધ્યેય મેળવી શકાય.

હવે પ્રાણપ્રશ્ન એ પૂછવો રહ્યો કે લઘુમતી કોને કહેવા અને તેના માપદંડ શું?

- જે જ્ઞાતિ જન્મથી સમાજના ભાર નીચે દબાઈ ગઈ છે તેને?
- જે જ્ઞાતિની જનસંખ્યા ઓછી છે તેને?
- જે જ્ઞાતિની આવક (માથાદીઠ) ખૂબ ઓછી છે તેને?
- જે જ્ઞાતિ ગરીબી રેખાની નીચે આવે છે તેને?
- જે જ્ઞાતિમાં અભ્યાસનું પ્રમાણ ખૂબ ઓછું છે તેને?

ઉપરોક્ત દરેક પ્રાણપ્રશ્નોના પ્રામાણિક જવાબ વ્યક્તિગત રીતે આપશું તો બીજા ઘણા પ્રશ્નો ઉદ્ભવશે, જે મારી દૃષ્ટિએ જરૂરી છે. એક બુદ્ધિજીવી સમુદાય તરીકે તટસ્થ વિચારધારા હોય તે અપેક્ષિત છે અને સાચી વાતની સ્વીકૃતિ પણ તેટલી જ જરૂરી છે.

ભારતમાં લગભગ ૫૦ લાખ જૈનો મહારાષ્ટ્ર, રાજસ્થાન, મધ્યપ્રદેશ, ગુજરાત, કર્ણાટક, ઉત્તર પ્રદેશ અને દિલ્હીમાં વસે છે. ભારતના ૧૨ રાજ્યોમાં છેલ્લા ૬ દાયકામાં જૈનોને લઘુમતીનો દરજ્જો આપેલો જ હતો

પરંતુ કેન્દ્ર સરકાર આ બાબતને સ્વીકારવા તૈયાર ન હતી. અંતે ઘણાબધા ઉત્તાર-ચડાવ, વળાંક અને કાયદાકીય અવરોધોને દૂર કરીને તાજેતરમાં જૈન જ્ઞાતિને લઘુમતીનો દરજ્જો આપવામાં આવ્યો. અહીં એક ચોખવટ કરી લેવી જરૂરી છે કે આપણે લઘુમતી અને આરક્ષણની ભેદરેખાને ધ્યાનમાં રાખવી જોઈએ. **જૈનોનો લઘુમતીમાં સમાવેશ એટલે આરક્ષણ માટે પણ હક્કદાર તેવી ગેરસમજણ કરવી નહિ.** ઘણા એવું પણ વિચારતા હશે કે લોકસભાની ચૂંટણી નજીક આવી રહી છે માટે વર્તમાન સરકારે આ નિર્ણય લીધો અને જૈન સમાજને પોતાની બાજુ કરી લીધો. તો એક વાત અહીં નોંધવી રહી કે જૈનો ભારતની કુલ જનસંખ્યાના માત્ર ૦.૪% જેટલા જ છે. માટે મતસંખ્યામાં કોઈ મોટો બદલાવ આવે નહિ. આમ પણ જૈનોએ કોઈ વિશેષ રસ રાજકારણમાં લીધો હોય તેવું બન્યું નથી અને કદાચ તેમને જરૂર પણ નથી કારણકે જૈન સમાજમાં ૯૦%થી વધારે શિક્ષણદર છે અને ભાગ્યે જ કોઈ જૈન આપણને ગરીબ જોવા મળશે. તેથી જૈનોને લઘુમતી આપવાથી સરકારને કોઈ ચોખ્ખો ફાયદો ચૂંટણીમાં થાય તેવું દેખાતું નથી.

પરંતુ દરેક જ્ઞાતિ કોઈને કોઈ પ્રશ્નથી પીડિત તો હોય જ છે. જેમકે મુસ્લિમમાં શિક્ષણની ખોટ વર્તાય છે, બૌદ્ધ ધર્મના લોકો પોતાના ધાર્મિક સ્થળોને દેશમાં સ્થાપિત કરવા માટે ઝઝુમી રહ્યા છે. તેવી રીતે જૈનો માટે તેમના ધાર્મિક સ્થળોને લઈને કેટલીક તકલીફો છે. એક ધાર્મિક લઘુમતી સમુદાયના દરજ્જાની સાથે **હવે જૈન જ્ઞાતિ અન્ય ધર્મ આધારિત લઘુમતી જ્ઞાતિઓ - મુસ્લિમ, ખ્રિસ્તી, બૌદ્ધ અને પારસી જેટલી જ બંધારણીય સવલતો મેળવવા માટે હક્કદાર બની જશે.**

સુખ બહારની વસ્તુ નથી, એ તો આપણી અંદર જ છે પણ અહંકાર દૂર કર્યા વગર એની પ્રાપ્તિ થતી નથી.

લઘુમતી સૂચિમાં આવવાને લીધે ચોક્કસ થોડા ફાયદા જૈન સમુદાયને થશે. હવે જૈન સમુદાય તેમની ધાર્મિક અને સાંસ્કૃતિક ધરોહરનું વધારે સારી રીતે જતન કરી શકશે. **સૌથી મોટો ફાયદો જૈનોને એ થશે કે તેમના દ્વારા ચાલતા અનેક ટ્રસ્ટ અને ધાર્મિક સ્થળોના વ્યવસ્થાતંત્રમાં સરકાર માથું નહિ મારી શકે.** પુરાતત્ત્વ વિભાગ જૈનોના કેટલાક ધાર્મિક સ્થળોને પચાવી નહિ પાડી શકે. આ ઉપરાંત વર્ષોથી જૈન માલિકીની જગ્યા પર ભાડે રહેતા લોકોએ જે કબજો જમાવી લીધો હતો તેમને હવે ખાલી કરાવી શકાશે અને અત્યાર સુધી ઓછા ભાડામાં રહેવાની જાહોજલાલી ભોગવતા લોકોને દૂર કરી શકાશે.

થોડી વિગતે વાત કરીએ તો બંધારણીય જોગવાઈ અનુસાર અનુચ્છેદ-૩૦ હેઠળ જૈનો કોઈપણ જાતના સરકારી હસ્તક્ષેપ વગર પોતાની શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ શરૂ કરી શકશે અને ચલાવી શકશે. આ ઉપરાંત સરકાર દ્વારા ચાલતા લઘુમતી કલ્યાણ યોજનાઓ હેઠળ કેટલીક આર્થિક સહાય પણ લઈ શકશે. ભારત સરકાર કુલ ભંડોળના ૧૫% રકમ લઘુમતી માટે ચાલતી વિવિધ કલ્યાણકારી યોજના હેઠળ દર વર્ષે ફાળવે છે.

આ ઉપરાંત લઘુમતીના દરજ્જાને કારણે મૂળભૂત અધિકાર હેઠળ અનુચ્છેદ-૨૫ મુજબ જૈનો પોતાના ધર્મનો પ્રચાર-પ્રસાર ખૂબ સારી રીતે કરી શકશે. જૈનોના ધાર્મિક સ્થળો એક રીતે જોઈએ તો ટંકશાળ છે પરંતુ તેમનો વહીવટ પણ એટલો જ ટકોરાબંધ છે, પારદર્શક અને ચોખ્ખો છે. જો આ વહીવટ સરકાર હસ્તક થઈ જાય તો પછી તો જૈનોએ ખરેખર લઘુમતીની સાથે આરક્ષણ માટે પણ લડવું પડે તેવી સ્થિતિ સર્જઈ શકે. કદાચ લઘુમતીમાં આવી જવાથી હવે આ ડર રાખવો નહીં પડે. જૈન સમુદાયના લઘુમતીમાં આવવાથી તેઓ અન્ય જ્ઞાતિના લાભ ઝુંટવી લેશે અથવા તેમાં ભાગ પડાવશે તેવું નથી. પરંતુ હા, ચોક્કસ તેઓ હવે જૈન ધર્મનું રક્ષણ, પ્રચાર-પ્રસાર સારી રીતે કરી શકશે.

આ તો થઈ સારી સારી વાતો. પણ

આપણે જ્યારે તટસ્થ વાત કરતા હોઈએ તો કડવી વાત પણ સ્વીકારતા અચકાવું જોઈએ નહિ. ઉપર પૂછેલા પ્રાણ પ્રશ્નના પેટા પ્રશ્નો ફરી જોઈ જઈએ અને જવાબ પણ આપતા જઈએ તો જ આપણે તટસ્થતા જાળવી એમ કહેવાય. હવે પ્રાણપ્રશ્ન એ પૂછવો રહ્યો કે લઘુમતી કોને કહેવાય અને તેના માપદંડ શું?

- જે જ્ઞાતિ જન્મથી સમાજના ભાર નીચે દબાઈ ગઈ છે તેને? — જૈનો સમાજથી દબાયેલ સમુદાય ક્યારેય ન હતો.
- જે જ્ઞાતિની જનસંખ્યા ઓછી છે તેને? — હા, જનસંખ્યા અન્ય ધર્મ આધારિત જ્ઞાતિ કરતાં ઘણી ઓછી છે.
- જે જ્ઞાતિની આવક (માથાદીઠ) ખૂબ ઓછી છે તેને? — અપવાદરૂપ જૈન કુટુંબને બાદ કરતાં કદાચ આ પ્રશ્ન જ યોગ્ય નથી. જૈન સમાજ પોતાના આર્થિક રીતે નબળા કુટુંબોને ખૂબ સારી રીતે સાચવે છે, તેમને સવલતો પૂરી પાડે છે તેમજ વિકાસ કરવા માટે જોઈતી ઘણીબધી તકો પૂરી પાડે છે.
- જે જ્ઞાતિ ગરીબી રેખાની નીચે આવે છે તેને? — જૈનો માટે કદાચ આ પ્રશ્ન જ યોગ્ય નથી.
- જે જ્ઞાતિમાં અભ્યાસનું પ્રમાણ ખૂબ ઓછું છે તેને? — જૈનો માટે કદાચ આ પ્રશ્ન જ યોગ્ય નથી.

મારું વ્યક્તિગત મંતવ્ય છે કે સરકાર દ્વારા આ લઘુમતી - બહુમતીની એક ગંદી રાજરમત રમાઈ રહી છે. લોકોને જ્ઞાતિ કે ધર્મને આધારે વિભાજિત કરવાની કોઈ જરૂર જ નથી. **લોકોને આર્થિક સધરતાને આધારે વર્ગીકૃત કરવાની જરૂર છે.** લોકોના જીવનધોરણ અને વિચારસરણીને બદલવાની જરૂર છે. કેટલાંય વર્ષોથી આપણે સૌએ ધર્મ અને નાતિ, જાતિ, જ્ઞાતિ આધારિત વર્ગીકરણને વળગીને રહ્યાં છીએ. પણ હવે તેના કરતાં વધારે જરૂર છે આર્થિક વર્ગીકરણની. જેમના ઘરે લક્ષ્મીજી અને સરસ્વતીજી બંને પધારી ચૂક્યા છે અને નસીબજોગે તેઓ લઘુમતી અને આરક્ષિત જાતિમાં આવતા હોય તો

તેમણે સ્વેચ્છાએ પોતાને મળતા લાભ હવે નથી જોઈતા તેવું સ્વીકારવું જોઈએ અને **જેમને સહાયની જરૂર છે તેવા લોકોને તે લાભ મળતો થાય તેની ભલામણ કરવી જોઈએ.**

ભૂગોળના ભાગલા દેશને જુદા કરે છે, ખગોળના ભાગલા નક્ષત્રોને જુદા કરે છે પરંતુ **જ્ઞાતિ અથવા ધર્મ આધારિત ભાગલા લોકોને જુદા કરે છે.**

જૈનોનું લઘુમતીમાં આવવું કોઈ પ્રકારે સમાજને નુકસાનકર્તા નથી પરંતુ જ્ઞાતિ કે ધર્મને ભૂલીને માત્ર આર્થિક રીતે સધર વર્ગ નબળા આર્થિક વર્ગને ઉપર ઉઠાવવાના પ્રયત્નો કરશે તો ખરી માણસાઈ ગણાશે.

દરેક જ્ઞાતિએ યાદ રાખવું જોઈએ કે ‘ઈચ્છાપૂર્તિનો આનંદ તનતોડ મહેનતથી જ આવે છે, નહિ કે ભીખ માંગીને.’

ઉપરોક્ત વિચારો વ્યક્તિગત અભિપ્રાય છે. કોઈ માહિતીદોષ જણાય તો ધ્યાન દોરવા નમ્ર વિનંતી.

ઈ-૧, ગોયલ પ્લાઝા,
જજસ બંગલો રોડ, વસ્ત્રાપુર,
અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૧૫. મો. ૯૪૨૬૩ ૪૧૦૪૭
E-mail : grasshopper4201@gmail.com
Blog : miteshsolanki4201.blogspot.in

વારકરી પરંપરા

(અનુસંધાન : પાના નં.-૩૦ ઉપરથી ચાલુ)

ભજન-કીર્તન બાદ છાત્રોના હાથે બનાવેલા, પીરસાતા ભોજન પ્રસાદનો લાભ લીધો. ચપાતી, શાક, વરણ (બાફેલી દાળ), ભાત ઠેસો (મરચા, સીંગદાણાનું ક્યુંબર) અને દૂધ! પેટની ભૂખ સાથે વારકરી પરંપરા અંગેની મારી જિજ્ઞાસાવૃત્તિ પણ વધી ગઈ. થોડા વધુ આશ્રમોની મુલાકાત લેવાની મેં ઈચ્છા દર્શાવી. માઉલીનો સંકેત જુઓ કે ચાર દિવસ પછી એકાદશી હતી. સંત જ્ઞાનેશ્વરના સમાધિસ્થળ આણંદની વારકરીયાત્રા કરવાની તક મેં ઝડપી લીધી. હજી એ ભાવજગતમાંથી બહાર નથી નીકળી શક્યો. આણંદી તીર્થની વાત હવે પછી ક્યારેક...!! જય હો માઉલી! ■

જીવનમાં જેટલી જરૂરિયાત ઓછી, એટલું સુખ વધારે.

છી... છી.... આવી વાત ના કરાય!

• મયૂર દેદિયા •

આ લેખની શરૂઆત કરતા પહેલાં ગુણવંત શાહના એક અદ્ભુત પુસ્તક “મનનાં મેઘધનુષ”ની શરૂઆત ટાંકવાનો લોભ ખાળી નથી શકતો.

“.... કે ગેરસમજની બાબતમાં સેક્સ ઈશ્વર પછી બીજા ક્રમે આવે છે. ઈશ્વર અંગે જે કંઈ ગેરસમજ છે, તે સર્વથા ક્ષમ્ય છે કારણકે એ ગેરસમજ માટે માણસ કરતા ઈશ્વર વધારે જવાબદાર છે. પરંતુ સેક્સ માટેની સઘળી ગેરસમજ માટે માણસ જ જવાબદાર છે.”

અને ખરેખર સેક્સ — કામક્રિડા માટે જેટલી ગેરસમજ, જેટલું અજ્ઞાન અને જેટલો અપચાર માણસે કર્યો છે તેટલો બીજા કોઈ વિષયને માણસે અન્યાય નથી કર્યો.

અને મારા હિસાબે તો સૌથી ખતરનાક કામ માણસે સેક્સને ધર્મ સાથે જોડીને કર્યું છે. સેક્સ અને ધર્મને શું લેવાદેવા? શા માટે ધર્મને સેક્સ સાથે જોડવો જોઈએ? સેક્સ કે શારીરિક સંબંધ એ એક સર્જનની અદ્ભુત અલૌકિક અને અવર્ણનીય પ્રક્રિયા છે. જો તમે ફક્ત સેક્સનું વિજ્ઞાન સમજો તો તેમાંથી થતા સર્જનને તમે અદ્ભુત કહી શકશો. આવા સર્જન પછી ઈશ્વરને કે આવી સર્જનાત્મક શક્તિને પડકારવાની મારી કોઈ હેસિયત નથી. અને આવું સર્જન જ આવી શક્તિ હોવાના પુરાવા છે. તો પછી લગભગ બધા જ ધર્મમાં સેક્સને કેમ જાકારો અપાયો છે? લગભગ બધા જ ધર્મના ધર્મગુરુઓ, આચાર્ય, સાધુ ભગવંતો જાણે ચીસો પાડીને કહે છે કે સેક્સ હશે તો તમારો મોક્ષ શક્ય નથી. તેઓ સ્ત્રી સંબંધને પતનનો માર્ગ માને છે. સેક્સને નરકનું દ્વાર માને છે. મને આજ દિવસ સુધી એ સમજાયું નથી કે આવું કેમ? અને હમણાં કોઈક એક પુસ્તકમાં કે જેને આજકાલ લોકો ખૂબ વાંચે છે, તેમાં આ

રીતનો ઉલ્લેખ છે : “સ્ત્રી નરકનું દ્વાર છે.” હું તો આ વાક્ય પછી આગળ વાંચી જ ન શક્યો પણ લોકો આ પુસ્તકને શિક્ષાપત્રી માને છે અને આવા કોઈ વાક્યનો વિરોધ નથી કરતા. અને નવાઈની વાત તો એ છે કે સ્ત્રીઓએ પણ આ વાત સ્વીકારી લીધી છે. ખેર! અત્રે આની ચર્ચા નથી.

અત્રે ચર્ચા છે — સેક્સની. શા માટે લગભગ બધા જ ધર્મગુરુઓ સેક્સના નામે નાકનું ટોચકું ચડાવે છે. એક ફક્ત ઓશો છે, જે વીરલ છે. અને જેમણે સેક્સને સમાધિ સુધી પહોંચવાનું સાધન કહ્યું છે. પણ આ એક અપવાદ છે. અન્યથા પ્રવાહ કંઈક અલગ દિશામાં છે.

મારી સમજ પ્રમાણે સેક્સની ગેરસમજ કઈ રીતે આવી હશે તે અત્રે પ્રયત્ન કરું છું. આમાં મારી કંઈક ગેરસમજ હોય તો વાચક મિત્રો ધ્યાન દોરો.

સૌપ્રથમ સર્જનહારે ધીમે ધીમે સૃષ્ટિ રચી ત્યારે આ સૃષ્ટિમાં સર્જન અને વિસર્જનની પ્રક્રિયા બનાવી હશે. એક સાદું ઉદાહરણ આપું. ધારો કે તમે નાના બાળક છો. તમારે રોજ દરિયાકિનારે જવાનું થાય અને રોજ દરિયાની રેતીમાંથી કંઈક બનાવવાનું હોય. પહેલે દિવસે તમે મહેનત કરી સરસ મંદિર બનાવશો. પછી બીજા દિવસે શું કરશો? બીજા દિવસે પાછું કંઈક સર્જન કરવા આગળનું તોડવું પડશે. ત્યારબાદ નવું બનાવવાનું અને આમ સર્જન - વિસર્જન ચાલ્યા કરે. તો વિસર્જન પછી પાછા સર્જનની પ્રક્રિયા માટે સર્જનહારે સેક્સની રચના સમગ્ર પ્રાણીસૃષ્ટિ માટે કરી હશે.

પ્રાચીનકાળમાં જ્યારે માણસ પશુ અવસ્થામાં હશે ત્યારે પશુ જેવી જ સામાજિક વ્યવસ્થા હશે. જેમાં આજના પશુઓ જેવી

વ્યવસ્થા આખા સમુદાયમાં એક “ALFA MALE” હશે જેનું કામ સમગ્ર સમુદાયની માદાઓને ગર્ભવતી બનાવી પોતાના ટોળાનું અસ્તિત્વ ચાલુ રાખવાનું. એ નર ખૂબ જ શક્તિશાળી હોય અને તેને પડકારવાની હિંમત બીજા નરોમાં ન હોય. એ નર જ્યારે નબળો પડે ત્યારે બીજો નર તેને પડકારી સમૂહ પર કબજો મેળવે. બીજો નર જો “ALFA MALE”ને હરાવે તો તે “ALFA MALE” બને. આપણી ભાષામાં તે રાજા બને. આ આખી પ્રક્રિયા પાછળનો આશય સર્જનહારનો એટલો જ કે નબળો નર નબળી પ્રજાતિ ઉત્પન્ન ન કરે. જેથી તે પ્રજાતિના અસ્તિત્વને જોખમ હોય. પરંતુ આ પ્રકારની વ્યવસ્થામાં બાકીના નરોનું શું? તેઓ શું કરે? તેઓના જાતીય આવેગનું શું? માણસ આ પ્રક્રિયામાં કંઈક સમજદાર થયો. તેણે આ પ્રક્રિયાનું કંઈક નિરાકરણ કરવા સામાજિક વ્યવસ્થા બનાવી. એટલે એ વ્યવસ્થા પ્રમાણે ધીરે ધીરે ફેરફાર થતા ગયો. આપણા વેદોમાં પણ આનો ઉલ્લેખ છે. વેદો પ્રમાણે આદિ પુરુષ આપણે તેમને ‘બ્રહ્મા’ કહીએ છીએ, તે પ્રજાપતિ બ્રહ્મા પોતાની પુત્રીને પરણેલા. મનુએ પોતાની દીકરી ઈલા સાથે લગ્ન કરેલા. આવા ચિત્રવિચિત્ર કંઈક દાખલા છે. જેમાં પુત્રએ પોતાની પુત્રીના લગ્ન તેમના દાદા સાથે કરાવ્યા. પરંતુ આ વ્યવસ્થા એક અરાજકતા ભરેલી હતી. માણસ સમજણો થતો જાય છે. તેને એક એવી વ્યવસ્થા ઊભી કરવાની હતી જેમાં કંઈક સમાનતા હોય. માટે તેણે સંબંધો ઊભા કર્યા અને એ સંબંધોને તેણે સમાજનું નામ આપ્યું. “ALFA MALE”માંથી અલગ થઈ તેણે અલગ અલગ વ્યવસ્થાઓ અજમાવી. જેવી કે બહુપત્નીત્વ, ત્યારબાદ દ્રૌપદીએ કરેલું તેમ બહુપતિત્વ અને બીજી ઘણી વ્યવસ્થાઓ. બાદ એક પુરુષ અને એક

દરેક કર્મ હંમેશાં સુખ અપાવતું હોતું નથી, પણ કર્મ કર્યા વગર ક્યારેય સુખ મળતું પણ નથી.

સ્ત્રીના સંબંધના સમાજની રચના કરવામાં આવી. જેથી સમાજ બરાબર બને. પરંતુ આ વ્યવસ્થામાં સૌથી મોટી ખામી એ રહી ગઈ કે આખો સમાજ પુરુષ પ્રધાન થઈ ગયો. અને સ્ત્રી એક વસ્તુ અથવા છોકરા પેદા કરવાનું મશીન બની ગઈ. આ આખી વ્યવસ્થામાં સ્ત્રીનો સમાવેશ જે સમભાગે થવો જોઈએ તે થયો નહીં. અને આ વ્યવસ્થા ટકાવવા માટે સખત કાયદાઓ બન્યા. જેથી આ આખું માળખું ઊભુ રહે અને તેમ કરવામાં જ SEX એક અલૌકિક પ્રક્રિયા મટીને એક બીભત્સ કે અશ્લીલ પ્રક્રિયા બની ગઈ. જો આપણા પૂર્વજોએ આ વ્યવસ્થા બનાવવામાં સ્ત્રીઓને સમભાગી ગણી હોત તો SEX અને SEX ને લગતા વિવાદો ન થયા હોત. સ્ત્રી એક ભોગવવાનું સાધન ન બની હોત અને આવું ના થયું હોત તો બળાત્કાર, સ્ત્રી પર અત્યાચાર કે આવી કોઈ સમસ્યા ઉદ્ભવી જ ના હોત. જો સ્ત્રીને બરોબરનું સ્થાન હોત તો SEX ક્યારેય 'વાસના' ના થયો હોત. તમે અજન્ટા ઈલોરાની ગુફામાં જાઓ, ત્યાંના શિલ્પોમાં SEX ગંદું નથી. કામસૂત્રના વર્ણનમાં ક્યાંય SEX બીભત્સ નથી. તો પછી SEX ને આટલું ગંદું, બીભત્સ, અશ્લીલ કોણે બનાવ્યું?

શું આપણે સેક્સને ધર્મ સાથે જોડીને કોઈ ભૂલ તો નથી કરી? શું આપણે સેક્સને સમાજના કાયદાઓ અને સખત નિયમોમાં બાંધીને ભૂલ તો નથી કરી? શું આપણે સેક્સ વિશેની મુક્ત વાતો અને સમજ આપણા છોકરાઓને ન આપી અને તેને ગંદો ચીતરી નાખ્યો છે? જે દેશમાં લિંગની પૂજા થાય છે, તેમાં સેક્સની સમજ અને આદર કેમ નથી? સેક્સ અંગે છોછ, દંભ, અજ્ઞાનતા અને તથાકથિત ધાર્મિકતાએ તેની વિધાયકતા અને તંદુરસ્ત વલણોને રૂંધાવી નાખ્યા છે.

સેક્સની ચર્ચા હોય અને બ્રહ્મચર્યની ચર્ચા ના હોય તો તે અધૂરી છે. કદાચ બ્રહ્મચર્ય શબ્દને સૌથી વધુ મરોડવાનું, તોડવાનું અને ખોટી રીતે સમજાવવાનું કામ આપણા ધર્મગુરુઓએ કર્યું છે. એક ખૂબ જ ભ્રામક માન્યતા છે કે બ્રહ્મચર્ય એટલે સેક્સ ના કરવું અથવા જાતિય વૃત્તિનું દમન કરવું

એટલે બ્રહ્મચર્ય. બીજાની વાત તો જવા દો, મહાત્મા ગાંધી જેવા મહાન વિચારક અને સત્યના શોધક અને પૂજક પણ આવી માન્યતામાં આવે ત્યારે બીજા લોકોને વાંક ન દેવાય. પણ એ વાત અલગ છે કે તેમના જેવી નિખાલસતા અને સત્ય કહેવાની નીડરતા બીજા કોઈમાં નથી. તેમણે પણ જાતિય વૃત્તિનું દમન કરી બ્રહ્મચર્યનો પ્રયત્ન કરેલ અને તેમાં તે નિષ્ફળ ગયા, તે નીડરતાથી સ્વીકારી પણ લીધું. મારા મતે તેઓ કહેવાતા બ્રહ્મચર્યમાં નિષ્ફળ ગયા. બ્રહ્મચર્યના અર્થ મુજબ બ્રહ્મમાં વિચરવું અથવા વિહાર કરવો. તેમાં દમન ક્યાંથી આવે?

આધ્યાત્મિક રીતે વિચારીએ તો દરેક ઈન્દ્રિયોમાં જ્યારે ભોગવવાનો આનંદ હોય અને તેમાં તમે અટવાઓ નહીં તે માટે તેનો નિષેધ છે. જેમકે જીભમાં આહારનો આનંદ આવે અને તમે આહાર છોડો તો ઉપવાસ થાય. તેવી જ રીતે જીભથી બોલવાનો આનંદ જ્યારે તમે એવી કોઈ ક્રિયામાં મસ્ત થઈ જાવ અને બોલવાનું બંધ કરી નાખો તો તે મૌન કહેવાય. માટે ઉપવાસ અને મૌન બંને ધ્યાન કહેવાય.

જો મહાવીર સ્વામીના વચ્ચે પડી જાય અને તેમને એવા અલૌકિક જ્ઞાનનો આનંદ મળતો હોય અને તેમાં જો તેમનું સેક્સ પણ ખરી જાય ત્યારે તેને બ્રહ્મચર્ય કહેવાનું મન થાય, નહીં કે ઢોંગી બાબાઓ, કે જે રાતદિવસ બ્રહ્મચર્યનું પ્રવચન આપતા હોય પણ મનમાં વાસનાનો કીડો ખદબદતો હોય. આવા દંભી લોકો જ સેક્સને ગંદું બનાવે છે.

ખરેખર જરૂરત છે, સેક્સ માટે સાચા જ્ઞાનની. જરૂરત છે કે આપણે આપણા સંતાનોને સેક્સની સાચી સમજ આપીએ. આપણા વિચારોમાંથી સેક્સ એ ગંદી વસ્તુ છે અથવા નરકનું દ્વાર છે - આવા વિચારોને બહાર નાખીએ. દરેક સિક્કાની બે બાજુઓ હોય છે. મેં થાઈલેન્ડમાં ગંદો, વસ્તુકરણ થઈ ચૂકેલો અને કોડીના ભાવે વેચાતો સેક્સ જોયો છે પણ એ સેક્સની એક બાજુ છે,

તેની સામે આફ્રિકાના એવા સમુદાયને જોવા છે જ્યાં કપડાં નથી. તેઓ ખુદ નગ્ન છે. અને તેમ છતાં તેઓના સમાજમાં બળાત્કાર શું છે તે ખબર નથી. SEX નું આટલું PURE સ્વરૂપ બીજે ક્યાંય નથી.

જરૂરત છે, બીજી રીતે વિચારવાની, નહીં કે ગાડરિયા પ્રવાહમાં જોડાવાની.

સંપૂર્ણ સમજ, સંપૂર્ણ સમર્પણ, સંપૂર્ણ પ્રેમ અને સંપૂર્ણ વિશ્વાસ સાથે થતો SEX એ એક સ્વસ્થ અને વિકસિત સમાજની નિશાની છે.

બી/૧૨, રૂપ દર્શન,
જુદુ ગલી, અંદેરી (વેસ્ટ),
મુંબઈ-૪૦૦ ૦૫૮.

ઉંઘમાં જ મૃત્યુ આભડી જાય તો!

(અનુસંધાન : પાના નં.-૩૩ ઉપરથી ચાલુ)

- ★ અદમ્ય બગાસાં આવતાં હોય.
- ★ અધીરા કે ચીડિયા થઈ ગયા હો.
- ★ જાતજાતના વિચારોમાં મન ભટકવા લાગ્યું હોય.
- ★ આંખો ખુલ્લી રાખવા માટે સંઘર્ષ કરવો પડતો હોય.
- ★ પાછલા થોડા કિલોમીટર જાણે કે બેભાન બનીને વાહન ચલાવ્યું હોય એમ લાગે. વચ્ચે આવેલાં ગામોનાં નામ કે સ્થાનો પર લક્ષ્ય ન રહી શક્યું હોય.
- ★ વાહન આડુંતેડું જવા લાગ્યું હોય. આગલા વાહનથી સલામત અંતર રાખી ન શકાતું હોય. ટ્રાફિક સિગ્નલ પર ધ્યાન ન રહી શક્યું હોય.
- ★ રોડ ડિવાઈડરની સાથે ભટકાવાની શક્યતા ઊભી થઈ હોય.

જો તમારી આગળ જઈ રહેલા કોઈ વાહનમાં આ ચિહ્નો જણાય તો તમે પોતે એનાથી સલામત અંતર જાળવવા લાગજો અને હાઈવે પેટ્રોલ પોલીસને એની વેળાસર જાણ કરી દેજો. શક્ય છે કે તમે અનેકોના જાન બચાવવામાં નિમિત્ત બનશો.

(સૌજન્ય : ભૂમિપુત્ર)

સુખ મેળવવાની તમગ્ના જ પહાડ જેવડાં દુઃખ ઊભા કરે છે.

જિંદગી એટલે શું?

• ડૉ. ચંદ્રકાંત મહેતા, પૂર્વ ઉપકુલપતિ, ગુજરાત યુનિવર્સિટી •

વ્યક્તિએ પોતાની જિંદગીનું મૂલ્ય ઓછું આંકવું જોઈએ નહીં. જિંદગી હંમેશાં ઝિંદાદિલીપૂર્વક જીવાય તો જ તેની સાર્થકતા ગણાય. સામાન્ય રીતે જીવનની બે બાજુઓ છે પરંતુ જીવનમૂલ્યોને ટકાવી રાખવાનું કાર્ય ખૂબ કઠિન છે. જિંદગી જીવવાના રસ્તે અનેક પ્રકારની સમસ્યાઓ હોય છે. કોઈ સારા પરિણામ અર્થે ત્યાગનો આદર્શ ઉત્તમ સમજવો જોઈએ. ગુજરાત યુનિવર્સિટીના પૂર્વ ઉપકુલપતિ ડૉ. ચંદ્રકાંત મહેતાએ તેમના આ લેખમાં ઉપરોક્ત વિષયે ખૂબ સુંદર રજૂઆત કરી છે.

— તંત્રી મંડળ

જિંદગી ઉષા, સંધ્યા અને રાત્રિ વીત્યાનો સરવાળો નથી! જિંદગી એ મોજથી જીવવાનો અવસર છે. કોઈક ઉદાત્ત ધ્યેય માટે સમર્પિત રહેવું અને કરેલી પ્રતિજ્ઞા કે સ્વીકારેલાં વ્રત માટે વેઠવી પડતી પીડાઓને ઈશ્વરે આપેલી પરીક્ષાની ઘડી સમજી પૂરા જિગરથી આનંદ સાથે જીવવું એ જિંદગીની સાર્થકતાનો અહેસાસ કરાવવાનો રામબાણ કીમિયો છે. કવિ દલપતરામે કેવી સુંદર વાત કરી છે :

‘મનુષ્ય કાયા નથી મોજ માટે,
ઘડી નથી તે પશુ-પક્ષી ઘાટે
અખંડ સ્વર્ગે સુખ આપનારું,
કરો-કરો કાંઈક કામ સારું.’

વૃક્ષો એકઠાં થાય તો વન બને, જલવાં તત્પર કાષ્ટ એકઠાં થાય તો ‘હવન’ બને. ઈંટો ધરતીમાં ધરોબાવા તત્પર બને તો ભવન થાય અને માનવ-માનવ એક બને તો દેશ-દુનિયા ઉપવન બને. સૃષ્ટિના આરંભકાળનું સૂત્ર હતું : ‘લિવ ઓન અધર,’ પરોપજીવી બનો. ગાંધીજીએ કહ્યું : ‘નો, લિવ એન્ડ લેટ લિવ.’ જીવો અને જીવવા દો. આજે પરિસ્થિતિની માગ છે, લિવ ટુ લેટ લિવ. બીજાને જિવાડવાની ઝિંદાદિલી દાખવો. સતયુગમાં માણસને જીવન નિર્વાહના સાધનો સહેલાઈથી મળી રહેતાં, એટલે સતયુગનો માનવી સંતોષપ્રધાન હતો. ત્રેતાયુગનો માનવી મુખ્યત્વે ત્યાગપ્રધાન હતો, દ્વાપરયુગનો માનવી ભોગપ્રધાન બન્યો

અને કળિયુગનો માનવી રોગપ્રધાન બન્યો છે.

૧૯૨૫માં ભારતમાં માણસનું સરેરાશ આયુષ્ય ૨૪.૭ વર્ષનું, ઈંગ્લેન્ડના માનવીનું ૫૧ વર્ષનું અને જાપાનના માનવીનું ૨૭.૭ વર્ષનું! આજે માણસ ૬૫-૭૦ વર્ષ સુધીનું આયુષ્ય નિરાંતે ભોગવતો થઈ ગયો છે! પણ આયુષ્યની વૃદ્ધિને માણસ પરિતોષના ઓડકારનો આધાર માની શકે ખરો? એમ તો કાચબાનું આયુષ્ય ૪૦૯ વર્ષનું, મગરનું આયુષ્ય ૩૦૦ વર્ષનું, વ્હેલ માછલીનું આયુષ્ય ૫૦૦થી ૧૦૦૦ વર્ષનું હોવાનો અંદાજ છે. કાગડો, હંસ અને હાથી પણ શતાયુ ભોગવતા હોવાનું મનાય છે.

પણ મુખ્ય વાત છે, ઝિંદાદિલીપૂર્વક જીવવાની! જિંદગી છે એટલે દુઃખ, પીડા, કષ્ટો અને કસોટીઓની પળો આવવાની. ભોગ અને ત્યાગ બંને સામે આવીને ઊભા રહે ત્યારે કોઈ ઉદાત્ત ધ્યેય ખાતર તમે ત્યાગનો આદર્શ જીવનમાં ચરિતાર્થ કરી દેખાડો છો ખરા?

ડૉ. શિંડલરે પોતાના ખ્યાતનામ પુસ્તક ‘હાઉ ટુ લિવ ઉફર ડેઝ એ ઈયર’ — ‘વર્ષના ઉપ દિવસો કેવી રીતે જીવવા’ — પુસ્તકમાં એક સરસ વાત કરી છે. ઈસ્પિતાલોમાં દાખલ થનાર રોગીઓ પૈકી ૩/૪ લોકો કોઈ શારીરિક બીમારીથી નથી પીડાતા, પરંતુ તેમની બીમારીનું મૂળ કારણ માનસિક અથવા ભાવનાત્મક હોય છે.

ભાવનાનું યોગ્ય રીતે વ્યવસ્થાપન કરવું એ પણ રોગને રોકવાનું નિમિત્ત બની શકે.

શરીર છે એટલે દુઃખ અને રોગ તો આવવાનાં છે. રોગ પ્રત્યે કે આફત પ્રત્યે અતિ સંવેદનશીલ બનવાથી માણસ હતોત્સાહ બની જાય છે. ડૉ. ડેવિડ શ્વાર્ટ્ઝે ‘મેજિક ઓફ થિન્કિંગ બીગ’ પુસ્તકમાં રોગની સ્થિતિમાં પોતાની ભાવનાઓને નિયંત્રિત રાખનાર બે રોગગ્રસ્તોનાં ઉદાહરણ આપ્યા છે. તેમાં, ‘જ્યાં સુધી આ ધરતી પર છું, ત્યાં સુધી ઝિંદાદિલ રહેવાનો સંકલ્પ કરીશ’ — ની વાત પર ભાર મૂક્યો છે. ડૉ. ડેવિડના એક મિત્રને હૃદયરોગ થયો હતો, તેમ છતાં તે વકીલાત કરતો રહ્યો અને ઘરની મુખ્ય વ્યક્તિ તરીકેની જવાબદારી સંભાળતો રહ્યો અને જીવનનો સંપૂર્ણ આનંદ માણતો રહ્યો. તેમના એ મિત્રે ૭૮ વર્ષની ઉંમરે પોતાની જીવનવિષયક ફિલસૂફી વર્ણવતા કહ્યું હતું : ‘હું મોત બાબતે વ્યર્થ ચિંતા નથી કરતો. જ્યાં સુધી આ ધરતી પર છું, ત્યાં સુધી હું જીવિત છું. તો પછી (રોગ વગેરેથી ગભરાઈને) હું અધૂરી જિંદગી શું કામ જીવું? માણસ મૃત્યુની ચિંતામાં જેટલો સમય વેડફે છે, તેટલા સમય સુધી હકીકતમાં એ મૃત હોય છે.

ડૉ. ડેવિડ શ્વાર્ટ્ઝે તેવો જ બીજો સુખદ અનુભવ પોતાની ડેટ્રોઈટ જવાની હવાઈ મુસાફરી દરમ્યાનનો વર્ણવ્યો છે. તેમનું વિમાન, આકાશમાં ઉડવા લાગ્યું ત્યારે એમને

સુખ ઈચ્છાઓને સીમિત કરવામાં છે, એને તૃપ્ત કરવામાં નહીં.

‘ટિક-ટિક’નો અવાજ સંભળાયો. તેમણે આશ્ચર્યથી પાસે બેઠેલા સહયાત્રી તરફ નજર કરી. એ માણસ પાસેથી ટિક-ટિકનો અવાજ આવી રહ્યો હતો.

પેલો સહયાત્રી ડૉ. ડેવિડનો મનોભાવ સમજી ગયો. એણે કહ્યું : ‘તમે ડર ન રાખશો. મારી પાસે કોઈ બોમ્બ નથી. આ તો મારું હૃદય ધડકે છે!’

ડૉ. ડેવિડને આશ્ચર્ય થયું. એટલે પેલા વિમાની સહયાત્રીએ પોતાની કહાણી સંભળાવી. તદ્દનુસાર એ માણસના હાર્ટનું ૨૧ દિવસ પહેલાં ઓપરેશન થયેલું અને તેના હૃદયમાં પ્લાસ્ટિકનો વાલ્વ ગોઠવવામાં આવ્યો હતો. એણે કહ્યું કે જ્યાં સુધી એ વાલ્વ પર નવું પડ વિકસશે નહીં, ત્યાં સુધી મહિનાઓ લગી ટિક-ટિકનો અવાજ આવ્યા કરશે. એ માણસને ‘હવે તમે શું કરવા માગો છો?’ એવું ડૉ. ડેવિડે પૂછ્યું, ત્યારે તેણે કહ્યું : ‘અરે, મારી પાસે ઘણી યોજનાઓ છે. મિનેસોટા પહોંચીને હું વકીલાતનો અભ્યાસ કરવાનો છું. કદાચ મને ક્યારેક સરકારી નોકરી પણ મળી જાય! ડોક્ટરોએ મને કહ્યું છે કે મારે શરૂઆતના કેટલાક મહિના સાવધાની રાખવી પડશે. પરંતુ થોડાક મહિનાઓ પછી મારું હૃદય તદ્દન બ્રાન્ડ ન્યૂ (નવું નક્કોર) થઈ જશે.’

આ છે જીવવાની ખુમારીનો ઉત્તમ માર્ગ. આપણે ચિંતાઓની શારડી દ્વારા જીવતરને ચાળણી જેવું બનાવી દઈ જીવન વરદાનને ભસ્મિભૂત કરી નાખીએ તો એમાં વાંક કોનો? મનની લાચારી જેવો મહારોગ બીજો એક પણ નથી!

આપણે આપણી જાતને ‘જીવતા હોવાનો અહેસાસ કરાવવા માગતા હોઈએ, તો પ્રેમ, લાગણી, પરોપકાર, માનવતા જેવા ઉદાત્ત જીવનમૂલ્યો ખાતર સર્વસ્વનું બલિદાન આપતાં પણ લેશમાત્ર ન ખચકાઈએ. ‘પડોશીધર્મ’ વિષયક એક પ્રસંગ ક્યાંક વાંચવા મળ્યાનું સ્મરણ છે. કેરલના મન્નાધાડ ગામની આ વાત છે. એક ગરીબ ચિત્રકારના પડોશમાં એક મુસ્લિમ પરિવાર

રહેતો હતો. વસ્તીમાં એકાએક આગ લાગી. એ મુસ્લિમ પરિવારનાં બે બાળકો આગની જવાબાઓમાં સપડાયેલા ઘરમાં ફસાયા. બાળકોની માતા ક્રુણા ચિત્કાર કરતી હતી. ચિત્રકારના હૃદયમાં ક્રુણા ઊભરાઈ. કશો જ વિચાર કર્યા સિવાય એ બળતા ઘરમાં કૂદી પડ્યો અને બાળકોને બચાવી બહાર ફેંક્યાં, પણ એ પોતે આગની જવાબાઓમાં ઝડપાયો. બળતી કાયા સાથે બહાર દોડી આવ્યો. શરીરના મોટાભાગના અવયવો ભયંકર રીતે દાઝી ગયા હતા. એને તાબડતોબ હોસ્પિટલમાં ખસેડવામાં આવ્યો. પણ બચી ન શક્યો. તેનું અવસાન થયું.

ઝિંદાદિલ ચિત્રકારની આ ઘટના કાલીકટના ‘માતૃભૂમિ’ અખબારમાં છપાઈ. લોકોના હૃદયમાં આ બલિદાની ચિત્રકાર માટે ક્રુણા ઉપજી. ફંડફાળો એકઠું કરવાનું શરૂ થઈ ગયું. જોતજોતામાં રૂપિયા ત્રેવીસ હજારનો ફાળો એકઠો થઈ ગયો. એટલે ફાળા સમિતિના સભ્યો અને પ્રમુખ એ રકમ લઈ પેલા ગરીબ ચિત્રકારની પત્નીને અર્પણ કરવા તેને ઘેર પહોંચ્યા.

પેલા મૃત ચિત્રકારની પત્નીએ કહ્યું, ‘હું તો એકલી છું, વિધવા છું. કુટુંબની કશી જવાબદારી મારે શિરે નથી. પરંતુ આ મુસ્લિમ પરિવારનું ઘર ભસ્મિભૂત થઈ જતાં આખું કુટુંબ નિરાધાર થઈ ગયું છે. આ રકમની એ મુસ્લિમ પરિવારને વધુ જરૂર છે. આ રકમ તેમને આપો.’ ચિત્રકારની પત્નીની ઝિંદાદિલીનું, માનવતાનું આ પ્રેરક ઉદાહરણ અનેકની આંખો ઉઘાડી નાખે તેવું છે!

આ પૃથ્વી પર શ્વાસ લેતા માનવીઓની સંખ્યા અબજોની છે. પણ આંગળીને વેઢે ગણાય એવા વીરલાઓ જ જીવનનો વેપાર ભરપૂર નફાથી કરે છે. જિંદગી એટલે ટનબંધ બોજ, કેવળ મબલખ મોજ કે પછી ઉત્તમ માનવ બનવાની આત્મખોજ? જવાબ આપણે જ શોધવાનો છે.

૧૬, હેવન પાર્ક,
રામદેવ નગર પાસે, સેટેલાઈટ રોડ,
અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૧૫.
મો. ૯૮૨૪૦ ૧૫૩૮૬

વાણી સ્વાતંત્ર્ય

એક અમેરિકન કૂતરો ભારતના પ્રવાસે આવ્યો. ભારતીય શ્વાન સમૂહે એનું ઠેરઠેર શાનદાર સ્વાગત કર્યું.

વાતવાતમાં અમેરિકન શ્વાન મહાશયે જણાવ્યું કે, ‘હું હવે ભારતમાં વસવાટ કરવા ઈચ્છું છું!’ ભારતીય કૂતરાંઓને બહુ નવાઈ લાગી. અહીંના શ્વાન-બહાદુરો તો ઝાંખી, ઝંડા અને ડંડા લઈને અમેરિકામાં વસવાનાં સપનાં જુએ છે. ત્યારે આ એક ગોરો શ્વાન ભારતમાં રહેવા ઈચ્છે છે. કમાલની વાત છે!

એને પૂછવામાં આવ્યું કે, ‘અમેરિકામાં તમને કોઈ તકલીફ છે?’

‘ના’, કશી જ તકલીફ નથી. ‘અમેરિકન શ્વાન મહાશયે કહ્યું : ‘ઉત્તમમાં ઉત્તમ ભોજન મળે છે. બબ્બે નોકરો મને સ્નાન કરાવે છે, ફરવા લઈ જાય છે, લકઝરી ગાડીમાં ફરું છું, આલિશાન બંગલામાં રહું છું! પણ દુઃખ માત્ર એટલું જ છે કે, મારા દેશમાં કારણ વગર ક્યારેય ભસી શકાતું નથી. મને જાણવા મળ્યું છે કે એ બાબતમાં અહીં પૂરેપૂરી સ્વતંત્રતા છે. ગમે ત્યારે, ગમે તે જગ્યાએ, ગમે તેટલું, ગમે તેટલા જોરથી, કારણ વગર મન મૂકીને ભસી શકાય છે! એટલે જ અહીં સ્થિર વસવાટ કરવાની મારી પ્રબળતમ ઈચ્છા છે!’ અમેરિકન શ્વાને વિસ્તારથી વાત કરી. ભારતીય શ્વાન-બહાદુરો આશ્ચર્યચકિત થઈ ગયા.

કરસનદાસ લુહાર
“સુવિચાર”, જાન્યુઆરી-૨૦૧૪

કબીર સાહેબ

જિંદા બાપકો કોઈ ન પૂજે,

મરે બાપ પૂજવાયા

મુઠ્ઠીભર ચાવલ કો લે કર,

કોવે કો બાપ બનાયા!

પ્રેષક : શાંતિલાલ સંઘવી - અમદાવાદ

(વાંસામાં સોળ ઊઠે એવો ચાખબો

કબીર સાહેબે માર્યો છે.)

જમ્યા હોઈએ એ સમયસર પચી જાય અને પથારીમાં પડતાવેંત ઊંઘ આવી જાય, એ સુખની નિશાની છે.

જિંદગીની ચેકબુક પર ખોટી સહી ના કરીએ

• દિનેશ પાંચાલ •

શ્રદ્ધા અને વાસ્તવિકતા વચ્ચે લાંબું અંતર હોય છે. તેવી રીતે વ્યક્તિ ભલે પૂજા-પાઠ, અર્ચના વગેરે કરતા હોય પરંતુ જ્યાં સુધી પોતાના મનની, દિલની શુદ્ધિ ન હોય ત્યાં સુધી સાચું પરિણામ મળતું નથી. વ્યક્તિએ પોતાની જિંદગીને ચરિતાર્થ કરવા યોગ્ય મંજિલ પર ચાલવું અનિવાર્ય છે. સાહિત્ય જગતના વરિષ્ઠ લેખક શ્રી દિનેશ પાંચાલ દ્વારા આ વિષયે ગહનતાપૂર્વક અત્રે રજૂઆત થઈ છે.

— તંત્રી મંડળ

શ્રદ્ધા, ભક્તિ, પૂજાપાઠ — એ બધા સંસાર સાગરને તરી જવા માટે ખપ લાગતા હોય છે. સુખી જીવન માટે એ જરૂરી ખરાં, પરંતુ તેનું પ્રમાણભાન હોવું જરૂરી છે. માણસ રાતદહાડો ભક્તિના ભંવરમાંથી ઊંચો ન આવે તો જીવનની જવાબદારીઓ ચૂકી જાય છે. ભક્તિનું પ્રમાણ ખોરાકમાં નમક જેટલું હોવું જોઈએ. રસોઈમાં વધારે નમક નાખો તો જીભ સહન કરી શકતી નથી. ભક્તિમાં અતિરેક કરો તો જીવન પણ ખારું બની જાય છે. ચાર બાળક પેદા કર્યા પછી કોઈ માણસ પ્રભુને પામવા ઘર છોડીને સાધુ બની જાય ત્યારે તેની પત્નીને ઠીક રીતે સમજાઈ શકે છે કે ભક્તિના અતિરેકથી જીવન કેવું ખારું બની જાય છે!

સાંઈબાબાના ફોટા પર ‘શ્રદ્ધા’ અને ‘સબૂરી’ શબ્દો લખેલા હોય છે. એ બે શબ્દો વચ્ચેની ખાલી જગ્યામાં આપણે ‘શ્રમ’ શબ્દ ઉમેરી લેવો પડે. એ બંને શબ્દો મને ઘડિયાળના બે કાંટા જેવા લાગે છે. શ્રદ્ધા એ મિનિટ કાંટો અને સબૂરી એ કલાક કાંટો. એ બંને વચ્ચે શ્રમનો સેકન્ડ કાંટો હોય તો જ ઘડિયાળ ચાલી શકે. સેકન્ડ કાંટો હોવા પછીય ઘડિયાળને ચાવી ના આપવામાં આવે તો તે ચાલી શકતું નથી. ચાવી બુદ્ધિનું પ્રતિક છે. બુદ્ધિ વિનાનો શ્રમ ઈચ્છિત ફળ આપી શકતો નથી. ગીતામાં શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને કર્મને જીવનની ઉર્જા ગણાવી છે.

એક નબળો વિદ્યાર્થી ગણિતમાં દર વખતે નાપાસ થતો. એના પિતા ખૂબ

શ્રદ્ધાળુ. તેમણે કહ્યું, ‘બેટા, નિરાશ થઈશ નહીં. ભગવાન પર ભરોસો રાખ... રોજ નોટમાં બસો વાર ‘રામ’ નામ લખીશ તો જરૂર પાસ થઈ જઈશ...!’ દીકરાએ ‘રામ’ નામ લખવાનું ચાલુ કર્યું. પણ ફરી નાપાસ થયો. અહીં શ્રદ્ધા અને સબૂરી વચ્ચે શ્રમ હતો, પણ બુદ્ધિ ગેરહાજર હતી. એથી શ્રમ ખોટી દિશામાં થયો. (પિતાએ દીકરાને રોજ બસો વાર ‘રામ’ નામ લખવાને બદલે બસો દાખલા ગણવા કહ્યું હોત તો તે પાસ થઈ ગયો હોત!) ઈશ્વર સફળતાની ગેરન્ટી બની શકે, પણ તેણે આપેલા બુદ્ધિના શસ્ત્રનો ઉપયોગ કરવો પડે. ‘રામ’ નામ લખવા એ કોરો કર્મકાંડ છે. બુદ્ધિની દરમિયાનગીરી થાય ત્યારે સમજાય કે કર્મ ખોટી દિશામાં કરવાથી કેવળ માર્ગ કપાય છે, મંજિલે પહોંચાતું નથી. ગતિ થાય છે, પ્રગતિ થતી નથી. સમસ્યાઓને ઉકેલવાનું કામ ઈશ્વર પર છોડવું એટલે નળનું પાણી બંધ કરવાનું કામ મોટર અથવા પાઈપ પર છોડવા જેવી વાત છે. ઈશ્વરે ‘પાણી’ અને ‘પાણિ’ બંને આપ્યા છે. તેણે નળની ચકલી ઘુમાવવાનું કામ બુદ્ધિને હવાલે કર્યું. જો પાણિ (હાથ) વડે ચકલી નહીં ઘુમાવો તો પાણી વહેતું રહેશે. અને એ વહી જતું પાણી શ્રદ્ધાની નહીં સમજણની નિષ્ફળતા છે.

હરણફાળ પ્રગતિ કરી રહેલા વિશ્વમાં બળ અને બુદ્ધિ જોઈન્ટ લાયાબિલીટીઝ છે. બળ હાથી ગણાય... બુદ્ધિ તેનું અંકુશ. દુનિયાના વિકાસમાં મંદિરના ઘંટ કરતા

નિશાળના ઘંટની સામેલગીરી વધુ રહી છે. પૂજાપાઠથી મનનો કોઈ ખૂણો સચવાઈ શકે. ઘરમાં અનાજના પીપડા તો પરિશ્રમથી જ ભરાય. અધ્યાત્મવાદ કે શ્રદ્ધાવાદ કરતાં બુદ્ધિવાદ મૃત્યુલોકની મહત્વની જડીબુટ્ટી છે. ગાયત્રી યજ્ઞ અથવા નવચંડી યજ્ઞ કરતાં શ્રમયજ્ઞની ફળશ્રુતિ રોકડી છે. શ્રમયજ્ઞ એટલે ‘પે એન્ડ યુઝ...’ ધાર્મિક યજ્ઞ એટલે ‘પે ટુડે... યુઝ નેક્સ્ટ ડે...!’

ગાંધીજીએ કહેલું : ‘માણસને મંદિર કરતાં સંડાસ વધુ ઉપયોગી છે.’ ફાધર વાલેસે કહેલું ‘માણસને ભગવાન કરતાં ઈન્સાનની વધુ જરૂર પડે છે.’ બંને વાતની ના પડાય એમ નથી. બેઠકખંડમાં ફૂલદાની નહીં હશે તો ચાલશે પણ સંડાસને ખાળકૂવા વિના નહીં ચાલે. ઘરને આંગણું નહીં હોય તો ચાલે પણ સંડાસને બારણું ના હોય તો ના ચાલે. પ્રભુ ભક્તિનું માહાત્મ્ય ખરું પણ સંસારીઓએ પહેલાં અનાજ ખરીદવું પડે પછી જ માળા. ભૂખ એ ભક્તિથી અગ્રક્રમે આવતી બાબત છે. રોજિંદી જરૂરિયાતોનું લિસ્ટ બનાવવામાં આવે તો શ્રદ્ધાના સાધનો કરતાં જીવનની સામગ્રીઓનું લિસ્ટ વધી જાય. શંકર વિના ચાલી શકે, ઘર વિના ન ચાલે. દેવસ્થાનકમાંથી ઉંદરો મૂર્તિ ખેંચી જાય તો જીવન અટકી પડતું નથી, પણ દાઢીનું બ્રશ આડું અવળું થઈ જાય તો દિનચર્યામાં બ્રેક લાગી જાય. ઘરડી ઉંમરે આંખ કરતાં ચશ્માંની વધુ કાળજી લેવી પડે. લાઈટ ના હોય ત્યારે અગરબત્તી ના ચાલે, મીણબત્તી

સફળતા એટલે જે ગમે તે મળે. અને સુખ એટલે જે મળે તે ગમે.

જોઈએ. વિશ્વનું કોઈ ઘર એવું નથી જ્યાં દેવ આગળ દીવો સળગાવ્યા પછી ચૂલો ન સળગે તો ચાલી જાય! ભગવાનદાસકાકા કહે છે, ‘આથમતી અવસ્થામાં દીકરાઓ કરતાં ડોક્ટરો અને માંદગીમાં ઈશ્વરના ફોટા કરતાં એક્સ-રે વધુ ઉપયોગી હોય છે!’

પ્રેમ જીવનનું ઉત્તમ રસાયણ છે. પણ પ્રેમ વિના જીવી શકાય, પૈસા વિના નહીં. મંત્રબુકમાં ગાયત્રી મંત્ર ખોટો લખી દેવાય તો નુકસાન નથી, પણ બેંકમાં સિગ્નેચર ખોટી કરશો તો ચેક પાસ ન થાય. શ્રદ્ધા કરતાં સાધનનું મહત્વ વિશેષ રહ્યું છે. સાંભળવું ન ગમે એવું સત્ય એ છે કે દેવના ફોટા કરતાં સંડાસના લોટામાં જીવનની નક્કર વાસ્તવિકતા છુપાયેલી છે. દાંપત્યસંહિતા માટે મંગળસૂત્ર જરૂરી ખરું, પરંતુ શયનખંડમાં કામસૂત્રની ઉપયોગિતા વધી જાય છે. મંદિર માટે દીવાની દીવેટ હવે બજારમાં તૈયાર મળે છે. એ દીવેટ લાવવાનું ચૂકી જવાય તો ચાલે પણ દાંત ઘસવાનું બ્રશ ભૂલી જવાય તો સવારે વાસી મોઢે દેવ સમક્ષ હાજર થવું પડે. સામાન્ય રીતે સ્ત્રીઓ વિશેષ શ્રદ્ધાળુ હોય છે. પરંતુ શ્રદ્ધાળુ ગૃહિણી પણ સ્વીકારશે કે મનમાં શ્રદ્ધા હોય તે કરતાં કીચનમાં ગેસ હોય તે વધુ રાહત ભરેલી સ્થિતિ છે. યજ્ઞ માટે ઘી અને જીવનયજ્ઞ માટે બુદ્ધિ... બંને વિના કામ અટકી પડે. મનીપ્લાન્ટ ફૂંડામાં રોપી શકાય પણ વડના ઝાડ માટે ફૂંડું નાનું પડે. શ્રદ્ધા શ્રીહરિની તસવીરમાં રોપી શકાય. સદ્કર્મો માટે તો સંસારની આ વિશાળ તીર્થભૂમિ જ ઉપયોગી લેખાય.

દિન-પ્રતિદિન ઉદ્ભવતી વિષમ પરિસ્થિતિને કારણે જીવન બરાબે ચઢી ગયું છે. શ્રદ્ધા છીછરી બની રહી છે. માણસના તન મોટા અને મન સાંકડા થઈ રહ્યા છે. ઘરમાં ફોન હોય પણ મૌન નથી હોતું.

ટી.વી. હોય પણ શું જોવું તેની સમજ નથી હોતી. ડી.વી.ડી. હોય પણ જીવન વિકાસની સીડી પર ઉપર જવાને બદલે માણસ નીચેની દિશામાં ઉતરે છે. માણસ પાસે સુખ છે પણ શાંતિ નથી. સમૃદ્ધિ છે પણ તંદુરસ્તી નથી. સ્વમાન છે પણ સન્માનનિયતાનો અભાવ છે. આબરૂ છે પણ અહમ્નો ભરાવો થઈ ગયો છે. ભાગવત્ કથા સાંભળ્યા પછીય દંભની મડાગાંઠ અકબંધ રહે છે.

એક વાત યાદ રાખવી પડશે. જીવનના પ્રશ્નપત્રમાં કાલે શું પૂછાવાનું છે તેના કરતાં હાથમાં વર્તમાન પ્રશ્નોનું જે પેપર છે તે વધુ નક્કર અને સાચુકલું છે. સંસારની સમસ્યા માટે ઘણા લોકો જ્યોતિષીઓના ફળકથન પર આધાર રાખે છે. એ ફળકથન મોટેભાગે પરીક્ષા પૂર્વે લીક થઈ જતા બનાવટી પેપર જેવું સાબિત થાય છે. ફળકથન જૂદું હોય... જીવન જૂદું હોય.

બધી વાતનો કુલ સરવાળો એટલો જ, માણસ હજીય બેવડો શ્રદ્ધાળુ બનશે તોય મંદિરો કરતાં હોસ્પિટલોની ઉપયોગિતા વિશેષ રહેવાની છે. જપમાળા કરતાં તાળાં વધુ કામની ચીજ બની રહેવાના છે. ઘરમાં અગરબત્તીના પાંચ બોક્ષ પડ્યા હશે પણ ચાની પત્તી નહીં હોય તો સૌની સવાર બગડશે. સ્વામી વિવેકાનંદે કહેલું - ‘દીવો મંદિરમાં ભલે કરો પણ દિલમાં નહીં કરો ત્યાં સુધી જીવનમાં અંધારું રહેશે!’ માણસને ઈશ્વરની બેંકમાંથી જિંદગીની એક જ ચેકબુક મળે છે. એ ચેકો પર ખોટી સહી કરવાનું પરવડે ખરું? મંદિર મસ્જિદના ઝઘડામાં કપાઈ મરવું એ જિંદગીના ચેક પર ખોટી સહી કરવા જેવી ભૂલ છે.

સી-૧૨, મજૂર મહાજન સોસાયટી,
ગણદેવી રોજ, જમાલપોર,
નવસારી-૩૯૬ ૪૪૫.
મો. ૯૪૨૮૧ ૬૦૫૦૮

ગર્ભસ્થ શિશુ પર બહારની અસર

સંતાન ગર્ભમાં હોય તે દરમ્યાન પણ તે આજુબાજુની વાતો, અવાજો, સંગીત, ઘોંઘાટ, કડાકા - ભડાકા જેવા અવાજો સાંભળે છે અને એથી ગર્ભમાં જ એનું ઘડતર થતું રહે છે.

આ વાતને વૈજ્ઞાનિક રીતે સિધ્ધ કરતું એક નવું સંશોધન હમણાં યુરોપના ફ્રિનલેન્ડમાં થયું છે. એ દેશની નેશનલ અકાદમી ઓફ સાયન્સે શોધ્યું છે કે સગર્ભા માતા જે કાંઈ પણ બોલે - સાંભળે તેની ગર્ભસ્થ શિશુ પર બરાબર અસર પડે છે. આ સમય દરમ્યાન માતા જે ભાષા બોલે તથા ભાષાજ્ઞાન શીખવતી કોઈ કેસેટ - સી.ડી. સાંભળે તો શિશુનું ભાષાજ્ઞાન કેળવાય છે. જો કે શિશુના જન્મ પછી તરત એને આવું કશું યાદ હોતું નથી પરંતુ એના સુષુપ્ત માનસમાં શુદ્ધ ભાષા અને તે ભાષાના વૈભવના સંસ્કાર પડી ચૂક્યા હોય છે. જે સમય આવ્યે પ્રગટ થાય છે. ફ્રિનલેન્ડની આ અકાદમીએ ૩૩ સગર્ભા મહિલાઓને અમુક શબ્દો તથા સુંદર ગીતો સંભળાવેલ હતા. જન્મ પછી તરતના સમયમાં જ વિજ્ઞાનીઓએ તે શિશુઓનાં મગજ સ્કેન (SCAN) કર્યા તો જણાયું કે તે બધા જ્ઞાનસજ્જ હતા.

- ગાર્ગી વૈદ્ય

‘નયા માર્ગ’, તા. ૧-૧-૧૪

આ વિષય પર ઘણા વિદ્વાનો અગાઉ ઘણું લખી ચૂક્યા છે. ‘મંગલ મંદિર’માં પણ આ વિષય ચર્ચાયો છે પરંતુ તેના પર ભાવિ માતા-પિતાઓએ ખાસ ધ્યાન આપ્યું નથી. દરેક ભાવિ માતા આ વિષય બરાબર સમજે અને અમલ કરે તે જરૂરી છે.

શાંતિલાલ સંઘવી - અમદાવાદ

શિખરજીની એકમાત્ર અને સર્વપ્રથમ
★★★ જેવી અધતન એ.સી. હોટલ

ફાર ઈસ્ટ

All Inclusive Rs. 69,999/-

10 Days • Dep. : 21 Apr., 01, 12, 22 May, 1 June

સીંગાપોર • મલેશિયા • થાઈલેન્ડ

યાત્રા પ્રવાસ ક્ષેત્રે આધુનિક પ્રણાલીકાઓના પ્રણેતા

મુલુંડ • દાદર • પાલ્હા

© : 93233 60708 / 25903514 • 5 • 6

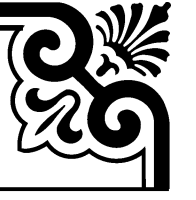

વિચાર મંથન

ઈશ્વરની આવશ્યકતા

પ્રકરણ-૪

• મૂળ લેખક : સુબોધ શાહ • રજૂઆત : મુરજી ગડા •

આધુનિક સમયમાં વિજ્ઞાને વિવિધ ક્ષેત્રે ખૂબ પ્રગતિ કરી છે. તેમ છતાં કેટલાક પ્રશ્નો વણઉકેલ્યા રહેવાના જ. મનુષ્યની માયાવી અને મૌલિક કલ્પના - ઈશ્વર છે. હકીકતમાં ઈશ્વર છે કે નહીં? તે અન્વયે લેખકશ્રીએ કેટલાક બુદ્ધિગમ્ય તારણો અત્રેના લેખમાં રજૂ કર્યા છે.

મૂળ લેખક શ્રી સુબોધ શાહના લેખોનો સુંદર રીતે અનુવાદ કર્યા બાદ, તેમાં ઉચિત ફેરફારો સાથે શ્રી મુરજી ગડાએ 'મંગલ મંદિર'ના છેલ્લા કેટલાક અંકોમાં આ વિશે સચોટ રજૂઆત કરવાનો એક અનોખો પ્રયાસ કર્યો છે. તેમના બધા લેખો ખૂબ મનનપૂર્વક વાંચવા યોગ્ય હોય છે.

— તંત્રી મંડળ

ઈશ્વર છે કે નથી એ વિશેની સૈદ્ધાંતિક ચર્ચાઓનો સાગર એક લેખની ગાગરમાં સમાય નહિ. સદ્ભાગ્યે એની અહીં જરૂર પણ નથી, કારણ કોઈ એકની વ્યક્તિગત માન્યતાનું મહત્ત્વ નજીવું છે. એથી ઊલટું, ઈશ્વર હોય તો એના, અને ન હોય તો એની કલ્પનાના ફાયદા / ગેરફાયદા શા છે, એ વ્યવહારિક પ્રશ્ન વધુ મહત્ત્વનો છે. કારણકે સમાજ ઉપર એની દૂરગામી અસરો પડી છે અને પડે છે. રસાયણશાસ્ત્રમાં દરેક પદાર્થનો અભ્યાસ કરવાની પદ્ધતિ, એને બનાવવાની રીત, ગુણધર્મો અને ઉપયોગો જાણવાની છે. જ્યારે ઈશ્વરના ગુણધર્મો નક્કી કરવા અશક્ય છે. સદ્ભાગ્યે ઈશ્વરના ઉપયોગ, અનુપયોગ કે દુરુપયોગ જાણવા પ્રમાણમાં સહેલા છે, અને એ જ આપણો અહીં વિષય છે.

કોઈએ સાચું જ કહ્યું છે કે ઈશ્વર ન હોય તો આપણે એનું સર્જન કરવું જોઈએ. કારણ વ્યક્તિગત અને સામાજિક બંને રીતે ઈશ્વર ઉપયોગી કલ્પના છે. ઘણા મનુષ્યો માટે ઈશ્વર અંગત કે વ્યક્તિગત જરૂરિયાત હોય છે. એના કારણો જોઈએ.

માણસ જન્મજાત રીતે શરીર અને મનથી નબળો છે. પ્રાણીઓ સામે, કુદરત સામે, સમાજ સામે, માણસનું કાંઈ ચાલતું નથી. એને માનસિક રીતે ટેકો જોઈએ છે.

માણસ નિશ્ચિતતાને ઝંખે છે. જ્યારે એની જિંદગી અનિશ્ચિતતાઓ, અચાનક બનતા બનાવો, અકસ્માતો વગેરેથી ભરેલી છે. રોગ, ઘડપણ અને મૃત્યુ અનિવાર્ય છે અને એમનો ભય બધાને ડરાવે છે. એ બધા સામે માણસને આશ્વાસન જોઈએ છે. જીવનનો અર્થ, એનો હેતુ, એનું ધ્યેય, એવા પ્રશ્નો વિચારવાન માણસોને સતાવે છે. એના સાચાખોટા કે કલ્પિત ઉત્તરો પણ એને આકર્ષે છે. એકધારી જિંદગીમાં કંઈક નવીનતા લાવવા, કંટાળાને દૂર કરવા, પ્રવૃત્તિમય રહેવા, વિચાર કરવાની મહેનત ટાળવા, મનુષ્યો ઈશ્વર અને ધર્મનો ઉપયોગ કરે છે.

ઈશ્વરની સામાજિક જરૂરતના કારણો જોઈએ.

માણસ સામાજિક પ્રાણી છે. એને પોતાના નાના સમૂહ બનાવવા ગમે છે. એ સમૂહો પોતપોતાના કલ્પેલા કે સ્વીકારેલા ઈશ્વરના નામે એકતા, અંગતતા, સહકાર, મિત્રતા વગેરે સ્થાપી શકે છે. સમૂહમાં રહેવા માટે શિસ્ત, નિયમો, નીતિરીતિ વિના ચાલે નહિ. નીતિનિયમો અને કાયદા વિના સંસ્કૃતિ વિકસે નહિ. નીતિ-નિયમોને સ્થાપિત કરવા, એમનું પાલન કરાવવા, પાલન ન કરે તેને શિક્ષા કરવા વગેરે માટે દેશમાં જેમ સર્વસત્તાધીશ રાજા હોય તેમ વિશ્વમાં ઈશ્વર

હોય એ કલ્પના બહુ સ્વાભાવિક રીતે ઉદ્ભવે છે. સ્વજનો કે ટોળીના દુશ્મનોને ઓળખવા અને જરૂર પડે એમની સામે લડવા, ઈશ્વરના નામના ઉપયોગથી ઘણું કામ સહેલું થઈ જાય છે. મોટા સમૂહોને કે જાતિઓને પ્રેરણા આપવા, દોરવણી આપવા કે કેટલાક સ્વાર્થપ્રેરિત હેતુઓસર એમનો ઉપયોગ કરી લેવા ઈશ્વરના નામનો ઉપયોગ થઈ શકે છે.

ઉપર કહ્યું તેમ ઈશ્વર છે કે નહિ એની ઊંડી ચર્ચા આપણે અહીં કરવી નથી, છતાં થોડાક બુદ્ધિગમ્ય ને બુદ્ધિગ્રાહ્ય વિચારો નીચે રજૂ કર્યા છે જે સ્વીકાર-અસ્વીકાર કરતાં વધુ તો વાંચકોની વિચારણા માટે છે.

'ઈશ્વર નથી' એ કથન નિરપેક્ષ સત્યનો ઉલ્લેખ કરે છે. 'ઈશ્વર એ આવશ્યક કલ્પના છે' એ કથન ઉપયોગી મૂલ્ય વિશે છે. આટલું જ માત્ર સ્વીકારી શકીએ તો આસ્તિક-નાસ્તિકનો સનાતન ગજગ્રાહ મટી જાય. અર્થ એટલો જ થાય કે ઈશ્વર સત્ય નથી, પણ મૂલ્ય છે. તે સાન્તા ક્લોઝ જેવો છે : બાળક માટે આનંદદાયક ને ઉપયોગી હોય, પણ વાસ્તવિકતામાં અસત્ય હોય. તે એક રોમાંચક કલ્પના છે. સાચે જ ના હોય પણ હોય તો સારું લાગે. ઈતિહાસમાં આવા ઘણા ઉદાહરણો છે, જે અસત્ય છતાં જે તે સમયે આવશ્યક હતા. ઉપરાંત, ઈશ્વરને એક

મનુષ્યને પંખીની જેમ આકાશમાં ઉડતા આવડે છે પણ આ ધરતી પર સુખી રહેતા નથી આવડતું.

સત્ય તરીકે નકારીને પણ, એક ઉપયોગી મૂલ્ય તરીકે સ્વીકારવો એ બૌદ્ધિકો માટે દુષ્કર કાર્ય નથી. અસ્તિત્વ નકારવાથી ચીલાચાલુ ધર્મનાં દૂષણો દૂર રાખી શકાય, મૂલ્ય તરીકે સ્વીકારવાથી એની ઉપયોગિતા જળવાય.

ઈશ્વરના સંબંધમાં જેટલાં માથાં તેટલી મતિ. દરેક વ્યક્તિની કલ્પના જુદી હોય છે. શાને શોધીએ છીએ એ જ ખબર ન હોય તો એને શોધાય કેવી રીતે? બુદ્ધિથી પર એવું કંઈક છે એમ કહીએ છીએ તે પૂર્વધારણા (Assumption) છે, સાબિતી નથી. ઈશ્વર બુદ્ધિથી પર હોય તો પણ આપણી પાસે તો જે છે તે બુદ્ધિ જ છે, બીજું કંઈ નથી. તો એને વાપરવી કેમ નહિ? મનુષ્યની બુદ્ધિ મર્યાદિત છે, અધૂરી છે, અપૂર્ણ છે, એ તો ચોક્કસ. પણ જે કાંઈ સર્વાંગસંપૂર્ણ હોય તેનો જ ઉપયોગ થાય, બીજું બધું ફેંકી દેવાય? અધ્યાત્મના અભ્યાસીઓ અને પ્રચારકોએ પણ બુદ્ધિ - પ્રજ્ઞા - તર્ક વાપર્યા છે. બુદ્ધિ ઓછી પડે છે તેથી શું ગુફાવાસી મનુષ્યોના જેવી કલ્પનાનો આશરો શોધવો? ચંદ્ર પર પહોંચવા જેટ વિમાન ન ચાલે એટલે હોમહવન કરીએ કે આગળ વધી રોકેટની શોધ ચાલુ રાખીએ? આ બાબતમાં ગણિત કે વિજ્ઞાનના જેવી સાબિતીઓ ન જ હોય, પણ ન્યાય, તર્ક (Logic) કે સામાન્ય બુદ્ધિનાં પ્રમાણ હોવાં જોઈએ. તર્કની વિસંગતતા (Inconsistency) શા માટે ચલાવી લેવાય?

બુદ્ધિમાં જો અપૂર્ણતા છે તો શ્રદ્ધામાં તો એથીય વધારે અપૂર્ણતાઓ છે, વિરોધાભાસ છે, વિચિત્રતાઓ છે, અન્ય કોઈનો અનુભવ તુકકા હોઈ શકે છે. કોંકીટની તોતીંગ દીવાલ સામે ઊભા હોઈએ ત્યારે એની પેલી બાજુ શું છે એ વિશે ધારણાઓ બાંધ્યા કરવી એ વ્યર્થ પ્રવૃત્તિ છે.

ત્યાં માણસ હોય, મચ્છર હોય, મર્કટ હોય કે કશુંય ના હોય એવું બને. કોઈ વસ્તુ જાણવાની અશક્તિ એટલે ગમે તે ધારી લેવાનો પરવાનો તો નથી જ.

શ્રદ્ધા કદી વિચારશક્તિ કે વિવેકબુદ્ધિ (Reason)નું સ્થાન ન લઈ શકે. શ્રદ્ધા એટલે નિષ્ઠા, વિશ્વાસ, દૃઢ માન્યતા, ગમે તે, પણ વિચારવિવેક તો નહિ જ. શ્રદ્ધા પરાવલંબી છે, જ્ઞાનનું કે નિર્ણયશક્તિનું સ્વયંનિર્ભર કે સ્વયંસિદ્ધ સાધન નથી. ધર્મ કે અધ્યાત્મને વિચાર-વિવેકના કાર્યક્ષેત્રની બહાર મૂકી દઈએ એટલે જિંદગીના અતિ મોટા અને મહત્વના વિષયને આપણે દેશવટો આપ્યો કહેવાય. કદાચ એમ કરીએ તો પણ ધર્મની વિધિઓ, એના નિષેધો, તેનાં વ્યક્તિ વિશેષને સમજમાંથી બાકાત રાખવાનું કોઈ જ કારણ ન હોઈ શકે. આપણે જાણીએ છીએ કે આ બધાં વિના કોઈ ધર્મ ઊભો રહી ન શકે. વિચારી જુઓ : યાત્રા, ખોરાકપાણીના નિયમો, મૃત્યુદંડનો કાયદો, આવી આવી સેંકડો ચીજોમાં બુદ્ધિ વાપર્યા વિના ચાલી શકે ખરું? ઋષિમુનિ - સંત પોતે જ કહે છે કે અમે તો આંગળી ચીંધીએ, નિર્ણય તો દરેક વ્યક્તિએ પોતે જ કરવાનો હોય છે. આ સંતો એકમતના હોય છે ખરા? ભાગ્યે જ. બુદ્ધ અને મહાવીર ભગવાનમાં માનતા નથી : જિસસનો ભગવાન ક્ષમા ને પ્રેમ છે, મહંમદનો ભગવાન બિન મુસ્લિમને કડક શિક્ષા કરે છે, હિંદુઓમાં ભગવાનોની કક્ષાઓ, પાયરીઓ, અવતારો હોય છે. મારે માટે આ બધા પૂજ્ય હોય તો હું કોની વાત સાચી માનું? શ્રદ્ધા કે વિશ્વાસ રાખવો હોય તો પણ કોનામાં? જે કોમમાં જન્મ્યા હોય એમાં જ? એ તો બાળપણની કેળવણી સૂચવે છે, કોઈ વૈશ્વિક નિયમો નહિ.

ઉપરના બધામાં જ્યારે શ્રદ્ધા કામ ન કરે ત્યારે રીઝન (Reason) કેમ ન વાપરી

શકાય? આમેય તે રીઝન વિના માણસનો છૂટકો તો છે જ નહિ. વિરોધી મૂલ્યો વચ્ચે સરખામણી કરીને પસંદગી કરવા, સમતોલન જાળવી રાખવા, સારા-નરસાનો ભેદ પારખવા, એ માટે તો આપણે રીઝનનો ઉપયોગ રોજેરોજ કરીએ જ છીએ, કરવો જ પડે છે. કુદરતમાં માણસ સર્વશ્રેષ્ઠ થયો એ એની ઉચ્ચ બુદ્ધિશક્તિ (Reasoning Power)થી જ થયો છે. શરીરથી તો ક્ષુદ્ર પ્રાણી છે. તો પછી રીઝનને ઉતારી પાડવાની શી જરૂર? ઈશ્વરની ભૌતિક સાબિતી ન હોય, પણ વૈચારિક સાબિતીનો આગ્રહ તો આપણે રાખવો જ જોઈએ. આધુનિક ભૌતિકશાસ્ત્ર જુઓ તો આખું એમ જ છે ને? સિદ્ધાંતો, સમીકરણો ને ગણિતથી ભરપૂર છે. પણ એકે એક તાર્કિક રીતે સાબિત કરી શકાય તેવા છે. માની લીધેલાં સત્યો નથી. અધ્યાત્મમાં આથી તદ્દન ઉલટું છે. મહાપુરુષે કહ્યું એટલે માની લો. મોટો ફરક એ કે આઈન્સ્ટાઈનને ખોટો કહેવાય, રામ કે મહંમદને ખોટો કહો તો માથું જાય.

ઈશ્વર બાબત સેંકડો પ્રશ્નો લાખો લોકોએ આજ સુધીમાં ઉઠાવ્યા છે. તર્કની અને ભાષાની સંખ્યાબંધ ગુલાંટો મારીને પંડિતોએ જવાબ આપવાના પ્રયત્નો કર્યા છે. છતાં એકેયનો સંતોષકારક જવાબ મળતો નથી. દયાળુ ઈશ્વર ધરતીકંપ કેમ મોકલે છે? એમાં મરે એ બધા તો પાપીઓ ના જ હોય. સારા માણસો દુઃખી થાય ને દુર્જનો મજા કરે એવું કેમ? ઈતિહાસમાં સૌથી સદ્ગુણી સ્ત્રી સીતા. એણે એવા ક્યાં પાપ કરેલાં કે જિંદગીભર આટઆટલા દુઃખ એને વેઠવા પડ્યાં? ઈશ્વર સર્વશક્તિમાન હોય તો શેતાનને કેમ સંહારી શકતો નથી, નરકનો નાશ કરી શકતો નથી કે દુષ્ટત્યોને અટકાવી શકતો નથી? અથવા તો, પોતે દયાળુ છે છતાં એમ કરવા જ માગતો નથી? વિશ્વનો

Neelam
STEEL CENTRE

G-75, Sarvodaya Nagar,
1st Panjrapole Lane, C.P. Tank,
Mumbai-400 004.
Tel. : 022-2242 0227 / 7128, 32428386
E-mail : neelamsteel@yahoo.com

સર્જનહાર હોવો જ જોઈએ એવો જો નિયમ હોય, તો સર્જકનું સર્જન કોણે કર્યું? સર્જન કરતાં પહેલાં એ શું કરતો હતો? ક્યાં રહેતો હતો?

દુનિયાના ચાર મોટા ધર્મોમાં સૌથી નવો ધર્મ ઈસ્લામ છે. એ પણ આજથી ૧૪૦૦ વરસ પહેલાં સ્થપાયો હતો. કોપરનિક્સ ને કેપ્લરે ફક્ત ૫૦૦ વરસ પહેલાં સાબિત કર્યું કે સૂર્ય પૃથ્વીની આસપાસ ફરતો નથી, પણ પૃથ્વી સૂર્યની આસપાસ ફરે છે. એ પછી ગેલિલિયો જેવા વૈજ્ઞાનિકોથી આધુનિક વિજ્ઞાન શરૂ થયું. બધા જ મહાન ધર્મો એવા પ્રાચીન અજ્ઞાની યુગમાં જન્મેલા છે કે જ્યારે કમ્પ્યુટર કે કાગળ, માઈક્રોસ્કોપ કે મોટર, વિમાન કે વીજળી કશું જ નહોતું. ત્યારે ચંદ્ર-સૂર્ય તો ઠીક પણ પૃથ્વીય પૂરી શોધાઈ ન હતી. ઓક્સિજન કે ઉત્ક્રાંતિ નામના શબ્દોય કોઈએ સાંભળ્યા નહોતા. જ્યારે ધર્મશાસ્ત્રમાં જ બધાં શાસ્ત્રોનો આદિ ને અંત હતો. એ યુગોમાં શાપ, વરદાન કે પ્રાર્થના સિવાય કોઈ બનાવ યથાર્થ સમજવો શક્ય જ ન હતો. આ પરિસ્થિતિમાં માણસ શ્રદ્ધા ન રાખે તો શું કરે? પરંતુ આજે જ્યારે વિજ્ઞાન ને તર્કશાસ્ત્ર જેવા ઉપકરણો ઉપલબ્ધ છે ત્યારે પણ માણસ શ્રદ્ધાને જ પકડી રાખે તો અર્ધો આંધળો માણસ યશમાં કે લાકડી હાથવગા હોવા છતાં અંદાજથી અથડાયા કરે એના જેવું થાય. મનુષ્યજાતિના અનિવાર્યપણે અપૂર્ણ એવા જ્ઞાનને સંપૂર્ણ સાબિત કરવા પંડિતોએ શબ્દોના સુશોભિત સાથિયા પૂર્યા છે અને શાસ્ત્રોમાં સ્વપ્નો સજાવ્યાં છે. એવા વ્યર્થ પ્રયત્નો છોડીને આપણી મર્યાદાઓની વાસ્તવિકતા સ્વીકારી લેવી એ જ હલાપણનો માર્ગ છે. ઘણાં સ્વપ્નોને સનેપાત બનવાની કુટેવ હોય છે.

ઈશ્વરની કલ્પનાએ માણસની ઘણી બધી માનસિક જરૂરિયાતો પૂરી કરી છે.

દુનિયાનાં સુખદુઃખ, હર્ષશોક, અનિશ્ચિતતા, અજ્ઞાન — બધું ઈશ્વર નામની વળગણી પર લટકાવી નચિંત થઈ સૂવાનું માણસને ફાવી ગયું છે. અદૃશ્ય અને અગમ્ય ગણો એટલે બહુ સગવડ થઈ ગઈ. આ, તે, પેલું, બધું જ એને નામે ચડાવી દેવાય ને કોઈ શંકા કરી જ ન શકે. આ એક કલ્પના સ્વીકારો એટલે સત્યની શોધ, જીવનની જિજ્ઞાસાઓ, જન્મ, જરા, મૃત્યુના પ્રશ્નો, બધું બાજુએ મૂકી દેવાનું સહેલું થઈ જાય. વસ્તુનો પુરાવો મળે, વસ્તુના અભાવનો પુરાવો કેમ મળે? એટલે માણસના મગજમાં ઈશ્વર હંમેશાં જીવે છે. અજ્ઞાતનું આકર્ષણ હંમેશાં અદ્ભુત હોય છે. સ્વર્ગનાં સુખો તરફની યાતના, મૃત્યુ પછીનું જીવન, આ બધાનું આકર્ષણ આપણને જાણીતું જ છે.

માણસની રચેલી સૌથી માયાવી ને મૌલિક સંકલ્પના એ ઈશ્વર છે. અસત્ય છતાં ઉપયોગી, કાલ્પનિક તોય કમનીય. કલ્પના ગમે તેટલી રંગીન (રોમેન્ટીક), સુંદર કે ઉપયોગી હોય, તોય એ કલ્પના જ રહે છે. પરંતુ દેવ-દાનવ, ભૂત-પલિત, ચુડેલ-ડાકણ, આત્મા-પરમાત્મા, પરીઓ, દેવદૂતો જેવી ભ્રામક માન્યતાઓની માયાવી સૃષ્ટિ રચ્યા વિના પણ માનવજીવન સમજી ને સ્વીકારી શકાય એવું છે. પ્રત્યેક બનાવનો પૂર્ણ અર્થ સમજી શકવાની મથામણ કરીને પારલૌકિક પરપોટાઓ ઉડાવ્યા વિના પણ માણસ આનંદથી જીવન માણી શકે છે. જો એ પોતાની અપૂર્ણતાઓ, અશક્તિઓ અને અનિશ્ચિતતાઓને સ્વીકારી શકે તો! કૃતિના બંધારણથી જો એનું કાર્ય નિશ્ચિત થતું હોય, તો જીવન નામની કાર્યરત કૃતિનાં કારણો કલ્પવાની કડાકૂટમાં શા માટે પડવું? પણ શૂન્ય સિવાય જ્યાં કંઈ નથી, ત્યાં અનંત સૃષ્ટિ શોધવા ઝંખતો માણસ શ્રદ્ધાના સૂક્ષ્મતમ બિંદુને વિસ્તારીને આકાશગંગા બનાવી દે છે

અને એમ કરતાં એ માન્યતાને ખેંચી ખેંચીને મનસ્વી મમતની હદમાં પહોંચાડી દે છે.

ધર્મ કે ઈશ્વર કેટલાક મનુષ્યોને જીવવાનો હેતુ, અર્થ કે પ્રયોજન આપી શકે છે, પણ એવું કામ તો કલા પણ કરે છે, લેખન પણ કરે છે, યુદ્ધો પણ કરે છે, બીજા અનેક ઉત્કટ આચારો ને વિચારો પણ કરે છે. કેટલીકવાર જ્યોતિષ, તાંત્રિકવિદ્યા વગેરેમાં શ્રદ્ધા રાખવી બિનજરૂરી કે અત્યંત હાનિકારક નીવડે છે. આવી પરિસ્થિતિઓમાં શ્રદ્ધા કરતાં પ્રશ્નશીલતા (Skepticism) કે અજ્ઞાન સુદ્ધા વરદાનરૂપ થાય છે. કવિ યીટ્સ કહે છે તેમ 'શ્રેષ્ઠ મનુષ્યો કટ્ટર માન્યતાઓથી દૂર રહેતા હોય છે, કનિષ્ઠો ઉત્કટ ઝનુનથી ભારોભાર ભરેલા હોય છે.' થોમસ હક્સલીએ લખ્યું છે : 'વિચારપૂર્વક કરેલી ભૂલો કરતાં અવિચારે ગ્રહેલાં સત્યો વધુ હાનિકારક હોઈ શકે છે.'

વિજ્ઞાનની ભવ્ય પ્રગતિ પછી પણ કેટલાક પ્રશ્નો કાયમ ઊભા રહેવાના જ. એ પ્રશ્નો અધરા છે એ કારણે નહિ, પણ એ પૂછવાની આપણી રીતને કારણે. મનુષ્યનાં મગજ ને શરીર લાખો વર્ષોના ઉત્ક્રાંતિજન્ય ફેરફારોનું પરિણામ છે. એવા ફેરફારો બદલી શકાય, ઊલટાવી શકાય કે આગાહી કરી શકાય એવા હોતા નથી. વિશાળ વિશ્વોની અનંતતામાં માત્ર એક રજકણ, અનંત સમયની અવધિમાં માત્ર એક પળ, એ છે આ ક્ષુદ્ર માનવ જીવન. તેમ છતાં એની પોતાની જ આકૃતિમાં ઈશ્વર નામની કલ્પનાને કંડારવાની ધૃષ્ટતા કરતાં એ અચકાતું નથી. વિવેકશીલતા (Rationality) વિકસ્યા પછી એક દિવસ તો એ સમજશે.

૧, શ્યામ વાટિકા સોસાયટી,
વાસણા રોડ, વડોદરા-૩૯૦ ૦૦૭.
મો. ૯૭૨૬૭ ૯૯૦૦૯

સાબુ, બિસ્કિટ, બ્રેડ, અગરબત્તીના રેપર્સ અને કાર્ટન બનાવનાર

સ્થાપના ૧૯૫૮

કમર્શિયલ પેકીંગ સર્વિસીસ

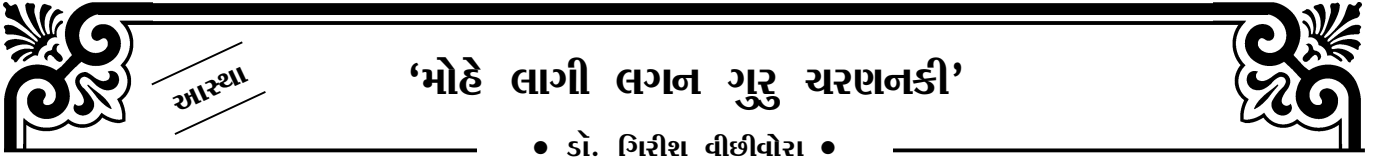
ઓફસેટ પ્રિન્ટર્સ — પેપર કન્વર્ટર્સ

53/54, યુનીક ઈન્ડ. એસ્ટેટ, ડૉ. આર.પી. રોડ,
જવાહર સિનેમા સામે, મુલુંડ (વેસ્ટ), મુંબઈ-80.

ફોન : 67993347, 25684567

ફેક્સ : 67993357

E-mail : compack@pin2piano.net

‘મોઢે લાગી લગન ગુરુ યરણનકી’

• ડૉ. ગિરીશ વીછીવોરા •

દર્શન કર્યા બાદ હૃદય જ્યારે ‘દેવી’ સમક્ષ ચમનરાગના તાલે નાચતું હોય...અને એ સૌંદર્યમય દેવીનો દેહ જ્યારે પોતાની નજર સમક્ષ ધૂમતું હોય ત્યારે હૈયાની સ્થિતિ કેવી થાય? આ પ્રકારની રસપ્રદ વિસ્તૃત રજૂઆત ડૉ. ગિરીશ વીછીવોરાએ અત્રે કરી છે.

— તંત્રી મંડળ

તિરૂપતિના અધિષ્ઠાતા દેવ બાલાજી સમક્ષ થયા એનો કેફ ક્યાં ઉતર્યો હતો? હોટેલમાં નાસ્તો કરી આરામ ફરમાવ્યો. બપોરે જમી ત્યાંથી નીકળી રાતે ચેન્નાઈ પહોંચ્યું હતું. વામકુક્ષિમાંથી જરાક આંખ ઉઘડી કે મોડન શ્રવણ કહી બેઠો, પપ્પા, આપણે ચેન્નાઈ જતાં પહેલાં કાંચીપુરમ જઈએ તો! રસ્તામાં જ છે. થોડુંક અંતર વધશે. કાંચીપુરમ વરસો પહેલાં ધરાઈને જોયું હતું. શ્રવણે પણ જોયું હતું. છતાં કોને ખબર એના મનમાં શું હતું તે અમે બન્નેએ હા પાડી એટલે ભાઈસાહેબે ખુશખુશાલ થઈ, સામાન પેક કરી, ગાડી મારી મૂકી.

તામિલનાડુનો ગ્રામ્ય પ્રદેશ ત્રીસેક વર્ષ બાદ ફરી જોતા હત. જતી વખતે તો રાત પડી ગયેલી. એટલે દુનિયા સાવ નાની થઈ ગયેલી. પણ નીકળ્યા ત્યારે ત્રણેક વાગે - વાતાવરણ ખુશનુમા હતું. તડકો કૂણો, મનમોહક, સૂર્યદેવ પોતાના પરમ કિરણ ક્યારેક અહીં તહીં ફેલાવે, બહુધા વાદળોથી વીંટળાયેલા રહે. વાદળાંનો રોમહર્ષ ક્યારેક ઉભરાઈ જતો હતો ને એમણે વેરેલાં વર્ષાબિંદુથી રસ્તો ચમકતો ચાંદીશો દીસતો હતો. વગડો જીવંત ભાસે, ક્યાં ઢોર, ક્યાં પશુ પક્ષી યા માનવ? કોને ખબર ભગવાન વ્યંકટેશ્વરની ભુરકી હેઠળ બધાં હતાં કે શું? તે સાવ શાંત ને સ્વસ્થ જણાતાં હતાં. ગામડાં, ગામ કે નગર આવે ને જાય. ફટાફટ આવે, એટલી જ ત્વરાથી ભુલાતા પણ જાય. ઊડીને આંખે વળગે એવો ફેરફાર જે સર્વત્ર દેખાયો તેને નોંધવો જ રહ્યો.

પહેલાંના ગામડાં કે ગામમાં પાકાં ઘર ઓછાં હતાં. રસ્તા કાચા, ગંદા, કાદવ કીચડવાળા હતા. અત્યારે મકાન બહુધા પાકાં, રંગરોગાન કરેલા, ક્યાંક થોડા મજલા પણ ખરા. લપસી જવાય એવા સપાટ રસ્તા. જ્યાં વાહન એટલે બેલગાડી યા સાઈકલ જ દેખાતું ત્યાં હવે રિક્ષા તો ખરી, પણ અવનવા વાઘા પહેરેલી મદભરી મોટરો માનુનીની જેમ અહીંતહીં દોડાદોડ કરતી હતી. કેબલના દોરડાં ટી.વી.ની ગીચતાની ચાડી ખાતાં હતાં. દુકાનો આકર્ષક ને રંગબેરંગી પેકેટોથી સજજ. ભારતની પ્રગતિની હરણફાળ અહીં સન્મુખ થતી હતી.

હજી સૂર્યદેવ અસ્તાચળે પહોંચે તે પહેલા તો કાંચીપુરમ પહોંચી ગયાની નોબત ત્યાંનાં મંદિરોના આકાશને આંબતા ગોપુરમોએ કહી દીધી. કાંચીપુરમનું પ્રખ્યાત શિવમંદિર પહેલાં જોયેલું. કોને ખબર ફરી જોવાની ઈચ્છા થઈ ને સર્વાનુમતે પાસ થઈ. મંદિરનું પ્રવેશદ્વાર ભવ્યાતિભવ્ય. ત્રણેક મજલા જેટલું ઊંચું. એના ખીલા જડેલા કમાડ, ગુજર ગયા વો જમાનાની ચાડી ખાતા સાબૂત છે. ઊંચા ગોપુરમોએ સાદો, સસ્તો, પીળાશ પડતો રંગ હમણાં પહેરી લીધો છે. આંખને કઠ્યો. જૂનું એટલું સોનું કહેવત સાવ નકામી નથી. વિશાળ પ્રાંગણ, મુખ્યમંદિરની વિશાળતા વિષે શું કહેવું? હજારો ભાવિકો સ્વસ્થતાથી બેસી શકે એવા એના બહારના આવાસો. કાળા પથ્થરના થાંભલા, છજું પણ પથ્થરનું. કોતરણીની વાત મૂકો. કોઈ એક શિલ્પ પર ધ્યાન

કેન્દ્રિત થયું તો માર્યા ઠાર. પગ ઉપડવાનું નામ ન લે ને સમયસારિણી હાથમાંથી સરી પડે. સામેની બાજુએ વિશાળ જળાશય. જળાશયની વચ્ચે નાનકડું શિવાલય. જળાશય દક્ષિણના મંદિરોની આગવી ખાસિયત કહી શકાય. દક્ષિણના ચારેચાર રાજ્યો પ્રદેશોનું સાહિત્ય માણતાં મંદિરોને એમાના જળાશય અચૂક અહીંતહીં દેખા દેતા રહે.

વિશાળ, ઉચ્ચભુ, ઊંચા લાવણ્યમય સ્તંભો, એમની ટોચે રમતી રમણીઓને જોતાં જોતાં આગળ વધીએ કે ફરી પાછું પ્રાંગણ, અલબત્ત છજા સહિત. સામે જ અતિવિશાળ ગર્ભગૃહ. એ ગર્ભગૃહને ચારેકોર ફરતી અતિવિશાળ ભવ્યાતિભવ્ય ગેલેરી. સેંકડો, હજારો દેવદેવીઓની મૂર્તિઓ. કાળા પથ્થરનું અનુપમ શિલ્પ. ભૂખ્યાડાંસ માણસ આગળ કોઈ લાડુનો ઢગલો કરી દે તો એ બધા જ લાડુ ઓછા જ ઝાપટી જવાનો હતો. કદાચ ચારને બદલે અડધો ડઝન ખાશે. અહીં આ અઢળક મૂર્તિઓના કાવ્યમય શિલ્પને કેટલું માણી શકાય. ‘હું તો કોને ભૂલું ને કોને સંભારું?’ જેવું થઈ જાય. મને આ ગેલેરીનું આકર્ષણ વધુ હતું. મંદિરની પછીતે આ ગેલેરીમાં શિવ, પાર્વતીને ગણેશજીની મૂર્તિઓ ફરી જોવાની ઈચ્છા હતી. સામાન્યતઃ શિવલિંગ પુજાય છે, મૂર્તિ નહિ. અહીં મૂર્તિ છે. આ મૂર્તિ વિષે શું કહું? આપણી આંખ નટરાજની તાંડવનૃત્યની મુદ્રામાં ઊભેલી મૂર્તિને જોવા ટેવાયેલી છે. અહીં એવું નથી. શિવ એક સામાન્ય માનવી, બહુ બહુ તો યક્ષ જેવા જ લાગે. તેવું જ

સુખ કોઈ અજાણ્યા બગીચામાંથી ચૂંટી શકાતું નથી, એ તો આપણા તાપણામાંથી જ પ્રગટ થાય છે.

પાર્વતીનું. શિવ આખરે બે પગા માનવી જ હતા એ સંદેશો પહોંચાડવાનો તો નહિ હોય?

શિવમંદિર હજી છોડ્યું નો'તું. ત્યાંતો શ્રવણે કામાક્ષી મંદિરની વાત કરી. મદુરાઈનું મીનાક્ષી મંદિર જોયું હતું. શ્રવણે હમણાં ફરી વાર જોયું હતું ને કદાચ ત્યાંજ કોઈએ એને આ કામાક્ષી મંદિરની ફૂંક કાનમાં મારી હતી. એટલે એના અસલ હેતુની જાહેરાત કરી બેઠો. ચેન્નાઈ એરપોર્ટ છોડ્યું કે ભાગદોડ જ કરી હતી. થાકીને લોથપોથ થઈ ગયેલો. એક ઓર મંદિર જોવાની ઘસીને ના પાડી દીધી. કહ્યું, તું જોઈ આવ. એમ ગાંજયો જાય તો શ્રવણનું નામ લજવે. એણે આરજુભરી વિનંતી કરી ને આ બાપ પીગળી ગયો. મા ગાડીમાં જ બેસી રહી.

સાવ કમને મંદિરમાં દાખલ થયો. ઝાણું લોક નહિ. સહેજે મંદિર પુરાણું. કાળા પથ્થરનું. ફક્ત કાળપ જ ઊડીને આંખે વળગે. ભેંકાર રસ્તે મંદિરમાં આગળ વધ્યા કે જરાવારમાં કાનને ત્રાસરૂપ ઘરઘરાટી જેવો વિચિત્ર અવાજ કાને પડ્યો. એ દિશામાં આગળ વધ્યા. થોડાંક દર્શનાર્થી નાનાં ગર્ભગૃહમાં મોજૂદ. બહાર આજુબાજુ બીજા થોડા ને અમે જે રસ્તે આવ્યા હતા તેના મધ્યભાગે, મંદિરના ગર્ભગૃહના દરવાજાની બરાબર સામે સમખાવા પૂરતો એક જણ ઊભો હતો. એને અમારી કંપની મળી તેથી રાજી થતો ભાસ્યો. જરાક મરકી, તામિલ છાંટેલ અંગ્રેજીમાં કહ્યું, હવે થોડીવારમાં જ દેવી દર્શન આપશે. નાઈલાજે શ્રવણની ઈચ્છાને માન આપી ઊભો રહ્યો. વચ્ચે પેલો દર્શનાર્થી અને એની આજુબાજુ શ્રવણને બંધ. થાકી ગયેલો તે કહેડાનો ટેકો લઈ પેલા ઘોંઘાટિયા અવાજને જરા ઉપેક્ષિત ભાવે સાંભળતો રહ્યો. છ વાગે દેવી દર્શન દેશે જેને ફક્ત દસ મિનિટની વાર હતી. મને એ દસ મિનિટ દસ કલાક જેવી લાગી.

ફરી પેલા ઘોંઘાટે મારું ધ્યાન ખેંચ્યું. ધ્યાન ત્યાં ચોંટતું ભાસ્યું. અરે ભગવાન! તારી લીલાનો પાર નથી. એ ઘોંઘાટના કળણમાં ખૂંપતો ગયો. ગરક થઈ ગયો ને કોને ખબર એના પાતાળમાંથી ઉપસતા

યમનરાગના સ્વર મારા હૃદય પર અથડાવા લાગ્યા. થોડીવારમાં અક્ષરશઃ જાદુ થયો. યમનરાગ અંગેઅંગમાં ફેલાઈ ગયો. હૃદયનો ઉમંગ હોઠે આવ્યો. ગાવા લાગ્યો. ગાયનથી દિલ ન ધરાયું તે અંગેઅંગમાં કંપારી એવી તો આવી ગઈ, શાન, ભાન સ્થળ બધું ભૂલી જઈ નૃત્યના ગાંડાંધેલા કરવા લાગ્યો. બધું ભુલાઈ ગયું. શ્રવણ ને એનો જોડીદાર મને નીરખી રહ્યા હશે. થોડીવારે પડદો હટ્યો. કામાક્ષી દેવી સન્મુખ થયાં. આનંદને સીમા હોય છે. સર્વ સીમા ઓળંગી આંખમાં ઝળહળિયાં વહી રહ્યાં.

કાળપ ભરેલા એ આખા માહોલમાં કામાક્ષી દેવીની અજબગજબ ભરી દેહલત્તા બેઠેલી છે. એની બેસવાની ઢબ પર સમરકંદ બુખારા ઓવારી જવાય. સફેદ, સંગેમરમરની એ મૂર્તિ, વદન પરનું અજબગજબનું દેવાંશી મૃદુ સ્મિત. લાલહોઠ, ધવલરંગની સાડી અને આભૂષણોની ભરમાર. યાદ રહે, એને શણગારનાર કોઈ બ્યુટિશીયન નો'તું. એની સાડી કે કમખો કોઈ જગપ્રસિદ્ધ ડ્રેસ ડિઝાઈનરે નોતાં તૈયાર કર્યા. પૂજારીનો સ્વાર્પણભાવ ઊડીને આંખે વળગતો હતો, તેણે શ્રદ્ધા અને સ્નેહાળભાવે આ બધું કર્યું હતું. દેવીની મર્માણુ સ્મિત વેરતી મૂર્તિને નિરખતો હતો કે શ્રવણે આવેલ પુજારી પાસેથી પ્રસાદ લેવાનું કહ્યું તે યંત્રવત્ લીધો. મૂર્તિને વંદન કર્યું. નીસર્યા. ગાડીમાં બેઠો. કાયા ગાડીમાં હતી, હૃદય દેવી સમક્ષ યમનરાગના તાલે નાચતું હતું. એ સૌંદર્યમય, લાવણ્યમય દેવીનો દેવાંશી દેહ જ્યારે જ્યારે ચર્મચક્ષુ સમક્ષ આવે છે ત્યારે હૈયું હાથમાં રહેતું નથી. કોને ખબર ક્યારેક શ્રવણને કહી બેસીશ, કાવડ ઉપાડ!

૫૦/૪, રામસદન, માટુંગા,
મુંબઈ - ૪૦૦ ૦૧૯.

😊 પતિ પત્નીમાં ભયંકર ઝઘડો થયો.
પતિ : મੈં અપને પતિ-પદ સે ઈસ્તીફા
દેતા હૂં.
પત્ની : વૈકલ્પિક વ્યવસ્થા હોને તક
કૃપયા પદ પર બને રહેં.... 😊

રિસ્ટ્રેશન ઓફ ન્યુઝ પેપર્સ
(સેન્ટ્રલ રૂલ્સ) ૧૯૫૬ અન્વયે
“મંગલ મંદિર” અંગેની માહિતી
ફોર્મ -૪, રૂલ - ૮

૧. પ્રકાશનનું સ્થળ : અમદાવાદ

૨. પ્રકાશનનો ગાળો : માસિક

૩. મુદ્રકનું નામ :

શ્રી અશોક મહેતા

મુદ્રકની રાષ્ટ્રીયતા : ભારતીય

મુદ્રકનું સરનામું :

શ્રી કચ્છી જૈન ભવન

૪૩-૪૪, બ્રાહ્મણ મિત્ર મંડળ સોસાયટી,

નવચેતન હાઈસ્કૂલ સામે,

પાલડી-એલિસબ્રિજ, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૬.

૪. પ્રકાશકનું નામ :

શ્રી અશોક મહેતા

પ્રકાશકની રાષ્ટ્રીયતા : ભારતીય

પ્રકાશકનું સરનામું :

શ્રી કચ્છી જૈન ભવન

૪૩-૪૪, બ્રાહ્મણ મિત્ર મંડળ સોસાયટી,

નવચેતન હાઈસ્કૂલ સામે,

પાલડી-એલિસબ્રિજ, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૬.

૫. સંપાદકનું નામ :

શ્રી અશોક મહેતા

સંપાદકની રાષ્ટ્રીયતા : ભારતીય

સંપાદકનું સરનામું :

શ્રી કચ્છી જૈન ભવન

૪૩-૪૪, બ્રાહ્મણ મિત્ર મંડળ સોસાયટી,

નવચેતન હાઈસ્કૂલ સામે,

પાલડી-એલિસબ્રિજ, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૬.

૬. અખબારની માલિકી :

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

સરનામું :

શ્રી કચ્છી જૈન ભવન,

૪૩-૪૪, બ્રાહ્મણ મિત્રમંડળ સોસાયટી,

પાલડી - એલિસબ્રિજ, અમદાવાદ - ૩૮૦ ૦૦૬

હું, અશોક મહેતા, શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ વતી જાહેર કરું છું કે ઉપર જણાવેલી વિગતો મારી જાણ અને માન્યતા મુજબ બરાબર છે.

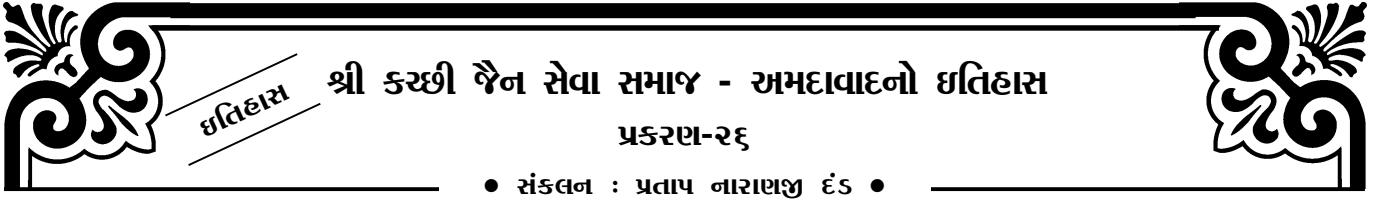
અમદાવાદ

અશોક મહેતા

માર્ચ ૨૦૧૪

પ્રકાશક અને મુદ્રક - “મંગલ મંદિર”

તમારા સુખનું કારણ તમે જાણતા ન હો તો માનજો કે તમે ખરેખર સુખી છો.

- ‘મંગલ મંદિર’ માર્ચ-૨૦૦૭નો અંક ‘કચ્છ ઉદ્યોગ વિશેષાંક’ તરીકે પ્રકાશિત થયેલ.
- કે.ડી.સી.ના નેજા હેઠળ તા. ૬/૭-૪-૨૦૦૭ બે દિવસીય ચિંતન શિબિરમાં ‘કચ્છમાં પ્રાપ્ત ઉચ્ચ શિક્ષણ અને તેનું વિસ્તૃતિકરણ’ તેમજ ‘કચ્છની જળ સમસ્યા અને તેનું નિવારણ’ પર પરિસંવાદ યોજાયો.
- ‘કચ્છને ફાળવાયેલા નર્મદા નદીના પાણી, વધારાના પાણી, ડી-સેલિનેશન પ્લાન્ટ, પીવાના પાણી, વરસાદી પાણીનો સંગ્રહ તથા વોટર શેડ યોજનાઓ’ વગેરે વિષયે વિચાર વિમર્શ અને રજૂઆતો કરવામાં આવી.
- કચ્છી પ્રજા માટે શાહીબાગ ખાતે શ્રી કચ્છી વિશ્રામગૃહનો વિકલ્પ.
- મુંબઈ ખાતે ‘અતિથિ-ગૃહ’ ઊભું કરવા માટે આયોજન થયું.

‘મંગલ મંદિર’ માસ માર્ચ-૨૦૦૭નો અંક ‘કચ્છ ઉદ્યોગ વિશેષાંક’ તરીકે પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યો હતો. જેમાં કચ્છનાં ઉદ્યોગો વિશેની સુંદર માહિતી તથા કચ્છ સ્થિત ઉદ્યોગોના ઉદ્યોગપતિઓ દ્વારા લખાયેલા લેખો ખૂબજ માહિતીપ્રદ તથા ઉપયોગી સિદ્ધ થયા હતા. આ વિશેષાંકને સર્વત્ર ખૂબજ આવકાર મળેલ હતો.

કચ્છ ડેવલપમેન્ટ કાઉન્સિલના નેજા હેઠળ તા. ૬-૪-૨૦૦૭ તથા તા. ૭-૦૪-૨૦૦૭ - એમ બે દિવસીય ચિંતન શિબિર યોજવામાં આવેલ હતી. આ ચિંતન શિબિરમાં પ્રથમ દિવસે ‘કચ્છમાં પર્યાપ્ત ઉચ્ચશિક્ષણ અને તેનું વિસ્તૃતિકરણ’ વિષય ઉપર તથા બીજા દિવસે ‘‘કચ્છની જળ સમસ્યા અને તેનું નિવારણ’’ એ વિષય ઉપર પરિસંવાદ ગોઠવવામાં આવ્યું હતું.

પ્રથમ દિવસે જાણીતા કચ્છી ઉદ્યોગપતિ તથા શિક્ષણપ્રેમી શ્રી હરીશભાઈ રંગવાલા શિબિરનાં અધ્યક્ષ સ્થાને બિરાજમાન હતા. શિબિરનું ઉદ્ઘાટન, દીપ પ્રાગટ્ય કરી, નવનીત પબ્લિકેશન્સવાળા શ્રી નવીનભાઈ પોલરિયાના વરદ્ હસ્તે કરવામાં આવ્યું હતું. કચ્છ ડેવલપમેન્ટ કાઉન્સિલના અધ્યક્ષ શ્રી અશોકભાઈ મહેતાએ પોતાના પ્રવચનમાં પધારેલ સૌ મહાનુભાવોને આવકાર આપી શિબિરના આયોજન માટેની સમજણ આપેલ હતી.

પ્રથમ દિવસની શિબિરમાં ‘‘કચ્છમાં ઉપલબ્ધ સ્નાતક કક્ષા તથા અનુસ્નાતક કક્ષાના અભ્યાસક્રમો’’ના વિષય ઉપર કચ્છ યુનિવર્સિટીનાં કુલપતિ શ્રી કાંતિલાલ ગોરે વિષદ્દ્ છણાવટ કરેલ હતી. ‘‘કચ્છમાં ઉચ્ચ કક્ષાનાં અભ્યાસક્રમો શરૂ કરવા માટેની શક્યતાઓ’’ પર બોલતા મહારાજા સયાજીરાવ યુનિવર્સિટી વડોદરાની લો ફેકલ્ટીના રિટાયર્ડ ડીન શ્રી હરસુખરાય ધોળકિયાએ જણાવેલ કે, કચ્છમાં માઈનિંગ, મરીન, પશુપાલન, ડેરી ઉદ્યોગ, કળા કારીગરી તથા અન્ય વ્યવસાયિક અભ્યાસક્રમો વગેરે પ્રકારનાં

અભ્યાસક્રમો ચાલુ કરી શકાય. જાણીતા કેળવણીકાર શ્રી હરેશભાઈ ધોળકિયાએ જણાવેલ હતું કે શિક્ષણનું કાર્ય એ માત્ર યુનિવર્સિટીનું કાર્ય નથી, સમગ્ર કચ્છની પ્રજાએ આ કાર્યમાં રસ લેવો જોઈએ. શિક્ષણ માટે વિદેશની યુનિવર્સિટી સાથેના જોડાણની શક્યતા વિચારવી જોઈએ. ‘‘કચ્છમાં મેડિકલ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમો’’ બાબત કોલેજ ઓફ ડેન્ટલ સાયન્સ - અમદાવાદનાં ચેરમેન ડો.મધુભાઈ શાહે જણાવ્યું હતું કે કચ્છમાં મેડિકલ ક્ષેત્રે મેડિકલ તથા ડેન્ટલ કોલેજ ઉપરાંત પેરા મેડિકલ કોર્સીસનો અભ્યાસ ચાલુ કરવા વિચારી શકાય. આજ વિષય ઉપર બોલતા એસોસિએશન ઓફ સર્જન્સ ઓફ ઈન્ડિયાની ગવર્નિંગ કાઉન્સિલનાં સભ્ય ડો. જ્ઞાનેશ્વર રાવે જણાવ્યું હતું કે કચ્છમાં જી.કે. જનરલ હોસ્પિટલ થયા બાદ મેડિકલ કોલેજ કરવાની ખાસ જરૂરિયાત છે. ‘‘કચ્છમાં પી.ટી.સી. કક્ષાના શિક્ષણની સવલતો’’ પર બોલતા જાણીતા કેળવણીકાર શ્રી રમેશભાઈ દવેએ જણાવેલ કે કચ્છમાં પી.ટી.સી.ની ૫ કોલેજો દ્વારા દર વરસે ૪૦૦ તાલીમાર્થીઓ સફળતા સાથે બહાર પડે છે. હવે કચ્છમાં વધુ પી.ટી.સી. કોલેજો સ્થાપવાની જરૂરત નથી પરંતુ જે વિદ્યાર્થીઓ સફળ થાય છે તેમની ગુણવત્તા સુધારવાની ખાસ જરૂરિયાત છે. ‘‘કચ્છમાં ટેકનિકલના અભ્યાસક્રમો’’ બાબત બોલતા તોલાની પોલીટેકનિક કોલેજ આદિપુરનાં હેડ ઓફ મિકેનિકલ ડિપાર્ટમેન્ટ શ્રી નીતિન હીરાનંદાનીએ જણાવ્યું હતું કે કચ્છમાં એક જ એન્જિનિયરિંગ કોલેજ છે તથા બે પોલીટેકનિક છે. કચ્છમાં સ્થાપિત ઉદ્યોગોમાં વિવિધ ફેકલ્ટીનાં એન્જિનિયર્સની સારી એવી માંગ છે અને તે અંગેના અભ્યાસક્રમો સાથેની કોલેજો તથા પોલીટેકનિકો સારા એવા પ્રમાણમાં શરૂ કરવાની વિશાળ તકો કચ્છમાં રહેલી છે. ગુજરાત સરકારનાં રોજગાર અને તાલીમ વિભાગનાં રાજકોટ રીજનનાં ડેપ્યુટી ડાયરેક્ટર શ્રી એસ. એ. પાંડે

તમારા જીવનમાં સાદગી, સરચાઈ અને સંતોષ હશે તો સુખ તમને શોધતું આવશે.

તથા ભુજ આઈ.ટી.આઈ.નાં પ્રિન્સિપાલ શ્રી જે. પી. ચોટાઈએ કચ્છમાં પ્રસ્થાપિત આઈ.ટી.આઈ.માં ચાલતા વિવિધ અભ્યાસક્રમો વિશેની માહિતી આપી હતી. કચ્છમાં રાપર અને મુંદ્રા ખાતે સરકારી નવી આઈ.ટી.આઈ. શરૂ કરવાનું પણ તેઓએ જણાવ્યું હતું.

પ્રથમ દિવસની શિક્ષણના વિષય પરની ચર્ચાનાં અંતે સમાપન કરતા શ્રી હરીશભાઈ રંગવાલાએ જણાવેલ હતું કે આપણે આવતા દિવસોના અભ્યાસક્રમ માટે “વિઝન ડોક્યુમેન્ટસ” તૈયાર કરીને આગળ કાર્યો કરવા જોઈએ. તેઓએ યુનિવર્સિટીને વિદ્વાનોના પ્રવચનની શૃંખલા ગોઠવવા માટે એક ચેર ઊભી કરવા યોગદાનની જાહેરાત કરી હતી. આજ રીતે લલિતકળા નૃત્ય વગેરે માટે દિવંગત શરણાઈવાદક શ્રી વિનાયક વોરાની સ્મૃતિમાં તેમના મિત્રો વતી એક ચેરની જવાબદારી શ્રી બાબુભાઈ મેઘજી શાહે ઉપાડી લીધેલ હતી.

ચિંતન શિબિરનાં બીજા દિવસે “કચ્છની જળ સમસ્યા અને તેનું નિવારણ” એ વિષય ઉપર પરિસંવાદ યોજવામાં આવેલ હતું. બીજા દિવસની શિબિરનું અધ્યક્ષ સ્થાન નર્મદા વોટર સોર્સીસ, વોટર સપ્લાય તથા કલ્પસર વિભાગનાં ચીફ એન્જિનિયર તથા એડિશનલ સેક્રેટરી શ્રી ઓ. ટી. ગુલાટીએ સંભાળેલ હતું. ફેડરેશન ઓફ કચ્છ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ એસોસિએશનનાં પ્રમુખ તથા જાણીતા ઉદ્યોગપતિ શ્રી દીપેશભાઈ શ્રોફના વરદ્ હસ્તે દીપ પ્રાગટ્ય કરી બીજા દિવસની ચિંતન શિબિરની શરૂઆત કરવામાં આવી હતી.

શિબિરની શરૂઆતમાં આવકાર પ્રવચન આપતા કચ્છ ડેવલપમેન્ટ કાઉન્સિલના અધ્યક્ષ શ્રી અશોકભાઈ મહેતાએ કચ્છ ડેવલપમેન્ટ કાઉન્સિલનાં અત્યાર સુધીનાં કાર્યોની વિગતવાર માહિતી આપેલ હતી અને આજનો પાણીનો વિષય આવતા દિવસોમાં કચ્છ માટે કેટલો અગત્યનો છે તેની વિગતો જણાવેલ હતી.

બીજા દિવસની ચર્ચાની શરૂઆત કરતા પ્રમુખપદેથી બોલતા ચીફ એન્જિનિયર તથા એડિશનલ સેક્રેટરી શ્રી ગુલાટી સાહેબે જણાવ્યું હતું કે ગુજરાતનો કોઈ પણ વિસ્તાર એવો નથી કે જેને પાણીનો પ્રશ્ન નથી. આજે અહીંથી પાણીના પ્રશ્નની છણાવટ થાય તેના ઉપાયો સરકાર સુધી પહોંચે એવા સૂચનો થાય, પ્રશ્નને ગતિ મળે અને તેવા પ્રયત્નો કચ્છના પાણીના પ્રશ્નને હળવો કરવામાં મદદરૂપ થાય એવું આપણે ઈચ્છીએ.

“કચ્છને ફાળવાયેલા નર્મદા નદીનાં નિયમિત પાણી અંગેનાં આયોજનો તથા કાર્યો”ના વિષય ઉપર બોલતા નર્મદા નિગમની કેનાલ નં.-૪નાં ચીફ એન્જિનિયર શ્રી યુ. એસ. ચંદોરીકરે કચ્છ બ્રાંચ કેનાલની વિવિધ આંકડાકીય માહિતી આપેલ હતી તથા અત્યાર સુધીના થયેલા આયોજનો તથા કાર્યોની પ્રગતિની વિગતવાર માહિતી આપી હતી.

“કચ્છને ફાળવાયેલ નર્મદા નદીના વધારાના પાણી અંગેના

આયોજનો” અંગે નૈરોબી સ્થિત કચ્છી આગેવાન શ્રી લક્ષ્મણભાઈ રાઘવાનીએ સરકારશ્રીમાં રજૂ કરેલ પોતાના પ્રોજેક્ટ રીપોર્ટની વિગતો અંગે જણાવેલ કે પ્રથમ લિફ્ટ દ્વારા કચ્છનાં ઊંચાઈવાળા ભાગમાં પાણી ચઢાવવામાં આવે અને ત્યારબાદ ગ્રેવિટી દ્વારા ચારે દિશામાં આ પાણી વહેવડાવવામાં આવે કે જેથી કચ્છના મોટાભાગને સિંચાઈની ખેતીનો લાભ આપી શકાય.

ઉપરોક્ત વિષય ઉપર બોલતા નર્મદા વોટર રીસોર્સીસ, વોટર સપ્લાય તથા કલ્પસર વિભાગનાં ચીફ એન્જિનિયર તથા એડિશનલ સેક્રેટરી શ્રી ઓ. ટી. ગુલાટીએ જણાવેલ હતું કે ડિપાર્ટમેન્ટે ફાળવેલી વધારાના પાણી અંગેનાં આયોજનો પ્રાથમિક તબક્કાની રીતે વિચારી લીધેલ છે. આ અંગેનો ફિલ્ડ સર્વે બાકી છે જે થઈ ગયા બાદ જ આયોજનો ફાઈનલ થઈ શકશે.

“કચ્છમાં ઉદ્યોગોને જોઈતા પાણી માટે ડી-સેલિનેશન પ્લાન્ટ” વિષે બોલતા “ફેડરેશન ઓફ કચ્છ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ એસો.ના સેક્રેટરી શ્રી નિમેષ ફડકેએ જણાવેલ કે આ યોજનાના વિગતવાર અભ્યાસ માટે ઉદ્યોગ વિભાગે જી.આઈ.ડી.બી.ને જવાબદારી સોંપેલ છે.”

“કચ્છમાં પીવાના પાણી માટે નર્મદાની પાઈપલાઈન અને અન્ય સવલતો” વિષે સ્લાઈડ શો સહિતની રજૂઆત શ્રી એસ.વી. આહુજાએ કરેલ હતી. જ્યારે “કચ્છમાં વરસાદી પાણીનાં સંગ્રહ તથા વોટર શેડ યોજનાઓ” વિષે સ્લાઈડ શો સહિત, જાણીતા ભૂસ્તરશાસ્ત્રી શ્રી યોગેશ જોજા તથા વાસ્મોનાં પ્રોજેક્ટ ડાયરેક્ટર શ્રી આર.કે. શર્માએ વિગતવાર રજૂઆત કરેલ હતી.

શિબિરનાં અંતિમ ચરણમાં ગુજરાત રાજ્યના રાજ્ય કક્ષાના ભૂતપૂર્વ ગૃહમંત્રી અને ભયાઉ વિભાગનાં શ્રી હરિલાલ નાનજી પટેલ, ગુજરાત રાજ્યનાં ભૂતપૂર્વ નાણામંત્રી શ્રી બાબુભાઈ મેઘજી શાહ, અંજાર નગરપાલિકાના પ્રમુખ શ્રી માવજીભાઈ વગેરે મહાનુભાવોએ પ્રાસંગિક પ્રવચનો કર્યા હતા તથા પોતાના વિચારોની રજૂઆત કરેલ હતી.

બે દિવસીય શિબિરમાં ઉપરોક્ત મહાનુભાવો સિવાય શ્રી સુરેશચંદ્ર મહેતા, શ્રી છબીલદાસ પટેલ, શ્રી મનસુખભાઈ પટેલ, શ્રી અરજણભાઈ કાનગડ, શ્રી બચુભાઈ આહિર, શ્રી લક્ષ્મણભાઈ રાઘવાની, શ્રી કે.આર. શર્મા, શ્રીમતી લીલાબેન વીસરિયા, ડૉ. ચંદ્રકાંતભાઈ દેઢિયા તથા શ્રી હસમુખ ગઢેયા વગેરે ઉપસ્થિત રહ્યા હતા. કાર્યક્રમના અંતે કચ્છ ડેવલપમેન્ટ કાઉન્સિલનાં સેક્રેટરી શ્રી પ્રતાપભાઈ દંડે આભારવિધિ કરેલ હતી.

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદે સામાજિક ક્ષેત્રે ઘણી પ્રગતિ કરેલ હતી. પ્રથમ ચરણમાં ગીતામંદિર ખાતેનાં સેવા ભવનનો લાભ ફક્ત બહારગામથી આવતા કચ્છી જૈનોને ઉતરવા માટે મળતો હતો. ત્યારબાદ ૧૯૯૬માં શ્રી કચ્છી જૈન ભવન કે જેમાં ત્રણ વિભાગ કરવામાં આવ્યા. પ્રથમ વિભાગ એટલે અતિથિ ગૃહ, જેમાં

સુખી થવા ઈચ્છતા લોકો કાર્યોની યોજના બનાવે છે, પરિણામોની નહીં.

બહારગામથી આવનારા કચ્છી જૈનોને ઉતરવા માટે વ્યવસ્થા કરવાની, તે સાથે સાથે અમદાવાદ સમાજના સભ્યોને ત્યાં કોઈ પ્રસંગ હોય તો તેઓ નિયમ મુજબ ભવનના રૂમોનો ઉપયોગ કરી શકે તેવી વ્યવસ્થા કરવામાં આવી હતી. મેડિકલ સેન્ટર તથા સાંસ્કૃતિક હોલનો લાભ અમદાવાદની પ્રજાની સાથે સાથે અમદાવાદ સમાજનાં સભ્યો માટે લઈ શકે તેવું વિચારવામાં આવ્યું હતું. તે રીતે શ્રી કચ્છી જૈન સમાજ - અમદાવાદ દરેક વખતે પોતાનો સેવાકીય ક્ષેત્ર હંમેશાં વિસ્તારી રહ્યું છે. છેલ્લે શાહીબાગ ખાતે શ્રી કચ્છી વિશ્રામ ગૃહનું નિર્માણ કરી સમગ્ર કચ્છની પ્રજાને અમદાવાદમાં ઉતરવા માટેનો એક ઉત્તમ વિકલ્પ પાર પાડેલ છે. સાથે સાથે કચ્છથી આવતા દર્દીઓ તથા તેમનાં પરિવારજનોને રાહત દરે રહેવા તથા જમવાની ઉત્તમ સગવડ શરૂ કરવામાં આવી. તે સિવાય કચ્છમાં ધરતીકંપના સમયે ૩/૪ મહિના રાહતકામો ચલાવી ઉત્તમ સેવાઓ પૂરી પાડી હતી. આમ છતાં, સમાજનાં ટ્રસ્ટીઓને એક વાત ઘણા સમયથી ખટકતી હતી કે આપણા સમગ્ર સમાજની ૫૦ ટકા વસતિ મુંબઈમાં વસે છે અને તેમને ત્યાં પ્રસંગ હોય ત્યારે બહારગામના અનેક લોકો મુંબઈ જાય છે પણ બહારગામથી મુંબઈ આવતા લોકો માટે રહેવાની કોઈ સગવડ નથી. તેથી મુંબઈમાં એક વ્યવસ્થિત અતિથિગૃહ ઊભું કરવાની વાત ઘણા લાંબા સમયથી વિચારણા હેઠળ હતી. તેનાં અનુસંધાને “મુંબઈ અતિથિ ગૃહ જમીન સંપાદન” સમિતિની રચના કરવામાં આવી હતી. આ સમિતિએ છેલ્લા કેટલાક સમયથી અતિથિ ભવનને અનુરૂપ જગ્યા શોધવા માટેનાં પ્રયત્નો કર્યા. ઘણી બધી જગ્યાઓ જોયા પછી સાયન સ્થિત સ્લમ ક્લિયરન્સ યોજના અંતર્ગતના એક પ્રોજેક્ટમાં ચાર માળ લેવાનું નક્કી થતાં મુંબઈ સ્થિત કચ્છી જૈન બિલ્ડર મે. પૂનમ બિલ્ડર્સ સાથે કરાર કરવામાં આવ્યા.

(ક્રમશઃ)

ગુલમહોર

- ★ પરમાત્માના ચરણે ફૂલો મૂકવા મંદિરે ન જાઓ, પહેલાં તમારા પોતાના ઘરને પ્રેમની સુગંધથી ભરી દો.
- ★ પરમાત્માની સમક્ષ દીપ-ધૂપ કરવા મંદિરે ન જાઓ, પહેલાં તમારા પોતાના હૃદયમાંથી અપરાધનો અંધકાર દૂર કરો.
- ★ પ્રાર્થનામય ભાવે પરમાત્મા સમક્ષ તમારું શીશ ઝુકાવવા માટે મંદિરે ન જાઓ, પહેલાં તમારા બાંધવો સમક્ષ નમ્રતાથી શીશ ઝુકાવતાં શીખો.
- ★ ઘુંટણિયે પડીને પ્રાર્થના કરવા માટે મંદિરે ન જાઓ, પહેલાં વંચિત અને તરછોડાયેલા છે તેમને ઉપર ઉઠાવવા માટે થોડા નીચા નમો.
- ★ તમારા અપરાધો બદલ ક્ષમા માગવા મંદિરે ન જાઓ, પહેલાં જેમણે તમારો અપરાધ કર્યો છે તેઓને ખુલ્લા દિલે માફ કરો.

- રવીન્દ્રનાથ ટાગોર

કચ્છી સુભાષિતો

છીકી ન વેજે સુખ ડિસી, દુખમેં હીંયુ મ હાર;
 “રશ્મિન” ચેં ધીરજ ધરે, ભવસર કજે પાર. ૪૫
 કાયા માયાજો કચ્ચો ભરોંસો, સચ્ચો પ્રભુજો નાં;
 “રશ્મિન” ચેં એ સમજધાં, ત સચ્ચા પોંધા ડાં. ૪૬
 સુખ મિલે તય શિરમત્યે, દુઃખ મેં ધરજે ધીર;
 “રશ્મિન” ચેતો બેલીડાં, ત પોજધાં સામે તીર. ૪૭
 ભીડ ડિસી ભડના ભજે, કાયર છડે પગ;
 “રશ્મિન” ચેં જગ જીત્યો, જીકો જલેવ્યો પગ. ૪૮
 વીચ્છી મારે ડંખ પણ, ઉનજી એળી રીત;
 બૂડધે કે તારે એળી, સંતજી રીત ખચીત. ૪૯
 “રશ્મિન” ચેં ઉધારીયેંજો, કડેં કજે ન સંગ;
 પિંઢતા ભલેં બૂડેં, પણ બેંકે બૂડિયેં સંગ. ૫૦
 ભલા કરીએ ભલાઈયું, બૂરાઈ યે નું દૂર;
 “રશ્મિન” ચેં દુર્જનમેં, બૂરાઈ જા એં મૂળ. ૫૧
 ભટ્ટ બ્રાહ્મણ જોગીને જતિ તેનું રોજે દૂર;
 વ્હેમ વિજે “રશ્મિન” ચેં, શોષિ ગિને સલૂર. ૫૨
 મૂરખ ગિને ઘોડલો, ડાહ્યો ગિને ગાંય;
 “રશ્મિન” ચેં ઘોડે મીંજા, મખ્ખણ નકો છાય. ૫૩
 જેંજે અખ્ખમેં શરમ ન, તેંજો કજે ન સંગ;
 ઉંધો ફિગાય ખડુમેં, મથ્થા ખીલ્લે ઈ નંગ. ૫૪
 “રશ્મિન” તું તાં મુલક મેં, હિલ્લી મિલ્લી ને હલ;
 રિદ્ધિ સિદ્ધિ પામને, કીત્તે ન થીંધી જલ. ૫૫
 કૂળીયેંજી કતારનું, છેટા રોજા ભા;
 જ રોંધા એં સાથમેં, ત થીંધો આંકે ઠકા. ૫૬
 “રશ્મિન” ભોરે ભાકત્તા, ડાવ દુશ્મન ખાસો;
 વખત મત્યે પલ્ટી વિને, ન્યારે ન તમાસો. ૫૭
 રંગબેરંગી ફૂલેંસેં, બાગ સજો લહેરાય;
 પણ ધન ઊત્રી બીજજેંકેં, જીકો મિટ્ટીમેં વ્યા સમાય. ૫૮
 ફૂલ ત મીણી કે ગમે, ગમે તેંજી સુવાસ
 ધન ઊત્રી બીજજેંકેં, જીકો ધરતીમેં ક્યોં વાસ. ૫૯
 “રશ્મિન” તાં હેન જગતમેં, જીદ્ધા જીદ્ધા એં રંગ;
 દૂર્જન રચે કૂળ ને સજજન ગિને સુરંગ. ૬૦

‘રશ્મિનજો રણકાર’ ભાગ-૧ માંથી સાબાર

શુભેચ્છા સહ : સૌ. લીલાબેન હંસકુમાર શાહ

HEMANT SURGICAL INDUSTRIES LTD.

647, Girgaum Road, Near Dhobi Talao,
 Avijah Bldg., Gr. Floor, No. 6 & 7, Mumbai-400 002. INDIA.

Tel. : 2203 0935 / 36 • Fax : 91-22-2207 7585

Web : www.hemantsurgical.com E-mail : info@hemantsurgical.com

ભાનુમતિ

• હરેશ ઘોળકિયા •

ભાનુમતિબેનના પતિ અંગ્રેજ સરકારના શાસન દરમિયાન એક ક્રાંતિકારી રીતે ઝગમગ્યા. અંગ્રેજ સરકાર પોતાને પકડીને જેલમાં પૂરી દેશે તેવા સંદેહ હેઠળ તેઓ ઇંગ્લેન્ડ ગયા. ત્યાંથી “ઇન્ડિયન સોશ્યોલોજિસ્ટ” પત્ર શરૂ કર્યું. અંગ્રેજ સરકારની નબળાઈઓ અને શોષણખોરીની વિગતો ધારદાર રીતે પ્રગટ કરી. ભારતીયોને અંગ્રેજ સામે બળવો કરવા પ્રેરણા આપી રહ્યા હતા. અંગ્રેજ સરકાર આ છાપાના પ્રભાવથી ચોંકી ઊઠી. ત્યાં પણ પોતાની ધરપકડ થશે તેવી નોબત આવી. હવે શું કરવું? છેવટે જુનીવા ગયા અને દેશપ્રેમની પ્રવૃત્તિ ત્યાંથી પણ જીવનના અંત સુધી ચાલુ રાખી. પચાસ વર્ષથી પણ વધુ સમય સુધી ભાનુમતિબેને પોતાના પતિના આદર્શોને ઝીલવાનો કેવી કેવી રીતે દેશ-વિદેશમાં પ્રયાસ કર્યો તે ઐતિહાસિક સમગ્ર વિગત લેખક શ્રી હરેશ ઘોળકિયાએ વાર્તા સ્વરૂપે ખૂબ જ રસપ્રદ રીતે અત્રે રજૂ કરી છે.

— તંત્રી મંડળ

ભાનુમતિએ ધીમેથી પડખું ફેરવ્યું. નાની સરખી હલચલ પણ તેને પીડા ઉપજાવતી હતી. એટલે મોટેભાગે તે સ્થિરતાથી જ સૂતાં, પણ ઘણીવાર થાય તો શરીર અકડાઈ જતું. તેથી તેને હળવી કરવા આમ પડખું ફેરવતાં. પણ પછીની થોડી ક્ષણો ખૂબ જ પીડામાં જતી. એટલે તે ચૂપચાપ પડી રહ્યાં અને પીડાને પીતાં રહ્યાં.

ભાનુમતિને અણસાર આવી ગયો હતો કે હવે તેનો પણ અંત પાસે આવતો હતો. ગમે તે પળે તે પણ જશે. તે વિચારતાં કે તેને આ પીડાથી તો મુક્તિ મળશે. ભગવાનને પ્રાર્થના કરતાં કે તે તેને ઝડપથી ઉપાડી લે. હવે તેમને લાગતું હતું કે ભગવાને તેમને સાંભળ્યાં હતાં. તેમની શક્તિ હવે ક્ષણે ક્ષણે ક્ષીણ થતી જતી હતી.

ભાનુમતિએ આંખ મીચી.

હમણાં હમણાં તેમને લાગતું હતું કે તેમનો ભૂતકાળ તેમની આંખો સામેથી વારંવાર પસાર થતો હતો. જાણે સમગ્ર જીવન તે ફરીથી જીવતાં હતાં.

આજે પણ આંખ મીચતાં જ ફરી ભૂતકાળ પ્રગટ થયો. તેમણે સ્મિત કર્યું. વિરોધ ન કર્યો કારણકે આ મીઠા ભૂતકાળને વાગોળવાનું તેને બહુ જ ગમતું હતું. અને બીજું કામ પણ શું હતું તેમને કે તે તેને

અટકાવે?

ભાનુમતિએ ભૂતકાળને ફરી પસાર થતો જોયો.

★

તેના ભાઈ રામદાસનો તેને અવાજ સંભળાયો. તે બૂમ મારતો હતો, ‘ભાઈ, આજે શામજી આવ્યો છે.’

‘ભાઈ’ એટલે રામદાસ અને ભાનુમતિના પિતા છબીલદાસ શેઠ.

છબીલદાસ શેઠ મુંબઈના એક જાણીતા શેઠ હતા. તે વિદેશી વસ્તુઓ વેચવાનો વેપાર કરતા હતા. તેમાંથી તે ખૂબ કમાયા હતા. મુંબઈમાં તેમનું નામ મોટું હતું. ધનવાન હોવાથી બંને બાળકો ખૂબ જ વૈભવમાં ઉછર્યા હતાં. છબીલદાસે વિદેશનો પ્રવાસ પણ કર્યો હતો. તે પહેલા ભારતીય હતા જેમણે સુએઝ કેનાલ પસાર કરી હતી. જોકે તેની નાતને તે પરદેશ ગયા હતા તે નહોતું ગમ્યું. તેનો વિરોધ પણ થયો હતો. પણ છબીલદાસે તેની ચિંતા કરી ન હતી.

છબીલદાસને માત્ર વેપારમાં જ રસ ન હતો. તેમને વિદ્વાન લોકો પણ ગમતા. તે તેમને પોતાને ઘેર આમંત્રણ પણ આપતા અને તેમની સાથે ચર્ચાઓ પણ કરતા.

એક દિવસ તેમણે રામદાસને

સ્વાભાવિક રીતે પૂછેલ, ‘રામદાસ, તારી નિશાળમાં કોઈ હોશિયાર છોકરો છે કે નહીં?’

રામદાસે કહેલ, ‘હા ભાઈ, મારી સાથે એક બહુ હોશિયાર છોકરો ભણે છે.’

‘બહુ હોશિયાર એટલે કેવો હોશિયાર?’ પિતાએ જિજ્ઞાસાપૂર્વક પૂછેલ.

‘ભાઈ, તે ભણવા સાથે સંસ્કૃતમાં પણ ખૂબ હોશિયાર છે. અમે તો તેને પંડિત જ કહીએ છીએ.’

છબીલદાસને વધારે રસ પડ્યો. ‘એમ? સારું સંસ્કૃત જાણે છે?’

‘અરે ભાઈ, સંસ્કૃત અને અંગ્રેજી બંનેમાં ભારે હોશિયાર છે. શાળામાં તો તેનું નામ છે.’

‘તો, રામદાસ, એમ કરને કે એક દિવસ આ છોકરાને આપણે ઘેર લઈ આવને’ તે બોલ્યા. પછી પૂછ્યું, ‘એનું નામ શું છે?’

‘શામજી ભાનુશાલી.’

‘ભલે, જે હોય તે. લઈ આવ તેને આપણે ઘેર. જોઉં તો ખરો કે કેવો હોશિયાર છે?’

અને આજે રામદાસ શામજીને તેડી આવ્યો હતો.

ઓરડામાંથી શેઠે જવાબ આપ્યો,

બીજાનું સુખ જોઈને દુઃખી થનાર માણસ ક્યારેય સુખી થતો નથી.

‘ભલે, બેસાડ તેને. હું આવું છું.’

ભાનુમતિએ જોયું કે એક દુબળો છોકરો રામદાસ સાથે હતો. તેનો ચહેરો ગંભીર હતો. રામદાસે તેને ખુરશી પર બેસાડ્યો.

ભાનુમતિ રસોડામાંથી પાણીનો ગ્લાસ લઈ આવી અને શામજી સામે ધર્યો.

શામજી પહેલાં તો શરમાયો.

રામદાસે કહ્યું, ‘શામજી, આ મારી બહેન છે, ભાનુમતિ.’

શામજીએ શરમથી થોડું મોં ઊંચું કર્યું અને ભાનુમતિ સામે જોઈ રહ્યો.

ભાનુમતિએ ફરી પાણીનો ગ્લાસ તેની સામે ધર્યો. શામજીએ તે લીધો અને એક જ ઘૂંટડે પી ગયો.

ત્યાં છબીલદાસ પણ આવ્યા. શામજી તેમને જોતાં જ ઊભો થઈ ગયો અને તેમને પગે લાગ્યો. શેઠ તો તેની નમ્રતા જોઈ ખુશ થઈ ગયા. ‘બેસ, બેસ બેટા.’ કહી તેને ફરી ખુરશી પર બેસાડી દીધો. ભાનુમતિ પણ તેમની સામે ઊભી રહી.

શેઠે તેને થોડા સવાલો પૂછ્યા. મોટાભાગે તો ભણવા વિશે જ હતા. સાથે તે બીજું શું કરે છે તે પણ પૂછ્યું. તો શામજી પણ એલ્ફિસ્ટન હાઈસ્કૂલમાં રામદાસ સાથે જ ભણતો હતો. સાથે સંસ્કૃત પાઠશાળામાં અભ્યાસ કરતો હતો. તેને સંસ્કૃતમાં ઘણો રસ હતો. છબીલદાસે તેને સંસ્કૃતમાં બોલવા કહ્યું. શામજી ખૂબ સરળતાથી અનેક વાક્યો બોલી ગયો. તેનો અવાજ ખૂબ મીઠો હતો તેમ ભાનુમતિને લાગ્યું. તે પણ પ્રભાવિત થઈ ગઈ અને તેના પર માન વધી ગયું. શામજીની વાતો પરથી ખ્યાલ આવ્યો કે તેના બાપ મુંબઈમાં નાના મોટા કામ કરતા હતા. તે ખાસ પૈસાદાર ન હતા. એટલે શામજી સ્કોલરશીપના આધારે જ ભણતો હતો.

છબીલદાસે તેને કહ્યું, ‘બેટા શામજી, આવતો રહેજે. મને ગમશે.’

શામજીએ મસ્તક હલાવેલ.

પછી તો વારંવાર શામજી રામદાસ

સાથે ઘેર આવતો. તેના પિતા તેની સાથે અનેક વિષયો પર ચર્ચાઓ કરતા. શામજી ખૂબ વાંચતો. તેથી તે પણ ચર્ચાઓ કરી શકતો. શેઠને તેની સાથે મજા આવતી હતી. શામજી પર તેને માન પણ વધતું જતું હતું.

એક દિવસ બધા જમતા હતા. અચાનક છબીલદાસે ભાનુમતિને પૂછ્યું, ‘બેટા ભાનુ, તને શામજી કેવો લાગે છે?’

ભાનુમતિને નવાઈ લાગી. તેના પિતા તેને શામજી વિશે શા માટે પૂછે છે? પણ તેણે જવાબ આપ્યો, ‘ભાઈ, છે ભારે હોશિયાર.’

‘તને ગમે છે?’

ભાનુમતિ તો શરમાઈ ગઈ. કોઈ અજાણ્યા છોકરા વિશે તે કેમ કહી શકે? છતાં માન ખાતર તેણે માથું હલાવ્યું.

છબીલદાસે પોતાની પત્નીને પૂછ્યું, ‘તને આ છોકરો કેવો લાગે છે?’

પત્નીએ પણ માથું હલાવ્યું. પછી બોલી, ‘આમ શા માટે પૂછો છો?’

છબીલદાસે જવાબ આપ્યો, ‘મને લાગે છે કે આપણી ભાનુ માટે યોગ્ય છોકરો છે.’

ભાનુમતિ તો ચમકી. પોતા માટે? શું ભાઈ તેને આ શામજી સાથે પરણાવવા માગે છે? તેણે તીવ્રતાથી બાપ સામે જોયું.

‘હા બેટા, હું એ જ વિચારું છું.’ પિતાએ ભાનુમતિ સામે જોઈ કહ્યું.

શેઠ વિલાયત જઈ આવ્યા હતા. તેથી તેમના ઘરમાં મુક્ત વાતાવરણ હતું. બધા ખુલ્લા દિલે વાત કરી શકતા. એટલે ભાનુમતિને નવાઈ તો ન લાગી. છતાં પોતા વિશે હતી એટલે શરમાઈ.

‘એમ શા માટે વિચારો છો?’ શેઠનાં પત્નીએ પૂછ્યું.

‘જો, આપણે વિલાયત જઈ આવ્યા છીએ. એટલે આપણી નાતમાંથી કોઈ જલદી ભાનુને છોકરો નહીં આપે. અને આપણી ભાનુ પણ ભણે છે. આપણી નાતમાં છોકરા ખાસ ભણતા નથી. અને મને અભણ છોકરો

નહીં ચાલે. એટલે હું બધે નજર રાખું છું. કોઈ પણ સારો છોકરો હોય તો ધ્યાન રાખું છું. મને શામજી ઘણો જ સારો છોકરો લાગે છે. વળી, તે ગરીબ છે. તેની નાતમાં તેને લાયક કોઈ છોકરી નહીં મળે. એટલે તે ના નહીં પાડે તેની ખાતરી છે.’ શેઠે લાંબો જવાબ આપ્યો.

રામદાસ પણ ચમકી ગયો. પણ તેને પણ આ વાત ગમી. પોતાનો જ ભાઈબંધ પોતાનો બનેવી થાય એ તો કેટલું સારું!

અને પછી શેઠે રામજીને વાત કરી. પહેલાં તો શામજી ચમક્યો. બોલી પણ ન શક્યો. પણ તેને પણ વાત પસંદ આવી. તેને પણ ભાનુમતિ ગમતી હતી. તે વાચાળ અને મુક્ત હતી. સરળતાથી તેની સાથે વાતો કરતી હતી. તેને થયું કે તે તેના માટે યોગ્ય છે. પણ તેણે શેઠને પોતાનાં નાની સાથે વાત કરવા કહ્યું. શેઠે નાનીને વાત કરી. નાની તો નાચી જ ઉઠ્યાં. આવા ધનવાન સાથે સંબંધ બંધાય તો તો પોતાના દોહિત્રાને ખૂબ લાભ થાય. પિતાને પણ વાત પસંદ પડી. બંનેએ હા પાડી દીધી.

અને ભાનુમતિના લગ્ન શામજી સાથે થઈ ગયા. શામજી અઢાર વર્ષનો અને ભાનુમતિ તેરની!

જો કે ભાનુમતિને એ વાત વધારે ગમી કે શામજી ધનવાનની છોકરીને પરણ્યો હતો છતાં તેના મનમાં કોઈ જ લઘુતાગ્રંથિ કે ગુરુતાગ્રંથિનો ભાવ આવ્યો ન હતો. તે તો લગ્ન પછી પાછો ભણવામાં પરોવાઈ ગયો હતો. તેને એક જ ધૂન હતી કે તે ઓક્સફર્ડમાં ભણવા જવા માગતો હતો. તે માટે ખૂબ મહેનત કરી રહ્યો હતો. તે માટે તેને પૈસાની જરૂર હતી અને તે પોતાના સસરા પાસેથી લેવા માગતો ન હતો. પ્રવચનો આપી પ્રભાવ ઊભો કરતો હતો અને પછી સ્કોલરશીપ માટે અરજીઓ કરતો હતો.

વચ્ચે તે આંખની તકલીફના કારણે મેટ્રિકમાં નાપાસ થયો હતો. થોડો નિરાશ

શું શક્ય છે? એ વાતનું જ્ઞાન થાય છે ત્યારે જ સુખની શરૂઆત થાય છે.

થઈ ગયો હતો. પણ ઝડપથી કામે ચડી ગયો હતો. હવે તે ઈંગ્લેન્ડ જવાની માથાકૂટમાં પડ્યો હતો.

અલબત્ત, આ બધા વચ્ચે પણ તેણે પોતાને ભરપૂર પ્રેમ આપ્યો હતો. હવે ભાનુમતિ પણ તેની અને નાની સાથે જ રહેતી હતી. તે ખૂબ ધન વચ્ચે ઉછરી હતી. અને શામજીના ઘરમાં તો તદ્દન સાદાઈ હતી. પણ ભાનુમતિને કશું અયોગ્ય ન લાગતું. તે ભળી ગઈ હતી અને શામજીને સતત પ્રેરણા આપતી હતી. પરિણામે શામજી વધારે તમન્નાથી કામ કરતો હતો.

હવે જો કે તેનું નામ શામજી રહ્યું ન હતું. તે સ્વામી દયાનંદ સરસ્વતીના સંપર્કમાં આવ્યો હતો. તેમણે જ તેને ઓક્સફર્ડ જવાની પ્રેરણા આપી હતી. તેમણે જ તેનું આખું નામ જ બદલાવી નાખ્યું હતું. શામજીના બદલે શ્યામજી કરી નાખ્યું હતું. બાપનું નામ કરશનના બદલે કૃષ્ણ કરી નાખ્યું હતું. અને નવી અટક વર્મા આપી હતી. એટલે હવે બધા તેને શ્યામજી કૃષ્ણ વર્મા કહેતા હતા.

શ્યામજી અનેક સ્થળોએ ફરતો હતો અને ઠેર ઠેર સંસ્કૃતમાં પ્રવચનો આપતો હતો. તેની પ્રતિષ્ઠા વધતી જતી હતી. હવે તો બધા તેને પંડિત તરીકે જ સંબોધતા હતા. છાપાઓમાં પણ તેની ખૂબ પ્રશંસા આવતી હતી. દયાનંદજી કે થિયોસોફિકલ સોસાયટીના કર્નલ ઓલકોટ - બધા તેની સલાહ પણ લેતા હતા. તેની પ્રગતિ વધતી જતી હતી. પણ મૂળ સવાલ કે પૈસા ભેગા થતા ન હતા. કચ્છના દીવાન વચન આપતા હતા, પણ નક્કર કશું કરતા ન હતા. શ્યામજી ક્યારેક નિરાશામાં આવી જતો. વિલિયમ મોનીયર પાસે જવાનો સમય પણ વીતી ગયો હતો. શ્યામજી હવે અકળાતો હતો.

અને એક દિવસ...

શ્યામજી અને ભાનુમતિ રાત્રે સૂતાં હતાં. ભાનુમતિએ જોયું કે શ્યામજી કંઈક ઊંડા વિચારમાં ગરકાવ હતો. તેના ચહેરા

પર ઉદાસીનતા સ્પષ્ટ દેખાતી હતી. તે તદ્દન મૂંગો સૂતો હતો.

ભાનુમતિએ તેના મસ્તક પર હાથ મૂકી કહ્યું, 'કેમ તમે ઉદાસીન છો?'

શ્યામજીએ જવાબ ન આપ્યો.

ભાનુમતિએ ફરી આ સવાલ પૂછ્યો.

શ્યામજી બોલ્યો, 'ભાનુ, મને સમજ નથી પડતી કે મારે શું કરવું જોઈએ?'

'કઈ બાબતમાં?'

'ઓક્સફર્ડ જવા માટેનો સમય વીતતો જાય છે. હવે તો બહુ મોડું થતું જાય છે અને પૈસાનો મેળ બેસતો નથી. હું તો મુંઝાઈ ગયો છું.'

'તો શું કરવા માગો છો?'

'એ જ તો સમજ નથી પડતી.'

'કહો તો ભાઈને કહું.'

શ્યામજીએ તીવ્રતાથી જવાબ આપ્યો, 'ના, ભાઈ પાસેથી પૈસા લેવા નથી માગતો.' 'તો?'

શ્યામજીનો અવાજ ઢીલો થઈ ગયો.

'એ જ નથી સમજાતું.'

'એક બીજો ઉપાય સૂચવું?'

'જરૂર બોલ.'

ભાનુમતિ ઊભી થઈ.

'ક્યાં જાય છે?' શ્યામજીએ પૂછ્યું.

'આવું છું.' ભાનુમતિએ જવાબ આપ્યો અને સામેનો કબાટ ઉઘાડ્યો. તેમાંથી એક નાની થેલી લઈ આવી.

શ્યામજી ચૂપચાપ જોતો હતો.

ભાનુમતિએ થેલીમાંથી એક નાની પેટી કાઢી. તે ઉઘાડી.

શ્યામજીએ જોયું તો તેમાં થોડાં સોનાનાં ઘરેણાં હતાં.

ભાનુમતિએ પેટીમાંથી ઘરેણાં બહાર કાઢ્યાં અને શ્યામજીના હાથમાં મૂકી દીધા.

શ્યામજીને સમજ ન પડી. તે ભાનુ સામે જોઈ રહ્યો.

'શું છે આ?' તેણે પૂછ્યું.

'તમારા વિલાયત જવા માટેના પૈસા.'

'એટલે?'

'એટલે આ ઘરેણાં વેચી નાખો અને તેના પૈસાથી વિલાયત જાવ.'

શ્યામજી ચમકી ગયો. 'અરે, શું તારા ઘરેણા વેચું છું?'

'જુઓ,' ભાનુમતિએ જવાબ આપ્યો, 'મૂકો આ મારા અને તારાં. જ્યાં હું જ તમારી છું, તો પછી ઘરેણાં પણ તમારા ન થયા?'

'પણ...?'

'પણ ને બણ... તમારે વિલાયત તો જવાનું જ છે. પૈસા ક્યારે આવશે તે ખબર નથી. મારા બાપુના પૈસા લેવા માગતા નથી. તો પછી આ એક જ ઉપાય છે.'

શ્યામજી નીચું જોઈ ગયો. તેની આંખમાં આંસુ આવી ગયાં.

ભાનુમતિએ તેની હડપચી પર પોતાની આંગળી મૂકી તેના ચહેરાને ઊંચો કર્યો. 'જુઓ, તેમાં ગળગળા થવાની કે મુંઝાવાની જરૂર નથી. ઘરેણાંની મને અત્યારે જરૂર નથી. તમને કામમાં આવી જશે. અને હા, મોટા માણસ થાવ પછી મને ફરી ઘરેણાં અપાવી દેજો, બસ?'

શ્યામજી તો ભાનુમતિને વળગી જ પડ્યો.

અને શ્યામજી થોડા જ દિવસોમાં લંડન ઉપડી ગયો.

★

ઓહ! આ ચાર પાંચ વર્ષ કેવા વિયોગનાં ગયા હતાં... ભાનુમતિનું માંદું શરીર પણ ધ્રુજી ગયું. તે નાની સાથે તદ્દન એકલી રહેતી હતી. સતત રાહ જોવાની હતી.

હા, શ્યામજીના કાગળો નિયમિત આવતા હતા. તેમાં તેને શરૂઆતમાં પહેલ તકલીફોનું વર્ણન કરતો. પછી મોનિયર પાસે કામ કરવાનું શરૂ કર્યું. પછી ભણવાનું શરૂ કર્યું. ત્યાં પણ તે પ્રવચનો આપતો તેની

જ્યારે માણસ બીજાઓ માટે સુખ શોધે છે ત્યારે એ પોતે પણ સુખી થતો હોય છે.

વાતો લખતો. તેની પ્રતિભાની ત્યાં તો ખૂબ કદર થતી હતી તેની વાતો લખતો. તેના પ્રિન્સિપાલ તેના પર ખુશ હતા. મોટી મિટીંગોમાં તેનાં પ્રવચન વખણાયાં હતા. સાથે અંગ્રેજો કેવા ઉત્તમ લોકો છે તેનાં વર્ણનો પણ લખતો. તેમની નાગરિકતા, તેમની વિદ્વતા, તેમની વ્યવસ્થા... બધાનું નિરાંતે પત્રમાં વર્ણન કરતો. સાથે પિતા અને ભાઈના પણ પત્રો આવતા. આ પત્રો પરથી લાગતું કે તે મુશ્કેલી તો ખૂબ અનુભવતો હતો, પણ પ્રગતિ પણ ખૂબ કરતો હતો.

અને છેવટે તે ગ્રેજ્યુએટ થઈ ગયો. ભણવાનું પૂરું થઈ ગયું.

છેલ્લા પત્રમાં શ્યામજીએ લખેલ કે બસ, હવે તે વતનમાં આવે છે. હવે તે ખૂબ આગળ વધવા માગે છે. ખૂબ કમાવા માગે છે. તેના મગજમાં અનેક યોજનાઓ છે.

અને એક દિવસ શ્યામજી મુંબઈ પાછા આવી ગયા.

★

‘ભાનુ, મને એક જ મહત્વાકાંક્ષા છે કે હું ખૂબ કમાઉં. મારો પોતાનો એક ઉદ્યોગ હોય. આપણે ખૂબ આરામથી રહીએ,’ આવ્યા પછી શ્યામજીએ એક દિવસ ભાનુમતિને પોતાની ઈચ્છા કહી.

‘શું વિચારો છો તમે?’ ભાનુમતિએ પૂછ્યું.

‘મને એક બે રાજ્યોમાં દીવાન થવાની ઓફર આવી છે. વિચાર છે કે ત્યાં જોડાઈ, અનુભવ લઉં.’

શ્યામજીને જે ઓફરો આવી હતી તેમાંથી તેણે રતલામ રાજ્યમાં દીવાન થવાનું પસંદ કર્યું. થોડો વખત તેણે ત્યાં ખૂબ જ કુશળતાપૂર્વક કામ કર્યું. પછી તેણે અજમેર રાજ્યમાં દીવાનપદ સ્વીકાર્યું અને ત્યાં પણ ખૂબ સરસ કામ કર્યું. આ દરમિયાન તેણે ત્યાં એક સરસ મિલ પણ શરૂ કરી જેમાં પણ તેને સારી કમાણી થતી હતી. શ્યામજી અને ભાનુમતિ ખૂબ જ આરામથી જીવન જીવતાં હતાં. હા, આ દરમિયાન તેનું અધ્યયન પણ

ચાલુ હતું. સંસ્કૃતનો અભ્યાસ પણ ચાલુ હતો.

ભાનુમતિને તે દિવસોની શાંતિ યાદ આવી અને તેના ચહેરા પર એક સ્મિત ફરકી ગયું.

★

થોડા વખત પછી શ્યામજીએ ફરી સ્થળ બદલાવ્યું અને જૂનાગઢના દીવાન થયા.

બસ, અહીંથી તેની તકલીફો શરૂ થઈ. શ્યામજી ખૂબ જ નિષ્ઠાવાન વ્યક્તિ. કામ ઉત્તમ રીતે અને નિષ્પક્ષ થાય તેવો તેનો આગ્રહ. નાના માણસને પણ તકલીફ ન પડે તેની તે ચિંતા કરતા. પણ જૂનાગઢમાં નવાબ પર નાગરોનો પૂરો કાબૂ હતો. તેના કેટલાક વહીવટી અધિકારીઓ ભ્રષ્ટાચારી હતા. તેઓ કામ ન થાય તેની ફિકર કરતા. પરિણામે શ્યામજીએ નક્કી કરેલ કામો રખડી પડતાં. શ્યામજી તો કડક વ્યક્તિ. તે આ ન ચલાવી લે. તેણે તપાસ કરાવી કે આમ કેમ બનતું હતું. તો તેને ભ્રષ્ટાચારના અનેક બનાવો સામે આવ્યા. જૂનાગઢના પોલીસ અધિકારી જ ભ્રષ્ટાચારી હતા. કોઈ તેને કશું જ ન કહી શકતું. શ્યામજીની નજરમાં આ આવી ગયું. તેણે તેને રંગે હાથ પકડવાની યોજના કરી.

આ દરમિયાન તેની સાથે ઈંગ્લેન્ડમાં ભણતો તેનો અંગ્રેજ મિત્ર મેક્સી તેને મળવા આવ્યો અને ક્યાંક નોકરી અપાવવા વિનંતી કરી. શ્યામજીએ તેને જૂનાગઢમાં જ નોકરી અપાવી દીધી.

અને એક દિવસે સવારે શ્યામજીએ પોલીસ અધિકારીને પકડી લેવાનો હુકમ કર્યો. તેને પકડી લેવામાં આવ્યા અને જેલમાં પૂરી દેવામાં આવ્યા.

જૂનાગઢમાં તો હાહાકાર મચી ગયો. લોકો વિશ્વાસ ન કરી શક્યા કે આમને વળી પકડી શકાય ખરા! ચોરે અને ચોતરે વાતો થવા લાગી.

જૂનાગઢના નાગરો તો કોપાયમાન થઈ ગયા. એક બહારનો આવીને તેમના જ

માણસને પકડી લે? તેની હિંમત જ કેમ થઈ? તેને તો સજા કરવી જ પડે!

બધા નાગરો એકઠા થઈ નવાબ પાસે ગયા અને શ્યામજી વિરૂધ્ધ ફરિયાદ કરી. નવાબ તો કાચા કાનનો હતો. તે માની ગયો. તેણે તપાસ પણ ન કરી કે આ નાગરોની વાત સાચી છે કે નહીં? તેણે શ્યામજીને દીવાન હોવા છતાં ન બોલાવ્યા અને કશું જ ન પૂછ્યું. તેણે તેમને સાંજે જ છૂટા થવાનો હુકમ કરી દીધો.

શ્યામજીના હાથમાં આ હુકમ આવતાં તે તો સ્તબ્ધ જ થઈ ગયા. અરે! તેણે તો ભ્રષ્ટાચારીને પકડ્યો હતો. રાજ્યને ફાયદો કરાવ્યો હતો. તે તો તરત નવાબને મળવા ગયા, પણ નવાબે તેમને મળવાની ના પાડી દીધી. શ્યામજીને વધારે આઘાત લાગ્યો. પોતાની વફાદારીનું આવું પરિણામ?

હવે શું કરવું? નવાબને કેમ સમજાવવા?

તેને પોતાનો અંગ્રેજ મિત્ર સાંભર્યો. તેનાથી કદાચ નવાબ માનશે.

પણ શ્યામજીને ખબર ન હતી કે નાગરોએ અંગ્રેજને પણ પટાવી દીધો હતો. તેને ગર્ભિત ધમકી આપી હતી કે જો તે શ્યામજીને મદદ કરશે, તો તેને નોકરીમાંથી કાઢી મૂકવામાં આવશે. અંગ્રેજ તો સ્વાર્થી હતો. તેને પોતાની નોકરીની જ પડી હતી.

એટલે શ્યામજી આવ્યા ત્યારે તેણે તેમને મળવાની ના પાડી દીધી.

શ્યામજી નિરાશ થઈ પાછા આવ્યા. તે ગુસ્સાથી બળબળતા હતા. અરે! અંગ્રેજને નોકરી પોતે અપાવી. અને તે જ આ ભ્રષ્ટાચારીઓ સાથે ભળી ગયો! જે અંગ્રેજો વિશે તેમને ઊંચો મત હતો, તે એક પળમાં બદલાઈ ગયો. અંગ્રેજો પર તેમને ખૂબ ગુસ્સો ચડ્યો.

તે રાત્રે, ભાનુમતિને આજે પણ યાદ હતું, શ્યામજીને ઊંઘ આવતી ન હતી. ભાનુમતિ તેમને પડખાં ફેરવ્યા કરતાં જોયાં કરતાં હતાં.

સતત સુખના વિચારો કરતા રહેવાથી કોઈ દિવસ સુખ પ્રાપ્ત નથી થતું. એના માટે પુરુષાર્થ પણ કરવો પડે છે.

છેવટે તેમનાથી ન રહેવાયું. તેણે પૂછ્યું, ‘અરે શ્યામ, શું વાત છે? આમ કેમ અકળાયેલા લાગો છો?’

શ્યામજીએ બધી વાત કરી અને નવાબે પોતાને છૂટા કર્યા હતા તે કહ્યું.

‘તેમાં શું વાંધો? તમારી તો પોતાની મિલ છે. તે જ સંભાળોને. શા માટે ગુલામી કરો છો?’ ભાનુમતિએ આશ્વાસન આપતાં કહ્યું.

‘પ્રશ્ન વાંધાનો નથી, ભાનુ. સવાલ સ્વમાનનો છે. અને મને નવાબ કે નાગરો પર ગુસ્સો નથી ચડતો પણ આ મેકેન્સી! તેને તો હું એક વિચારક અને સજ્જન માનતો હતો. તે દગાખોર નીકળ્યો?’

ભાનુમતિ ચૂપચાપ સાંભળતી હતી. તે બોલ્યા, ‘એકાદ એવો હોય.’

‘ના,’ શ્યામજીએ સૂતે સૂતે જ હાથની કોણી પર માથું ટેકવતાં કહ્યું, ‘હવે મને ખ્યાલ આવે છે કે દાદાભાઈ નવરોજી અને બીજા બધા શા માટે અંગ્રેજોનો વિરોધ કરે છે. અંગ્રેજો શોષણખોરો જ છે.’

‘પણ તમારો તો અનુભવ બીજો જ છે.’

‘હા, તેઓ પોતાના દેશમાં ઉત્તમ લોકો છે. ખૂબ વિદ્વાન પ્રજા છે. ગમે તેવી. પણ ભારતમાં તેમનો બીજો ચહેરો છે. શોષણખોરોનો. આપણા દેશને તેઓ લૂંટે છે. હું છાપાંઓમાં વાંચું છું. અત્યાર સુધી માનતો ન હતો, પણ આજે મેકેન્સીનું વર્તન જોઈ થાય છે કે તેઓ તેવા હશે જ. મેકેન્સી પણ આખરે તો તેમનું જ લોહી છે ને.’

અને, ભાનુમતિને યાદ આવ્યું, ત્યારથી તે અંગ્રેજોની વિરૂધ્ધ થઈ ગયા. બંને તરત મુંબઈ ચાલ્યા ગયા. પણ ત્યાં શ્યામજી કોઈ કામ શોધવાને બદલે પૂના જઈ લોકમાન્ય ટિળકને મળવા ગયા. ત્યાં તેમની સાથે ચર્ચા કરી. ટિળક તો ઉગ્ર વિચારો ધરાવતા હતા. તેમના વિચારોથી શ્યામજી પ્રભાવિત થઈ ગયા અને તેમની સાથે જોડાવાનું નક્કી કરી લીધું. આ અંગ્રેજોને દેશમાંથી કાઢવા જ

જોઈએ એમ વિચારતા થઈ ગયા.

તે ટિળક સાથે કામ કરવા લાગ્યા. પણ થોડા જ વખતમાં ટિળકના એક ઉગ્ર પ્રવચન તથા લેખના કારણે અંગ્રેજ સરકાર તેના પર ગિનાઈ અને જેલમાં પૂરી દીધા. ત્યારે શ્યામજી તેની સાથે જ કામ કરતા હતા. એટલે તેમને લાગ્યું કે તેની પણ સરકાર ધરપકડ કરશે જ. અને તે પકડાવા માગતા ન હતા. તે ઘણી વાર કહેતા, ‘ભાનુ, હું સરકાર વિરૂધ્ધ કામ ચોક્કસ કરવા માગું છું, પણ જેલ જવામાં મને જરા પણ રસ નથી. ત્યાં સમય બગાડવા નથી ઈચ્છતો.’

એટલે જ્યારે તેમને થયું કે તે પણ કદાચ જેલમાં જાય, તો તરત તેમણે એક નિર્ણય લીધો...

ભાનુમતિને તે રાત બરાબર યાદ હતી. બંને રાતે પરવારીને નવરા બેઠા હતા. બાલ્કનીમાં બેઠા હતા. સામે ચંદ્રનો પ્રકાશ ઝળહળતો હતો. શ્યામજી કોઈ ઊંડા વિચારમાં હોય તેમ લાગતું હતું. ભાનુમતિ તેમનો સ્વભાવ જાણતી હતી કે તે વિચારમાં ચડી જાય તો તેમને આસપાસનું કશું જ ભાન રહેતું નથી. એટલે તે પણ ચૂપ બેઠી હતી.

અચાનક શ્યામજી જાણે તંદ્રામાંથી બહાર આવ્યા હોય તેમ ટટ્ટાર થયા. ભાનુમતિ સામે જોયું.

તેનો હાથ પકડી બોલ્યા, ‘ભાનુ, આજે હું એક મોટો નિર્ણય લેવા માગું છું.’

ભાનુમતિ તેમને જોઈ રહી. જવાબ ન આપ્યો.

તે આગળ બોલ્યા, ‘ભાનુ, મને ચોક્કસ લાગે છે કે અંગ્રેજ સરકાર મને પણ ટિળકની જેમ પકડશે જ. કદાચ જેલમાં નાખી દે. મને એ જરા પણ પસંદ નથી. એટલે હું વિચારું છું કે આપણે ઈંગ્લેન્ડ ચાલ્યા જઈએ.’

ભાનુમતિ ચમકી. ‘ઈંગ્લેન્ડ?’ તે બોલી, ‘ત્યાં વળી કેમ?’

‘ત્યાં રહીને આપણે સારી રીતે દેશ માટે કામ કરી શકશું.’

‘પણ ઈંગ્લેન્ડ તો આપણી વિરૂધ્ધ છે.’

‘હા છે, પણ અહીં. ત્યાં નહીં. ત્યાં પૂરી સ્વતંત્રતા છે.’

‘હશે, પણ કંઈ તે પોતાના વિરૂધ્ધ પોતાની જ ભૂમિ પર કામ કરવા દે?’

શ્યામજી હસ્યા. બોલ્યા, ‘એ દેશની એ જ ખૂબી છે. અહીં અંગ્રેજો જુદા છે, તદ્દન શોષણખોર! એક પણ સ્વતંત્રતા ન આપે. પોતા વિરૂધ્ધ તો નહીં જ. પણ પોતાના દેશમાં સ્વતંત્રતાને જીવજનથી ચાહે છે. પોતા વિરૂધ્ધ પણ હોય તો ન બોલે. ત્યાં હું પૂરી સ્વતંત્રતાથી કામ કરી શકીશ.’

ભાનુમતિ તો ન માની શકી કે આમ પણ હોઈ શકે.

‘અને ભાનુ, તું પણ મારી સાથે જ ચાલશે.’

‘કેમ?’

‘મને આભાસ થઈ ગયો છે કે હવે હું કદાચ ત્યાંથી દેશમાં પાછો નહીં આવી શકું.’

ભાનુમતિએ ચમકીને તેમની સામે જોયું. ‘એમ કેમ માનો છો?’

‘ભાનુ, મારા વિચારો અંગ્રેજો સહન જ ન કરી શકે. મારા વિચારો તો કદાચ ટિળકથી પણ વધારે ઉગ્ર છે. પળમાં લોકોને ઉશ્કેરી નાખે.’ ગૌરવથી તે બોલ્યા.

ભાનુમતિએ તે કબૂલ કર્યું. શ્યામજીના લેખો ખૂબ ઉગ્ર હતા. વાંચનાર એક પળમાં ઉશ્કેરાઈ જ જાય. સરકાર સહન ન જ કરે.

‘એટલે,’ શ્યામજી આગળ બોલ્યા, ‘હવે આપણે કાયમી દેશનિકાલ જ થશું. પણ ચિંતા ન કરજે. હવે પૈસાની મુશ્કેલી નહીં પડે. મેં બધી જ વ્યવસ્થા કરી લીધી છે. અહીંની મિલ બરાબર ચાલે છે. આવક ચાલુ રહેશે. એટલે ત્યાંથી નિરાંતે કામ થઈ શકશે. બસ, તું સાથે હોવી જોઈએ.’

ભાનુમતિએ હસતાં જવાબ આપ્યો, ‘શ્યામ, હું તમારા વિના ક્યાં જઈશ? જ્યાં તમે, ત્યાં હું.’

સુખ સાથે દોસ્તી કરવી હોય તો સંતોષ સાથે પરણવું પડે.

શ્યામજીએ તેનો હાથ ઉખાથી પકડી લીધો. ‘ભાનુ, તારી પ્રેરણાથી જ હું આજે જે છું, તે છું. તું ન હોત તો મારું શું થાત તેની મને પણ ખબર નથી.’ તેનો અવાજ ગળગળો થઈ ગયો.

ભાનુનું ગળું પણ ભરાઈ આવ્યું.

તે બોલી, ‘પણ શ્યામ, તમે મારા જીવનમાં ન આવ્યા હોત, તો હું આજે ક્યાંક કોઈ સામાન્ય પતિ પાસે જીવ્યા કરતી હોત. તમે જ મારી કદર કરી છે.’

બંને એકબીજાંને વળગી પડ્યાં.

અને બંને ઈંગ્લેન્ડ ઉપડી ગયાં.

★

ભાનુમતિને પછીના દિવસો - વર્ષો યાદ આવ્યાં.

ઈંગ્લેન્ડ જઈને તે વાવાઝોડાંની જેમ કામ કરવા લાગ્યા. ઈન્ડિયા હાઉસ ઊભું કર્યું. ભારતીય વિદ્યાર્થીઓને તેમાં રાખવા લાગ્યા. તે ત્યાં આરામથી ભણી શકે તેની સ્કોલરશીપની વ્યવસ્થા કરી. સાથે તેમને ક્રાંતિના પાઠ પણ ભણાવવા લાગ્યા. સાથે ‘ઈન્ડિયન સોશિયોલોજિસ્ટ’ પત્ર શરૂ કર્યું. અને તેમાં શરૂ થઈ તેમની ધગધગતી વાણી. અંગ્રેજ સરકારની નબળાઈઓ, શોષણખોરી જોરશોરથી પ્રગટ કરવા માંડી. ભારતીયોને તેની સામે બળવો કરવા ઉશ્કેરવા માંડ્યા. આ છાપું એવું તો ઉપડ્યું કે જે પણ વાંચે, તે સળગી જ ઉઠતા. દેશમાં તો એ છાપાની જબરી માંગ રહેતી. અનેક પ્રવૃત્તિઓમાં તે ગુંથાતા ગયા. અનેક મિત્રો થતા ગયા. ક્રાંતિકારીઓ તેમની આસપાસ વધતા ગયા. સાવરકર, મેડમ કામા, સરદારસિંહ રાણા જેવા અનેક લોકો તેમને સાથ આપવા લાગ્યા. ઈન્ડિયા હાઉસ હોય કે ઘર, ક્યાંય શ્યામજી એકલા ન રહેતા. આસપાસ સતત ટોળું હોય જ.

પરમ સ્વતંત્રતામાં માનતી અંગ્રેજ સરકાર પણ આ છાપાના પ્રભાવથી ચોંકી ઊઠી. તેમને પકડવાનું કોઈ બહાનું શોધવા લાગી. શ્યામજી પણ જાણતા હતા કે વહેલા મોડા તે અહીં પણ પકડાશે તો ખરા જ. તે ભાનુમતિને કહેતા કે, ‘ભાનુ, મને લાગે છે કે અહીં પણ રહેવાનું કદાચ મારા નસીબમાં નથી. સરકાર મારાં લખાણોને સહન નથી કરી શકતી. ગમે ત્યારે મારી ધરપકડ કરશે.’

‘તો શું કરશું?’ ભાનુ પૂછતી.

‘તને તો ખબર છે કે મને જેલમાં જવું પસંદ નથી. મારે વિચારવું પડશે.’

‘પણ શું વિચારશો? પાછા દેશમાં જવું છે?’

શ્યામજી જોરથી હસી પડતા. ‘આવા પરમ સ્વાતંત્ર્યના વાતાવરણમાં પણ જો સરકાર મને સહન ન કરી શકતી હોય, તો દેશમાં શું સહન કરવાની? કદાચ મુંબઈના બંદર પર જ મારી ધરપકડ કરે. ના, દેશમાં પાછા ન જવાય.’

‘તો?’

‘આપણે કદાચ ફ્રાંસ ચાલ્યા જવું પડે. ત્યાંની સરકાર સ્વતંત્રતા આપે.’

પછી આગળ બોલ્યા, ‘શું કરશું ભાનુ?’

ભાનુમતિએ સ્મિત કરતાં કહ્યું, ‘મને તો તમે જ્યાં હો, તે મારો દેશ. તમે દેશ માટે ફના છો, હું તમારા પાછળ.’

‘બસ, તારો આ જ સ્પીરીટ મને પસંદ છે. આ તારી પ્રેરણાથી જ હું કામ કરી શકું છું. હું ભલે આખા દેશને ઉશ્કેરી શકતો હોઉં, પણ હું પોતે તારાથી પ્રેરિત છું. મારી પ્રેરણા તું જ છે.’ તેમણે હાથ પકડી લેતા કહ્યું.

અને ખરેખર સરકારે તેમને પકડવાની

યોજના કરી જ લીધી. કેટલાક અંગ્રેજ મિત્રોએ તેમને ચેતવી દીધા. અને તે તરત ફ્રાંસ ચાલ્યા ગયા. ત્યાંથી છાપું કાઢવા લાગ્યા. ક્રાંતિકારીઓને તૈયાર કરવા માંડ્યા.

પણ અંગ્રેજ સરકાર ચૂપ ન બેઠી. તેણે ફ્રાંસ સરકાર પર દબાણ કરવા માંડ્યું. સરકારે તેમને ચેતવણી આપી. છાપું બંધ કરવા કહ્યું. શ્યામજીને તે મંજૂર ન હતું. હવે?

‘ભાનુ,’ રાતે એક દિવસ શ્યામજીએ તેને કહ્યું, ‘બિસ્તરા પોટલાં બાંધવાં શરૂ કર. ફરી વિસ્થાપિત થવાનું છે.’

ભાનુમતિ તો તૈયાર જ હતી. તે સમજતી હતી કે આ શ્યામજીને કોઈ જ સહન નહીં કરી શકે. ગમે ત્યારે ઉચાળા ભરવાની તૈયારી રાખવી જ પડશે.

‘હવે ક્યાં જવાનું છે?’

‘બીજે ક્યાંય તો નહીં જઈ શકાય. યુધ્ધ ચાલે છે. બધા દેશ તાણમાં છે. એક જ દેશ સ્વીટ્ઝર્લેન્ડ છે, જે તટસ્થ છે. એટલે આપણે જીનીવા જઈશું.’

અને બંને જીનીવા ચાલ્યાં ગયાં. ત્યાંથી પણ શ્યામજીએ ચળવળ ચાલુ રાખી. જોડે સરકારના દબાણથી ‘સોશિયોલોજિસ્ટ’ તો બંધ કરવું પડ્યું. છતાં પોતાની પ્રવૃત્તિ તો ચાલુ રાખી — જીવનના અંત સુધી.

★

ભાનુમતિને આ બધી સ્મૃતિ વચ્ચે જે ખાસ યાદ આવતું હતું તે એ હતું કે આ બધી ઘટનાઓ અને વર્ષો દરમિયાન તેના શ્યામજીના જીવનમાં તે ઉતર-ચડ આવી હતી તે. એક સમય એવો હતો કે જ્યારે શ્યામજી પાછળ અનેક ક્રાંતિકારીઓ પાગલ હતા. રાત દિવસ તેમની સલાહ લેવા આસપાસ ધૂમ્પા કરતા હતા. સાવરકર જેવા અનેક વિદ્યાર્થીઓ ભણતે ભણતે શ્યામજી પાસે

“ROLEX” Brand

Rushabh
STEEL CENTRE

MFGR. & DEALERS IN : **Rolex SQUARE DABBA & TIFFIN**

G-77, Sarvodaya Nagar,
Shri Mahendrakumar T. Shah Marg,
(1st Panjrapole Lane), Mumbai-400 004.
Tel. : 2242 2072, 2242 7310 • Fax : (022) 3008 0072

કાંતિના પાઠ ભણતા હતા. તો એવો પણ સમય આવ્યો જ્યારે આ જ લોકો એક પછી એક તેમને છોડવા લાગ્યા હતા. જે શ્યામજીના વિચારો તેમને કાંતિકારી લાગતા હતા, તે જ વિચારો પછી તેમને બરાબર લાગતા ન હતા. તે લોકોને મન તો હિંસા એટલે જ કાંતિ હતી. અને શ્યામજી હિંસાને ટેકો આપતા ન હતા. એટલે જ્યારે મદનલાલ ઢીંગરાએ બોંબ ફોડ્યો, ત્યારે શ્યામજીએ તેને વખોડેલ. ત્યારે અન્ય કાંતિકારીઓ ખૂબ છોડાઈ ગયેલા અને તેના પર બયાન બદલવાનું દબાણ કરેલ. શ્યામજીએ ખૂબ તકલીફ અનુભવી હતી તે બદલવામાં. જો કે તેમાં પણ તેણે હિંસાને તો વખોડેલ જ.

પરિણામે સમય જતાં મિત્રો તેનો સાથ છોડવા લાગ્યા. સરદારસિંહ અને મેડમ કામા જેવાં પણ દૂર થઈ ગયેલાં. જીનિવામાં તો શ્યામજી અને પોતે તદ્દન એકલા થઈ ગયેલા. ક્યારેક સરદારસિંહ આંટો મારવા આવતા. ઉલટા, અંગ્રેજ મિત્રો તેમને મળવા અવારનવાર આવતા. તે દિવસો ભાનુમતિને બહુ યાદ આવતા.

શ્યામજી તો તરવરિયા. સતત વિચારે. સતત લખે. આયોજનો કરે. મિત્રો સાથે ચર્ચાઓ કરે. અને અચાનક મિત્રો અદૃશ્ય થવા લાગ્યા. શ્યામજી ખૂબ અકળાતા. ઘરમાં એકલા એકલા ધૂમ્મા કરે. મુંઝાયા કરે. પણ ચર્ચાઓ કે આયોજન કોની સાથે કરવું?

તે એકલા પોતા સાથે બેઠા હોય, ત્યારે શ્યામજી ક્યારેક ઉશ્કેરાઈ જતા. ભાનુમતિને કહેતા, ‘ભાનુ, આ લોકો સમજતા કેમ નથી કે હિંસા એ કંઈ કાંતિનું એકમાત્ર લક્ષણ નથી! બહિષ્કાર વગેરે પણ ઉપાયો છે. જો બંગલોગ ચળવળમાં બહિષ્કાર કેમ સફળ થયો? ગાંધીની ચળવળ પણ કેમ સફળ થાય છે? તે લોકોની નાડ પરખી શકે છે. મેં પણ વર્ષોથી નાડ પરખી હતી. લોકો કરી શકે તેવી ચળવળો અપાય. બધા કંઈ કાંતિ કરી ન શકે. અને એકાદ-બે અંગ્રેજોને મારવાથી કંઈ સ્વતંત્રતા નથી મળવાની. આ સાવરકર

વગેરે સમજતા કેમ નથી? એ લોકો સફળ નથી જવાના. બળ બાબતે તો બ્રિટિશ સરકાર વધારે તાકાતવર છે. તે રીતે તેમની સામે ન લડાય. તેની સામે તો આત્મબળથી લડવાનું છે. ગાંધીની પધ્ધતિ મને ખાસ માન્ય નથી, પણ તે જે રીતે લોકોને તૈયાર કરે છે તેનો હું પ્રશંસક છું. તે માટે મેં તેને નાણાં પણ ઓફર કરેલ, પણ તેણે ન સ્વીકારેલ.’

અને, ભાનુમતિને યાદ હતું, રાતોની રાતો તે પથારીમાં તરફડતા રહેતા. ઊંઘ ન કરી શકતા. સતત દેશની ચિંતા કર્યા કરતા. કેમ ઝડપથી દેશ સ્વતંત્ર થાય તેનું જ ચિંતન કર્યા કરતા.

અને આ ચિંતા અને ચિંતનમાં જ તે ઝડપથી વૃદ્ધ થવા લાગ્યા હતા. તેની શારીરિક શક્તિ ઘટવા લાગી હતી. તે ખૂબ મૂંઝાતા, પણ ક્યારેય હિંમત ન ગુમાવતા.

અને, ભાનુમતિના હોઠ પર સ્મિત આવી ગયું. આ દરમ્યાન પોતે અચાનક માંદી પડી હતી. હોસ્પિટલમાં દાખલ કરવી પડી હતી. ત્યાં દર્દી પાસે સતત તો રહેવા ન આપે, તેથી શ્યામજી સતત તેની પાસે રહી ન શકતા. પણ જેવી રજા મળે કે તેના પાસે હાજર થઈ જતા. પાસે બેસતા અને સતત મસ્તક પર હાથે ફેરવ્યા કરતા. કહેતા, ‘ભાનુ, તને તો માંદા પડવાની જરા પણ પરવાનગી નથી. તું છો તો હું છું. હું જે કંઈ પણ છું, તે તારા કારણે જ છું. જો તું મને મારા જીવનમાં મળી ન હોત, તો આજે હું સામાન્ય વકીલ કે અધિકારી હોત. કદાચ પંડિત હોત. પણ તારી જ પ્રેરણાથી, તારી જ મદદથી, હું ઈંગ્લેન્ડ જઈ શક્યો. તારી પ્રેરણાથી હું દેશમાં અનેક પ્રવૃત્તિઓ કરી શક્યો. તે આપેલ હિંમતથી જ હું દેશ છોડી ઈંગ્લેન્ડમાં, ફ્રાંસમાં કે અત્યારે જીનિવામાં રહી શક્યો છું. કેવળ તારી પ્રેરણા, હિંમત અને સહકારથી. ભાનુ, તારે માંદા નથી પડવાનું. તારે મારા પહેલાં જવાનું પણ નથી. તારા વિના હું શૂન્ય છું.’ આમ કહેતા રહેતા અને સતત સંભાળ રાખ્યા

કરતા. ડોક્ટરને સતત પૂછ્યા કરતા કે ‘મારી ભાનુ, સાજી તો થઈ જશે ને?’ ડોક્ટર પણ આ મહાન કાંતિકારીને આમ ઢીલા થતા જોઈને રમૂજ પામતા અને કહેતા, ‘મિસ્ટર વર્મા, ચિંતા ન કરો, મેડમ બરાબર થઈ જશે.’

શ્યામજી કહેતા, ‘ડોક્ટર, પૈસાની ચિંતા ન કરતા. ભાનુ સાજી થવી જ જોઈએ.’

ભાનુમતિ પણ હસતી. કહેતી, ‘શ્યામ, તમે બાળકની જેમ વર્તો છો! મને કશું નથી. સાદી માંદગી છે. મટી જ જશે.’

તે કહેતા, ‘ભાનુ, સાદી કે ગમે તેવી, તું સાજી થવી જ જોઈએ. તારી ગેરહાજરી મને એક પળ પણ આનંદ નથી આપતી. તારા વિના હું તદ્દન એકલો છું તેની તને ખબર છે?’

ભાનુમતિ તે વાત સમજતી હતી. તેને પોતાના પરનો અદ્ભુત પ્રેમ ખબર હતો. આખું જીવન તે બંને એકલાં જ રહ્યાં હતાં. પ્રવૃત્તિમય હતા ત્યારે ભાનુમતિ ચૂપચાપ તે જે કરતા તેમાં મદદરૂપ થવા પ્રયત્ન કરતી. જ્યારે પણ હતાશ થઈ જાય અને ગુસ્સો વ્યક્ત કરે, તો તે તેના ખભા પર હાથ મૂકી કહેતી, ‘શ્યામ, બધા તમારા જેવા ચપળ, હોશિયાર કે દેશપ્રેમી ન પણ હોય. તે બધા તેમની શક્તિ મુજબ કરે છે. આકરા ન થાવ.’

તે કહેતા, ‘ભાનુ, ગુલામીનો દરેક દિવસ કઠે છે. દેશના લોકો હેરાન થાય છે, દુઃખી થાય છે, એ આ લોકો કેમ નથી સમજતા?’

પછી કહેતા, ‘ભાનુ, મને ખબર છે કે બીજા ભલે મને ન સમજે, પણ તું મારી વાતોને બરાબર સમજે છે. તું છે ત્યાં સુધી મને કોઈ ચિંતા નથી. આપણે બે સરકાર સામે લડશું.’

ભાનુમતિ જવાબમાં હસતી.

એટલે જ તેની માંદગી તેમને હચમચાવતી હતી. તે સતત મૂંઝાયેલા રહેતા.

સુખી થવું એ કોઈ અઘરી વાત નથી પરંતુ બીજા કરતાં વધારે સુખી થવું એ મુશ્કેલ છે.

પણ ભાનુમતિ તો ઝડપથી સાજી થઈ ગઈ. તે ખુશ થઈ ગયા. તેને હોસ્પિટલમાંથી ઘેર લઈ આવ્યા ત્યારે આસપાસનાં તેમને ગમતાં બાળકો સાથે નાનકડી પાર્ટી કરેલ અને બધાંને ચોકલેટ અને મીઠાઈ આપેલ.

પણ... થોડા વખત પછી તે જ માંદા પડી ગયા. તેમના શરીરમાં અચાનક શક્તિ ઘટવા લાગી. આંખોની તકલીફ વધવા લાગી. અચાનક જ આંતરડામાં દુઃખાવો શરૂ થયો. ડોક્ટરો પણ ચિંતામાં મુકાઈ ગયા અને કહ્યું કે જો ઓપરેશન નહીં કરાય તો ત્રણ દિવસમાં જ ખલાસ થઈ જશે.

અને આવા દુઃખી વિચાર વચ્ચે પણ... ભાનુમતિને હસવું આવી ગયું. ઓપરેશનનો નિર્ણય લેવાયા પછી તરત નગરપાલિકાની એમ્બ્યુલન્સ બોલાવવામાં આવી. પણ આ તો શ્યામ, તદ્દન કરકસરિયા! આવડી પીડા વચ્ચે નીચે ઉતરી ટેક્સી કરી ક્લિનિક પર ચાલ્યા ગયા. ઓપરેશન થઈ ગયું. થોડી રાહત થઈ. સાજા થયા પછી ફરી કામે પણ ચડ્યા.

પણ થોડા જ વખતમાં ફરી માંદા પડ્યા. ડોક્ટરોએ તેની સ્થિતિ જોતાં આશા ગુમાવી દીધી. તે પણ સમજી ગયા.

શ્યામ તેને સતત પથારી પાસે બેસાડી રાખતા. કહેતા, 'ભાનુ, મને ખબર છે કે મારા કલાકો ગણાય છે. મહેરબાની કરી આઘીપાછી ન થતી. મારી આંખ બંધ થાય ત્યારે છેલ્લું દર્શન મને તારું થવું જોઈએ.'

ભાનુમતિ રડી પડતી. 'એમ શા માટે બોલો છો શ્યામ? તમને કંઈ નહીં થાય.'

ફિક્કું હસી કહેતા, 'શા માટે વ્યર્થ ભ્રમણામાં રહેવું? અને રડ નહીં, તું ક્રાંતિકારીની પત્ની છો. અને આ ક્રાંતિકારીને ઘડનાર પણ તું જ છો. હસતાં હસતાં વિદાય આપ.' કહી તેના આંસુ લૂછી નાખતા.

અને તેમણે શરીર છોડી દીધું.

આહા! મૃત્યુ પછીનો તેમનો દેખાવ!

જાણે કે શાંતિથી સૂતા હતા. ચહેરા પર એક તૃપ્ત શાંતિ હતી. તેમનો ચહેરો જાણે કોતરેલ એક શિલ્પ હતો. સરદારસિંહ વગેરે જે પણ છેલ્લે આવ્યા, તે બધાએ આ જ મત વ્યક્ત કર્યો.

અને... ભાનુમતિ ડૂસકું ભરી ગયાં...

હું એકલી થઈ ગઈ. વર્ષોનો એક ઉત્તમ સાથી ચાલ્યો ગયો. હું ભયંકર વિષાદમાં ફસાઈ ગઈ.

થોડા દિવસ પછી મેં મારી જાતને ઠપકો આપ્યો - 'અલી! તું શ્યામજી કૃષ્ણ વર્માની પત્ની છો. એક પંડિતની પત્ની છો. ક્રાંતિકારીની પત્ની છો. સ્વામી દયાનંદ સરસ્વતીના પ્રિય શિષ્યની પત્ની છો. આમ ઠીલા થયે પોષાય? તેમનું કામ આગળ વધારવાનું છે તારે. ઊભી થા.'

અને હું સ્વસ્થ થઈ. પહેલાં તો તેમણે કરેલ કાર્યોને સંકેલવાનાં હતાં. તેમની નોંધો, લખાણો વગેરેને એક પેટીમાં સાચવીને રાખી દીધાં. એ પેટી સરદારસિંહને બતાવી દીધી. શ્યામજીના મોત પછી માત્ર તે જ એક ભાઈ સમાન સાથે રહ્યા હતા. તે જ આશ્વાસન આપતા રહ્યા. બીજા લોકો હતા, પણ બ્રિટિશરોની બીકથી કોઈ મળવા આવતા ન હતા. સરદારસિંહની મદદથી શ્યામજીના નામે જીનિવા યુનિવર્સિટીમાં દસ હજાર સ્વીસ ફાંક આપ્યા અને સંશોધનમાં આપવા કહ્યું. જે હોસ્પિટલમાં તેમણે છેલ્લો શ્વાસ લીધો, તેને પણ ગરીબોને મદદ કરવા બીજા દસ હજાર ફાંક આપ્યા. શ્યામે જે મિલકત ઊભી કરી હતી, તેનું ટ્રસ્ટ બનાવી પેરિસની સોબોર્ન યુનિવર્સિટીમાં ભણવા આવે તે ભારતીય વિદ્યાર્થીઓને સ્કોલરશીપ આપવા સૂચના આપી. તે સોબોર્ન યુનિવર્સિટીને જ શ્યામજીની વિશાળ લાઈબ્રેરી આપી દીધી. આ અદ્ભુત પુસ્તકો આપતાં મારો જીવ તો ચાલતો ન હતો. શ્યામને પણ ખૂબ પ્રિય

હતાં આ પુસ્તકો. સતત વાંચતા રહેતા. પણ મને ખબર હતી કે હું પણ બહુ ટકવાની નથી. તેથી જ બધી વ્યવસ્થા કરવા માંડી.

પણ તેમનો વિયોગ મારાથી સહન થતો ન હતો. શરીર તે સહન કરી શકતું ન હતું. તેથી હું પણ માંદી પડી. આજે હું પણ હોસ્પિટલમાં પડી છું.

મને સંતોષ છે કે પચાસ પચાસ વર્ષથી પણ વધારે હું એક મહાન વ્યક્તિનો સત્સંગ માણી શકી છું. તેની ચડતી પડતીમાં સાથે રહી શકી છું. મારાથી થાય તેટલી હિંમત પણ આપી છે મેં તેને. તેના માટે અંગ્રેજી, ફ્રેંચ વગેરે શીખી હતી. પરદેશમાં મને સતત મા-બાપ અને દેશ યાદ આવતા હતા, છતાં હસતા ચહેરે મેં જીવવાનો પ્રયત્ન કર્યો. શ્યામજીને મળવા આવનાર દરેકને આનંદથી આવકાર આપવાનો પ્રયાસ કર્યો. પળે પળ તેની સાથે રહેવા અને તેના આદર્શોને ઝીલવાનો નબળો પણ પ્રયાસ કર્યો છે. ભલે બધા મને કહે છે કે હું ખૂબ બહાદુર છું અને મેં જ વર્માને આગળ વધવામાં મદદ કરી છે, પણ હું જાણું છું કે શ્યામ કેટલા મહાન હતા. તેની પ્રખર બુદ્ધિ અને ઊંચાઈ સામે તો હું એક વેલ હતી. પણ તેને વળગી રહેવાના પ્રયાસમાં મને પણ ખૂબ ફાયદો થયો છે. મારું જીવન સંતોષપ્રદ અને આનંદમય ગયું છે એમ ચોક્કસ અનુભવું છું. આવા મહાન વ્યક્તિ સાથે જીવવા મળ્યું તે બદલ હું ભગવાનનો સતત આભાર માનું છું. હવે કોઈ પણ પળે જવાની મારી તૈયારી છે.

અને ભાનુમતિએ હળવેથી પડખું ફેરવ્યું. ખૂબ પીડા થઈ.

તે આંખ મીચીને સૂઈ ગયા. તેમના ચહેરા પર પરમ તૃપ્તિનો ભાવ હતો.

ન્યુ મિન્ટ રોડ,
ભુજ, ૬૨૯-૩૭૦ ૦૦૧.
ફોન : (૦૨૮૩૨) ૨૨૭૯૪૬

દરખચંદ ગડા (મો. ૯૩૨૮૪ ૪૦૦૪૦) ★ નીલેશ ગડા ★ રીતેશ ગડા

લગનપદ, ઘરવપરાશ, લ્હાણી તથા હોટલ કેન્ટીન વાડી ફરાસખાના માટેના મોટા વાસણોના હોલસેલ વેપારી

એલ/૧૦૪૦/૭, વિજય ટ્રાન્સપોર્ટ પાસે, જી.આઈ.ડી.સી., અંકલેશ્વર. ફોન : ૦૨૬૬૬-૩૨૯૩૦૩, ૨૨૦૯૪૨

E-mail : kaykay_industries@yahoo.com

આ અંકની એક આકર્ષક વાર્તા સુપ્રિયાની મજા ને માને સખા

• ડૉ. ઊર્મિલા શાહ •

આજે સુપ્રિયા કોલેજથી આવી છે ત્યારથી કંઈ ખબર પડતી નથી પણ કંઈક આમતેમ ફર્યા કરે છે ને આઘીપાછી થયા કરે છે. કોઈ દિવસ નહીં ને રસોડામાં આવીને મને કહેવા લાગી : ‘મમ્મી, તું જા બીજું કામ કર. હું રોટલી ઉતારી દઉં છું. પછી આપણે જમવા બેસી જઈએ.’ મને તો ખૂબ નવાઈ લાગી. આજે શું સોનાનો સૂરજ ઊગ્યો છે? આટલાં વર્ષોમાં સુપ્રિયાએ ક્યારેય આવો પ્રસ્તાવ મૂક્યો નથી. અરે! હું ગમે તેટલી માંદી ના હોઉં! થોડી મદદ કરવા કહું તો કહેશે, ‘મારે કોલેજ જવાનું મોડું થાય છે. મને ટાઈમ નથી. મમ્મી તું ખીચડી મૂકી દેને! તારે ચાલશે. હું તો કોલેજથી આવતા થોડુંઘણું બહાર ખાઈ લઈશ.’ હજી સુધી ક્યારેય સુપ્રિયાની વણેલી રોટલી મેં ખાધી નથી. ને હું ય મૂઈ એવી છું ને! ઘણું ય મનમાં નક્કી કરું કે, ‘હવે સુપ્રિયા મોટી થઈ છે. એને રસોઈ તો આવડવી જ જોઈએ ને! અને એટલે હવે એને કામમાં જોતરવી જ છે.’ પણ પાછું મારું મન પાછું પડે. ‘બિચારીને સાસરે જઈને તો ભઠિયારો કરવાનો જ છે ને! તો છો ને અત્યારે બિચારી હરીફરી લેતી. લહેર કરવાના એને માટે આ જ દિવસો છે ને! ને આમેય છોકરાં ભણતાં હોય ત્યારે ક્યાંથી ટાઈમ કાઢે? આજકાલ તો ભણવાનું ય કેટલું બધું વધી ગયું છે?’

ત્યાં તો સુપ્રિયાએ બૂમ પાડી, ‘મમ્મી, જમવા ચાલ. ટેબલ પર બધું તૈયાર છે.’ ને હું ને સુપ્રિયા જમવા બેઠા. રોજ સવારની કોલેજ એટલે બપોરે તો હું ને સુપ્રિયા બે જ ટેબલ પર હોઈએ. જમતાં જમતાં સુપ્રિયાએ ધીરે રહીને વાત શરૂ કરી.

‘મમ્મી, એક વાત પૂછું?’

‘પૂછને બેટા! કેમ આજે આવું પૂછે છે?’

‘ના... પણ તોય મમ્મી.’

ને હું ચૂપ રહી. ત્યાં તો તેણે શરૂ કર્યું.

‘મમ્મી, અમારી કોલેજમાંથી પિકનિક જવાની છે, નળ સરોવર. શનિવારે સવારે જવાનું છે. કદાચ સાંજે પાછા આવી જઈએ પણ જો બરાબર પક્ષી જોવા ન મળે તો કદાચ રવિવારે પાછા અવાય. હું જાઉં ને મમ્મી?’

ને એક આંચકા સાથે મારો હાથમાં લીધેલો કોળિયો ત્યાં ને ત્યાં જ અટકી ગયો. હું વિચારમાં પડી ગઈ. “શું કહેવું? આટલા મોટા કોલેજમાં જતાં છોકરાઓને શું કહેવું? ‘ના’ કહીશ તો એ મારે કીધે માનવાની નથી ને ‘હા’ કહું તો મારું મન માનતું નથી. કરવું શું? ‘દીકરી એટલે સાપનો ભારો’ કહેનારે ખોટું કહ્યું નથી. દીકરીને સાચવવી એ કંઈ સહેલી વાત નથી. મનમાં તો અનેક વિચારોનો વંટોળ જાગ્યો પણ છતાંય પ્રયત્નપૂર્વક સ્વસ્થતા જાળવી મેં પૂછ્યું, “બેટા, તમે લોકો કોણ કોણ જવાના છો? શામાં જવાના છો? સાથે કયા પ્રોફેસર આવવાના છે?”

“મમ્મી, મારું આખું શુપ જવાનું છે. ફક્ત ચિંતન અને કરિશ્મા નથી આવવાના. ચિંતનના કાકાને ત્યાં લગ્ન છે અને એને નથી ફાવે એવું એટલે એણે ના કહી. એટલે કરિશ્માએ પણ માંડી વાપ્યું. અમે તો એને ઘણી સમજાવી કે ‘અમે બધાં તો છીએ. તું ચાલને!’ પણ કહે ‘ચિંતન ન હોય તો મને મજા ન આવે.’ સાવ ગાંડી નહીં તો.”

...ને હું વાત પામી ગઈ કે આમાં એકબીજા સાથે ગોઠવાયેલાં છોકરા છોકરીઓ જ સામેલ હશે. મને સુપ્રિયાએ આ અંગે કશી વાત કરી નથી. પણ મનેય મનમાં પ્રશ્ન ઊભો થયો. એણે કોને પસંદ કર્યો હશે?

પણ ઉંમરલાયક અને આવા નાજુક તબક્કામાં, એને પૂછવું કેવી રીતે? મનમાં અપાર મૂંઝવણ હતી. ‘સાથે પ્રોફેસર કોણ

કોણ છે?’ મેં ફરી પૂછ્યું.

અને એટલે સુપ્રિયા જરા છેડાઈ પડી. ‘મમ્મી, તું તો જાણે હું નાની કીકી હોઉં એવી જ રીતે વાત કરે છે. સ્કૂલમાંથી મને પિકનિક પર મોકલતી ત્યારે હંમેશાં પૂછવા આવતી કે ‘કયા ટીચર સાથે જવાનાં છે?’ ને પછી જ તું મને પિકનિકમાં જવા દેતી. પણ હવે તો હું મોટી થઈ છું. કયા પ્રોફેસર આવે ને કદાચ આવે કે ન આવે મને શું ફેર પડે છે? હવે હું કંઈ નાની ઓછી જ છું કે મને સાચવવી પડે! તું ‘હા’ કહે કે ‘ના’ કહે હું તો જવાની છું.” એમ કહેતાં તો તે ટેબલ પરથી ઊભી થઈ ગઈ.

સુલભાબહેનનું હજી જમવાનું પૂરું તો થયું ન હતું પણ આ બધું સાંભળી તેમના ગળે કોળિયો ઊતરતો બંધ થઈ ગયો. ભાણું એમનું એમ મૂકી તે રૂમમાં આવ્યા. પથારીમાં પડ્યાં પડ્યાં મગજમાં ઊમટેલાં પ્રલય ધમસાણાં ઊંડા ઊતરી ગયાં.

સુપ્રિયા જન્મી ત્યારે હું ને અતુલ કેવાં ઘેલાંઘેલાં થઈ ગયાં હતાં! પહેલાં ખોળાની દીકરી એટલે તો લક્ષ્મી જ ને! અને એટલે અમે એના પેંડા વહેંચ્યા હતા. ને એના ઉછેર પાછળ મેં રાતદિવસ ટાઢતડકો કે ભૂખ-તરસ કશું જ જોયું નથી. જીવથીય અધિક એનું મેં જતન કર્યું છે. અરે! સુપ્રિયાનું સહેજ આંખ-માથું દુઃખે તો મારો ને અતુલનો જીવ જાણે તાળવે ચોંટી જતો. એને માટે મેં શું શું નથી કર્યું? ડાન્સિંગ ક્લાસ, ચિત્ર ક્લાસ, સંગીત ક્લાસ, સ્કેટીંગ... ક્યાંય કશું જ બાકી રાખ્યું છે? કેટકેટલી દોડ કાઢી છે તેની પાછળ? મનમાં સતત એક જ રટણ હતું. મારી સુપ્રિયા લાખોમાં એક હોય તેમ જુદી તરી આવવી જોઈએ. આવડતમાં તો તે ક્યાંય પાછી પડે તેવી નથી. ને ભણવામાં ય ભલે હંમેશાં પહેલી નથી આવી પણ પહેલા પાંચમાં તો હોય જ અને એટલે જ

દુઃખ આપણી અક્ષમતાનું પરિણામ હોય છે.

કોલેજમાં અત્યારે એ પાંચમાં પૂછાય છે ને! ને ઈશ્વરે ભલે એને રૂપ ખોબલે ને ખોબલે નથી આપ્યું, વાને ભલે જરા શામળી છે પણ એનો બાંધો, એનો ચહેરો, એની આંખો, કેવું પ્રભાવશાળી એનું વ્યક્તિત્વ છે! ક્યાંય જઈને ઊભી રહે તો જાણે સામા માણસને તેની પ્રતિભાથી આંજી દે તેવો એનો પ્રભાવ છે.

સ્કૂલમાં હતી ત્યાં સુધીમાં તો હું એને માટે ગર્વથી માથું ઊંચું રાખી ચાર વચ્ચે એના વખાણ કરતાં થાકતી ન હતી.

પણ સુપ્રિયા જ્યારથી કોલેજમાં આવી છે ત્યારથી જાણે કે એનું વર્તન જ બદલાઈ ગયું છે. મન ફાવે એમ જ વર્તવું ને મન ફાવે એમ જ કરવું. મને કે અતુલને 'શું ગમશે' કે 'શું નહીં ગમે' તેનો જરાય વિચાર જ નહીં કરવાનો. ક્યારેક તો જાણે મારાથી કહેવાતું ય નથી ને સહેવાતું ય નથી.

હવે આજે પિકનિકની રઢ લઈને બેઠી છે પણ છોકરાં-છોકરીઓ આમ એકલાં આવી રીતે જાય એ મને તો બિલકુલ ગમતું નથી. આ બોયફ્રેન્ડ ને ગર્લફ્રેન્ડના જમાનાએ તો સત્યાનાશ વાળ્યું છે. આ ઉંમર એટલે યૌવનનો ઉન્માદ તો હોય જ. ને એમાં વળી મળે એકાંત. સાથે કોઈ વડીલ હોય નહીં. ને એમાં ક્યાંક મર્યાદાની પાળ તૂટી ને લક્ષ્મણરેખા ચૂકી ગયાં તો! આ તો છોકરીની જાત છે. એક વખત ડાઘ લાગે પછી કંઈ ભૂસી ઓછો જ શકાય છે! જિંદગી ધૂળધાણી થઈ જાય! પણ સમજે એને ને! આપણો તો સમાજે ય કેવો છે? નથી ને કંઈ થયું તો મારે તો ઝેર ઘોળવાનો વારો આવે. લોકોને મોં શું દેખાડું? લોકો તો મને જ ચૂંટી પાય ને! 'એની માએ શું ધ્યાન રાખ્યું? આટલી જુવાનજોધ દીકરીને આવી છૂટ જ કેમ અપાય? દીકરીની જાત છે. બધું શીખવવું ન જોઈએ? શું માની જવાબદારી નથી? પણ ભલા આ બધું શીખવવું કેવી રીતે? ઘણીયવાર વાતવાતમાં તો કહું છું કે આપણો

સ્ત્રીઓનો અવતાર બહુ ખોટો છે. લાખ જવાબદારીઓ ઈશ્વરે આપણે માથે નાખી છે. પુરુષને છે કશી જવાબદારી? આપણો તો સહેજ પગ અવળો પડ્યો કે આપું ગામ જાણે. ને ગઈ નવરાત્રિ પછી એની જ કલાસની પેલી છોકરીને મિસકેરેજ કરાવવું પડ્યું તેમ તે કહેતી નહોતી! ને ત્યારે મેં એને કહેવું કે બેટા! આપણી જાતને સાચવવી એ આપણા હાથમાં છે. પુરુષો તો બધા નર્ચા ભમરા જ હોય. ફૂલે ફૂલે મધ ચૂસવા ભટક્યા કરે. એમને નહીં નાહવું ને નહીં નીચોવવું, જે છે એ બધી ચિંતા તો આપણે જ છે. ને તોય એ ભમરા આપણી સહેજ ખુશામત કરે, પ્રશંસા કરે એટલે આપણે જાણે ફૂલ્યાંફૂલ્યાં થઈ જઈએ. ને જાણે ઘડીવારમાં તો જાત ન્યોચ્છાવર કરી દઈએ. ને એમાં જ તો આ બધી રામાયણ ઊભી થાય છે ને!" ને હજી હું આમ કહું ત્યાં તો જાણે એ ઊભી થઈ ફટ દઈને બારણું પછાડતીક ને રૂમ બહાર ચાલી ગઈ. હવેનાં છોકરાંઓને તો જાણે કશું જ કહેવાતું નથી. તો પછી ચાર શબ્દો શિખામણના આપવાની તો વાત જ ક્યાં? એમાંય આ ટી.વી. અને પિક્ચરોએ તો સત્યાનાશ વાળ્યું છે. એક બાજુ યુવાનીનો ઉન્માદ ને બીજી બાજુ ચારેબાજુ વૃત્તિઓને બહેકાવે એવાં દશ્યો. નાનપણથી ગમે તેટલા પ્રયત્નો કરી સંસ્કાર રેડ્યા હોય પણ આટલાં બધાં પ્રદૂષણ વચ્ચે અચળ બની ટકી રહેવું તે કંઈ સહેલી વાત છે? ને તેમાં વળી આવી પિકનિકોનું આયોજન થાય એટલે તો પછી આ બધા પર ક્યાંય કાબૂ જ ક્યાંથી રહે? જિંદગીની મોજ માણી લેવાનો જાણે એમને નશો ચડ્યો ન હોય, પણ હું એને કેમ કરીને સમજાવું કે "તમારી મજા એ અમારી સજા છે." યુવાનીના ઉંબરે સુપ્રિયાએ પગ મૂક્યો છે ત્યારથી એની આ માની તો ઊંઘ હરામ થઈ ગઈ છે. કોને કહું? શું કરું?

૨૫, પાર્શ્વ ગંગ્લોજ, એસ.જી. હાઈવે,

અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૧૫.

મો. ૯૯૭૯૨ ૩૦૪૦૪

દોષારોપણવૃત્તિ

(અર્થાત્ માનવ મનની નિર્બળતા)

આપણા જીવનમાં ઘણી વખત એવા પ્રસંગો બનતા હોય છે જેમાં આપણાથી થયેલ દોષ છુપાવવા આપણે દોષનો ટોપલો બીજા ઉપર ઠાલવવા અવનવા પ્રયત્ન કરીએ છીએ. દોષનો ટોપલો બીજા ઉપર ઢોળવા ખોટી વાતો પણ ઉપજાવી કાઢીએ છીએ. પરંતુ તાત્વિક દૃષ્ટિએ વિચારતા આપણને એવું લાગશે કે બીજા ઉપર દોષારોપણ કરવાને બદલે આપણે આપણી ખામી શોધવા પ્રયત્ન કરીશું તો આપણને લાભ જ થશે.

એક દૃષ્ટાંત ઉપરથી આ વાત સમજવામાં સરળ પડશે. એક યુવાને આવીને પિતાને ફરિયાદ કરી : પિતાજી, મને કાકાએ તમાચો માર્યો. પિતાએ કહ્યું, બેટા, કાકાએ તમાચો માર્યો એ તો પરિણામ છે. કાકા તને તમાચો મારવા સુધી ઉશ્કેરાઈ જાય તેવું કારણ તે ઊભું કર્યું હશે. તેવું કારણ જો તે ઊભું કર્યું હોય તો પહેલા તે જણાવ. તારે કહેવું જોઈએ કે કાકાને ઉશ્કેરાઈ જવાનું કારણ... જેમ તેમ બોલ્યો વગેરે... આપ્યું. કાકામાં એટલી સહનશક્તિ નહોતી કે તે ઉશ્કેરાટનું કારણ આપ્યું છતાં સમભાવ જાળવી શકે. તેમનામાં રહેલા કોષ કષાયે જોર કર્યું અને પરિણામે ઉશ્કેરાઈ જઈને આવેશમાં તને તમાચો માર્યો. આવા પ્રકારનું પૃથક્કરણ જ્યારે કરવામાં આવે ત્યારે સામેની વ્યક્તિ વિચારતી થઈ જાય અને શરમ અનુભવે.

બીજા ઉપર દોષારોપણ કરતા આપણે આપણી ખામી શોધવા પ્રયત્ન કરીશું તો તેનાથી બે ફાયદા થશે. આપણને આપણી ખામી - ભૂલ - દોષ માલૂમ પડશે તો તેને દૂર કરવા પ્રયત્ન કરી શકાશે. બીજાનો દોષ હશે તો બીજો જેટલા અંશે જવાબદાર હશે તેને એટલા અંશે પસ્તાવો કરવાની તક પ્રાપ્ત થશે.

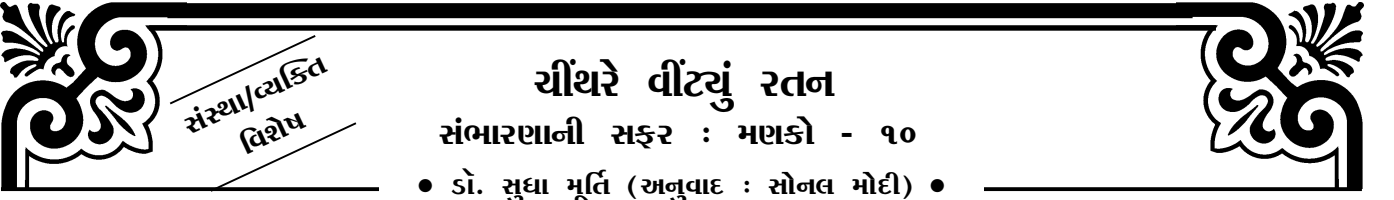
ગુલાબચંદ દારશી રાંભિયા

JNK Lifters Pvt. Ltd.

Kunal Gala - Director
Cel : +91 9833118836

Jayantilal Gala - Director
Cel : +91 9821070747

302, Godrej Coliseum, 3rd Floor, Somaiya Hospital Road,
Off Eastern Express Highway, Sion (E), Mumbai-400 022.
Tel. : (022) 24013311 • Fax : (022) 24013322
E-mail : info@jnklifters.com • Web : www.jnklifters.com

યુવા વર્ગ માટે વિશેષ

તેઓએ પોતાની કારકિર્દીના ઘડતર અર્થે આ લેખ વાંચવો જ પડશે.

આ લેખમાળામાં ડૉ. સુધા મૂર્તિએ આપણને અગાઉ શ્રી જે.આર.ડી. તાતાનો વિસ્તૃત પરિચય કરાવ્યો હતો. ત્યારબાદ નવી પેઢીને આદર્શરૂપ - મુઢી ઊંચેરા એક સજ્જનનો તેઓ અત્રે વાંચકવર્ગને પરિચય કરાવી રહ્યા છે... જેઓ ભારતમાં ઈન્ફોર્મેશન ટેકનોલોજીની જુવાળની પાયાની ઇંટ સમાન તથા સોફ્ટવેર ક્ષેત્રે રોજગારની અસંખ્ય તકો ઊભી કરનાર એક સ્વપ્નદેષા... 'ઈન્ફોર્મેશન કંપનીના સ્થાપક ચેરમેન એવા શ્રી નાગાવરા રામારાવ નારાયણ મૂર્તિની... એટલે કે પોતાના પતિની!! તેમની રસપ્રદ વાતો સાથે લેખિકાએ જે રજૂઆત કરી છે તેમાંથી યુવાવર્ગને જરૂર પ્રેરણા મળશે.

— તંત્રી મંડળ

સોળેક વર્ષનો, તીક્ષ્ણ બુદ્ધિમત્તા ધરાવતો, પોતાના ક્લાસનો તે સૌથી હોશિયાર વિદ્યાર્થી હતો. ટોળામાં ઊભો હોય તો તારવવોય મુશ્કેલ પડે તેવો નીચો, પણ ગણિત કે પદાર્થ વિજ્ઞાનના અટપટા સવાલો પુછાય ત્યારે તેની આંખમાં જે ચમક આવે તેનાથી જ તે જુદો પડી જાય. તેનાથી ઉપલા વર્ગોમાં ભણતા મોટામોટા વિદ્યાર્થીઓ પણ અધરા સવાલો સુલઝાવવા તેની પાસે દોડતા આવે. શિક્ષકો ભણાવે તે પહેલાં વીજળીક ઝડપે બધુંય સમજી લે. તેના બાપુ હાઈસ્કૂલમાં શિક્ષક હતા તથા અંગ્રેજી ભાષા પર ગજબનું પ્રભુત્વ ધરાવતા. આખો દિવસ વાંચતા જ હોય. સામાન્ય કુટુંબ, પાતળી આવક, ભણતરનો ભારે મહિમા અને ચીંથરે વીંટ્યા રતન જેવો આ દીકરો.

તે દસમામાં આવ્યો ત્યારે તેના ઘણાબધા મિત્રો એન્જિનિયરિંગ કોલેજોમાં આગળ ભણવા જવાની તૈયારીમાં પડ્યા. ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ટેકનોલોજી (I.I.T.)ના તે જમાનામાંય સિક્કા પડતા. ક્લાસના સૌથી હોશિયાર વિદ્યાર્થીઓ I.I.T.ની પ્રવેશ પરીક્ષામાં બેસવાના હતા. એ ગરીબ, હોનહાર વિદ્યાર્થીએ પણ પરીક્ષાનું ફોર્મ ભર્યું જ હતું. એ જમાનામાં

કોઈ કોચિંગ ક્લાસ કે પ્રેક્ટિસ બુક્સ તો ક્યાંથી હોય? જાતમહેનત ઝિંદાબાદ. મૈસૂર એ જમાનામાં નાનકડું શહેર હતું. ચામુંડા હિલ્સની તળેટીમાં એક શાંત ગુફા હતી. ત્યાં બધા વિદ્યાર્થીઓ ભેગા થઈને વાંચતા. આ વિદ્યાર્થી એટલો સરળ અને સાલસ હતો કે બધાંને શીખવતો. શાંત, શરમાળ પ્રકૃતિના આ વિનમ્ર વિદ્યાર્થીનું તો એક જ સ્વપ્ન હતું. અર્જુનની જેમ એક ચિત્તે I.I.T.ની પરીક્ષારૂપી મત્સ્યવેધ કરવાનું. આજે પણ સોળેક વર્ષના બારમા ધોરણના કેટલાય તેજસ્વી તારલાઓનું સ્વપ્ન I.I.T.માં જવાનું હશે જ.

પરીક્ષાનો દિવસ આવી પહોંચ્યો. પરીક્ષા બેંગલોરમાં હતી. દૂરના એક સ્નેહીને ઘેર ઊતરીને તે પરીક્ષા તો આપી આવ્યો. મિત્રો-સગાંસંબંધી બધાંનો એક જ સવાલ 'કેવી ગઈ પરીક્ષા? આવડ્યું કાંઈ?' મરકમરક હસતાં તેણે કહ્યું, 'ઠીકઠાક.' તેના જીવનનો એક જ મંત્ર હતો. કોઈના જીવને દુઃખ ન પહોંચાડવું. હંમેશાં સુજનતાભર્યું આચરણ.

અંતે આતુરતાપૂર્વક જેની રાહ જોવાતી હતી તે દિવસ આવી પહોંચ્યા. રિઝલ્ટનો. આખા ભારતમાંથી બેઠેલા સહુ વિદ્યાર્થીઓમાં તેણે સત્તરમો નંબર મેળવ્યો હતો. ન કોઈ

રેફરન્સ બુક્સ, ન તો ટ્યુશન. કોઈપણ વિદ્યાર્થી માટે આથી મોટી સિદ્ધિ કઈ હોઈ શકે? તેના આનંદની અવધિ ન રહી. રિઝલ્ટ લઈને તે તેના પિતાજી પાસે દોડ્યો. 'બાપુ, બાપુ, જુઓ તો ખરા! મારો સત્તરમો રેન્ક છે. મને કોઈપણ શહેરની I.I.T.ની મારી પસંદગીની એન્જિનિયરિંગની શાખામાં એડમિશન મળશે, બાપુ.'

'શાબાશ, મારા દીકરા.' છાપામાંથી સહેજ ડોકું બહાર કાઢતાં તેના બાપુજી બોલ્યા. આગળના શબ્દો બોલતા તેમને ખૂબ શ્રમ પડ્યો. ભારે હૈયે તેમણે કહ્યું, 'બેટા, તું ખરેખર હોશિયાર છે, પણ આપણી પરિસ્થિતિ તો તું જાણે છે. મારા એકલાની પાતળી આવક પર આપણું ઘર ચાલે છે. ટ્યુશનો કરીને મારી શાળાના વિદ્યાર્થીઓને ધોર અન્યાયો કરવાના પાપમાં હું પડવા માગતો નથી. તમને બધાને મારે ભણાવવા છે. હજુ તો તારી પાંચ બહેનોને પરણાવવાની છે. I.I.T.નું ભણવા તારે દૂર શહેરમાં જવું પડે. મદ્રાસ જવાનું થાય ને? હોસ્ટેલમાં રહેવું પડે. ક્યાંથી બે છેડા ભેગા કરું, દીકરા? તું તારે અહીં મૈસૂરમાં જ એન્જિનિયરિંગમાં એડમિશન લઈને જેટલું ભણવું હોય તેટલું ભણ.'

તમે ખુશ રહેવાનો પ્રયત્ન કરશો તો તમારા દુઃખ પણ તમને ખુશ રાખશે.

ભણતરનું મહત્ત્વ સમજેલા એક શિક્ષક બાપને આટલું બોલતાં કેટલું વસમું લાગ્યું હશે! તેમણે કાળજે કેવો પથરો મૂક્યો હશે! પણ 'સમય સમય બલવાન, નહીં મનુષ્ય બલવાન' ઉક્તિ કેટલી સાચી છે! એ હોનહાર વિદ્યાર્થીમાં પિતાના સંજોગો પારખવાની પુષ્કતા હતી. સમજણની ગરવાઈ હતી. મનમાં કોઈપણ જાતના રાગ-દ્વેષ રાખ્યા વગર તેણે મનોમન ગાંઠ વાળી. I.I.T.માં ભણવાથી કેટલાંય વિદ્યાર્થીઓમાં ભાવિનાં દ્વાર ખૂલી જતાં હશે, પરંતુ આ દેશમાં એવાય કેટલાય લોકો હશે જ ને, જે ગામડાગામની અજાણી સંસ્થાઓમાં ભણીને પણ ફક્ત કર્મયોગ અને જ્ઞાનયોગથી પોતાના ને બીજાના જીવન દીપાવે છે! એ યુવાન કદાચ ભગવદ્ ગીતાનું ખૂબ જાણીતું વાક્ય 'આત્મૈવ હયાત્મનો બન્ધુરાત્મૈવ રિપૂરાત્મનઃ' અર્થાત્ 'માણસ પોતે જ પોતાનો પરમમિત્ર છે અને વસમો વેરી પણ છે' એ સમજવા શક્તિમાન ન હતો, પરંતુ એ સમજણમાં જીવન સાફલ્યનો મહિમા રહેલો છે.

તેના મિત્રોનો મદ્રાસ જવાનો દિવસ આવી પહોંચ્યો. તૂટેલા સ્વપ્નરૂપી ભંગાર પર ચાલતો તે સ્ટેશન પર ગયો. સ્વભાવની ગરવાઈને કારણે પોતાનો અસંતોષ કે બળાપો તેણે ક્યારેય વ્યક્ત ન કર્યો. સ્ટેશન પર મિત્રો મોટેમોટેથી, ખૂબ જ ઉત્સાહપૂર્વક વાતો કરી રહ્યા હતા. પક્ષીઓના કલરવ જેવો તેમનો અવાજ તેના કાનમાં ગુંજતો હતો. કોલેજજીવન, હોસ્ટેલ, નવા-નવા વિષયો ને અજાણ્યા શહેરની કલ્પનાઓમાં બધા મસ્ત હતા. એક ભાઈબંધ ધીમેથી બોલ્યો, 'તારે આવવું જોઈતું હતું, યાર.' ટ્રેન પ્લેટફોર્મ છોડી રહી હતી. તેના મિત્રોને 'બેસ્ટ લક' કહીને તેણે ભારે હૈયે વિદાય આપી. ટ્રેન દેખાતી બંધ થઈ પછી પણ તે ત્યાં જ જડાઈ ગયો. ૧૯૬૨નો જૂન મહિનો હતો. મૈસૂરમાં ચોમાસું જામ્યું હતું. અંધારું થવા લાગ્યું હતું અને ઝરમર વરસાદ ચાલુ થઈ ગયો હતો. છતાંય તેના પગ ઉપડતા ન હતા. સ્વજનને

સ્મશાને વળાવ્યા પછી જે ખાલીપો અનુભવાય તેવી ખાલીપાની ભયંકર ભીંસ તેણે અનુભવી.

પછી તો તેણે એક જ ચીજ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરીને કાળી મજૂરી કરી. જ્ઞાનપ્રાપ્તિ પર. કામમાં જ જીવનનો નિખાલસ આનંદ મેળવવામાં તે મસ્ત. કપડાં-લત્તાં, દેખાવ, જીભના સ્વાદ, ફરવું-હરવું, હોટેલ-સિનેમા, નાટક-ચેટક, આરામ કોઈ ચીજને ભણવાનાં વર્ષો દરમ્યાન મહત્ત્વ નહીં. I.I.T.માં ભણવા તો ન મળ્યું, પણ શ્રેષ્ઠતા મેળવવાની ઝંખના અને મહત્ત્વાકાંક્ષાને સાકાર કરવા શ્રદ્ધારૂપી ઓરસિયા ઉપર રાતદિવસ પરિશ્રમને લસોટીને જ્ઞાનરૂપી ચંદનની સુગંધ પમરાવી.

જેની પાસે I.I.T.માં ભણવાની મૂડી ન હતી, તેણે મોટા થઈને પોતાની મૂડી વહેંચવામાં સૌથી વધુ આનંદ મેળવ્યો. નાત-જાત, ધર્મ-વાડાબંધી કે રાજકારણમાં પડ્યા વગર, સ્કૂલ શિક્ષકના આ નિષ્ઠાવાન દીકરાએ ભારતને અને દુનિયાને દેખાડ્યું કે ભારતમાં પણ સીધા રસ્તે ચાલીને કમાવવું શક્ય છે. તેણે અને તેના જેવી જ આદર્શવાદી હોશિયાર ટીમે અસંખ્ય સ્વપ્નાં સાકાર કર્યાં.

વાચકમિત્રો, હવે તો આપ સમજી જ ગયા હશો, કે હું કોની વાત કરું છું! ભારતને સોફ્ટવેર ક્ષેત્રે હરણફાળ ભરાવીને દુનિયાના નકશે મૂકનાર 'ઈન્ફોસીસ' કંપનીના સ્થાપક ચેરમેન એવા શ્રી નાગાવરા રામારાવ નારાયણ મૂર્તિની એટલે કે મારા પતિની. ભારતમાં ઈન્ફોર્મેશન ટેકનોલોજીની જુવાળના પાયાની ઈંટ સમાન તથા સોફ્ટવેર ક્ષેત્રે નોકરીની અસંખ્ય તકો ઊભી કરનાર એ સ્વપ્નદષ્ટાની! આજે તો સાદગી, શ્રેષ્ઠતા, સદ્ભાવ તથા ઉદારતાનો તે પર્યાય ગણાય છે. તેમની કંપનીની દરેક વ્યક્તિ, કંપનીના સૂત્રને સો ટકા સાર્થક કરવા સતત પ્રયત્નશીલ રહે છે - 'Powered by intellect & Driven by Values.'

ગાંધી આવા હતા

“દિલ્હીની મારી છેલ્લી મુલાકાત વખતે ગાંધીજીને વંદના કરવા માટે જ્યારે હું ગાંધી સમાધિ પાસે ઊભો હતો ત્યારે મને મનમાં વિચાર આવી ગયો કે જેમાં કોઈ દેશ નેતાએ રાજકીય મુક્તિ મેળવવા માટે સફળતાપૂર્વક જંગ ખેલીને કેવળ પોતાના જ દેશબંધુઓનું જ નહીં પરંતુ જેના શાસનમાંથી પોતે તે દેશના લોકોને પણ મુક્ત કરવામાં સહાય કરીને તે રાષ્ટ્રનું પણ કલ્યાણ કર્યું હોય એવું બીજું કોઈ ઉદાહરણ ઇતિહાસમાં ક્યાંય મળતું નથી. ગાંધીજીએ ભારત ઉપર શાસન ચલાવવાનું મારા દેશના લોકો માટે અશક્ય બનાવી દીધું. એ સાથે સાથે આ કાર્ય એમણે એવી રીતે કર્યું કે કોઈપણ પ્રકારની ભોંઠપ, માનહાનિ કે અપકીર્તિ વહોર્યા વગર ખ્રિટીશરો માટે આ દેશમાંથી પાછા હટી જવાનું શક્ય બન્યું. મારે કહેવું જોઈએ કે ગાંધીજીએ મારા દેશની જે સેવા બજાવી છે તે એમણે પોતાના દેશની બજાવેલી સેવાથી લેશમાત્ર પણ ઓછી મહાન નથી. કોઈ રાજ્ય - પ્રજા ઉપર આધિપત્ય જમાવવું એ પ્રમાણમાં આસાન કાર્ય છે. પરંતુ એક વખત આવું આધિપત્ય જમાવ્યા પછી તેને જતું કરી દેવું એ તો ખૂબ જ કપરું કાર્ય છે. જ્યારે કોઈ સરકારને લડતનો સામનો કરવો પડે - પછી ભલે એ લડત નૈતિક રીતે વાજબી હોય, ત્યારે બળનો ઉપયોગ કરીને પોતાની સત્તા ટકાવી રાખવાના પ્રયત્નો કરવા એ એમના માટે સહેલું છે. અને જો એક વખત પણ એ લડત હિંસાનું રૂપ ધારણ કરે તો કોઈપણ પક્ષ માટે એમાંથી હેમખેમ પાર ઉતરવાનું અશક્ય જ છે. અને એમાં પણ શાસક પક્ષ માટે તો કોઈ પ્રકારના માનભર્યા માર્ગની સંભાવના રહેતી નથી. ઇતિહાસની તદ્દન સામાન્ય કરુણતાઓમાંની આ એક છે. ગાંધીજીએ ખ્રિટનને તથા ભારતને એમાંથી ઉગારી લીધા અને આ કાર્ય એમણે ક્ષુદ્ર રાજકારણની સપાટીથી પર એવા આધ્યાત્મિક સ્તર પર સારીયે લડતને પ્રતિષ્ઠિત રાખવાની ભારતના લોકોને પ્રેરણા આપીને સિધ્ધ કર્યું.”

— આર્નોલ્ડ ટોયમ્બી

તેમના પુસ્તક 'વન વેલ્ડ'માંથી

ગુજરાતી ગુ. ડૉ. કે.એમ. આચાર્ય - જામનગર

દુઃખ એ માણસના મનની જ ઉપજ છે.

સુરતમાં વિકલાંગ બાળકોની સેવા કરતાં વિકલાંગ રેખાબહેન પાણસણિયા (આઠમી માર્ચ - મહિલા દિને)

• કિરણ ચાંપાનેરી 'સેતુ' •

સમાજસેવાનું સૌથી અગત્યનું કામ એટલે વિકલાંગોને પ્રેમ આપીને સામાન્ય પ્રજાજન તરીકે અપનાવવાનું છે. હકીકતમાં સામાન્ય લોકોને પ્રાપ્ત તમામ સગવડોમાં વિકલાંગોને પણ સામિલ કરવા જોઈએ. આ ક્ષેત્રમાં અજોડ સેવાકાર્ય કરી રહેલા રેખાબહેન પાણસણિયાનો વિસ્તૃત પરિચય કરાવી રહ્યા છે... શ્રી કિરણ ચાંપાનેરી 'સેતુ'.

- તંત્રીમંડલ

સુરતના ઉમરા વિસ્તારમાં વિકલાંગ બાળકો માટે ડિસેબલ વેલફેર ટ્રસ્ટ ઓફ ઈન્ડિયામાં એક સેવાયજ્ઞ ચાલી રહ્યો છે. ગુજરાત અને ભારતના વિકલાંગોની સેવા બદલ કનુભાઈ ટેલરને ભારત સરકારે તા. ૧-૪-૨૦૧૧ના રોજ પદ્મશ્રીથી સન્માન્યા હતા. કનુભાઈ ટેલર પણ વિકલાંગ છે. આ સંસ્થામાં જ અપંગ બાળકોની સેવામાં પરોવાયેલા છે રેખાબહેન પાણસણિયા. રેખાબહેન પણ વિકલાંગ છે. આમ ઉમરામાં વિકલાંગો દ્વારા વિકલાંગોની અનોખી સેવા થઈ રહી છે.

ગામડાની, આદિવાસી વિસ્તારની વિકલાંગ દીકરીઓ ભણી શકે તે હેતુસર અહીં વિકલાંગ કન્યા છાત્રાલય સુવિધા તેમણે ઊભી કરી. એમાં બમરોલી ગામની ઝૂંપડીમાંથી ચારેક વર્ષની અપંગ બાળકીને લાવવામાં આવેલી. બાળકી અપંગ છે તે જાણી પિતા ઘર છોડી ચાલ્યો ગયેલ. આજ દિન સુધી પત્તો નથી અને પોતાની કૂખે અપંગ વિકલાંગ બાળકી અવતરી છે તેના આઘાતમાં માતાએ માનસિક સંતુલન ગુમાવ્યું. માતા ગાંડી બની ગઈ. બાળકી પૂજાની વ્યવસ્થિત સંભાળ રાખનાર કોઈ નહીં.

પૂજાના બંને હાથ વિકલાંગ. કોણીથી નીચેના ભાગની સંવેદના ન મળે. સૂતી હોય તો ઉંદર તેના હાથને ફોલી ખાય. તેને આ સંસ્થામાં લાવ્યા. તેના બંને હાથ કામ ન

કરે. સંસ્થાની સેવિકાબહેને તેને ઉછેરવાની જવાબદારી લીધી.

આમ પૂજાનો વિકાસ સારી રીતે થવા માંડ્યો. તેમાં એક વિઘ્ન આવ્યું. કુદરતી શરીર ધર્મ પ્રમાણે તેને માસિક આવતું થયું. પોતે તો સાફ કરી શકે નહીં. બીજા, તેને અડવા તૈયાર નહીં. તેના રૂમમાં રહેતી અન્ય વિકલાંગ છોકરીઓ બીજા રૂમમાં ચાલી ગઈ. સંસ્થા સામે વિકટ મુશ્કેલી આવી ઊભી રહી. આ પ્રશ્નને કારણે વિકલાંગ કન્યા છાત્રાલય બંધ કરવાના વિચાર ઉપર આવ્યા. આવા કપરા સંજોગોમાં આ રેખાબહેને વિકલાંગ કન્યા છાત્રાલયને બંધ થતું અટકાવ્યું.

રેખાબહેન જશુભાઈ પાણસણિયા, ગાંધીનગર મત્સ્યઉદ્યોગ કમિશનર કચેરીમાં નોકરી કરે. રેખાબહેન પોતે પણ ડાબે પગે વિકલાંગ. એટલે સમાજમાં વિકલાંગ સ્ત્રી પ્રત્યે કઈ રીતે જોવાતું, તેનો પૂરેપૂરો અહેસાસ રેખાબહેને અનુભવેલો. ૧૯૭૬થી કનુભાઈ ટેલર સાથે વિકલાંગોની સમસ્યા માટે સતત કાર્યશીલ બનેલાં. તેમણે વિકલાંગ દીકરી પૂજાની સમસ્યા અને કન્યા છાત્રાલય બંધ થવાની વાત જાણી. તેઓ રૂા. ૩૫,૦૦૦/-ની સરકારી નોકરી છોડી કાયમ માટે ડિસેબલ વેલફેર ટ્રસ્ટ ઓફ ઈન્ડિયા સંસ્થાને સમર્પિત થયા. સરકારની આઠ કલાકની નોકરી છોડી પૂજાની અને અન્ય વિકલાંગ બાળકો - દીકરીઓની ચોવીસ કલાકની સેવામાં જોડાયા.

અમદાવાદના દરિયાપુરમાં તા. ૧૬-૧૦-૧૯૫૮માં રેખાબહેન જશુભાઈ પાણસણિયાનો જન્મ. ત્રણેક વર્ષની નાની ઉંમરે આવેલ તાવને કારણે તેમનું ડાબું અંગ ખોટું પડી ગયેલું. સુધારાની કોઈ આશા નહીં. રેખાબહેનના સદ્ગુણો મુંબઈની પોલિયો હોસ્પિટલમાં સારવાર મળતાં ડાબો હાથ અને શરીરનો અન્ય ભાગ સારો થયો. પણ ડાબા પગે વિકલાંગતા રહી. તેમના પિતાશ્રીની આર્થિક સ્થિતિ પણ બહુ સારી નહીં. એટલે દીકરીના લકવાગ્રસ્ત અપંગ પગ માટે કેલિપર્સ ખરીદી શક્યા નહીં. લંગડાતે પગે ખોડંગાતા ચાલવાનું બચપણથી જ રેખાબહેનને સહજ થઈ ગયું, કોઠે પડી ગયું! વાસ્તવિકતાને સ્વીકારીને જીવન સાથે સંઘર્ષ આરંભ્યો.

સૈજપુરની જી.ડી. હાઈસ્કૂલમાં પ્રાથમિક, માધ્યમિક શિક્ષણ મેળવ્યું. અમદાવાદની સરદાર પટેલ આર્ટ્સ અને કોમર્સ કોલેજમાંથી બી.કોમ. થયા. શાળા - કોલેજકાળથી જ તેઓ વિવિધ સ્પર્ધાઓમાં ભાગ લેતા. વિકલાંગો માટે કંઈક કરવું અને વિકલાંગોને ઉપયોગી થાય તેવી સંસ્થાનું સર્જન કરવું એ તેમના કોલેજકાળનું સ્વપ્ન હતું. કોલેજ અભ્યાસ દરમ્યાન ૧૯૭૬માં વિકલાંગ કનુભાઈ ટેલર જેઓ સહજાનંદ કોલેજમાં અભ્યાસ કરતા હતા તેમનો પરિચય થયો. કનુભાઈ પણ વિકલાંગો માટે મથામણ કરતા હતા. એટલે રેખાબહેનને

માણસ એમ માનતો હોય છે કે બીજા લોકો અને દુઃખી કરતા હોય છે પણ હકીકત એ છે કે માણસ પોતે જ ખુદને દુઃખી કરતો હોય છે.

સમદુખિયાનો સહકાર મળ્યો. ૧૯૭૯માં 'ધ સોસાયટી ફોર ધ ફિઝિકલી હેન્ડિકેપ્ડ - ગુજરાત'ની રચના દ્વારા તેમનું કોલેજકાળનું સ્વપ્ન પૂર્ણ થયું. આ સંસ્થામાં રેખાબહેને સાત વર્ષ ઉપપ્રમુખપદે રહી સેવા યોગદાન આપ્યું. આ સંસ્થા દ્વારા પોલિયોકેમ્પ, વક્તૃત્વ સ્પર્ધા, રક્તદાન કેમ્પ, વિકલાંગોને ઉપયોગી એવાં સાધનો આપવાં જેવી પ્રવૃત્તિ કરવામાં આવે છે. કોઈ કારણસર યુવાવસ્થામાં સ્ત્રી અપંગ બનતાં તે ગંભીર માનસિક તાણ અનુભવે છે. આવી હતાશાથી ઘેરાયેલ વિકલાંગ સ્ત્રીઓને તેમના જીવનનું મૂલ્ય સમજાવીને, સ્વમાનભેર જીવવા માટે માનસિક રીતે તૈયાર કરવામાં આવે છે. તેમનામાં રહેલી કાર્યકુશળતા, કૌશલ્યનો ઉપયોગ હુન્નર ઉદ્યોગમાં કરીને સમાજમાં પુનઃસ્થાપન કરવામાં આવે છે.

ડાબે પગે વિકલાંગ હોવા છતાં રેખાબહેન શાળાકીય રમતગમત, અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન, ગુજરાત રાજ્ય સમાજ સુરક્ષા વિભાગ અને રાષ્ટ્રીય કક્ષાના વિકલાંગ રમતોત્સવમાં ભાગ લેતાં. જેમાં ભાલાફેંક, ગોળા ફેંક, ચક્ર ફેંકમાં પ્રથમ નંબર મેળવેલ. રાજ્ય કક્ષાના વિકલાંગ રમતોત્સવમાં ભાગ લઈને અનેક મેડલ - પ્રમાણપત્રો પ્રાપ્ત કરેલ છે. જ્યારે રાષ્ટ્રીય સ્તરના ૬ વિકલાંગ રમતોત્સવમાં ૨૧ ગોલ્ડ મેડલ, ૭ સિલ્વર મેડલ અને ૯ બ્રોન્ઝ મેડલ પ્રાપ્ત કરેલ છે.

૧૯૯૨માં બેટ દ્વારકાના સ્પેશિયલ મરિન કેમ્પમાં રેખાબહેને ભાગ લીધેલો. યુથ હોસ્ટેલ એસોસિએશન ઓફ ઈન્ડિયા, એલિસબ્રિજ યુનિટ અને લાયોનેસ ક્લબ ઓફ અમદાવાદ ફોર્ટના સહયોગમાં મે-જૂન ૧૯૮૬માં યોજાયેલ ૧૧૪ કિ.મી. અને ૧૩,૫૦૦ ફૂટ ઊંચાઈ ધરાવતા હિમાલય પર્વતના પિઠારી ગ્લેસિયરની પદયાત્રા ટ્રેકિંગ, પર્વતારોહણ રેખાબહેને કરેલું. તત્કાલીન મુખ્યમંત્રી છબીલદાસ મહેતાના હસ્તે રૌપ્ય ચંદ્રક મેળવ્યો હતો. ૧૯૯૮માં

ગુજરાતના જુદા જુદા જિલ્લાઓના વિકલાંગોને લઈને તેમણે પવિત્ર અમરનાથ યાત્રા કરેલી. કોઈ પણ મદદ વગર ૧૪,૦૦૦ ફૂટ ઊંચાઈ અને ૬૪ કિ.મી. અંતર પગે ચાલીને યાત્રા પૂર્ણ કરેલી. તેમની આ કપરી યાત્રા માટે તા. ૨૪-૭-૧૯૯૮ના રોજ જગદ્ગુરુ શંકરાચાર્યે આશીર્વાદ આપેલ. હિમાલયની બબ્બે વાર કઠિન યાત્રા કરીને રેખાબહેને 'એક ઔર બચેન્દ્રપાલ'નું બિરૂદ મેળવેલું. આને કહેવાય પંગું લંઘયતે ગિરિમ્...!

રેખાબહેને તા. ૧૩મી ૨૫ મે, ૧૯૯૮ દરમ્યાન ભારતની આઝાદીની સુવર્ણજયંતી ઉજવણી પ્રસંગે શાંતિસંદેશ પ્રસારવા માટે સાબરમતી આશ્રમ, અમદાવાદથી રાજઘાટ નવી દિલ્હી સુધી શાંતિ સદ્ભાવના ટ્રાઈસિકા રેલીનું આયોજન કર્યું હતું. રેલી દરમ્યાન રસ્તામાં આવતા રાજ્યના જિલ્લા મથકે સભાઓ યોજીને વિકલાંગોની સમસ્યા અંગે ચર્ચા - વાર્તાલાપ કરી યોગ્ય માર્ગદર્શન આપવામાં આવતું.

ધ સોસાયટી ફોર ફિઝિકલી હેન્ડિકેપ્ડ દ્વારા રેખાબહેને ગુજરાત રાજ્ય પરિવહનની બસમાં વિકલાંગો માટે અનામત સીટની વ્યવસ્થા માટે સાઈકલ રેલી, બસ રોકો આંદોલન, સરકારને પત્રો લખવા, ભૂખ હડતાળ અને દેખાવો કરવાના પરિણામે ૧૯૯૧થી વિકલાંગોને બસ મુસાફરીમાં કન્સેશન આપવામાં આવે છે.

તા. ૧-૧૦-૧૯૮૦માં રેખાબહેન ગાંધીનગરની મત્સ્યઉદ્યોગ કમિશનર કચેરીમાં જુનિયર ક્લાર્કની નોકરીમાં જોડાયા. નોકરી દરમ્યાન તેઓ વિકલાંગોની સેવાકીય પ્રવૃત્તિમાં સુરતના કનુભાઈ ટેલર સાથે સંકળાયેલા રહેતા. ૧૯૯૧માં કનુભાઈએ ડિસેબલ વેલફેર ટ્રસ્ટ ઓફ ઈન્ડિયાની રચના કરી. રચનાકાળથી જ રેખાબહેન આ ટ્રસ્ટ સાથે સંકળાયેલા છે. ૧૯૯૭માં તેમણે આ ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટી તરીકે જોડાઈને સુરતમાં વિકલાંગ શાળાની શૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિ પ્રારંભેલી.

ગાંધીનગરની નોકરીને કારણે તેઓ આ પ્રવૃત્તિ માટે સુરત આવનજાવન કરતા રહેતા. પણ સુરતના વિકલાંગ કન્યા છાત્રાલયમાં પૂજા દીકરીની મુશ્કેલી સર્જતાં રેખાબહેને નોકરી છોડવાનું વિચાર્યું. તા. ૯-૧૧-૨૦૦૯માં સ્વૈચ્છિક નિવૃત્તિ લઈ કાયમ માટે સુરત આવીને સંસ્થામાં જોડાયા, રહેવા લાગ્યા!

સુરતમાં ડિસેબલ વેલફેર ટ્રસ્ટ દ્વારા વિકલાંગોને શિક્ષણ, રોજગારી આપી સમાજમાં પુનઃસ્થાપનનું માનવીય કાર્ય થઈ રહ્યું છે. અપંગ કન્યા - દીકરીઓને સુપાત્ર શોધીને તેની સાથે લગ્ન કરાવી દાંપત્યજીવનના કોડ પણ પૂર્ણ કરવામાં આવે છે. આ સંસ્થાની નંદા કવાસવાલાના જીવનમાં રસ લઈ રેખાબહેન, કનુભાઈ અને શાળાના આચાર્ય દિવ્યાબહેને લગ્ન કરાવી આપ્યા. જોકે વિકલાંગ સેવામાં પોતાનું દાંપત્યજીવન અડચણરૂપ ન બને તે માટે રેખાબહેને તો અપરીણિત રહેવાનું જ સ્વીકાર્યું!

વિકલાંગોની સેવા માટે રેખાબહેનને ગુજરાત સરકારના યુવા સેવા અને સાંસ્કૃતિક વિભાગ દ્વારા શૌર્ય અને સાહસ એવોર્ડ, રમતગમત અને ટ્રેકિંગમાં અસાધારણ સિદ્ધિ માટે મત્સ્યઉદ્યોગ કમિશનર કચેરી દ્વારા ટ્રોફી અને પ્રમાણપત્ર, ગુજરાત રાજ્ય રોજગાર શ્રમ વિભાગ દ્વારા ૨૦૦૧નો શ્રેષ્ઠ વિકલાંગ પ્રવૃત્તિનો એવોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય સામાજિક ન્યાય અને સશક્તિકરણ વિભાગ દ્વારા ૨૦૦૨નો શ્રેષ્ઠ વિકલાંગ પ્રવૃત્તિ માટેનો એવોર્ડ અને ભારત સરકારના સામાજિક ન્યાય અને સશક્તિકરણ મંત્રાલય દ્વારા તા. ૩-૧૨-૨૦૦૩ના રોજ વિજ્ઞાન ભવન, ન્યુ દિલ્હી ખાતે રાષ્ટ્રપતિ ડૉ. એ.પી.જે. અબ્દુલ કલામના હસ્તે ૨૦૦૩નો શ્રેષ્ઠ વિકલાંગ સેવા પ્રવૃત્તિ માટેનો એવોર્ડ એનાયત કરી, તેમને સન્માનિત કરવામાં આવેલ.

૧૦૮/૧૯૪૨, કૃષ્ણ નગર,
સૈજપુર બોધા, ગમદાવાદ-૩૮૨ ૩૪૬.
મો. ૯૬૬૨૮ ૩૩૨૬૮

દુઃખ ના હોત તો તમને ખબર કેવી રીતે પડત કે સુખ શું છે?

માનસી - ગતિવિધિઓ

• લીલાધર ગડા •

“માનસી”એ એક કલ્પનાને, એક વિચારને મૂર્ત સ્વરૂપ આપ્યું છે. સમાજ અને પરિવાર સાથે તાલમેલનો અભાવ હોય, પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષપણે થતી ઉપેક્ષા અંતરને ઠેસ પહોંચાડતી હોય, બાળકની માનસિક સમસ્યા વિશે સમજણનો અભાવ હોય, લઘુતાગ્રંથિ માનસિક વિકાસને ગ્રસ્ત કરી લેતી હોય, એવા સંજોગોમાં મુંઝાતા અને મુરજાતા બાળકમાં આત્મવિશ્વાસ, શિસ્ત અને સ્વાવલંબન આણવાના પ્રયાસો માનસ મંદિર (બાળકો માટે) અને માનસી (બાળકીઓ માટે)માં સતત ચાલુ રહે છે. સફળતા અને નિષ્ફળતાઓ વચ્ચે, અડચણો અને અભાવો વચ્ચે બાળ માનસને વિકસિત કરવાની કાર્યવાહી અવિરતપણે ચાલે છે.

જૂન ૨૦૧૨માં પાંચ માનસિક ક્ષતિગ્રસ્ત બાળકીઓ સાથે શરૂ થયેલી નિવાસી તાલીમ શાળા ‘માનસી’ પ્રારંભિક મુશ્કેલીઓ પાર કરતી ગઈ. સ્ટાફની કટીબદ્ધતા અને નિષ્ઠાને સહારે જૂન ૨૦૧૩માં કુલ ૧૧ બાળકીઓ થઈ. આવી બાળકીઓનાં વડીલો સાથે વાર્તાલાપ કરી માર્ગદર્શન આપવાનું કાર્ય સમાંતરે ચાલુ રહેતા લીમડાબાગમાં માનસી હાલ ૧૪ દીકરીઓ સાથે ખીલી ઉઠ્યું છે.

પ્રથમ વર્ષમાં દાખલ દીકરીઓ માનસીનાં વાતાવરણ અને પ્રવૃત્તિ સાથે તાલમેલ સાધી શકી છે. નવી દાખલ થયેલી બાળકીઓ ધીમે ધીમે દૈનિક પ્રવૃત્તિઓમાં સ્વાવલંબી બની છે. શાળામાં અભ્યાસ અને સંકુલની રોજિંદી પ્રવૃત્તિઓમાં સહભાગી થવાની તાલીમ આપવામાં આવે છે. દૈનિક પ્રવૃત્તિઓમાં યોગ, કસરત, ફિઝિયોથેરાપી વગેરેમાં બધી દીકરીઓ ભાગ લે છે, જેના ઉજળા પરિણામો આવ્યા છે. માનસિક ઉંમરને ધ્યાનમાં લઈ શાળાને ત્રણ વર્ગખંડોમાં

વિભાજિત કરવામાં આવી છે, જ્યાં શિક્ષણલક્ષી તાલીમ આપવામાં આવે છે. શાળા સમય પશ્ચાત બાળકીઓ પાસે સ્વાવલંબન આવે એવી પ્રવૃત્તિઓ કરાવવામાં આવે છે.

દીકરીઓને સામાજિક પ્રવાહો સાથે જોડવાના ઉદ્દેશથી કરવામાં આવતી પ્રવૃત્તિઓમાં ઉત્સવોની ઉજવણી સામેલ છે. મકરસંક્રાંતિ, હોળી, ધ્વજવંદન, રક્ષાબંધન, નવરાત્રી જેવા ઉત્સવો પરંપરાગત રીતે ઉમંગથી ઉજવાય છે. દરેક દીકરી ઉત્સવમાં ભાગ લઈ શકે તે માટે ઉજવણીમાં લચીલાપણું (flexibility) લાવીએ છીએ. રક્ષાબંધનની ઉજવણીમાં માનસ મંદિરના બાળકોને માનસીમાં પધારવાનું આમંત્રણ આપવામાં આવ્યું હતું. જેમાં દીકરીઓએ માનસ મંદિરના બાળકોને રાખડી બાંધી, એ દૃશ્ય ઉપસ્થિતોના કાળજે કંડારાઈ ગયું હતું.

પ્રવાસ બાળકોના જીવનમાં ઉત્સાહનો સંચાર કરે છે. એટલે દીકરીઓને નિયમિત સમયાંતરે એક દિવસનાં પ્રવાસે લઈ જઈએ છીએ તથા રમતોત્સવમાં પણ સામેલ કરીએ છીએ. ફરાદીનો ડેમ, શંકર મંદિર, ભુજમાં રોયલ સર્કસ, હિલ ગાર્ડન, સ્વામિનારાયણ મંદિર અને આઈના મહેલ તથા નખત્રાણાનું ખેતાબાપા ઉદ્યાન તો વરસતા વરસાદમાં કાળો ડુંગર ઈત્યાદિની સહેલગાહ અત્યાર સુધી માણી છે. નવેમ્બર માસમાં વિકલાંગ ઓલિમ્પિક મહોત્સવ અને ડિસેમ્બરમાં કેરા કુંદનપુર પાટીદાર સમાજ આયોજિત રમતોત્સવમાં દીકરીઓએ ભાગ લઈ સારો દેખાવ કર્યો છે.

માનસિક સ્વાસ્થ્યની જાળવણી અને માર્ગદર્શન માટે જાણીતા મનોચિકિત્સક ડૉ. ભરત શાહ ટીમ સાથે પ્રતિવર્ષ બે દિવસ માટે માનસીમાં પધારે છે. એમની મુલાકાત

વખતે કચ્છના મંદબુધ્ધિનાં બાળકો માટે સલાહસૂચન અને વડીલોને માર્ગદર્શન આપવા શિબિરનું આયોજન કરવામાં આવે છે. નવેમ્બર ૨૯-૩૦ દરમિયાન ડૉ. ભરત શાહ, ડૉ. રિધેશ માડુ, સાયકોથેરાપિસ્ટ ડૉ. સુનીતા શંકર, સ્પીચ થેરાપિસ્ટ ડૉ. અવની મારુની સેવાનો ૪૭ પરિવારોએ લાભ લીધો હતો.

માનસિક ક્ષતિગ્રસ્ત બાળકોની નબળી પ્રતિકાર શક્તિને કારણે આવતી માંદગીમાં ડૉ. મયૂર મોતાની સેવાઓ સદૈવ મળે છે. બિદડા સર્વોદય ટ્રસ્ટનાં ફિઝિયોથેરાપિસ્ટ ડૉ. લોગનાથન અને હોસ્પિટલની લેબોરેટરી ઈત્યાદિની સેવાઓનો લાભ મળે છે. ભોજાય સર્વોદય ટ્રસ્ટનાં માનસ મંદિર સાથે વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ માટે સંકલન અને એક્સપર્ટતા બંને સંસ્થાઓ માટે લાભદાયક નીવડે છે.

આવા બાળકોનાં જીવનમાં વર્તણૂક, પરિવર્તન (behavioural change), સ્વાવલંબન અને લય (rhythm) લાવવા એ ધીમી પ્રક્રિયા છે, કપરું કાર્ય છે. આ પ્રક્રિયામાં જોડાયેલા શિક્ષકો, સંચાલકો, સંભાળ લેનારાઓ (care givers) સૌને માટે પડકાર છે, જે ધીરજ, ખંત અને નિષ્ઠાથી ઝીલાય છે. માનસી સાથે જોડાયેલ દરેક વ્યક્તિ પાસે એક સંકલ્પ છે જ્યાં અન્ય વિકલ્પની આશા નથી.

ઈશ્વરતુલ્ય આ બાળકોને ઉમંગ, આનંદ અને આદર પ્રાપ્ત થાઓ.

ભોજાય હોસ્પિટલ,

ભોજાય, માંડવી, ૬૨૭-૩૭૦ ૪૫૦.

😊 એક ગુજરાતીએ ચાઈનામાં ‘ચા’ની દુકાન ચાલુ કરી.

બહુ વિચાર કર્યો કે દુકાનનું નામ શું રાખવું. છેવટે રાખ્યું : “ફૂકી-ફૂકી-ને-પી.”

જે રીતે પરિશ્રમ શરીરને વધુ શક્તિ આપે છે એ જ રીતે દુઃખ માણસને વધારે શક્તિશાળી બનાવે છે.

કોઈની નજર લાગી છે કે મનની બીમારી?

• ડૉ. મણિલાલ ગડા - ડૉ. દીપ્તિ શાહ (ગડા) •

• કેસ સ્ટડી :

“ડોક્ટર, મારા દીકરાને કોઈની નજર લાગી છે. કોઈએ કાંઈ કરી નાખ્યું છે, બહારની અસર છે, જાદુટોનાની અસર છે.” ચિંતાતુર થયેલ, ગ્રેજ્યુએટ થયેલ માતાએ ક્લિનિકમાં પ્રવેશતાં જ કહ્યું, “ડોક્ટર, અમારા એક હિતેચ્છુએ મારા દીકરાની ઉપરોક્ત બાબત વિષે આપનો અભિપ્રાય લેવાની સલાહ આપી છે.”

મનોવૈજ્ઞાનિક રીતે ઉંડાણમાં દીકરાની (ગુંજન - નામ બદલ્યું છે) તપાસ કરતાં નીચેની મહત્વની માહિતી પ્રાપ્ત થઈ.

ગુંજનને બારેક મહિનાથી કાનમાં અવાજો સંભળાતા હતા. આ અવાજો બીજા કોઈને સંભળાતા ન હતા (Auditory hallucinations). શરૂઆતમાં આ અવાજો અભ્યાસ કરતી વખતે આવતા હતા. આથી ગુંજન અભ્યાસમાં લક્ષ ઓછું આપી શકતો હતો. ધીમે ધીમે અવાજો બીજા સમયે પણ આવવા માંડ્યા હતા. અવાજો સ્પષ્ટ સંભળાતા હતા. એક સ્ત્રીનો અવાજ શરૂઆતમાં આવતો હતો. પછીથી પુરુષનો પણ અવાજ આવતો હતો. એ અવાજ ગુંજન જે કાંઈ પ્રવૃત્તિ કરતો હતો એના વિષે અભિપ્રાય આપતો હતો. ‘આ પ્રવૃત્તિ યોગ્ય છે, આ પ્રવૃત્તિ યોગ્ય નથી એટલે ન કરાય વગેરે.’ ઘણી વખત અવાજ ગુંજનને આદેશ આપતો. દા.ત. આજે કોલેજમાં નથી જવાનું. ગુંજન એ અવાજ કહે એ પ્રમાણે કરતો અને એ દિવસે કોલેજમાં ન જતો.

ગુંજનને અમુક વખત એક સ્ત્રીનો ચહેરો દેખાતો તો. કોઈક વખત સફેદ કપડામાં અડધું શરીર દેખાતું હતું. આ ચહેરો કે શરીર બીજા કોઈને દેખાતો ન હતો. (Visual hallucinations)

ગુંજનને લાગતું હતું કે બધા લોકો એની વાતો કરે છે, વીજાણું યંત્રો દ્વારા એના પર લોકો સતત નજર રાખે છે, સતત એનો પીછો કરે છે. ગુંજને કહ્યું, ‘ડોક્ટર, ધીમેથી બોલો. લોકો આપણી વાતચીત ટેપ કરે છે.’ (delusion)

ગુંજન ચોક્કસપણે માનતો હતો કે એના વિચારો લોકો જાણી જાય છે. ત્યારબાદ ટી.વી.માં, રેડિયો પર કે સીરીયલમાં એને લગતા વિષયો ચર્ચાય છે (thought broadcasting) એને લાગતું હતું કે ફેસબુક પરનું એનું એકાઉન્ટ કોઈકે હેક કર્યું છે. એની પાસે ગુંજનના ફેસ બુકના એકાઉન્ટનું પાસવર્ડ પણ છે.

કુટુંબીજનોને લાગતું હતું કે ગુંજન પર ‘કોઈએ કંઈ કરી નાખ્યું છે, કોઈની નજર લાગી છે. ગુંજન ભણવામાં હોશિયાર છે એ સહન થતું નથી એટલે એના પર જાદુ કર્યું છે’ વગેરે. ગુંજનને ભુવા પાસે લઈ ગયા. ભુવાએ જણાવેલ બધી જ વિધિ કરી. કાંઈ ફરક ન પડ્યો. વર્તણૂક તથા વિચારોમાં તકલીફ વધતી ગઈ.

પૃચ્છા આચ્છા કરાવી વિધિ કરી. પરિણામ શૂન્ય આવ્યું.

કુળદેવીના સ્થાનકે જઈ પગે લગાડી આવ્યા. માનતા માની. તબિયતમાં ફરક ન પડ્યો.

દોરા, ધાગા, તાવિજ પહેરાવ્યા. પરિણામ શૂન્ય આવ્યું.

છેલ્લા ઉપાય તરીકે લેખકના અભિપ્રાય માટે આવ્યા.

કાનમાં અવાજો તથા અન્ય લક્ષણો પહેલાથી ગુંજનની વર્તણૂકમાં ફેરફાર થયેલ. પરંતુ કુટુંબીજનોએ એના પર ધ્યાન આપ્યું ન

હતું. વર્તણૂકના આ ફેરફારો નીચે મુજબ છે :

અભ્યાસમાં એકાગ્રતા ઘટી ગઈ હતી (concentration). ગુંજન અભ્યાસ કરતો હતો પરંતુ યાદ રહેતું ન હતું (memory was affected). બે વર્ષ પહેલાં પરીક્ષામાં નાપાસ થયેલ. ગુંજન પહેલા ક્યારેય નાપાસ ન થયેલ.

નાની નજીવી બાબતોમાં ચીડાઈ જતો હતો, જે ગુંજનના સ્વભાવમાં ન હતું (irritability)

મિત્રોથી અલિપ્ત થતો જતો હતો. મિત્રો ફોન કરીને બોલાવે તો પણ એમની જોડે જવાનું ટાળતો હતો. (withdrawn)

ગુંજન ઘરે પણ એકલો પોતાના રૂમમાં ભરાઈ રહેતો. ઘરના સભ્યો જોડે પણ વાતચીત કરવાનું ઓછું થઈ ગયું હતું. ઘરમાં મહેમાન આવે ત્યારે પણ પોતાના રૂમમાંથી બહાર ન નીકળતો. (avoiding social contacts)

ગુંજન પોતાના વિચારોમાં ખોવાઈ જતો હતો. બે-ત્રણ વખત બોલાવીએ ત્યારે ધ્યાન આપતો હતો. (lost in thoughts)

• નિદાન :

ગુંજનનો કેસ સાયકોસીસ (Psychosis)નો છે. ગુંજનમાં બીમારીના લક્ષણો (૧) કાનમાં અવાજો (auditory hallucinations), (૨) હાજર ન હોવા છતાં ચહેરો દેખાવો (visual hallucinations), (૩) શંકાઓ - બધા મારી વાતો કરે છે (delusion), (૪) ફેસબુક, ટી.વી. પર વિચારો આવવા (thought broadcasting), (૫) પરીક્ષામાં નાપાસ થવું (concentration, memory affected), (૬) વિચારોમાં ગરકાવ થઈ જવું (lost in thoughts), (૭) મિત્રોથી અલિપ્ત (aso-

આપણી ક્ષમતા અને ઈચ્છાઓ વચ્ચેનું અંતર એટલે દુઃખ.

cial), (૮) એકાંતમાં રહેવું (withdrawn) વગેરે હતા.

● સારવાર :

એન્ટીસાયકોટી દવાઓ શરૂ કરી. ગુંજન તથા કુટુંબીજનોએ સાથ સહકાર આપ્યો. નિયમિતપણે ગુંજને દવાઓ લીધી. ધીમે ધીમે ઉપરોક્ત લક્ષણો કાબૂમાં આવ્યા. ત્રણેક મહિનાની સારવારમાં ઘણો જ ફાયદો થયો. ગુંજન મિત્રો જોડે બહાર ફરવા જવા લાગ્યો. શંકાઓ નાબૂદ થઈ. અભ્યાસમાં એકાગ્રતા વધી. યાદશક્તિ નોર્મલ થઈ. છ મહિનાની સારવારમાં કાનમાં આવતા અવાજો પણ બંધ થયા.

● મનોવૈજ્ઞાનિક સમજણ :

વૈજ્ઞાનિક પ્રગતિની આ ૨૧મી સદીમાં જ્યાં ઈન્ટરનેટ, ઈ-મેઈલ તથા અન્ય માહિતી આંગળીના વેઢે મળે છે એવા સમયે ઘણા લોકો એવા છે કે જેઓ દ્રઢતાપૂર્વક (ખોટું) માને છે કે વ્યક્તિ ભૂત-પિશાચ, શયતાન, દેવીની અસર હેઠળ આવેલ છે કે કોઈની

નજર લાગી છે. કોઈએ જાદુટોના કર્યું છે.

વૈજ્ઞાનિક દૃષ્ટિએ ભૂત-પિશાચ, શયતાન કે દેવીનું કોઈ અસ્તિત્વ જ નથી. કોઈની નજર લાગવી શક્ય જ નથી. આ માત્ર તાર્કિક આધાર છે. મનના રોગો વિષે અને એના લક્ષણો વિષે જાગૃતિ તેમજ જાણકારી નહોતી ત્યારથી આ તર્ક ઉત્પન્ન થયેલ છે.

થોડાક સમય પહેલાં શીતળાનો રોગ એ 'દેવી'એ દીધેલ શ્રાપ મનાતો હતો. સારવારમાં દસેક દિવસ બાદ દેવીને મનાવવા મંદિરે જતા અને વિધિ કરતા. આજે આ માન્યતા ખોટી ઠરી છે. આપણે સૌ જાણીએ છીએ કે શીતળા રોગ છે, જે એક પ્રકારના અતિસૂક્ષ્મ જીવાણુઓની (વાઈરસ) અસરને કારણે થાય છે. તબીબી ઉપચારથી કાબૂમાં લઈ શકાય છે. શીતળા વિરોધી રસી લેવાથી રોગ થતો નથી. રોગ અટકાવી શકાય છે.

કાનમાં અવાજો આવવા, ચહેરો કે અર્ધશરીર દેખાવું, શંકાઓ આવવી, વહેમ

આવવા, અલિપ્ત રહેવું, એકાગ્રતા ઓછી થવી, યાદશક્તિ ઓછી થવી, વગેરે મનની બીમારીના લક્ષણો છે. કોઈની નજર લાગવાથી ઉપરોક્ત લક્ષણો ઉત્પન્ન નથી થતા. મનના રોગો મગજમાં આવેલ મનના અવયવોમાં આવેલા જ્ઞાનતંતુમાં કંદ, રચના તથા રાસાયણિક ફેરફારોને લીધે થાય છે. મનોવૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિથી નિદાન કરી તેની યોગ્ય સારવાર કરવાથી રોગ કાબૂમાં આવે છે તથા વ્યક્તિ નોર્મલ થાય છે.

ભુવા, દોરા, ધાગા, પાછળ દોડીને સમય, પૈસા, શક્તિનો વેડફાટ કરતાં મનોચિકિત્સક પાસે યોગ્ય નિદાન કરાવી પદ્ધતિસરની તબીબી સારવાર જેટલી બને એટલી વહેલી શરૂ કરવી જોઈએ. આથી સારવારનું સારું અને અપેક્ષિત પરિણામ જલદીથી મેળવી શકાય.

મનોચિકિત્સક પોલીક્લિનિક, 'પ્રભુકૃપા',
એલ.બી.એસ.માર્ગ,

સર્વોદય હોસ્પિટલની અને હોટલ રાધાકૃષ્ણની બાજુમાં,
ઘાટકોપર (વેસ્ટ), મુંબઈ - ૪૦૦ ૦૮૬.

ફોન : (૦૨૨) ૨૫૧૪૮૮૫૯

યાત્રા	ઈન્ટરનેશનલ ટુર્સ				પ્રવાસ
શિખરજી સૌરાષ્ટ્ર દર્શન રાજસ્થાન પાલિતાણા - પંચતીર્થ ગીરનાર - સોમનાથ કચ્છ પંચતીર્થ જગન્નાથપુરી નાગેશ્વર (એમ. પી) પુના - કાત્રજ કાવી-ગંધાર-ઝગડીયા કુલપાકજી - હૈદરાબાદ ચારધામ પંજાબ પંચતીર્થ	દુબઈ શ્રીલંકા મોરેશીયસ	ફારઈસ્ટ હૉંગકોંગ માલદીવ્સ	ન્યુઝીલેન્ડ ઓસ્ટ્રેલીયા યુરોપ	કેનેડા ચાઈના અલાસ્કા	કાશ્મીર-વૈષ્ણોદેવી લેહ લડાક-કાશ્મીર દાર્જીલીંગ-સીકકીમ હિમાચલ ઉતરાંચલ દક્ષિણ ભારત કેરલા રાજસ્થાન હૈદરાબાદ-રામોજી સીટી કોસ્ટલ કર્ણાટક ભૂતાન-નેપાલ આંદામાન-નિકોબાર
PASSPORT ASSISTANCE VISA FOREX OVERSEAS INSURANCE					
 					
૨૦૬, નેચ્યુન અપટાઉન, એન. એસ. રોડ, મુલુંડ (વે). ૯, હેમુ પ્લાઝા, ડી. જે. રોડ, વિલેપાર્લા (વે). Tel. : 2593 4545 2610 1062 2612 2270 Email : info@bubblegumtours.com Web : www.bubblegumtours.com					
ભારતભરના તમામ યાત્રા તેમજ ગિરિમથકો માટે વ્યક્તિગત કે ગ્રુપમાં ટેલરમેડ કે અમારા બારે માસ ચાલતા આયોજીત ફેમિલિ / હનીમુન પ્રવાસોમાં બંધી જ અત્યાધુનિક સગવડતાઓ સાથે...					

સંકલન : ગુલાબચંદ ધારશી રાંભિયા

બચુડો

અધા : પુત્તર બચુડા?
 બચુડો : કો અધા કુરો કમ આય?
 અધા : મેણે પેલા આંઉ પાંજે બાજુ જે એપાર્ટમેન્ટમેં મફતકાકા રેંતા ઉની ભેરો ડોક્ટર ગ્યા વ્યો વો તેર ડોક્ટર અનીકે આં વા આંઈ રોજજા પંદરો કિલોમીટર હલે જો રખો, આંજી તબિયત સારી થે વનધી ને વજન પણ ઘટે વેનધો. સે જરા તપાસ ત કર મફતકાકા કે કુરો ફેર ધ્યો ને આણે કી આય?
 બચુડો : (તપાસ કે નેં ચે) મફતકાકા જો કાલ મુંભઈથી ફોન વો. હલધે હલધે રોજજા પંદરો કિલોમીટર કપીધે કપીધે મેણે મેં મુંભઈ પુજે વ્યા આંઈ! તબિયત તા સારી ન થઈ પણ રોજ હલે હલે ને પગમેં ગંઢા બજે વ્યા આંઈ ને હાણે ત ઊભો પણ નતો થીવાજે!

ખિલજા મ ભલા

ચિન્દુ : તારા અંડરવેરમાં કાણાં છે?
 મોન્દુ : ના ભાઈ ના.... હોતા હશે?
 ચિન્દુ : હોશિયારી મારવી રહેવા દે... કાણાં ન હોય તો પગ શેમાંથી ભરાવે છે?

પત્ની : પહેલા તો તમે ખૂબ ખૂબ વાતો કરતા હતા પણ મારી સાથે લગ્ન કર્યા બાદ હવે મારી સાથે બહુ વાતચીત કેમ નથી કરતા?
 પતિ : હું પરણેલી સ્ત્રીઓ જોડે બહુ લખ્ખનછપ્પનમાં માનતો નથી!

મોહન : પત્ની ક્યારે ક્યુટ લાગે છે?
 સોહન : જ્યારે તે મ્યુટ હોય છે ત્યારે.
 મોહન : પતિ ક્યારે 'હની' લાગે છે?
 સોહન : જ્યારે તે 'મની' આપે છે.

મોડન પત્ની : ડાર્લિંગ સી યુ ઈન ધ ઈવનિંગ.
 પતિ : મેં ભી દેખ લૂંગા... ઈંગ્લીશ મેં દાટી દેતી હે મુઝે....
 જતીન : આટલા મોટા હોદા પર પહોંચવા માટે તને કોના તરફથી પ્રેરણા મળી?
 યતીન : કંડક્ટર તરફથી... બસમાં મને કાયમ કઠ્ઠા કરતો, 'આગળ વધો... આગળ વધો...'

નેતા : (વેઈટરને) આ શું માંડ્યું છે? ડિશમાં અર્ધો ઢોંસો, અડધું સમોસું, અડધો પીત્તા....?
 વેઈટર : સાહેબ, તમે જ કીધું હતું કે સરકારી નાસ્તામાં પચાસ ટકા કાપ મૂકવાનો છે.

પતિ : તારા રોજરોજના ઝઘડાથી હું કંટાળી ગયો છું. એટલે મારા પતિ પદ ઉપરથી રાજીનામું આપું છું.
 પત્ની : વૈકલ્પિક વ્યવસ્થા ન થાય ત્યાં સુધી પતિ પદ પર ચાલુ રહો!

શિક્ષક : બોલ ચિન્દુ, ભગવાન તને પ્રાણી બનાવવાનું નક્કી કરે તો તું કયું પ્રાણી બને?
 ચિન્દુ : સાહેબ, હું તો ઘેટું બનવાનું પસંદ કરું.
 શિક્ષક : કોઈ ખાસ કારણ?
 ચિન્દુ : હા... શિયાળામાં સ્વેટર તો ન ખરીદવા પડે!

પ્રેયસી : મારી બર્થ ડેના તારે મને મોંઘામાં મોંઘી ભેટ આપવી પડશે.
 પ્રિયતમ : સારું.
 પ્રેયસી : શું વિચાર્યું છે?
 પ્રિયતમ : મોંઘા ભાવના પેટ્રોલમાં તળેલા મોંઘા ભાવના કાંદાના ભજિયા!

પ્રેયસી : પ્રિયે, તમે તો હજારોમાં એક છો.
 પ્રિયતમ : એ તો ઠીક, પણ બાકીના ૯૯૯ કોણ છે?

૮/૨૬, ગંગામણિ ફ્લેટ્સ, વસંતનગર સોસાયટી, ગોપાલચોક, મણિનગર, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૮. ફોન : ૨૫૪૬૮૧૬૦

જગતને થોડાં વીર સ્ત્રી-પુરુષોની જરૂર છે. એવી વીરતાનું આચરણ કરે, જે 'સત્ય'ને જાણવાનું સાહસ કરે, જીવનમાં તેને પ્રગટ કરવાની હિંમત દાખવે, જે મૃત્યુ સમક્ષ થરથર ધ્રૂજે નહીં - પણ તેનું અભિવાદન કરે અને મનુષ્યને પ્રતીતિ કરાવે કે એ પોતે અમર આત્મા છે અને સમગ્ર બ્રહ્માંડમાં તેને કોઈ હણી શકે નહીં, ત્યારે તમે મુક્ત થશો.

- સ્વામી વિવેકાનંદ

દુઃખની ઉપેક્ષા કરવાથી તે ઓછું થઈ જાય છે.

બાલુકે જ્યુ ગાલિયુ

THE FOX AND THE CRANE

The crane is a bird with a very long bill. It has very long legs also.

One day a fox thought he would have some fun out of the crane. So he asked the crane to come and have dinner with him.

“Thank you, fox,” said the crane. “It is very nice of you to ask me. I shall be pleased to come.”

When the crane came to dinner, the fox poured out soup in flat plates. This was all right for the fox. He lapped up the soup and he had a good dinner. But the poor crane could get nothing at all. He could only just wet the end of his long bill with the soup.

“I hope you liked your dinner,” said the fox.

“Thank you,” said the crane. “You must come and have dinner with me.”

Next day the fox came to have dinner with the crane.

“I shall have a good dinner,” he said to himself.

The crane had soup for dinner too, but he put the soup in tall jugs. The crane got as much soup as he wanted with his long bill. But the fox could only lick the outside of the jugs. So the fox got no dinner at all. ■

એક અંગત વિચાર

મહાત્મા ગાંધીજી અને મહર્ષિ અરવિંદ

પૂ. મહાત્મા ગાંધીજીનું શરૂઆતથી જીવન ચરિત્ર જોતાં આપણને જરૂર લાગે કે તેઓનો જન્મ મનુષ્ય જન્મના ભવોભવના ફેરામાંથી મુક્ત થવા એક મહર્ષિ અરવિંદ જેવા સંત થવાનું હતું.

પૂ. ગાંધીજીનાં શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર સાથેનાં સંપર્ક અને પત્ર વ્યવહાર ઉપરથી આપણને જરૂર લાગે કે તેઓ ‘સંત’ (આત્મજ્ઞાની) થવા સર્જાયેલા છે.

પણ ભારતની ગુલામીની પરિસ્થિતિ જોઈને તેમનાં જીવનમાં એક વણાંક આવ્યો અને ભારતને ગુલામીમાંથી બચાવવા તેઓ રાજકારણ તરફ ઢળ્યા. નહિં તો તેઓ મહર્ષિ અરવિંદની જેમ આત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી એક ‘સંત’ તરીકે જાણીતા થાત.

એલ. ડી. શાહ - બિ.ઈ.સી.

આ જગમાં થોડા મલે!

જાણે ભાષાને ભાવ, અંતરના ઊંડાણથી પ્રગટાવે પુણ્ય પ્રકાશ, આ જગમાં થોડા મલે!
લખે લહિયા અનેક, ટેવના પરિણામથી મર્મ માણી જે લખે, આ જગમાં થોડા મલે!

— રશ્મિનનો રણકાર, ભાગ-૨માંથી સાભાર

Viketa Electronics

An ISO 9001-2000 COMPANY

**MANUFACTURERS OF
ELECTRICAL PANEL BOARDS**

4759, GIDC Industrial Estate,

Ankleshwar-393 002. Dist. Bharuch.

Phone : 02646-226257 Fax : +91-2646-252759

Mobile : 9824101111, 9824762141

E-mail : viketa53@rediffmail.com

કચ્છને માડુ...

કચ્છને માડુ ભુખ્ખ સૈયેં કુખ્ખ સૈયેં, પણ કટીયેં ન પિંટજો કંધ;
માડુ મીળે હેમથ વારા, તડેં રશ્મિન્ પુજેતાં પિંટજે પંધ.

— રશ્મિન્ પોના (મુંભઈ)

MAYUR PEER

NATIONAL ENTERPRISES

**CLEARING, FORWARDING
SHIPPING & TRANSPORT AGENT**

277, Sahid Bhagat Singh Road, 1st Floor,
Suite No. 16, Hansraj Damodar Trust Building,
Fort, Mumbai-400 038.

Tel. : (022) 2266 3097, 3254 7879

Fax : (022) 2267 3098

E-mail : mumbai@burleighintl.com

E-mail : mp@nealmp.com

Website : www.burleighintl.com

Website : www.nealmp.com

જાતીય વૃત્તિને નાથવા બાબત

સૌપ્રથમ આવા નાજુક વિષયને છેડવા બદલ તંત્રીશ્રીને ધન્યવાદ. સાથે સચ્ચિદાનંદજીના પુસ્તકને લેખમાળા સ્વરૂપે આપવાનો નિર્ણય પણ ધન્યવાદને પાત્ર.

પરંતુ પૂરો લેખ વાંચતા એમ લાગે છે કે તંત્રીશ્રીને આ બાબત ચિંતન કરવાની વધુ જરૂર છે કારણ કામવાસનાને નિયંત્રિત કરવાનો તેમણે સૂચવેલો કે વિચારેલો ઈલાજ અવાસ્તવિક છે, કદાચ અશક્ય છે.

કામ એ કોઈ રોગ નથી કે દવાઓ કે રસીથી નિયંત્રિત કરી શકાય. એ ભૂખ - ખ્યાસ જેવી આદિમ વૃત્તિ છે. એને જીતવાનું શક્ય નથી. સાધુ સંતો (સાચા) પુષ્કળ શક્તિનો વ્યય કરીને શારીરિક રીતે સફળ થતા દેખાય છે, પણ માનસિક રીતે જીતવું અશક્ય છે. દમનનો પ્રયત્ન કરવાથી ક્યારેક બમણા જોશથી ઉછળી શકે છે. એટલે યોગ્ય માર્ગે તેનું શમન થાય એટલા માટે જ માનવજાતે લગ્ન સંસ્થા સ્થાપી છે.

સાથે કામવૃત્તિનું ઉદ્ભવસ્થાન શરીરનું કોઈ અંગ ન હોઈ માનવ મગજ છે અને માનવ મગજને ઓળખવાના વિજ્ઞાનના પ્રયત્નો હજુ બાલ્યાવસ્થામાં છે.

વૈજ્ઞાનિકો વર્ષો કે દાયકાઓ બાદ આવા કોઈ ઈલાજ શોધે ત્યારે ત્યારની વાત, પણ હાલ તુરત જે કરવું જોઈએ એના ઉપર જ ધ્યાન અપાય તો પરિણામો મળતા થાય.

બળાત્કારીઓને કાયદા મુજબ સખત સજાઓ થાય, શિક્ષણમાં નૈતિક અને જાતીય શિક્ષણનો અભાવ દૂર થાય, મહિલાઓનું સશક્તિકરણ થાય, તેઓને સ્વરક્ષણની તાલીમ અપાય, ભયસ્થાનોથી સાવધાન કરાય, આવા અને અન્ય ઉપાયો લેવાય વગેરે.

આ સાથે સમાજ અને કુટુંબો પણ ભોગ બનનારી સ્ત્રીઓ પ્રત્યેનું હાલનું નિંદનીય વલણ છોડીને ઉદાર બને. સિવાય કામના પ્રબળ આવેગ હેઠળ કોઈ સ્ત્રી પુરુષ ભૂલ કરી બેસે તો તે ભૂલને અન્ય ભૂલની જેમ ગણીને ક્ષમ્ય ગણવાની ઉદારતા પણ બતાવવી જોઈએ. આવી બાબતોનો યોગ્ય પ્રચાર થવો જોઈએ, તો પરિણામ મળતું થશે.

સામાજિક પરિવર્તનોના ટૂંકા રસ્તા નથી હોતા. સમય સમયનું કામ કરશે જ એવી આશા રાખીએ.

મગનલાલ સંઘવી - અમદાવાદ

ફોન : (૦૭૯) ૨૬૮૭૧૯૨૫

મંગલ મંદિર ફેબ્રુઆરી-૨૦૧૪ના પ્રતિભાવોનો પ્રતિભાવ

‘મંગલ મંદિર’નો ફેબ્રુઆરી અંક પહેલા પાનાથી છેલ્લા પાના સુધી ઉત્તમ. બધા વિષે પ્રતિભાવ તો શક્ય નથી પરંતુ ‘આંજો કાગર’ વિભાગમાં આ વખતે સરસ વિચાર વલોણું થયું છે, જે સારી વાત છે. કશા જ પૂર્વગ્રહ વગર, તટસ્થ રીતે, આ પ્રકારનો સંવાદ થતો રહે તો લોકો ઘણી બ્રામક માન્યતાઓથી દૂર થઈ શકે.

શ્રી નીતિનભાઈ સંઘવીની કેટલીક વાત ઈતિહાસ સિધ્ધ નથી. ગૌતમ બુદ્ધ શાક્યવંશી રાજા શુદ્ધોધનના પુત્ર હતા અને તેની રાજધાની કપિલવસ્તુ હતી. તે સમયે કપિલવસ્તુ - જે કાશીથી લગભગ ૧૦૦ માઈલ દૂર છે - માં રાજાશાહી હતી. ગૌતમ બુદ્ધના જન્મના ઉત્સવ પ્રસંગે રાજા શુદ્ધોધને સેંકડો પ્રાણીઓ ઉપરાંત કેટલાક માનવ બલિ પણ ચઢાવ્યાનું ઈતિહાસમાં નોંધાયેલ છે. જો ગૌતમ જૈન હોત તો આ પ્રકારની પશુ અને માનવહત્યા શક્ય ન હોત.

એથી અલગ તીર્થંકર મહાવીરના જન્મ સ્થળ કુંડગ્રામમાં રાજાશાહી ન હતી પણ ગણતંત્ર વ્યવસ્થા હતી. જૈનોના તમામ આગમ ગ્રંથોમાં ક્યાંય પણ મહાવીરના પાલકપિતા સિધ્ધાર્થ માટે ‘રાજા’ શબ્દ વપરાયો જ નથી.

નીતિનભાઈએ ઋષભદેવનો ઉલ્લેખ કરેલ છે. કથાની વાત અલગ છે, માન્યતાની વાત અલગ છે પણ ઈતિહાસ મુજબ ઋષભદેવનો સમય આજથી પચીસ હજાર - આશરે - વર્ષ પૂર્વેનો ખુદ શ્રી વિનોબાજીએ જણાવેલ છે. ઋષભદેવના સમયમાં બધા આદિવાસી કબીલાઓ હતા. તે સમયે રાજા, રાજ્ય, જૈન, તીર્થંકર, અરિહંત, પાપ, પુણ્ય, સ્વર્ગ, નરક, મોક્ષ, બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય, વૈશ્ય, શુદ્ર જેવા કોઈ શબ્દનો જન્મ પણ થયો ન હતો. ઋષભદેવ પોતે પરિવ્રાજક હતા અને ત્રણ દિવસથી વધારે ક્યાંય રોકાતા નહીં. ઋષભદેવ અને ઋષિ ગૃત્સમદ સમકાલીન હતા અને બંનેએ મળીને અનેક શોધો કરેલી અને તે સમયના લોકોના જીવનમાં અસાધારણ પરિવર્તન લાવવા કોશિશ કરેલી. આ પૂરી વિગત વિનોબાજીના શબ્દોમાં (જુઓ ભૂમિપુત્ર, તા. ૧-૩-૨૦૧૨) રજૂ કરેલ છે. વિનોબાજી પોતે જ સ્વયં સંશોધક હતા, જે વિષય હાથમાં લે તેના તળિયા સુધી પહોંચવાનો તેમનો સ્વભાવ હતો. ઋષભદેવના પુત્ર તરીકે આપણે ત્યાં બાહુબલીની કથા જાણીતી છે પણ દિગંબર સંપ્રદાયના કર્ણાટકના કવિ બાપનાએ ઈ.સ. ૧૧૮૦ની સાલમાં રચના કરેલી છે જેનો સૌ જેનોએ અપનાવી લીધેલ છે. ઋષભદેવના સમય સુધી આપણે ત્યાં કોઈ દેવ કે કોઈ ભગવાનની મૂર્તિ ન હતી. ભારતમાં ગ્રીકોએ જ સૌપ્રથમ મૂર્તિ બનાવવાનું શરૂ કર્યું. પછી જૈનોએ પણ બનાવવાનું શરૂ કર્યું. અત્યારે - વર્તમાનમાં ભારતભરનું જૂનામાં જૂનું મંદિર જામનગર જિલ્લાના ગોપ નામના ગામે આવેલું છે. જેનો સમય ઈ.સ.ની પ્રથમ સદીનો છે. (જુઓ નરોત્તમ પલાણનો લેખ. નવનીત સમર્પણ, જુલાઈ ૨૦૦૬)

નીતિનભાઈએ મહાવીરના સાળા જમાલીની વાત લખી છે. જે શ્વેતાંબર માન્યતા મુજબ બરાબર છે પણ ઈતિહાસ મુજબ બરાબર નથી.

પરમાત્માએ તો આ જગતમાં માત્ર સુખનું જ સર્જન કર્યું છે. દુઃખ એ તો માણસની પોતાની પેદાશ છે.

ઈતિહાસ મુજબ મહાવીર બ્રાહ્મણ માતા-પિતાના બ્રાહ્મણ સંતાન હતા અને તેમણે કદી લગ્ન કર્યા ન હતા. જૈનોની ૧૬ સતીઓની યાદીમાં મહાવીરના ખુદ માતા ત્રિશલા કે મહાવીરના પત્ની યશોદાનું નામ નથી.

આપણો સ્વભાવ એવો છે કે આપણે સ્વીકારેલી ધાર્મિક કે સામાજિક માન્યતાઓ પર ક્યાંકથી પણ જો પ્રહાર થાય તે આપણને ગમતું નથી. ન ગમવાનું કારણ સત્ય - અસત્ય વિવેક નથી પણ આપણી તે વિષયક લાગણી છે. અને લાગણી દુભાવાની બાબતમાં આપણે સૌ વધારે પડતા અસંવેદનશીલ છીએ. સત્ય પ્રત્યે આપણે ખુલ્લા મનના નથી. આપણે કથાઓને સત્ય ઈતિહાસ સમજીએ છીએ એ જ સૌથી મોટી ભૂલ છે.

રામાયણ એ રામકથા છે - રામનું જીવન ચરિત્ર નથી.

કૃષ્ણ વિશેના ગ્રંથો એ કૃષ્ણ કથા છે - કૃષ્ણનું જીવન ચરિત્ર નથી.

મહાવીરના જીવનમાં આપણા આચાર્યોએ અનેક કથાઓનું ઉમેરણ કર્યું છે - શુદ્ધ જીવન ચરિત્ર ઉપલબ્ધ નથી. નીતિનભાઈ લખે છે કે સીતાજી મોક્ષમાં ગયા! પણ સીતાજી તો નવલકથાનું પાત્ર છે! ઐતિહાસિક વ્યક્તિ નથી. ખુદ વાલ્મીકિએ જ પોતાના રામાયણની શરૂઆતમાં જ આ પ્રકારનો ખુલાસો કરેલ છે. ખુદ રામ-લક્ષ્મણ વિ. ચાર ભાઈઓનો જન્મ દશરથ અને રાણીઓના શારીરિક સમાગમથી નહિ પણ યજ્ઞની ખીર આરોગવાથી તેમનો જન્મ થયો એમ વાલ્મીકિ જણાવે છે અને છેલ્લે ચારે ભાઈઓએ સરયુ નદીમાં જળસમાધિ લઈને દેહત્યાગ કર્યો એમ ઉત્તરકાંડમાં જણાવેલ છે. કૃષ્ણ અને રાધાના સમય વચ્ચે ૧૬૦૦થી ૧૭૦૦ વર્ષનું અંતર છે. છતાં લોકો માને છે કે બંને સત્ય ઐતિહાસિક વ્યક્તિઓ સમકાલીન હતી! FACT હંમેશાં અલગ હોય છે અને FICTION હંમેશાં અલગ હોય છે.

શ્રી મગનભાઈ સંઘવીએ ઉપવાસો બાબત જે લખેલ છે તે સાચું જ છે. મેં પોતે આજથી ૪-૫ વર્ષ પહેલાં પ્રખર વિદ્વાન એવા ત્રણ મહારાજશ્રીઓને પત્ર લખીને પૂછાવેલું કે કયા આગમગ્રંથમાં 'કંદમૂળ' વિશે અને શું લખેલ છે તે મને કૃપા કરી જણાવો. પરંતુ એક પણ મહારાજશ્રીએ મારા પત્રનો જવાબ આપ્યો નથી. 'પ્રબુધ્ધ જીવન' દ્વારા 'આગમ વિશેષાંક' પ્રકાશિત થયેલ છે. એમાં પૂરા ૪૫ મૂળ અંગસૂત્રો અને અન્ય વિશે વિસ્તારથી વિવરણ છે પણ આખાં એકમાં 'કંદમૂળ' શબ્દ મને જોવા મળેલ નથી. અગિયાર મૂળ અંગ સૂત્રોમાં તો 'ગણધર' શબ્દ પણ નથી! ગણધરવાદનો જન્મ - અગિયાર ગણધર -ની વાત મહાવીર પછી એક હજાર વર્ષ બાદ આચાર્ય જિનભદ્રસૂરિ દ્વારા 'વિશેષ આવશ્યક ભાષ્ય'માં લખવામાં આવેલ છે અને તીર્થંકર નેમિનાથની કથા પ્રથમવાર જિનસેન સૂરિ દ્વારા લખાયેલ "જૈન હરિવંશ" જે સાતમી સદીનો ગ્રંથ છે તેમાં લખવામાં આવેલ છે. જે જે વ્યક્તિઓ ઐતિહાસિક હોય તેમના જીવન ચરિત્રમાં કથા તત્ત્વ દાખલ કરી શકાય નહીં, એના જીવન ચરિત્રમાં ચમત્કારો અને ફેન્ટસી ઉમેરી શકાય નહીં.

ગાંધીજી, વિનોબાજી, જયપ્રકાશ, રવિશંકર મહારાજ, આંબેડકર વિ.ના જીવન ચરિત્રમાં કથા પ્રસંગો ઉમેરી શકાય નહીં. તે જ રીતે મહાવીર ઐતિહાસિક વ્યક્તિ હોવાથી તેમના જીવન ચરિત્રમાં પણ ચમત્કારો અને કથા તત્ત્વો ઉમેરવા ન જોઈએ. પણ દુઃખ સાથે કહેવાનું કે તેમના જીવનમાં ભરપૂર કથાઓ લેવામાં આવેલ છે - દેવી દેવતાઓને પણ લેવામાં આવેલ છે જે સંશોધન અને ઈતિહાસની દૃષ્ટિએ અયોગ્ય છે.

મહાવીર જન્મે બ્રાહ્મણ હોવા છતાં કથાએ કરીને એને ક્ષત્રિય ડીકલેર કરવામાં આવ્યા ત્યારે એ વાત જ ભૂલાઈ ગઈ કે ક્ષત્રિયો કરતાં વર્ણ વ્યવસ્થાની દૃષ્ટિએ બ્રાહ્મણો ઊંચા ગણાતા હતા અને આજે પણ ગણાય છે. મહાવીરને શા માટે નીચે ઉતાર્યા? અને તમામ જૈનોને એ તો ખબર જ હશે કે શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજીએ 'ગણધરવાદ' વિશે એક પણ શબ્દ કહ્યો નથી. તમામ દલીલો ઈતિહાસ આધારિત અથવા વિજ્ઞાન આધારિત હોવી જોઈએ. કથા આધારિત અથવા અંગત માન્યતા આધારિત દલીલોનું કશું મૂલ્ય નથી હોતું. કોણ કેટલા નંબરની નરકમાં ગયું અને કોણ કેટલા નંબરના દેવલોકમાં ગયું અને કોણ મોક્ષમાં ગયું એવી બધી વાતો હવે આજના વિજ્ઞાન યુગમાં હાસ્યાસ્પદ ગણાય. ઈતિહાસ અનુસાર મહાવીરના જન્મદાતા માતા દેવાનંદા નીલંધર ગોત્રના હતા અને એના બાપોલોજીકલ પિતા ઋષભદત્ત કોડાલ ગોત્રના બ્રાહ્મણ હતા (જુઓ 'પ્રબુધ્ધ જીવન' એપ્રિલ-૨૦૧૧) અને "જૈન રામાયણ"માં મુનિશ્રી વિમલવિજયસૂરિજીએ લખેલ છે કે "તમે જે રામાયણ વાંચો અને સાંભળો છો તે તદ્દન જુઠ્ઠી છે! અને કોઈ મૂર્ખે લખેલ છે! હું તમને સાચી રામાયણ કહીશ!"

હે રામ!

આખીય ચર્ચામાંથી એક સાર એવો નીકળે છે કે પરંપરાવાદી લોકોના વિચારો અને અભિપ્રાયો તથા રેશનાલિસ્ટ લોકોના વિચારો અને અભિપ્રાયો વચ્ચે પાયાનો તફાવત રહેવાનો છે. સ્વકલ્યાણવાદી અભિગમ રેશનાલિસ્ટો ક્યારેય સ્વીકારી શકે નહીં. પરકલ્યાણવાદી અભિગમ હોય તો કર્મની નિર્જરા માટે એક પણ તપસ્યા કે એક પણ ક્રિયાકાંડ કે પૂજાપાઠની જરૂર જણાશે નહીં કારણકે પરકલ્યાણ અર્થે થતી તમામ પ્રવૃત્તિઓથી આપોઆપ જ કર્મની નિર્જરા આપણી જાણ બહાર થતી જ રહે છે. તમામ પ્રકારની સ્વકલ્યાણ અર્થે થતી કૃત્રિમ ક્રિયાઓ નિરર્થક છે અને પલાયનવાદી છે. સ્વર્ગની ઈચ્છા, દેવલોકની ઈચ્છા, પરલોકમાં સદ્ગતિની ઈચ્છા અને અંતમાં મોક્ષની ઈચ્છા આ તમામ સ્પષ્ટ રીતે પલાયનવાદ છે, ભાગી છૂટવાની વાત છે, સ્વાર્થની વાત છે.

શાંતિલાલ સંઘવી - અમદાવાદ

★

Prakash®

PRAKASH METAL CRAFT PVT. LTD.

E-56/57, Sarvodaya Nagar, 1st Panjrapole Lane, Mumbai-4.

Tel. : 2242 7461 Telefax : 2242 6636

E-mail : prakashmetalcraft@rediffmail.com • Website : www.prakashmetalcraft.com

MFG. ST. STEEL UTENSILS

જૈન એકતા

જૈન એકતા વિશે 'મંગલ મંદિર'માં શ્રી ધનવંતભાઈ શાહના બે પ્રમાણભૂત લેખ પ્રકાશિત થઈ ચૂક્યા છે પરંતુ જૈન સમાજના આચરણ અને માન્યતાઓમાં કશો ફરક પડ્યો નથી.

જૈન પંથના શ્વેતાંબર મૂર્તિપૂજક સંપ્રદાયમાં ૮૪ ગચ્છો છે. તેમને પૂછવામાં આવે છે કે :

'તમે બધા મૂર્તિ પૂજામાં માનો છો?'

જવાબ છે : 'હા.'

'તમે પ્રથમ તીર્થંકર ઋષભદેવ અને અંતિમ તીર્થંકર મહાવીર, એ માનો છો?'

'હા.'

'તમે અહિંસા, તપ, સંયમ તથા જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્ર્યમાં માનો છો?'

'હા.'

'તમે અનેકાંતવાદમાં માનો છો?'

'હા.'

એનો અર્થ એ થયો કે તમારા બધા જ ગચ્છની માન્યતા અને શ્રદ્ધામાં કશો જ તફાવત નથી. તો પછી ૮૪ પેટા સંપ્રદાય શા કારણે?

જવાબ છે : 'અમારા સૌના ગુરુ મહારાજ અલગ છે!'

આવી જ રીતે સ્થાનકવાસી અમૂર્તિપૂજકમાં પણ ઘણા પેટા સંપ્રદાયો છે. ઉપર જણાવ્યા મુજબ જ બધા સંપ્રદાયોની માન્યતા, શ્રદ્ધા, ફિલસૂફી સમાન છે.

તો પછી ફરી એ જ પ્રશ્ન કે તો પછી આટલા બધા પેટા સંપ્રદાયો શા માટે?

ફરી એ જ જવાબ 'અમારા સૌના ગુરુ મહારાજ અલગ છે!'

આ જ સ્થિતિ દિગંબર સમાજમાં છે. ત્યાં પણ ઘણા પેટા સંપ્રદાયો છે. પરંતુ તે બધાની માન્યતા, શ્રદ્ધા અને ફિલસૂફી બિલકુલ સમાન છે. તેઓ બધા જ આચાર્ય શ્રી કુંદકુંદાચાર્યના ગ્રંથો જેવા કે 'સમયસાર' તથા 'નિયમસાર' વગેરેને પ્રમાણ માને છે. તો પછી ફરી એનો એ જ પ્રશ્ન સામે આવે છે કે બધાની માન્યતા, શ્રદ્ધા અને ફિલસૂફી સમાન છે તો પછી આટલા બધા પેટા સંપ્રદાયો શા કારણે?

અને ત્યાં પણ એનો એ જ જવાબ મળે છે કે 'અમારા ગુરુ મહારાજ અલગ છે!'

હવે આનો છે કોઈ ઉપાય?

શું આ તમામ મહાન અને વિદ્વાન ગુરુ મહારાજો અહમ્ ત્યાગી ન બની શકે?

જગતમાં જૈન પંથીઓની વસતિ ૫૦ લાખથી વધારે નથી. આટલી નાની સંખ્યા અને બધા મળીને ૧૨૫ની આસપાસ જેટલા

સંપ્રદાયો અને પેટા સંપ્રદાયો! વાત જરા વિચિત્ર નથી? બુધ્ધિશાળી અને શિક્ષિત લોકો આવું કરે?

'તમે કેટલા આગમ ગ્રંથોને માનો છો?'

જવાબ છે, 'કુલ્લે ૪૫.'

'કેમ?'

'અમારા ગુરુ મહારાજ એમ કહે છે.'

હવે સ્થાનકવાસીને પૂછીએ કે 'તમે કેટલા આગમ ગ્રંથોમાં માનો છો?'

જવાબ છે, '૩૨.'

'કેમ?'

'અમારા ગુરુ મહારાજ એ પ્રમાણે કહે છે.'

દિગંબરોને પૂછીએ છીએ કે 'તમે કેટલા આગમ ગ્રંથોને માનો છો?'

જવાબ મળે છે, 'એકેયને નથી માનતા.'

'કેમ?'

'અમારા ગુરુ મહારાજ એ પ્રમાણે કહે છે.'

ઠીક, બધા ગુરુ મહારાજો પોતપોતાની રીતે કહે છે અને પોતાના અનુયાયીઓ પાસે એ પ્રમાણે મનાવે છે.

પણ સવાલ તો એ છે કે ગુરુ મહારાજો જો માનતા હોય તો પણ તમે પોતે - જાતે - સ્વતંત્ર રીતે શું માનો છો?

જવાબ મળે છે, 'અમારી પાસે સ્વતંત્ર અભ્યાસ કે સ્વતંત્ર વિચારશક્તિ જ નથી!'

હવે આનો છે કોઈ ઉપાય?

શાંતિલાલ સંઘવી - અમદાવાદ

સમુદ્રના કિનારા તરફ આવી રહેલું મોજું પોતે કંઈક છે એવો ઘૂઘવાટ કરતું આગળ ધસે છે પણ એને ભાન નથી કે એની પાછળ આવી રહેલું બીજું મોજું એના કરતાં પણ વધુ પ્રબળ છે. એવી રીતે પોતાના વ્યક્તિત્વનાં નગારાં વગાડતાં આ બધાં મોજાંઓની તાકાત કિનારા તોડી નાખે છે. સાગર ભલે ગમે એવો તોફાની હોય પણ રેતીના વિશાળ કિનારા ઉપર તો એનાં તોફાની મોજાંઓની તાકાત તદ્દન ખલાસ થઈ જાય છે.

કાર - સરકાર

નયે નયે મંત્રીને અપને ડ્રાઈવર સે કહા

'આજ કાર હમ ચલાયેંગે.'

ડ્રાઈવર બોલા 'હમ ઉતર જાયેંગે હુઝૂર!

ચલાકર તો દેખિયે આપકી આત્મા હિલ જાયેગી

યે કાર હૈ સરકાર નહીં -

જો ભગવાન ભરોસે ચલ જાયેગી.'

- શૈલ ચતુર્વેદી

Meera
Marketing

Mfg. Exporters & Suppliers of Stainless Steel & Aluminium Utensils
Specialised in Manufacture of Items of Specific Requirements of Exporters & Institutions

30/2nd Panjrapole Lane, C.P. Tank, Mumbai-400 004. INDIA

Tel. : +91-22-22425857, 22421830 Fax : 91-22-22423281

email id : meeramkt@gmail.com

અન્ય સંસ્થાઓના સમાચાર

સાધના આશ્રમ, બિદડા ભરૂચથી પોંડિચેરી થઈને બિદડા સફર

બિદડાના શ્રી વેલજી ઠાકરશી ગેલા (કચ્છી વીસા ઓસવાળ જૈન) તા. ૮મી ઓગસ્ટ, ૧૯૨૩ પ્રથમ પોંડિચેરી ગયેલ. ત્યારબાદ બીજી વખત તેઓ ૧૧મી જુલાઈ, ૧૯૨૫ના ફરીથી પોંડિચેરી ગયેલ.

શ્રી અરવિંદે ૧૯૨૫માં તેમને માટે નીચે મુજબ જણાવેલ :
“He seems to be a remarkable man. He has got intuition also some inspiration. His vital being is strong and psychic being also sufficiently near the surface. I think once he is opened up it would be all right. He is promising – 1925.”

આવી વ્યક્તિએ બિદડામાં અરવિંદ તત્ત્વ પ્રચારક સંઘની સ્થાપના કરી જે પાછળથી સાધના આશ્રમ, બિદડા તરીકે જાણીતી છે. તે સમયે ભરૂચ મુકામે પણ અરવિંદ તત્ત્વ કાર્યાલય, ભરૂચમાં ચાલતું હતું.

શ્રી અંબાલાલ પુરાણીએ તા. ૧લી ડિસેમ્બર, ૧૯૨૨ના પોતાના પુસ્તક ‘પૂર્ણયોગ ખંડ ૧લો કર્મયોગ’ના નિવેદનમાં જણાવેલ છે કે ‘કચ્છ બિદડાના ગામમાં રહેનાર શ્રીયુત વેલજીભાઈ ઠાકરશીનો અપૂર્ણ ઉત્સાહ અને ઉત્તેજન ન હોત તો મારા લેખિત ગ્રંથો મારી પાસે હજી પણ વર્ષો સુધી પડ્યા જ રહેત.’ આ ગ્રંથ શ્રી પુરાણીએ બિદડામાં રહીને લખેલ હોવાની શક્યતા છે. કારણ તેઓશ્રી બિદડા આશ્રમમાં રહ્યા હતા અને શ્રી અરવિંદ વિચારધારા માટે આર્થિક સહાય પણ જે તે સમયે કરેલ છે.

આ ગ્રંથ બાદ શ્રી અંબાલાલ પુરાણીએ નીચેના ગ્રંથો પણ પ્રસિધ્ધ કરેલ છે જે માટે પણ આર્થિક સહાય તેમને મળેલ હશે. જે ગ્રંથો નીચે મુજબ છે :

૧. ઉપર જણાવેલ પૂર્ણયોગ ખંડ ૧લો - કર્મયોગ
૨. પૂર્ણયોગ ખંડ ૨જો - જ્ઞાનયોગ
૩. પૂર્ણયોગ ખંડ ૪થો - આત્મસિધ્ધિ
૪. સૂત્રાવલિ
૫. યૌગિક સાધન
૬. શ્રી અરવિંદ ઘોષનો છૂટક ફોટો

આમ અરવિંદ તત્ત્વ કાર્યાલય, ભરૂચે અનુવાદક શ્રી અંબાલાલ પુરાણીના પુસ્તકો પ્રસિધ્ધ કર્યા તેથી બિદડા - ભરૂચ એકબીજા

સાથે સંકળાયેલ રહેલ.

વધુમાં શ્રી અંબુભાઈ પુરાણીની ‘પૂર્ણયોગ ખંડ ત્રીજો - ભક્તિયોગ’ પુસ્તકમાં એક અલગ નિવેદન નીચે મુજબનું તેઓએ આપેલ છે. પૂર્ણયોગની છેલ્લા બે ખંડો છાપવામાં ઢીલ થવાનું મુખ્ય કારણ આર્થિક અગવડ હતું, તે એક કચ્છી સદ્ગૃહસ્થની મદદથી દૂર થયું છે. એટલે આ પુસ્તક પ્રગટ થાય છે અને હવે પાંચમો ખંડ - વિજ્ઞાન યોગ તથા ગીતા - નિષ્કર્ષનો બીજો ગ્રંથ પણ છપાશે એવી ધારણા છે.

જે કચ્છી ભાઈએ કાર્યાલયને આર્થિક સહાય કરી છે તેમણે પોતાનું નામ પ્રગટ નહિ કરવાનો આગ્રહ કરેલો હોવાથી તેમની ઈચ્છાને માન આપી માત્ર હકીકતનો જ ઉલ્લેખ કરું છું અને પ્રકાશન કાર્યને મદદ આપવા માટે તેમનો ઉપકાર માનું છું. વળી યોગ જેવા વિષયના પ્રકાશનને મદદ કરનારને તથા તેમની નામ પ્રગટ નહિ કરવાની વૃત્તિની પણ કદર કરું છું.

બિદડાની લાઈબ્રેરીમાં અંગ્રેજી ‘આર્થ’ માસિકના (૧૮-૮-૧૯૧૪) ૭ ભાગમાં બુક બાઈન્ડિંગ કરેલ સંગ્રાહેલ પણ છે. હાલે શ્રી ભવાનજીભાઈ નાથાભાઈ જૈફ વય ૮૨ હોવા છતાં તેનું સંચાલન કરે છે. ત્યાંના ફોન : (૦૨૮૩૪) ૨૪૪૧૬૧, ૨૪૪૧૭૪ છે.

શ્રી અરવિંદ સ્ટડી સેન્ટર - ભુજ, કચ્છ
મો. ૯૪૨૮૨ ૯૩૬૯૪

અભિનંદન!

પ્રતિષ્ઠાપૂર્ણ એવોર્ડ માટે ડૉ. ચંદ્રકાંત મહેતાની પસંદગી થઈ

લોકપ્રિય કટારલેખક તથા ગુજરાતી - હિંદીના સુપ્રસિધ્ધ સાહિત્યકાર ડૉ. ચંદ્રકાંત મહેતાની ગુજરાતી પ્રાંતિય રાષ્ટ્રભાષા પ્રચાર સમિતિ દ્વારા પ્રતિષ્ઠાપૂર્ણ ‘જેઠાલાલ જોષી હિંદી સેવા સમ્માન પુરસ્કાર’ માટે તાજેતરમાં પસંદગી થઈ છે. ડૉ. મહેતાને હિંદીમાં ઉત્કૃષ્ટ લેખન બદલ નેશનલ એવોર્ડ (ભારત સરકાર), સૌહાર્દ એવોર્ડ (કેન્દ્રીય હિંદી નિર્દેશાલય), ભારતીભૂષણ એવોર્ડ (લખનૌ), કાર્દબરી એવોર્ડ (જબલપુર), રાષ્ટ્રભાષા એવોર્ડ તેમજ ગુજરાત હિંદી સાહિત્ય અકાદમી એવોર્ડ જેવા વિવિધ એવોર્ડ અગાઉ પ્રદાન થયા છે.

ડૉ. ચંદ્રકાંત મહેતાના વિવિધ પ્રકારના લેખ / વાર્તા અવારનવાર ‘મંગલ મંદિર’માં પ્રકાશિત થતા હોય છે.

ડૉ. મહેતાને ઉપરોક્ત એવોર્ડ બદલ અભિનંદન સાથે શુભેચ્છા.

માણસ જેમ વધારે સુસંસ્કૃત, એમ એ વધારે દુઃખી.

શ્રદ્ધાંજલિ

સમસ્ત કચ્છ કડવા પાટીદાર ફાઉન્ડેશનના પ્રમુખશ્રી દામુભાઈ ડી. પટેલ (ગોગારી)નું તા. ૯-૨-૨૦૧૪ના રોજ અમદાવાદ ખાતે દુઃખદ અવસાન થયેલ છે. તેઓશ્રીની વિદાયથી સ્થાનિકે સમગ્ર કચ્છી સમાજે એક આંચકો અનુભવ્યો છે અને શોકની લાગણી ફેલાઈ છે.

આપશ્રી કચ્છ કડવા પાટીદાર નરોડા સમાજના ત્રીસ વર્ષ સુધી પ્રમુખપદે હતા તેમજ નરોડાની યુનિયન કો.ઓ. બેંકના ટ્રસ્ટીપદે પણ હતા. શૈક્ષણિક ક્ષેત્રને અગત્યતા આપીને નરોડામાં આધારશિલા એજ્યુકેશન ટ્રસ્ટની સ્થાપના કરી હતી. અને શરૂથી તેના ચેરમેનપદને સફળતાપૂર્વક શોભાવી રહ્યા હતા. આપશ્રીના પરિવારના મુખ્ય અનુદાનથી ફાઉન્ડેશન દ્વારા 'દામુભાઈ પટેલ વિદ્યાર્થી ભવન' (હોસ્ટેલ)નું અમદાવાદ ખાતે નિર્માણ થયેલ છે. તાજેતરમાં તે ભવન ખાતે આયોજિત હવન કાર્યક્રમના સમયે નાદુરસ્ત તબિયતની સ્થિતિમાં પણ આપશ્રીની ઉપસ્થિતિ ધ્યાનાકર્ષક રહી હતી. આપનું નિઃસ્વાર્થ જીવન સૌ માટે પ્રેરણાદાયી રહેશે.

પરમ કૃપાળુ પરમાત્મા આપના પુણ્યશાળી આત્માને શાંતિ અર્પે તેમજ આપના પરિવારજનોને આપની વિદાયના આઘાતને સહન કરવા શક્તિ આપે તેવી પ્રાર્થના.

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

'કચ્છ શ્રુતિ' વેબસાઈટ પર

શ્રી કચ્છી સમાજ - અમદાવાદ દ્વારા પ્રકાશિત થતા મુખપત્ર 'કચ્છશ્રુતિ'ને www.asanjokutch.com નામની વેબસાઈટ પર હવેથી જોઈ શકાશે.

કેન્સરના દર્દીઓની વ્હારે

માનવજ્યોત - જીવન જ્યોતનો સહિયારો પ્રયાસ

માનવસેવાને મહેંકાવતા માનવ જ્યોત ટ્રસ્ટ દ્વારા પરેલ ખાતેની ટાટા હોસ્પિટલ પાસે જ મેડિકલ કલેક્શન બોક્સવાળી ટ્રોલીનું ઉદ્ઘાટન ૧ જાન્યુઆરી, ૨૦૧૪ના સદ્ભાવ ફાઉન્ડેશનના શ્રી મધુકરભાઈ શેઠના વરદ્ હસ્તે થયું હતું.

હાલે ત્યાં ટાટા હોસ્પિટલના દર્દીઓને બિનઉપયોગી દવાઓ આ ડ્રગબેંક અંગે જાણકારી થતાં તે બોક્સમાં નાખવાની શુભ શરૂઆત થઈ ચૂકી છે. દર્દીઓ તેમને જોઈતી દવાઓ તેમાં આવી છે કે નહીં તે અંગે પણ પૂછપરછ કરતા થયા છે. તેમ જીવન જ્યોતના સુત્રધાર ટ્રસ્ટી શ્રી હરખચંદભાઈ કે. સાવલાએ જણાવ્યું છે.

માનવ જ્યોતના નેજા હેઠળ ચાલતી મુલુંડ ખાતેની ડ્રગ બેંકને ખૂબ જ સારો પ્રતિસાદ મળી રહ્યો છે. દરરોજ ૫૦-૬૦ દર્દીઓ

સંસ્થાના મુલુંડ ખાતેના કાર્યાલયમાંથી તદ્દન વિનામૂલ્યે દવાઓ મેળવે છે. મુલુંડ ખાતેથી મોકલાવેલી દવાઓનો લાભ સંસ્થાની ભુજ બ્રાંચમાંથી ૫૦-૬૦ દર્દીઓ લેતા હોય છે.

ભાવનગર ખાતે મેડિસિન બેંકના સેવાભાવી એડવોકેટ આચાર્યએ જણાવ્યું છે કે તેમની પાસેથી આવતા દર્દીઓને માનવ જ્યોત મુલુંડ દ્વારા મોકલાવાયેલી દવાઓ દર્દીઓને વિનામૂલ્યે અપાય છે. આજે વરસે દહાડે આશરે ૭૫,૦૦૦ જેટલા દર્દીઓને વિનામૂલ્યે દવાઓનો લાભ આ 'બેસ્ટ આઉટ ઓફ વેસ્ટ' પ્રોજેક્ટમાંથી મળે છે.

બેડ ઉપરથી ઊઠી ન શકે એવા અનેક દર્દીઓને આપેલા ડાઈપર, કોટન, મલમ, રબ્બર, બેડશીટ, ગ્લોવ્સ વગેરે સામગ્રી નિઃશુલ્કમાં અપાય છે, તેમ માનવ જ્યોતના ટ્રસ્ટી શ્રી કુલીનકાંત લુઠિયાએ એક યાદીમાં જણાવ્યું છે. ■

ચેક આપવાની રમત

પ્રખ્યાત લેખક અને ગઝલકાર ચિનુ મોદીએ એક વાર મને પૂછેલું કે, 'ખબર છે? લખવાના પ્રકારમાં સૌથી વધુ અઘરી વસ્તુ કઈ છે?'

મેં બહુ વિચારીને કહેલું, 'ગઝલ. મને લાગે છે કે ગઝલ લખવી સૌથી અઘરી કહેવાય.'

'ના,' ચિનુભાઈએ કહેલું, 'ગઝલ નહીં, પણ ચેક લખવો એ આજકાલ સૌથી વધુ અઘરી વસ્તુ છે.'

'ચેક આપવાની આ રમત ગુજરાતી વેપારીઓમાં સૌથી વધુ આકર્ષણ જમાવી રહી છે. આ લાંબી રમતના વિવિધ તબક્કાઓ હોય છે.'

★ **પહેલો તબક્કો** : 'પેમેન્ટ? અરે બોસ, તમારું બિલ જ ક્યાં આવ્યું છે? એમ? તમે મોકલાવી દીધું છે? હું જોવડાવી લઉં છું.'

★ **બીજો તબક્કો** : 'સોરી બોસ! તમારું બિલ જડતું નથી! એક કામ કરોને! તમે ડુપ્લીકેટ બિલ મોકલી આપોને!'

★ **ત્રીજો તબક્કો** : 'થઈ ગયું બોસ! તમારું કામ થઈ ગયું! શું કહ્યું? પેમેન્ટ? અરે ના યાર! તમારું બિલ મળી ગયું! હા!! ઈન્વર્ડની ફાઈલમાંથી મેં જાતે કઢાવડાવ્યું, બોલો!'

★ **ચોથો તબક્કો** : 'સાહેબ બહારગામ ગયા છે.'

★ **પાંચમો તબક્કો** : 'એકાઉન્ટન્ટ રજા પર છે.'

★ **છઠ્ઠો તબક્કો** : 'ચેક તૈયાર થઈ ગયો છે, પણ સહીમાં છે.'

★ **સાતમો તબક્કો** : 'તમારા બિલમાં થોડી ક્વેરીઝ છે. તમે સાહેબને મળી લેજોને!'

★ **આઠમો તબક્કો** : 'ચોથો, પાંચમો અને છઠ્ઠો તબક્કો બબ્બે વાર.'

★ **નવમો તબક્કો** : 'હમણાં ઓન-એકાઉન્ટ થોડા કરી આપું છું. મહિના પછીનો ચેક ચાલશેને?'

★ **દસમો તબક્કો** : 'એ બોસ! પેલો ચેક આજે ભરતા નહીં, હું તમને કહેવડાવું છું.'

★ **અગિયારમો તબક્કો** : 'અરે ના ના બોસ, હવે ફરી વાર બાઉન્સ નહીં થાય! મારી ગેરંટી બસ?'

★ **બારમો તબક્કો** : 'શું કહ્યું? ગુજરી ગયા? અં...હં...ઠીક બારમું ક્યારે છે?' ■

વિવિધ ક્ષેત્રોમાં પ્રથમ ભારતીય મહિલાઓ (૮ માર્ચ - મહિલા દિન)

૧. રાજ્યકર્તા : રઝિયા સુલતાના (ઈ.સ. ૧૨૩૬)
૨. વડાપ્રધાન : ઈન્દિરા ગાંધી (ઈ.સ. ૧૯૬૬)
૩. રાજ્યપાલ : સરોજિની નાયડુ (ઈ.સ. ૧૯૪૭)
૪. મુખ્યપ્રધાન : સુચેતા કૃપલાની (ઈ.સ. ૧૯૬૩)
૫. કોંગ્રેસ પ્રમુખ : સરોજિની નાયડુ (ઈ.સ. ૧૯૬૩)
૬. સંયુક્ત રાષ્ટ્રસંઘની સામાન્ય સભાના પ્રમુખ : વિજયાલક્ષ્મી પંડિત (ઈ.સ. ૧૯૫૩)
૭. કેન્દ્રીય પ્રધાન : રાજકુમારી અમૃતકૌર (ઈ.સ. ૧૯૫૨)
૮. રાજ્યના પ્રધાન : વિજયાલક્ષ્મી પંડિત (ઉત્તર પ્રદેશ) (ઈ.સ. ૧૯૩૭)
૯. ઇંગ્લિશ ખાડી તરનાર : આરતી સહા (ઈ.સ. ૧૯૫૯)
૧૦. વિશ્વસુંદરી : રીટા ફરિયા (ઈ.સ. ૧૯૬૨)
૧૧. જ્ઞાનપીઠ એવોર્ડ વિજેતા : આશાપૂર્ણદેવી (ઈ.સ. ૧૯૭૬)
૧૨. એવરેસ્ટ વિજેતા : કુ. બચેન્દ્રી પાલ (ઈ.સ. ૧૯૮૪)
૧૩. ન્યાયમૂર્તિ સુપ્રીમ કોર્ટ : મીરા સાહિલ હાતિમાબીબી (ઈ.સ. ૧૯૮૯)
૧૪. મુખ્ય ન્યાયાધીશ હાઈકોર્ટ : લીલાશેઠ (હિમાચલ પ્રદેશ) (ઈ.સ. ૧૯૮૧)
૧૫. ઉચ્ચ પોલીસ ઓફિસર (આઈ.પી.એસ.) : કિરણ બેદી (ઈ.સ. ૧૯૯૦)
૧૬. નોબેલ પારિતોષિક વિજેતા : મધર ટેરેસા (ઈ.સ. ૧૯૭૯)
૧૭. ભુકર પ્રાઈઝ વિજેતા : અરુંધતી રોય (ઈ.સ. ૧૯૯૭)
૧૮. ઓલિમ્પિક દોડ ફાઈનલ : પી.ટી. ઉષા (ઈ.સ. ૧૯૮૪)
૧૯. ફ્રેંચ ઓપન બેડમિન્ટન વિજેતા : અપર્ણા પોપટ (ઈ.સ. ૧૯૯૪)
૨૦. અવકાશી યાત્રી : કલ્પના યાવલા (ઈ.સ. ૧૯૯૭)
૨૧. યુદ્ધમાં પ્રત્યક્ષ લડનાર : રાણી લક્ષ્મીબાઈ (ઈ.સ. ૧૮૫૭)
૨૨. પાર્લટ : દુર્ભા બેનર્જી (ઈ.સ. ૧૯૯૩)
૨૩. વિદેશમાં એલચી : લતા પટેલ (ઈ.સ. ૧૯૯૭)
૨૪. પ્રાણી મિત્ર એવોર્ડ વિજેતા : શ્રીમતી મેનકા ગાંધી (ઈ.સ. ૧૯૯૬)
૨૫. ભારતીય બેરિસ્ટર : કાર્નેલિયા સોરાબજી (ઈ.સ. ૧૯૯૦)
૨૬. દાદાસાહેબ ફાળકે એવોર્ડ વિજેતા : દેવીકા રાણી (ઈ.સ. ૧૯૭૦)
૨૭. બે વખત એવરેસ્ટ વિજેતા ભારતીય સ્ત્રી : સંતોષ યાદવ (ઈ.સ. ૧૯૮૫)
૨૮. રેલવે ડ્રાઈવર : સુરેખા યાદવ (ઈ.સ. ૧૯૯૨)
૨૯. સ્ટોક એક્સચેન્જની પ્રમુખ : ઓમાના અબ્રાહમ (કોટાયામ) (ઈ.સ. ૧૯૯૨)
૩૦. રેલવે સ્ટેશન માસ્ટર : રીન્કુ રોય (ઈ.સ. ૧૯૯૪)
૩૧. બસ ડ્રાઈવર : કન્યાકુમારીની વસંતકુમારી (ઈ.સ. ૧૯૯૨)
૩૨. વાઈસ ચાન્સેલર : હંસા મહેતા (મહારાજા સયાજીરાવ યુનિવર્સિટી - વડોદરા) (ઈ.સ. ૧૯૮૦)

M/s. Jethabhai Doongarshi Transport Pvt. Ltd.

M/s. J. D. Roadlines

M/s. J. D. Logistics

M/s. J. D. Transport Co.

TRANSPORT CONTRACTORS & FLEET OWNERS

DAILY SERVICE FROM

RAJKOT, JAMNAGAR, AHMEDABAD, SURAT, VAPI

TARAPURE, MUMBAI TO PUNE & CHINCHWAD

Full Truck Load Service All Over Maharashtra & Gujarat

PUNE

708/18, Bhavani Peth,
Gurunanak Nagar, Pune-411 042
Ph. : 26434611

CHINCHWAD

128/B, Mohan Nagar, Sanghvi Compound,
Chinchwad, Pune-411 019.
Ph. : 27471378, 27475167

MUMBAI

Khajurwala Chambers, Gr. Floor, 313/315,
N.N. Street, Mumbai - 400 009.
Ph. : 23426818, 23448705, 23400597

● VAPI	: (0250) 3244993, 2023291	● VASHI	: (022) 27889527, 69517538
● SURAT	: (0261) 2367670, 2367287	● WAGOLI	: (020) 27052309
● BHIWANDI	: (02522) 270194, 271987	● FURSUNGI	: (020) 26980361
● ANDHERI	: (022) 28509760, 93703 19692	● VADGAON MAVAL	: (02114) 225629, 9372074359

E-mail : jdtcompany@gmail.com

સાર સમાચાર

સંકલનકર્તા : શાંતિલાલ સંઘવી

- (૧) બ્રિટનમાં આતંકવાદીઓ દ્વારા સગીર ગૈરમુસ્લિમ છોકરીઓને ફસાવીને ચલાવાતી 'રેપ જેહાદ'માં પકડાયેલ સાત મુસ્લિમ યુવકોને બ્રિટિશ અદાલતે ૯૫ વર્ષના જેલવાસની આકરી સજા ફટકારી છે. (સાધના, તા. ૧૧-૧-૧૪)
- (૨) નીરજકુમાર નામના ભારતીય મૂળના બ્રિટનના નવ વર્ષના કિશોરે આઈ.ક્યુ. ટેસ્ટમાં ૧૬૦ પોઈન્ટ મેળવીને બ્રિટનના ટોચના બુધ્ધિશાળી લોકોની નામાવલિમાં સ્થાન મેળવેલ છે. આટલી બૌદ્ધિક તીવ્રતાને આઈન્સ્ટાઈનની બુધ્ધિ પ્રતિભા સમાન ગણવામાં આવે છે. (સાધના, તા. ૧૧-૧-૧૪)
- (૩) ઈજિપ્તના અબુઝૈદ નામના કેરો યુનિ.ના પ્રોફેસર ઈસ્લામમાં પૂરેપૂરી શ્રદ્ધા ધરાવતા નથી અને એવો વિશ્વાસ ન ધરાવતા પુરુષ સાથે કોઈ મુસ્લિમ સ્ત્રી પત્ની તરીકે રહી શકે નહીં એવો કેસ ત્યાંની અદાલતમાં એક વકીલે દાખલ કરી પેલા પ્રોફેસર અને તેની પત્ની (બંને સુખી)ને ફરજિયાત છુટાછેડા લેવાનો ચુકાદો આપ્યો. (સાધના, તા. ૧૧-૧-૧૪)
- (૪) આંધ્ર પ્રદેશના દેવાસ જિલ્લાના મુંડાઆના નામના ગામના દેવકરણ માલવીયની પત્ની ઘરમાં શૌચાલય ન હોવાના કારણે ત્રણ વર્ષ પહેલાં પિયર ચાલી ગયેલી. આખરે પતિએ ઘરમાં શૌચાલય બનાવ્યા પછી જ પતિગૃહે પાછી આવી. (સાધના, તા. ૧૧-૧-૧૪)
- (૫) તાજેતરમાં પ્રગટ થયેલા 'ગ્લોબલ સ્લેવરી ઈન્ડેક્સ' (વૈશ્વિક ગુલામી સૂચકાંક)માં જણાવ્યા મુજબ ગુલામ કે વેઠિયા તરીકે જીવતા દુનિયાના સ્ત્રી - પુરુષો લગભગ ત્રણ કરોડમાંથી એક કરોડ ૩૯ લાખ ગુલામો ભારતમાં છે. ૧૬૨ દેશોના આંકડાઓમાં સૌથી ઉપર ભારત છે. (દલિત અધિકાર, તા. ૧-૧-૧૪)
- (૬) વૈશ્વિક ભૂખ-આંકમાં પણ દુનિયાના ૮૪ કરોડ ભૂખ્યા લોકોમાં ૨૧ કરોડ લોકો ભારતમાં છે. વિશ્વના ૧૮૬ દેશોમાં ભારત લગભગ તળિયે ૧૩૬મા નંબરે છે અને ભારતમાં ૬ કરોડ બાળ મજૂરો છે. (દલિત અધિકાર, તા. ૧-૧-૧૪)
- (૭) જ્યાં અગાઉ લોકો ઘર - દુકાનના દરવાજા ખુલ્લા રાખીને સૂતા એવા શનિદેવના શિંગણાપુરમાં હવે પોલીસ ચોકી રાખવાની જરૂર પડી છે! (વિવેકપંચી, ડિસેમ્બર-૨૦૧૩)
- (૮) ફાન્સની સંસદે એવો ઠરાવ પસાર કર્યો છે કે ૧૬ વર્ષથી નાની ઉંમરની કોઈ છોકરી કોઈ સૌંદર્ય સ્પર્ધામાં ભાગ લઈ શકશે નહીં. જો કોઈ વ્યક્તિ કે સંસ્થા કે શાળા આ કાયદાનો ભંગ કરશે તો તેને ત્રીસ હજાર યુરો (એટલે કે આશરે ૧૮ લાખ રૂપિયા)નો દંડ કરવામાં આવશે. (નવા માર્ગ, તા. ૧-૧-૧૪)
- (૯) દહેજના કારણે સ્ત્રી આપઘાત કરે અથવા તેને મારી નાખવામાં આવે એવા કિસ્સા વર્ષ ૨૦૧૨માં ૮૦૯૨ તથા વર્ષ ૨૦૦૫થી ૨૦૧૨ સુધીમાં કુલ ૬૩૧૭૧ મૃત્યુ નોંધાયા છે. (નવા માર્ગ, તા. ૧-૧-૧૪)
- (૧૦) મેંગ્લોરના ગોકર્ણનાથ મંદિરમાં પૂજારી તરીકે બે વિધવા મહિલાઓની નિયુક્તિ કરવામાં આવેલ છે. (વિવેકપંચી, નવેમ્બર-૨૦૧૩)
- (૧૧) યુ.કે. (બ્રિટન)ના કેટલાક ખેડૂતોએ 'ટોમટો' નામનો એક નવો જ છોડ વિકસાવ્યો છે જેમાં ટમેટા અને બટેટા એક સાથે ઉગાડી શકાશે. (વિવેકપંચી, નવેમ્બર-૨૦૧૩)
- (૧૨) બ્રિટનમાં વસતા પાકિસ્તાનના અને બાંગ્લાદેશના મુસ્લિમોએ એવી વ્યૂહરચના અપનાવી છે કે વધુમાં વધુ બાળકો પેદા કરવા અને એ રીતે બ્રિટનમાં મુસ્લિમોની વસતિ વધારવી. આ કારણે બ્રિટીશ સરકાર ચિંતામાં પડી ગઈ છે. (સાધના, તા. ૧૮-૧-૧૪)
- (૧૩) મુંબઈના દેવનારના કતલખાનામાં રોજના ૬૦૦૦ પશુઓની કતલ છેલ્લા ૪૩ વર્ષથી કરવામાં આવે છે અને દરરોજના એક કરોડ ને વીસ લાખ રૂપિયાના માંસની નિકાસ કરવામાં આવે છે. (સાધના, તા. ૧૮-૧-૧૪)
- (૧૪) દાનવીર શ્રી દીપચંદ ગાર્ડી કે જેનું તા. ૬-૧-૧૪ના રોજ નિધન થયું તેમણે નાગપુરની ૪૫૦ વેશ્યાઓને તેમનો વ્યવસાય છોડીને સ્વમાનભેર જીવવા મદદ કરી હતી. ઉપરાંત ૪૦ વેશ્યાઓનાં લગ્ન પણ કરાવી આપેલા. (સાધના, તા. ૧૮-૧-૧૪)
- (૧૫) ચીનમાં (૨૦૧૦ના આંકડા મુજબ) ૫,૪૦,૦૦૦ પ્રાથમિક શાળાઓમાં ૨૦ કરોડ જેટલા બાળકોને શારીરિક શિક્ષણ (વ્યાયામ) આપવામાં આવે છે. સરકાર તરફથી શારીરિક શિક્ષણ આપી શકે તેવા શિક્ષકો તૈયાર કરવામાં આવે છે. ગામડાંઓની તમામ શાળાઓમાં શારીરિક શિક્ષણ ૧૦૦% ફરજિયાત છે. (ભૂમિપુષ્પ, તા. ૧-૧-૧૪)
- (૧૬) ભારતીય ગૃહવિભાગના આંકડા મુજબ આજે દેશમાં ૧,૭૦,૩૭૫ જેટલા સ્વાતંત્ર્ય સેનાની જીવિત છે. જેમાં ગુજરાતના ૩૫૯૯ છે. (સાધના, તા. ૧૮-૧-૧૪)

તમે દુઃખને ભૂલી જાઓ, દુઃખ પણ તમને ભૂલી જશે.

- (૧૭) ચીનના પ્રખ્યાત ફિલ્મ નિર્દેશક ઝાંગ ચિમોઉને દેશની એક સંતાનની નીતિનો ભંગ કરી ત્રણ સંતાન પેદા કરવાના ગુના માટે સાત કરોડ ૬૯ લાખ રૂપિયાનો દંડ કરવામાં આવેલ છે. (સાધના, તા. ૧૮-૧-૧૪)
- (૧૮) મધ્ય પ્રદેશના ધર્મેન્દ્ર ચોક્સી નામના માણસે સ્થાનિક દરજી પાસે પોતાના માપના બે પેન્ટ સીવડાવ્યા. પણ દરજીએ પેન્ટ ઢીલા સીવી દેતાં લગ્નમાં તેની મશ્કરી થતાં તેણે ગ્રાહક અધિકાર ફોરમમાં ફરિયાદ કરતાં ફોરમે દરજીને રૂ. ૩૦૫૦/-નો દંડ કરવાનો હુકમ કરેલ છે. (સાધના, તા. ૧૮-૧-૧૪)
- (૧૯) સી.એચ.આર.આઈ.ના રિપોર્ટ મુજબ ગુજરાતમાં આર.ટી.આઈ. કાર્યકરો ઉપર છેલ્લા ૮ વર્ષમાં ૩ હત્યાઓ સહિત ૩૪ હુમલાઓ થયા છે. (ટાઈમ્સ ઓફ ઈન્ડિયા, તા. ૨૨-૧૨-૨૦૧૩)
- (૨૦) માંડવી (કચ્છ) વિસ્તારના વીજળી, પાણી, રેશનકાર્ડ વગેરે પ્રશ્નો બાબતે સંકલન સમિતિમાં નિર્ણયો લેવાયા છતાં કશી જ કાર્યવાહી થતી નથી એવી ફરિયાદ અંગે મામલતદારથી માંડીને નાયબ કલેક્ટર કશી જ દાદ આપતા નથી. એથી ભાજપના એક ધારાસભ્યશ્રીને તેમના જ પક્ષની સરકાર સામે

મામલતદાર કચેરીની સામે જ તા. ૬-૧-૧૪ના રોજ ધરણા પર બેસવું પડ્યું. (નવા માર્ગ, તા. ૧૬-૧-૧૪)

- (૨૧) ગુજરાતના મુખ્યમંત્રીએ ભરૂચમાં સદ્ભાવના ઉપવાસ કર્યા હતા. ત્યારે જિલ્લાના વિકાસ માટે રૂ. ૧૬૭૫ કરોડની જાહેરાત કરી હતી. પરંતુ આજ દિવસ સુધી એ વિકાસ માટે એક પૈસો પણ મળેલ નથી. (નવ ગુજરાત સમય, તા. ૧-૨-૧૪)
- (૨૨) વિશ્વના શ્રેષ્ઠ રાષ્ટ્રગીતોની સ્પર્ધામાં ભારતના રાષ્ટ્રગીત 'જન ગણમન'ને સર્વશ્રેષ્ઠ રાષ્ટ્રગીત સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સંસ્થા યુનેસ્કો દ્વારા ઘોષિત કરવામાં આવેલ છે. (સાધના, તા. ૧-૨-૧૪)
- (૨૪) વારાણસીના શાહી જામા મસ્જિદના ઇમામ સહિત ત્યાંના મૌલવીઓએ 'આમ આદમી પાર્ટી'ની ટોપી પહેરવી એ ઈસ્લામ વિરુદ્ધ હોવાનું જાહેર કર્યું છે. (સાધના, તા. ૧-૨-૧૪)
- (૨૫) ચીનની યૂ-થૂજેન નામની મહિલા પાસે કરોડો ડોલરની સંપત્તિ છે પણ તે છતાં તે ચોથા વર્ગના સફાઈ કામદાર તરીકે માસિક ૧૪૦ પાઉન્ડના પગારે નોકરી કરે છે. (સાધના, તા. ૧-૨-૧૪)

કેવી પાલમિન્ટ ને કેવા જનપ્રતિનિધિઓ?

“તમે જેને પાલમિન્ટની માતા કહો છો તે પાલમિન્ટ તો વાંઝણી અને વેશ્યા છે. તે વાંઝણી એટલા માટે છે કે તેનું હજુ સુધી પોતાનું કહી શકાય એવું એકેય સારું કામ નથી. જો તેની ઉપર કોઈ જોર કરનાર ન હોય તો તે કંઈ જ ન કરે એવી તેની સ્થિતિ છે. અને પાલમિન્ટ વેશ્યા એટલા માટે છે કે તેનો કોઈ એક ધણી નથી. આજે એક નેતા તો કાલે વળી કોઈ બીજો વડાપ્રધાન મોટેભાગે પોતાની સત્તાના જ તોરમાં ગુલતાન રહે છે. તેનો પક્ષ કેમ જીતે એની જ તેને કાયમ લગની લાગેલી રહે છે. પાલમિન્ટ કેવી રીતે ચાલે, કેવી રીતે વધારે સારું કામ કરી શકે એવો વિચાર તેને ઓછો આવે છે. આપણે જાહેરમાં જેને લાંચ કહીએ છીએ એ કદાચ તેઓ નથી લેતા પણ તેઓ પાસે મોટી વગર છે. બીજાની પાસેથી કામ લેવાને સારુ તેઓ ઈલકાબો વગેરેની આડકતરી લાંચો આપે છે. હું હિંમતપૂર્વક કહી શકું છું કે તેમનામાં શુદ્ધ પ્રામાણિકતા નથી.

પાલમિન્ટના મેમ્બરો આડંબરિયા અને સ્વાર્થી જોવામાં આવે છે. સૌ પોતપોતાનું ખેંચે છે. માત્ર ધાસ્તીને લીધે જ પાલમિન્ટ કંઈક કામ કરે છે. આજે જે કર્યું હોય તે કાલે રદ કરવું પડે છે. મોટા સવાલોની ચર્ચા પાલમિન્ટમાં ચાલતી હોય ત્યારે તેના મેમ્બરો બેઠાં બેઠાં ઝોલા ખાય છે. જે પક્ષના હોય તે પક્ષ તરફ જ મેમ્બરો પોતાનો મત, વગર વિચારે આપે છે, અથવા તેમ કરવા બંધાયેલા છે. તેમાં કોઈ અપવાદરૂપે નીકળી આવે, તો તે મેમ્બરના ભોગ જ સમજવા! તે લોકો ઘડીઘડીમાં પોતાના વિચારો બદલે છે. ઘડિયાળના લોલકની જેમ આમથી તેમ ફરતા રહે છે.

કોઈ માણસ છટાદાર હોય, મિજલસ વગેરે આપે તો નગારચીની માફક તેની ઢોલકી વગાડવા બેસી જાય છે. ક્યારેક તો મેમ્બરો પાલમિન્ટમાં એવા બૂમબરાડા પાડે છે કે સાંભળનારા આઘાત પામી જાય. તેથી જ કોઈ એક મહાન લેખકે પાલમિન્ટને દુનિયાની 'સૌથી મોટી વાતોડિયણ'ની ઉપમા આપી છે.

જે મતદાતાઓ છે તેમનું ધર્મપુસ્તક (બાઈબલ) ફક્ત વર્તમાનપત્રો (અને આજની ભાષામાં કહીએ તો ટી.વી. સમાચાર - ચેનલો) થઈ પડ્યાં છે. તેઓ તેમાંથી જ પોતાના વિચારો બાંધે છે અને આ છાપાંઓ સાવ અપ્રામાણિક છે, એક જ વાતને બે રૂપે આપે છે. એક વાતને મોટી કરી બતાવે છે, બીજા તે જ વાતને છોટી કરી નાખે છે. એક છાપાવાળો એક આગેવાનને પ્રામાણિક ગણશે, તો બીજો તેને અપ્રામાણિક ગણશે. જે દેશમાં આવા છાપાંઓ, આવા પ્રતિનિધિઓ ને આવી પાલમિન્ટ હોય તે દેશના માણસોના હાલ બેહાલ જ હોયને!!

(૧૦૪ વર્ષ પહેલાં એટલે કે ઈ.સ. ૧૯૦૮માં વિલાયતથી દક્ષિણ આફ્રિકા પાછા ફરતી વખતે મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધીએ આગબોટમાં બેઠાં બેઠાં 'હિંદ સ્વરાજ' નામે એક પુસ્તક લખેલું. તેમાં તેમણે ઈંગ્લેન્ડની પાલમિન્ટ વિશે જે ઉપરોક્ત લખાણ લખેલું તે આજે ભારતની પાલમિન્ટના સંદર્ભમાં વિચારતાં કેટલું સાચું લાગે છે? મહાત્મા ગાંધીની આ આર્ષવાણીને એક ગંભીર ચેતવણીરૂપ માની લઈને કમસે કમ હવે આપણે નવેસરથી વિચારીશું ખરાં?)

હરખચંદ કે. સાવલા - ગાંધીનગર

शब्द रमत-८१										संकलन : रजनीकांत पारेष	
१			३	४		५	६				७
८						९			१०		
११					१२						
	१३		१४	१५			१६			१७	
१८			१९						२०		२१
		२२				२३				२४	
	२५				२६				२७		
२८		२९		३०				३१			३२
		३३	३४				३५			३६	
३७			३८			३९		४०	४१		
		४२			४३				४४		
	४५			४६				४७			

शब्द रमत भरनारनुं नाम : _____

सरनामुं : _____

_____ कोन/मो. _____

आपश्रीना जवाभो श्री कश्यप जैन भवन - पावडीना सरनाभे मोकलवा विनंती. (शब्द रमतनो जवाभ मोकलवानी अंतिम तारीख : २०-३-२०१४)

- आडी यावीओ**
- जेरी अघार, गल मर्म (२)
  - वसंत, खोणीना शुंगारी गीतो वपते बोलाता भोल (२)
  - वांसणी, मुरली (३)
  - गधेडो, लंबकपर्ण, वैशाख नंदन (३)
  - जगत, द्रुनिया, विश्व (२)
  - गिरिजा, पार्वती (३)
  - सर्व, भधुं (डिंडी शब्द) (२)
  - दाण उधरावनारो जकात अधिकारी (२)
  - पाणीनी सपाटी नीये यालती भोट (५)

- मडेक, भुशभो (४)
- लडाई (३)
- सीताळना पिता (३)
- भेद, ज्ञात (३)
- आकृति, घाट (३)
- टपकवानो अवाज (२)
- घटती किंमत करवी ते (३)
- रातनी थोकी माटे इरवुं ते (२)
- भाटुं (३)
- ... तेवी असर (३)
- शांति, संयम, क्षमा (२)

- मित्र, भाईबंध (२)
- मडहुं (२)
- बंधी, निषेध (२)
- आगला दिवसनुं रांधेबुं (२)
- आड (२)
- गुस्सो, रीसावुं ते (२)
- पति, वरदान (२)
- विद्या _____ थी शोभे (३)
- शत्रुनी छूपी रीते भातमी ज्ञाणी लावनार (३)
- कुंतिनो सूर्यथी थयेलो पुत्र (२)
- अनिल, वडेतो वायु (३)
- वाट, राड, धरड (३)

- डोबी यावीओ**
- गामनुं रक्षा करवाना भदलाभां आपेवी जमीन अथवा उग्र्यक रकम (३)
  - रसथी परिपूर्णा (४)
  - डाथी, मातंग (२)
  - जमीननी मापणी (३)
  - नस, वलण, धावणो (२)
  - निभाव, निर्वाड (३)
  - पर्वतोचो राजा (४)
  - मननुं वलण, वृत्ति (३)
  - मंड स्मित (४)
  - अंत्रेळ वांचनमाणानुं पाठ्य पुस्तक (३)
  - वर्तुण दोरवानो कंपास (४)
  - नाना छोकरीनी गाडी, घंटनो अवाज (४)
  - ताणुं (२)
  - रकाबी साथे वपराय (२)
  - _____ से मजभूर (३)
  - डिंमत (२)
  - मडहुं दाटी उपर करेबुं यणतर (३)
  - ईटावीनुं अेक ज्ञाणीतुं शडेर, रवुं (२)
  - रविवार (४)
  - अनिमेष नजर, मीट, टगर टगर (२)
  - रामनी परम स्त्री भक्त (३)
  - वाराणसी (४)
  - जमीनने इणद्रुप करवा वपराय, थोरी (३)
  - चित्तन, तर्कवितर्क (३)
  - ज्ञात, सावधान (३)
  - रंग, अक्षर (२)

JAYANT STEELS   **जयंत स्टील्स**

179-A, Kandori Building, Opp. Sarvoday Nagar, Panjarapole Road, Bhuleshwar, Mumbai-400 004.
 Ph. : (022) 2242 2463 • 2242 7263

१७८/अ, पांजरापोण रोड, सर्वोदय नगरनी सामे,
 मुंबई-४०० ००४. ★ फोन : २२४२२४६३ / ७२६३ / ७३८०

सुंदर - सुघड रसोडाना रायरयीलानुं प्राप्तिनुं प्रेरणा स्थान

શબ્દ રમત-૯૦નો ઉકેલ

વિ	મા	ન	સ	હ	વા	સ	ત	સ	
રા	દી	ન	વા	જા	જ	ર	મા	ન	
મ	હ	ય	જ	મા	ન	હાં	ર	સી	
જ	તું	ન	મ	હું	ખો	બ			
ત	મ	સ	ક	મ	ફ	ત			
ર	મ	ત	દા	ન	શો	ક	ક	વિ	
ત	પ	લ	બ	કુ	ર	સ	દ	રા	
દ	હે	જ	મા	દ	ગ	મ			
સ	ત	મ	ત	લ	બ	ટો	ર		
લા	જ	રો	મ	સ	લ	ત	ક	દી	
મ	હા	સા	ગ	ર	બ	જ	સ	પ	
જ	ત	વ	ર	સ	વું	મ	જા	ક	

જાન્યુઆરી-૨૦૧૪ના અંકમાં છપાયેલ શબ્દ રમત-૮૮ના ઉકેલ મોકલાવનારના નામ

૧.	પ્રતાપ નારાણજી દંડ	- અમદાવાદ	બધા સાચા
૨.	ચંદ્રા મહેન્દ્ર શાહ	- સેટેલાઈટ, અમદાવાદ	બધા સાચા
૩.	પ્રભા મહેન્દ્ર શેઠિયા	- વલસાડ	બધા સાચા
૪.	કિશોર જે. શાહ	- ભુજ	બધા સાચા
૫.	શાંતિભાઈ વ. શાહ	- અમદાવાદ	૧ ભૂલ
૬.	અનસુયા કોન્ટ્રાક્ટર	- અમદાવાદ	૧ ભૂલ
૭.	શશીકલા એસ. શાહ	- ગાંધીનગર	૨ ભૂલ
૮.	ચંદ્રા મહેન્દ્ર શાહ	- વાસણા, અમદાવાદ	૨ ભૂલ
૯.	અજિત મ. મહેતા	- અમદાવાદ	૨ ભૂલ
૧૦.	નવીન શામજી લાલકા	- ગદગ	૩ ભૂલ
૧૧.	લક્ષાબેન જિતેન્દ્ર શાહ	- ભુજ	૩ ભૂલ

☺ ઓફિસમાં રિસેસના સમયે ચા પીતા બધા વાતો કરી રહ્યા હતા. એમાં કનુએ પૂછ્યું, 'એમ કહેવાય છે કે મુસીબતો એક નથી આવતી પણ આવે ત્યારે ઢગલાબંધ આવે છે.... એ સાચું?'
'તું પરણ્યો નથી ને?' મનુએ કહ્યું. 'તું એકવાર પરણી જો એટલે ખબર પડી જશે.... શું સમજ્યો?'

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદની લાઈબ્રેરીને ભેટ મળેલ પુસ્તકોની યાદી

ક્રમ	પુસ્તકનું નામ	લેખકશ્રી/સંપાદકનું નામ	કુલ પૃષ્ઠ	ભેટ આપનારનું નામ
૧.	સો વર્ષ એકલતાના	ગેબ્રિયલ ગાર્શિયા માર્કવેઝ	૩૨૮	શ્રી ગૂર્જર ગ્રંથરત્ન કાર્યાલય
૨.	લખવૈયાગીરી	અરુણા જાડેજા	૮૬	શ્રી ગૂર્જર ગ્રંથરત્ન કાર્યાલય
૩.	પરિવારની પારાયણ	રાજ પરમેશ્વર	૧૨૨	શ્રી ગૂર્જર ગ્રંથરત્ન કાર્યાલય
૪.	યુરોપ ભૂમિ પર ભમતા ભમતા	ધનલક્ષ્મી ગડા	૧૧૨	
૫.	જીવનસંધ્યાનું સ્વાગત	મીરા ભટ્ટ	૮૦	
૬.	કચ્છી કહેવતો (ચોવકું - ગુજરાતી ભાવાર્થ સાથે)	અરવિંદ ડી. રાજગોર	૧૫૦	
૭.	ચંદ્રશિશુના સ્નેહરશ્મિ	સા. ભવ્યપૂર્ણાશ્રીજી	૧૫૪	
૮.	તવારીખી તેજ છાયા	નરેશ અંતાણી	૧૧૯	
૯.	હેયું કટારી અને હાથ (એક નિવૃત્ત પોલીસ અધિકારીની કારકિર્દી ગાથા)	જુવાનસિંહ શિ. જાડેજા	૧૬૮	
૧૦.	ઓસરીમાં તડકો	ગુલાબ દેઢિયા	૧૭૪	
૧૧.	પ્રસન્ન આરોગ્ય	હરેશ ધોળકિયા	૪૮	
૧૨.	પુષ્પ પાંદડી	પુષ્પાબેન વેદ્ય 'અમી', નેહા આચાર્ય	૧૩૬	
૧૩.	યુરોપમાં પ્રવાસ ચાર પૈડાં પર	રાયચંદ કોરશી શાહ	૨૩૩	
૧૪.	વીણેલી વાતો	બેપ્સી એન્જિનિયર	૧૨૦	
૧૫.	સંબંધોના સથવારે	ઈલા કે. શાહ	૧૦૧	
૧૬.	કચ્છી બોલી	મહેન્દ્ર સાકરચંદ દોશી	૧૩૦	

દુ:ખનો સામનો કરવો એનું નામ જ જિંદગી.

Nano 9 Sudoku

શરતો :

- ૧થી ૯ના આંકડા ઊભી-આડી લાઈનમાં ફક્ત એક જ વખત હોવા જોઈએ.
- ૧થી ૯ના આંકડા ૩ X ૩ના ચોકડામાં પણ એક જ વખત હોવા જોઈએ.

જાન્યુઆરી-૨૦૧૪ના અંકમાં છપાયેલ
સુડોકુ-૧૦૪૫ના સાચા ઉકેલ મોકલનારના નામ

૧. પ્રતાપ નારાણજી દંડ - અમદાવાદ
૨. મિતેશ જયંતીલાલ દેઢિયા - અમદાવાદ
૩. રમેશ ઉમરશી સાવલા - અમદાવાદ
૪. અવંતી દેવેશ દંડ - અમદાવાદ
૫. સિધ્ધાર્થ કિશોર વીરા - અમદાવાદ
૬. ઉષ્મા વિશાલ શાહ - અમદાવાદ
૭. સ્મિતા વિશાલ શાહ - અમદાવાદ
૮. દેવેન દિલીપ દંડ - અમદાવાદ
૯. પ્રતીક કિરણ શાહ - માંડવી
૧૦. હર્ષદ ખેતશી ગાંધી - બેંગલોર
૧૧. હર્ષા પ્રવીણ મારૂ - વડોદરા
૧૨. પ્રભા મહેન્દ્ર શેઠિયા - વલસાડ
૧૩. હસમુખ દામજી દેઢિયા - અડાલજ

ઉપર્યુક્ત ૧૩ સાચા જવાબ મોકલનારાઓમાંથી લકી ડ્રો કરવામાં આવેલ હતો. આ લકી ડ્રોમાં શ્રી બાલાજી મેટલ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ તરફથી શ્રી રોકેશભાઈ મહેતા ઉપસ્થિત રહ્યા હતા. તેમના વરદ્ હસ્તે તેમજ સમાજના ઉપપ્રમુખ શ્રી પ્રતાપભાઈ દંડ અને મંગલ મંદિરના તંત્રી શ્રી દિનેશભાઈ મહેતાના હસ્તે લકી ડ્રો કરવામાં આવેલ હતો. આ લકી ડ્રોના ત્રણ વિજેતા નીચે પ્રમાણે છે. જેઓએ પોતાના ઈનામો સમાજની પાલડી ઓફિસેથી મેળવી લેવા વિનંતી છે.

વિજેતાઓ

- પ્રથમ ઈનામ : હર્ષા પ્રવીણ મારૂ - વડોદરા
 દ્વિતીય ઈનામ : સ્મિતા વિશાલ શાહ - અમદાવાદ
 તૃતીય ઈનામ : હસમુખ દામજી દેઢિયા - અડાલજ

Nano 9 Sudoku

રજનીકાંત પારેખ (૯૯૯૯૦ ૫૩૫૨૧)

સુડોકુ ક્રમાંક-૧૦૪૭ અંગે રજૂ કરવામાં આવેલ છે. તેના ચારે ભાગ ભરીને 'મંગલ મંદિર' કાર્યાલય પર તા. ૨૦-૩-૨૦૧૪ સુધીમાં મોકલી આપવા વિનંતી. તદ્દન પરા જવાબો મોકલનારનાં નામ એપ્રિલ-૨૦૧૪ના અંકમાં પ્રસારિત કરવામાં આવશે.

સુડોકુ ભરનારનું નામ : _____
 સરનામું : _____
 ફોન/મોબાઈલ : _____

A ક્રમાંક - ૧૦૪૭ B

	૮		૭		૫	૩		
૧			૫					૨
		૩				૧		
	૩		૬					૮
		૯		૩		૬		
૫					૯		૩	
	૬					૩		
૪				૭				૧
૩	૯			૪				૨

	૨							૭
૯		૧		૪				
	૮		૬		૫			૯
					૩	૭	૨	
		૩		૫		૯		
	૬	૯	૪					
	૧		૮		૯		૫	
			૩		૮			૪
૮								૬

C D

		૭				૯		૨
			૩				૬	
૩				૬	૭	૫		
		૭			૬		૫	૩
	૫			૮			૭	
૨	૧		૭			૪		
		૪	૬	૯				૭
	૬				૮			
૭		૧					૪	

૮			૫					૭
		૧	૮	૩		૨		
		૬			૪			
	૧	૮	૪				૫	
				૨				
	૩				૬	૭	૯	
			૨			૯		
		૯		૪	૩	૬		
૭				૧				૫

ઉકેલ :
ક્રમાંક - ૧૦૪૬

A

૨	૫	૪	૮	૩	૬	૭	૧	૯
૯	૭	૬	૫	૧	૨	૪	૩	૮
૮	૩	૧	૯	૪	૭	૬	૫	૨
૬	૨	૭	૪	૫	૯	૩	૮	૧
૪	૮	૯	૧	૨	૩	૫	૬	૭
૫	૧	૩	૬	૭	૮	૯	૨	૪
૧	૬	૨	૩	૯	૪	૮	૭	૫
૩	૯	૫	૭	૮	૧	૨	૪	૬
૭	૪	૮	૨	૬	૫	૧	૯	૩

B

૧	૫	૩	૮	૨	૬	૭	૪	૯
૭	૨	૪	૫	૧	૯	૩	૮	૬
૮	૯	૬	૭	૪	૩	૧	૫	૨
૯	૪	૫	૩	૮	૨	૬	૭	૧
૨	૩	૧	૬	૫	૭	૪	૯	૮
૬	૭	૮	૪	૯	૧	૫	૨	૩
૫	૧	૯	૨	૩	૪	૮	૬	૭
૩	૮	૭	૯	૬	૫	૨	૧	૪
૪	૬	૨	૧	૭	૮	૯	૩	૫

C

૬	૭	૩	૪	૧	૮	૨	૫	૯
૫	૨	૯	૩	૬	૭	૧	૪	૮
૧	૪	૮	૨	૯	૫	૭	૬	૩
૪	૯	૬	૧	૫	૨	૩	૮	૭
૮	૩	૧	૬	૭	૯	૪	૨	૫
૨	૫	૭	૮	૩	૪	૯	૧	૬
૯	૧	૨	૫	૮	૩	૬	૭	૪
૩	૬	૫	૭	૪	૧	૮	૯	૨
૭	૮	૪	૯	૨	૬	૫	૩	૧

D

૪	૫	૧	૩	૬	૨	૭	૮	૯
૨	૭	૩	૯	૮	૫	૧	૪	૬
૯	૮	૬	૭	૪	૧	૨	૫	૩
૧	૨	૯	૫	૩	૬	૪	૭	૮
૮	૬	૪	૨	૯	૭	૫	૩	૧
૭	૩	૫	૪	૧	૮	૯	૬	૨
૬	૯	૨	૮	૭	૪	૩	૧	૫
૩	૧	૭	૬	૫	૯	૮	૨	૪
૫	૪	૮	૧	૨	૩	૬	૯	૭

Nano 9™

Insulated Stainless Steelware

Mfg by:
Shree Balaji Metal Industries, Vasai
www.ninemetal.com | ninemetal@gmail.com

Ahmedabad Authorised Distributor - Shahi Marketing - 9428177138
 Mumbai Authorised distributor - Vasant Marketing - 9029572921, K K Associates - 9329404736

જાણવા જેવું

સંકલન : રજનીકાંત પારેખ

★ **સૌર ઊર્જાના આધારે સાંઈઠ હજાર કિ.મી.નો પ્રવાસ:** ન્યુઝિલેન્ડના તજજ્ઞોએ સૌર ઊર્જાથી ચાલનારી દુનિયાની સૌથી મોટી નૌકા બનાવી છે. તજજ્ઞોએ સૌર ઊર્જામાં રહેલી અસીમિત ક્ષમતાઓ બતાવવા માટે આ નૌકા દ્વારા દુનિયામાં અત્યાર સુધીમાં તેમણે ૫૮૫ દિવસ અને સાંઈઠ હજાર કિ.મી.નો પ્રવાસ કર્યો છે.

★ **પ્રશાંત મહાસાગરમાં જવાળામુખી :** જાપાનની પૂર્વમાં ૧૬૦૮ કિ.મી.ના અંતરે વિશ્વનો સૌથી મોટો જવાળામુખી પ્રશાંત મહાસાગરના તળિયે મળી આવ્યો છે. સંભવતઃ સૌર મંડળનો આ બીજા નંબરનો મોટો જવાળામુખી છે. તામુ માસિક તરીકે ઓળખાતો આ જવાળામુખી ૩૧૦૭૯૮ ચો.કિ.મી. વિસ્તારને આવરી લે છે.

★ **કમ્યુનિકેશનમાં ક્રાંતિ :** જર્મનની ફેડરી એલેકઝાન્ડર યુનિવર્સિટી અને ઓસ્ટ્રેલિયાની સ્વાઈનબર્ન યુનિવર્સિટીના સંશોધકોએ વાળ કરતાં પણ પાતળું અને પતંગિયાની પાંખ જેવું નેનો ડિવાઈસ વિકસાવ્યું છે. જે ઝડપી અને સુરક્ષિત કમ્યુનિકેશન માટે ઉપયોગી પુરવાર થશે. આ ડિવાઈસ સાત લાખ પચાસ હજાર નેનો રોડ્સ ધરાવે છે.

★ **સૂર્યની સરહદને પેલે પાર :** અમેરિકા ખાતે નાસાનું અંતરીક્ષ યાન વોયેજર-૧ છત્રીસ વરસની યાત્રા પછી તારાઓની વચ્ચે અવકાશમાં સૂર્યની સરહદ પાર કરનારું પ્રથમ માનવસર્જિત યાન છે. સૂર્યથી ઓગણીસ અબજ કિ.મી.ના અંતરે પહોંચેલા યાનમાંથી મોકલેલા સંકેતોને પૃથ્વી પર પહોંચતા સત્તર કલાક લાગે છે. યાત્રા દરમ્યાન તેણે ગુરુ અને શનિ ગ્રહોની શાનદાર તસવીરો લીધી હતી. આ યાનમાં લગાવેલા ઉપકરણો ૨૦૨૫માં કામ કરવાના બંધ કરી દેશે.

★ **મેડિકલ ક્ષેત્રે ક્રાંતિ :** સ્પેનિશ વૈજ્ઞાનિકોએ એવા સ્ટેમસેલ શોધી કાઢ્યા છે જેના ઉપયોગથી ભવિષ્યમાં નુકસાન પામેલાં માનવ અંગો આપમેળે રીપેર થઈ જશે અને અંગ પ્રત્યારોપણની જરૂર નહીં રહે.

★ **ભારતીય વૈજ્ઞાનિકોની ખગોળક્ષેત્રે મોટી છલાંગ :** દુનિયાના સૌથી મોટા રેડિયો ટેલિસ્કોપ પ્રકલપના મંડાણ પૂણે નજીક થઈ ગયા છે. અહીં આવેલા વિશ્વના શ્રેષ્ઠ ટેલિસ્કોપના આધુનિકીકરણની હાથ ધરાયેલી પ્રક્રિયા ભારતીય વિજ્ઞાનીઓની મોટી છલાંગ છે.

★ **ચેમ્પિયન્સ ઓફ ધ અર્થ એવોર્ડ ભારતીય મૂળના વી. રામનાથનને ફાળે :** પર્યાવરણ ક્ષેત્રે વાયુ મંડળમાંથી કાળાશ દૂર કરવા તથા પ્રદૂષણ મુક્ત કરવા સંશોધન કરનાર ભારતીય મૂળના યુ.એસ. સ્થિત વૈજ્ઞાનિક વીરભદ્ર રામનાથન ની પસંદગી યુનાઈટેડ નેશન્સ એન્વાયર્નમેન્ટ પ્રોગ્રામ દ્વારા સૌથી પ્રતિષ્ઠિત ગણાતાં પર્યાવરણ એવોર્ડ ‘ચેમ્પિયન્સ ઓફ ધ અર્થ એવોર્ડ’ માટે પસંદગી થઈ છે.

★ **અઘઘઘ... ૧૧૩૨ કરોડની વીંટી :** ડી.બિયર્સ બ્રાન્ડ દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવેલી રાઉન્ડ બ્રિલિયન્ટ પ્લેટીનમ વીંટી ગત વરસની સૌથી મોંઘી વીંટી બનાવવામાં આવેલ હતી. તેની કિંમત ૧૧૩૨ કરોડ છે. ગ્રેસફુલ ડિઝાઈનવાળી આ વીંટીમાં ૯ કેરેટનો ડી-ગ્રેડ હીરો જડેલો છે.

★ **દુનિયાની મોંઘામાં મોંઘી પેન :** કેટલીક પેન એવી પણ છે જે લોકોનું સ્ટાઈલ સ્ટેટમેન્ટ બની ચૂકી છે. દેખાવમાં સુંદર એવી આ પેનની કિંમત કરોડોમાં છે. આવો જાણીએ, દુનિયાની ચાર મોંઘી પેન અંગે :

૧. લક્ઝરી પેન બનાવતી કંપની મો બ્લાં અને વેનફૂલીક આર્પલ્સે ભેગા મળીને આ લિમિટેડ એડિશન પેન માસ્ટર પીસ બનાવી છે. આ પેનમાં રૂબી, સફાયર અને એમરલ્ડ હીરા જડવામાં આવ્યા છે. તેની ડિઝાઈન તેને રોયલ લૂક અને ફીલ આપે છે.
૨. અરોરા ડાયમેન્ટે ફાઉન્ટન પેનમાં ૩૦ કેરેટના ડીબિયર્સ હીરાને સુંદરતાથી જડવામાં આવ્યા છે. બોડી પ્લેટીનમ ધાતુની અને બે ટોનવાળી આ પેનની નીબ ૧૮ કેરેટ નક્કર સોનાની બનેલી છે. તેની કિંમત રૂ. ૯.૧૯ કરોડ છે.
૩. લક્ઝરી પેનની યાદીમાં ૧.૬૫ કરોડની કિંમતની પેન ઓમાસ છે. આ પેનની નીબ પણ ૧૮ કેરેટ સોનાથી બનેલી છે. પેનની બોડી પ્લેટીનમ અને યલો એનેમલથી બનેલી છે.
૪. સ્વિસ કંપની કેરેન ડેશે આ પેન મોડર્ન આર્કિટેક્ટ એન્ટોનિયો ગાડીને ટ્રીબ્યુટ આપવા બનાવી હતી. આ લા મોડર્નિસ્ટા ડાયમંડ પેન લંડનના હેરડ્સમાં રૂ. ૧.૬૫ કરોડમાં વેચાઈ હતી. આ પેનને ગિનીઝ બુકે ૨૦૧૦માં દુનિયાની સૌથી કિંમતી પેન જણાવી હતી. તેની ૧૮ કેરેટ ગોલ્ડ નીબ પર રેડિયમનું કોટિંગ કરાયું છે. પેનની બોડી પર ૫૦૦૦ વેસલ ટન હીરા અને ૩૨ કેરેટના ૯૫ રૂબી જડેલા છે. ■

	Contact Person : CHAITALI K. GALA (M. : 98333 26660)	
	EXCLUSIVE FANCY KOTA EXCLUSIVELY (RETAIL ONLY ON SATURDAY)	11/A, Ground Floor, Old Hanuman 2nd Cross Lane, Kalbadevi, MUMBAI-02. Tel. : 22401195 Fax : 40221195
EXCLUSIVE SAREES		

“મંગલ મંદિર” – પ્રાપ્ત થયેલાં લવાજમ

ફેબ્રુઆરી - ૨૦૧૪ દરમ્યાન નીચે મુજબ લવાજમ પ્રાપ્ત થયેલ છે.

નવાં પ્રાપ્ત થયેલ લવાજમો

૧ વર્ષનું લવાજમ

- શારદામંદિર શિશુમંદિર પાલડી, અમદાવાદ
- પરેશ રાયચંદ લોડાયા મુલુંડ (વેસ્ટ), મુંબઈ
- રમણિકલાલ કે. શાહ કાંદિવલી (ઈસ્ટ), મુંબઈ
- હસમુખ વિનોદરાય મકવાણા સેટેલાઈટ, અમદાવાદ
- ગોપાલભાઈ કૌશિકપ્રસાદ પટેલ મેમનગર, અમદાવાદ
- જવેરબેન નાનજી લાપસિયા ગોરેગામ (વેસ્ટ), મુંબઈ
- મહેશદાન હરીદાન ગઢવી ભુજ, કચ્છ
- કાંતિલાલ તલકશી મહેતા ટીકર (રણ), હળવદ
- હરીશ વિશનજી હરિયા હૈદરાબાદ
- હીરાલાલ વેલજી ગાલા ઉનડોઠવાલા ચેમ્બુર, મુંબઈ

૨ વર્ષનું લવાજમ

- સુનંદા પંકજ શાહ જાલના, મહારાષ્ટ્ર

૩ વર્ષનું લવાજમ

- ધનજી લખમશી સાવલા હૈદરાબાદ
- શ્રીમતી ઉષા પ્રકાશ વોરા પાલડી, અમદાવાદ
- જીજ્ઞેશ હરિલાલ શાહ ભુજ, કચ્છ
- શ્રી ડોંબીવલી મિત્ર મંડળ ડોંબીવલી (ઈસ્ટ), મુંબઈ

૫ વર્ષનું લવાજમ

- વિજય પદમશી ધરમશી ડોંબીવલી (ઈસ્ટ), મુંબઈ
- રાજેશ વી. શાહ સામખિયાળી, ભચાઉ
- વિશનજી હરશી ગાલા થાણા (વેસ્ટ), મહારાષ્ટ્ર
- શ્રી ક.દ.ઓ. જૈન મહાજન ગદગ, કર્ણાટક

આજીવન

- શ્રી મુંબઈ કચ્છી લોહાર જ્ઞાતિ મંડળ માટુંગા (સે.રે.), મુંબઈ
- પ્રીતેશ ચંપકલાલ હરિયા માટુંગા, મુંબઈ
- દિલીપ રમણિકલાલ શેઠિયા કાંદિવલી (વેસ્ટ), મુંબઈ
- દિનેશ ઉમરશી ધરમશી વડોદરા
- મહેશચંદ્ર પીતાંબર શાહ માટુંગા, મુંબઈ
- જયોતિબેન કિરીટકુમાર શાહ વસ્ત્રાપુર, અમદાવાદ
- કરશનભાઈ નારણભાઈ પટેલ લો ગાર્ડન, અમદાવાદ

- જીવન જયોત કેન્સર રીલીફ એન્ડ કેર ટ્રસ્ટ પરેલ, મુંબઈ
- અલકા સંજયભાઈ શાહ ગોતા, અમદાવાદ
- દીપા નિખિલભાઈ પરીખ ગોતા, અમદાવાદ
- વિપીન હરિલાલ શાહ ચેન્નાઈ
- જેઠાલાલ વી. ગંગર ‘મંગલમ્’ ડોંબીવલી (ઈસ્ટ), મુંબઈ
- માવજી લખમશી નાગડા ડોંબીવલી (ઈસ્ટ), મુંબઈ
- નીતા નવીનભાઈ શાહ માટુંગા (ઈસ્ટ), મુંબઈ
- પીયૂષ વશનજી સાવલા ન્યુ મરીનલાઈન્સ, મુંબઈ
- પ્રબોધ બાબુભાઈ નાગડા સાંતાક્રુઝ (વેસ્ટ), મુંબઈ
- શાહ એન્ડ એન્કર એન્જિ. કોલેજ ચેમ્બુર, મુંબઈ
- શ્રી ક.વી.ઓ. સ્થા. જૈન મહાજન ચીંચીપોકલી (ઈસ્ટ), મુંબઈ
- રસિકલાલ મોરારજી સાવલા ધનજી સ્ટ્રીટ, મુંબઈ
- ધી ગાંધીધામ ચેમ્બર ઓફ કોમ. એન્ડ ઈન્ડ. ગાંધીધામ, કચ્છ
- શ્રી વીસા ઓસવાળ જૈન મહાજન નાની ખાખર, માંડવી
- ચંપકલાલ હરશી સાલિયા થાણા (વેસ્ટ), મુંબઈ
- પુષ્પદાન શંભુદાન ગઢવી ભુજ, કચ્છ
- શશીકાંત સી. જેસરાણી વડાલા, મુંબઈ
- શશીકાંત સી. જેસરાણી ઓલ ઈન્ડિયા સમસ્ત ભાટિયા ફેડરેશન મસ્જિદ બંદર, મુંબઈ

રીન્યુ થયેલ લવાજમો

૧ વર્ષનું લવાજમ

- વસંતકુમાર વીજપાર રાંભિયા ખોપટ, થાણા
- પ્રેમીલાબેન મનસુખભાઈ શાહ બેંગ્લોર
- નવીનચંદ્ર એસ. લાલકા ગદગ, કર્ણાટક
- જિતેન્દ્ર એમ. મહેતા માંડવી, કચ્છ
- પ્રા. સૂર્યકાંત જે. ભટ્ટ ભુજ, કચ્છ
- હિતેશ કેશવજી છેડા ડોંબીવલી (ઈસ્ટ), મુંબઈ

૫ વર્ષનું લવાજમ

- શેઠશ્રી કેશવજી નાયક ધર્મશાળા પાલિતાણા
- જોય બિલડર્સ બાંદ્રા (ઈસ્ટ), મુંબઈ

આજીવન

- જયંતીલાલ સાકરચંદ મહેતા ઘાટકોપર (ઈસ્ટ), મુંબઈ

જે પોતાની નજર ધરતી પર રાખે છે એને કદી ઠોકર લાગતી જ નથી. ઠોકર તો એને જ લાગે છે કે જે ધરતીને ભૂલીને આકાશના તારા ગણવા બેસે છે! માથું નીચું જ રહેવું જોઈએ એ જ કુદરતી સ્થિતિ છે. ઈશ્વરના આશીર્વાદ એના પર ઉતરે છે કે જે પોતાનું માથું નમાવીને પ્રણામ કરે છે. ફૂલમાળા એના ગળામાં જ શોભે છે જે ધારણ કરતી વખતે પહેરાવનારા સમક્ષ પોતાનું માથું નીચું નમાવે છે.

દુઃખ એ સ્વયં પેટ ચોળીને ઊભો કરેલો દુઃખાવો છે.

સંકલન : દિનેશ આર. મહેતા

- ★ **અનુસ્નાતકના અભ્યાસક્રમને મંજૂરી :** ભુજ ખાતેની ગુજરાત અદાણી ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ મેડિકલ સાયન્સિસને પાંચ વર્ષ પૂર્ણ થતાં અનુસ્નાતક અભ્યાસક્રમ માટે એમ.સી.આઈ. પાસે માંગેલી મંજૂરી સંપૂર્ણ બહાલ રખાઈ છે. એનોટોમીની ચાર અને ફીઝિયોલોજીની ચાર મળીને આઠ બેઠકોની ભરતી યુનિવર્સિટીના નીતિ નિયમો મુજબ છે.
- ★ **બિદડામાં આંખના દર્દીઓની શસ્ત્રક્રિયા :** જાન્યુઆરી માસમાં બિદડા સર્વોદય ટ્રસ્ટ દ્વારા યોજાયેલા ૪૦મા મેગા મેડિકલ અને સર્જિકલ કેમ્પ દરમ્યાન નેત્રયજ્ઞમાં ૬૫૦થી વધુ આંખના દર્દીઓની સ્થાનિકે શસ્ત્રક્રિયા કરવામાં આવી હતી. આ કેમ્પ અંગેની માહિતી આપતાં ટ્રસ્ટના વાઈસ ચેરમેન વિજય છેડાના જણાવ્યા અનુસાર કચ્છમાં વિવિધ તાલુકાઓમાં ૩૦ જેટલા સેન્ટરો ઉપર આંખના દર્દીઓની તપાસ કરાઈ હતી અને ત્યાંથી વધુ સારવાર અર્થે બિદડા બોલાવવામાં આવ્યા હતા. કુલ ૪૧૭૭ દર્દીઓએ આ શિબિરનો લાભ લીધો હતો.
- ★ **ભુજ મર્કેન્ટાઈલ બેંક :** છેલ્લા ૨૨ મહિનાથી ભુજ મર્કેન્ટાઈલ બેંકમાં રોકાઈ ગયેલા ૧૨૭ કરોડ જેટલા જંગી નાણાં માટે આખરે રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા દ્વારા લાદવામાં આવેલી ૩૫-એ ની કલમ હટાવવાની લીલી ઝંડી તાજેતરમાં અપાતા ૩૮ હજાર જેટલા થાપણદારોમાં આનંદની લાગણી પ્રસરી હતી.
- ★ **પ્રવાસીઓમાં કચ્છના ભૂંગાનું આકર્ષણ :** રણોત્સવ દરમ્યાન સફેદ રણની અને કચ્છની મુલાકાતે આવી રહેલા પ્રવાસીઓ માટે ગ્રામીણ કચ્છીઓના પરંપરાગત ભૂંગા - આવાસ આકર્ષણનું કેન્દ્ર બન્યા છે. ર૬મી જાન્યુઆરી, ૨૦૦૧ના રોજ આવેલ ૭.૭ની તીવ્રતાના ધરતીકંપમાં કચ્છના શહેરી તેમજ ગામડાંઓના પાકા મકાનો જમીનદોસ્ત થઈ ગયા પરંતુ ભૂંગામાં રહેતા તમામ લોકો સહીસલામત હતા. કચ્છી ભૂંગાની વિશિષ્ટ બાંધણી, ડિઝાઈન અને માટીકામ તથા લીપણથી કરાતા સુશોભનમાં પ્રવાસી ઉપરાંત સંશોધકોને રસ પડી રહ્યો છે.
- ★ **વિશ્વ ગુજરાતી સમાજ :** વિશ્વ ગુજરાતી સમાજના ઉપપ્રમુખપદે ભુજના પૂર્વ ધારાસભ્ય મોહનભાઈ શાહની નિમણૂક કરવામાં

આવી છે. સમાજના પ્રમુખ કૃષ્ણકાંત વખારિયાએ બે વર્ષ માટે તેમની તાજેતરમાં નિયુક્તિ કરી છે. તેઓ અગાઉ પણ ઉપપ્રમુખ અને ટ્રસ્ટી તરીકે રહી ચૂક્યા છે.

- ★ **કચ્છમાં અપાતા પાણીને હળવું બનાવવું અનિવાર્ય :** કચ્છમાં કિડનીને લગતા દર્દોમાં થયેલા ચિંતાજનક વધારાના પ્રમાણને નિયંત્રણમાં લેવા માટે સ્થાનિકના તબીબ, સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓ અને સ્વરાજની સંસ્થાઓ ઉપરાંત અસર પામી શકે તેવી વ્યક્તિઓની જાગૃતિ અને સહિયારા પ્રયાસો અનિવાર્ય હોવાનું મૂળ કચ્છના નેફ્રોલોજિસ્ટ અને મુંબઈની વિખ્યાત જે.જે. હોસ્પિટલના કિડની વિભાગના વડા ડૉ. નરેન્દ્ર દેઢિયા માની રહ્યા છે. પાણીના જથ્થાને આર.ઓ. પ્લાન્ટથી શુધ્ધ કરવો જોઈએ અને તે શક્ય ન હોય તો પાણીને કમ સે કમ હળવું બનાવવાનો સરળ અને ઓછો ખર્ચાળ માર્ગ તો અપનાવવો જોઈએ તેમ તેમણે સ્પષ્ટ રીતે કહ્યું હતું.
- ★ **ભુજમાં કચ્છમિત્ર આયોજિત કૃષિમેળો :** માર્ચ માસના પ્રથમ સપ્તાહ દરમ્યાન ભુજ ખાતે કચ્છમિત્ર દ્વારા હાઈટેક કૃષિમેળાનું આયોજન થયું. જેમાં દેશ વિદેશની નામાંકિત કંપનીઓએ ઉત્સાહપૂર્વક ભાગ લઈ કૃષિના વિકાસ માટે અને ખેડૂતોની સમૃદ્ધિ માટે કૃષિ ક્ષેત્રે પોતે કરેલા અતિ આધુનિક સંશોધનોનું જીવંત નિદર્શન બતાવીને ટેકનિકલ માર્ગદર્શન આપવામાં આવેલ. આ મેળામાં એવી ટેકનોલોજીનું જીવંત ડેમોસ્ટ્રેશન બતાવવામાં આવ્યું. જે સમયથી પહેલા એટલે કે મહિનાઓમાં નહિ દિવસોમાં પાક પકવે છે. આ ટેકનોલોજીનો સમગ્ર ભારતમાં ક્યાંય પ્રયોગ થયો નથી.
- ★ **વેકરામાં શૈક્ષણિક સંકુલ :** માંડવી તાલુકાના વેકરા ગામે રૂા. ૧.૨૩ કરોડના ખર્ચે નિર્મિત શૈક્ષણિક સંકુલનું તાજેતરમાં ઉદ્ઘાટન કરાયું હતું. આ પ્રસંગે વિવિધ વિભાગોના ૮૦ લાખના ચડાવા થયા હતા.
- ★ **વર્ધમાનનગરના રહેવાસીઓ દ્વારા આવેદનપત્ર :** ધરતીકંપ બાદ નવનિર્માણ પામેલા વર્ધમાનનગરની ભૂમિ પર જે નવા મકાનો બન્યા છે તે સર્વે નંબર ૧૫૮ની જમીન આજ સુધી બિનખેતી નહીં થતા ખુદ રહેવાસીઓએ કલેક્ટર કચેરીએ આવીને ન્યાયની અરજ કરી હતી. ભૂકંપમાં અસ્તિત્વ ગુમાવી ચૂકેલા પરિવારોને પોતાના ઘર અપાવવા માટે ભુજથી ૮ કિ.મી. દૂર માધાપર - અંજાર હાઈવે, માધાપર પાસે જૈન સંઘના તમામ ફિરકાઓને સાથે લઈ એક પુનર્વસનનું કાર્ય વર્ધમાનનગર ઓનર્સ એસોસિએશનના નેજા હેઠળ આયોજિત થયું હતું. વર્ધમાન નગરના મકાનો ત્રણ કેટેગરીમાં બંધાયેલાં છે. તેમાં મહદ્ અંશે વિધવા, સીનિયર સીટીઝન, ભૂકંપમાં સર્વસ્વ ગુમાવનાર અને નોકરિયાતવર્ગ રહે છે. સમગ્ર વર્ધમાન નગરની અલગ અલગ સર્વે નંબરની જમીન 'બિનખેતી' થઈ ગઈ હતી, પરંતુ નંબર-૧૫૮ વાળી જમીન કોઈ કારણોસર

તમે જ્યાં સુધી સુખને શોધ્યા કરશો, ત્યાં સુધી સુખ તમને નહીં મળે.

બિનખેતી થઈ નથી. અગર આ જમીન બિનખેતી નહીં થાય તો રહેવાસીઓએ આંદોલનની ચીમકી આપી હતી.

- ★ **સદ્ગત ધારાસભ્ય વાઘજીભાઈ પટેલ :** કચ્છના અડીખમ અને લોકપ્રિય એવા સદ્ગત ધારાસભ્ય વાઘજીભાઈ ધરમશી પટેલને શ્રદ્ધાસુમન અર્પણ કરવા આયોજિત પ્રાર્થનાસભામાં તાજેતરમાં રાજકીય અગ્રણીઓ અને કચ્છના વિવિધ ક્ષેત્રના મોવડીઓએ સદ્ગતે જાહેર જીવનમાં કરેલાં કામોને યાદ કરી અંજલિ આપી હતી. રાપર વિભાગના ધારાસભ્ય વાઘજીભાઈ પટેલનું તા. ૩૦-૧-૨૦૧૪ના રોજ અવસાન થયું હતું.
- ★ **કાફ્ટ મેળામાં કચ્છીઓનો ડંકો :** ભારત તથા એશિયાઈ દેશોના માસ્ટર કાફ્ટમેનો દર વર્ષે યોજાતા આ પ્રકારના કાફ્ટ મેળામાં ભાગ લેતા હોય છે. આ વર્ષે સૂરજકુંડ ખાતેના મેળામાં કલામણિ એવોર્ડ કચ્છના સરલીના ૧૯૯૪ના રાષ્ટ્રપતિ એવોર્ડ વિજેતા વણકર પરબત કાનજીને રાજ્યપાલશ્રીના હસ્તે તાજેતરમાં એનાયત કરાયો હતો. જ્યારે કલાશ્રી એવોર્ડ કચ્છના જ મહમદ અલી મહમદ ખત્રી બાંધણીવાળાને અપાતાં આ મેળામાં કચ્છનો ડંકો વાગ્યો હતો. ભારતભરના તેમજ એશિયાઈ દેશોના કુલ મળીને લગભગ ૧૨૦૦ જેટલા કારીગરોએ આ મેળામાં ભાગ લીધો હતો.
- ★ **રણમાં મીઠી વીરડી સમાન વીરડો :** દેશલપર - તાલુકા નખત્રાણામાં ગુંતલી માતાના મંદિર પાસેની નદીમાં આવેલો માડાવાળો વીરડો આજે પણ અહીંથી પસાર થતાં માલધારીઓ તેમજ પશુઓને રણમાં મીઠી વીરડી સમાન છે. અંદાજે ૮૦ વર્ષ અગાઉ મથલ ગામના રબારી માડા પુનરાજની રાત-દિવસની અથાગ મહેનતથી બંધાયેલી આ સેલોર વાવ આજે પણ નાણિયેર જેવા શીતળ જળથી છલોછલ છે.
- ★ **કચ્છ રણોત્સવમાં દોટ લાખથી વધુ પ્રવાસી :** આ વખતે પ્રવાસન નિગમે ઉત્સવનું સમગ્ર સંચાલન ખાનગી હાથોમાં સોંપી દીધું હોવા છતાં પ્રવાસીઓનો કોઈ ઘટાડો થયો ન હતો. મામલતદાર કચેરીએથી પ્રાપ્ત વિગતો અનુસાર બે માસ દરમ્યાન ૧,૫૦,૮૧૫ જણા સત્તાવાર નોંધણી કરાવીને રણમાં ગયા હતા. આ નોંધણી સિવાય ગયેલાઓનો આંક પણ ઊંચો હશે. રણોત્સવના અંતિમ દિવસે ટેન્ટ સિટીમાં પગ દેવાની જગ્યા નહોતી અને તેથી ખાનગી એકમે ૧૮મી માર્ચ સુધી મેળો ચાલુ રાખવાનું નક્કી કર્યું હતું. આ સ્થળનો પ્રવાસન કેન્દ્ર તરીકે પૂરેપૂરો વિકાસ થઈ ચૂક્યો છે અને તમામ માળખાકીય સુવિધાઓ પણ ઉપલબ્ધ છે. તેથી હવે આ સ્થળ બારેમાસ માટે ખુલ્લું મૂકાય તો પ્રકૃતિના તમામ રંગોથી પ્રવાસીઓ વાકેફ થાય તેવી પણ માંગ ઊઠી રહી છે.
- ★ **કચ્છી એન.આર.આઈ. યોગદાન આપે :** કચ્છીઓનો પરદેશમાં મોટી સંખ્યામાં વસવાટ હોવાથી બિનનિવાસી ભારતીય (એન.આર.આઈ.) પણ સ્વાભાવિક જ વધુ છે. તેમની

સમસ્યાઓના સમાધાનના પૂરતા પ્રયાસ કરવામાં આવશે પરંતુ તેમણે આ જિલ્લામાં મોટા પાયે રોકાણ કરવાની જરૂર છે. અર્થવ્યવસ્થાને ગતિશીલ રાખવાનાં એન.આર.આઈ. કચ્છી પોતાનું યોગદાન આપે તેવી હાકલ આર.બી.આઈ. દ્વારા પહેલી જ વખત ભુજમાં યોજાયેલા 'આપના માટે વિદેશી હુંડિયામણ' પ્રદર્શન અને પરિસંવાદમાં રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયાના મુંબઈ મધ્યસ્થ કચેરીના ચીફ જનરલ મેનેજર (વિદેશી હુંડિયામણ વિભાગ) સી.ડી. શ્રીનિવાસને તાજેતરમાં કરી હતી.

- ★ **ભુજ એરપોર્ટ માર્ગ પરની જમીન પરત લેવા આદેશ :** સ્થાનિક વહીવટી તંત્રએ તપાસ કરતાં જાણીતા સાંઘી સિમેન્ટ પ્રા.લિ. ઉદ્યોગગૃહ દ્વારા કચ્છ સ્ટીલના નામે ભુજના એરપોર્ટ રિંગ રોડ પર ફાઈવ સ્ટાર હોટલ માટે ખરીદાયેલી ૩૯,૦૦૦ ચો.મી. જમીન પર હજુ સુધી કાંઈ બાંધકામ જ ન કર્યું હોવાનું બહાર આવતાં જિલ્લા કલેક્ટરે એ જમીન શ્રી સરકારમાં દાખલ કરી દીધી છે. વર્ષ ૨૦૦૬માં હોટલ બનાવવાના હેતુસર સાંઘી સિમેન્ટના સંચાલકોએ આ જમીન સરકાર પાસેથી ખરીદી હતી. કાયદાનુસાર ત્રણ વર્ષમાં બાંધકામ કરવાનું હોય છે. જમીન મહેસૂલ ધારાની શરતભંગની જોગવાઈઓ મુજબ એ જમીન સરકારમાં પરત લેવાનો તાજેતરમાં આદેશ કરાયો છે.
- ★ **અખિલ ભારતીય ટ્રાન્સપોર્ટ ફેડરેશનના પટે કચ્છી :** ટુર્સ અને ટ્રાવેલ્સના વ્યવસાયમાં ગુજરાતભરમાં મોખરાનું સ્થાન ધરાવતા મૂળ નારાયણપર કચ્છના મેઘજીભાઈ કુંવરજી ખેતાણી પટેલ ટુર્સ અને ટ્રાવેલ્સના માધ્યમે અખિલ ભારતીય ટ્રાન્સપોર્ટ ફેડરેશનના ઉપપ્રમુખ તરીકે વરાયા છે. તાજેતરમાં નવી દિલ્હી ખાતે સંગઠનની બેઠકમાં આવો નિર્ણય લેવાયો હતો. તેઓ ગુજરાત વિભાગના પ્રમુખપદે કાર્ય કરી રહ્યા છે.
- ★ **ભિદડામાં બાળ મેગા આરોગ્ય નિદાન કેમ્પ :** માતૃશ્રી પાનબાઈ ધારશી છેડા આયોજિત ચાઈલ્ડ હેલ્થકેર અભિયાનમાં ૧૫ શાળાઓના ૩૫૧૪ છાત્રોને આ કેમ્પમાં આવરી લેવાયા છે. આ કેમ્પનું અદાણી મેડિકલ કોલેજના ડીન ડો. ગણેશ વી. કેસરીએ ચેરમેન બચુભાઈ રાંભિયા, વિજયભાઈ છેડા તથા વિવિધ સમાજના દાતાઓ - અગ્રણીઓની ઉપસ્થિતિમાં ઉદ્ઘાટન કર્યું હતું.
- ★ **કચ્છમાં જમીન સંદર્ભે વિક્રમી ઠગાઈ :** અબડાસા તાલુકાના ડુમરા નજીકની ૧૫૬૮ એકર જમીન વેચાણનો સોદો થયા બાદ ચેન્નાઈના શપ્સોએ પૈસા ન ચૂકવી કચ્છના રાજકીય અગ્રણી સાથે રૂા. ૨૭.૪૪ કરોડની છેતરપિંડી કરી હોવાની ફરિયાદ ગાંધીધામમાં તાજેતરમાં નોંધાતા ચકચાર પ્રસરી છે. આ મામલે પોલીસ ફરિયાદ લેવામાં ઢીલું વલણ અપનાવતાં મામલો મુખ્યમંત્રી સુધી પહોંચ્યો હતો અને આખરે ૧૦ શપ્સો સામે ફોજદારી નોંધાવાઈ હતી.

(વર્તમાનપત્રો પર આધારિત)

સાચા સુખની અનુભૂતિ દુઃખ પછી જ થાય છે.

સ્વીકાર — સમાલોચન

— મગનલાલ સંઘવી

‘ધરમ કાંટો’ (પ્રેરક લેખો)

- દિનેશ પાંચાલ
- પ્રકાશક : ગૂર્જર ગ્રંથરત્ન કાર્યાલય, અમદાવાદ
ફોન : (૦૭૯) ૨૨૧૪૪૬૬૩ તેમજ ગુજરાતના અનેક અગ્રીમ હરોળના પુસ્તક વિકેતાઓને ત્યાં પ્રાપ્ત
- પૃષ્ઠ સંખ્યા : ૧૬૮ ■ કિંમત : રૂા. ૧૦૦/-

ઉત્કૃષ્ટ પુસ્તકના સર્જક દિનેશ પાંચાલને સાહિત્ય પરિષદ અને સાહિત્ય અકાદમીના પ્રતિભાશાળી એવોર્ડ અર્પણ થયેલા છે. ખૂબ સુંદર મુખપૃષ્ઠ અને રસપ્રદ શીર્ષકો સાથેનું તેમનું તેરમું પુસ્તક એટલે ‘ધરમ કાંટો.’ ગુજરાતી ભાષાના લોકપ્રિય લેખક દિનેશ પાંચાલ વિશે કહેવાયું છે કે, સચોટ અને ધારદાર રીતે વિવિધ મુદ્દાઓને રજૂ કરવાની એમની કલાસૂઝના કારણે એમના લખાણમાં કોઈ એવું તત્વ ઉમેરાય છે કે પુસ્તકને એકવાર શરૂ કર્યા પછી વાંચકવર્ગને એ પુસ્તક છોડવાનું મન થતું નથી.

અંધશ્રદ્ધામાં વિશ્વાસ ધરાવનાર કેટલાક વાચકવર્ગને પ્રથમ દૃષ્ટિએ તેમનું આ નવું પુસ્તક ‘ધરમ કાંટો’ કંઈક અંશે વિવાદાસ્પદ જણાય તેવું શક્ય છે. તેનું કારણ છે કે આ પુસ્તક એકાંતિક નહિ પરંતુ મધ્યમમાર્ગી - બે પૂર્ણાંક વચ્ચેના પ્રમાણ તરીકે વ્યક્ત થતી શૈલી છે. આ પ્રકારના દૃષ્ટિકોણથી તેમાં દરેક વિષય વસ્તુઓની વિસ્તૃત છણાવટ કરવામાં આવી છે. એટલે તે બાબતે ચર્ચાને સ્થાન નથી પરંતુ તેને ખૂબ જ એકાગ્રતાપૂર્વક વાંચવું પડે.

તમામ પાસાઓની બંને બાજુને યોગ્ય ન્યાય મળે તેનો તેમણે સંપૂર્ણ રીતે ખ્યાલ રાખ્યો છે. તેમની શૈલીમાં ક્યાંય પણ બિનજરૂરી ટીકાનું વલણ ઉપસતું નથી, એ તેમની વિશિષ્ટતા છે.

‘ધરમકાંટો’ વાંચ્યા બાદ આપણને અહેસાસ થાય છે કે તેમણે અધર્મની ટિપ્પણીઓ સાથેનો સચુક્તિક ધોરણ અપનાવ્યું છે. જેને ધર્મની ટીકાનું રૂપ આપી શકાય નહીં. અગર ધર્મ - અધર્મની વ્યાખ્યા વાંચકવર્ગ પાસે ન હોય તો ‘ધરમકાંટો’ જુદા સ્વરૂપે જણાય તેવું બની શકે છે.

‘ધરમ કાંટો’ના કેટલાક અગત્યના મુદ્દા - અવતરણો જોઈએ...

- અગર મનુષ્યની તમામ મુશ્કેલીઓ ઈશ્વર - દેવીની પૂજા, અર્ચના કરવામાત્રથી દૂર થઈ જતી હોય તો નાસ્તિકી જોવા પણ ના મળે. બૌદ્ધિકતા વિચારસરણી વગરની આસ્તિકતા કોઈપણને મુશ્કેલકર્તા બની શકે છે.
- ક્યા ધર્મ - જાતિની કેટલી વ્યક્તિઓ મૃત્યુ પામી તે જાણવું જરૂરી નથી પરંતુ કુલ કેટલી વ્યક્તિઓ મૃત્યુ પામી તેનો હિસાબ જરૂરી હોય છે.
- દાંપત્ય જીવનની સફળતા માટે જન્માક્ષરો અથવા જ્યોતિષશાસ્ત્રની જરૂર નથી પરંતુ બંને વ્યક્તિઓનો પરસ્પર મનનો મેળ જરૂરી છે.
- સત્સંગછોડીને કોઈની અંતિમ યાત્રામાં જનાર અથવા ભગવાનની આરતી અધૂરી છોડી એમ્બ્યુલન્સ માટે દોડી જનાર જ સાચો ધાર્મિક ગણાય.
- સ્કૂલ - શાળા કરતાં મંદિરોની ઉપયોગિતા સીમિત છે. શાળાના મકાનની બે ઈંટો વચ્ચેની સિમેન્ટ નીકળી ગઈ હશે તો પણ સારા નાગરિકો ઘડવાનું શાળાનું કાર્ય ચાલુ રહેતું હોય છે.
- અગર અદાલતના કોઈ ન્યાયાધીશ તેની કારમાં લીંબું અને મરચું

લટકાવે અને એ ન્યાયાધીશ છેતરપિંડી કરતા કોઈ ભુવાને નિર્દોષ છોડી મૂકે તો આપણને આશ્ચર્ય ન થવું જોઈએ!

- થવું જોઈએ એવું કે ગુટકાનું એક પેકેટ પચાસ રૂપિયે મળવું જોઈએ અને જીવનરક્ષક ઈજેક્શનની કિંમત માત્ર બે રૂપિયા હોવી જોઈએ.
- એક કિલો ચોખાની કિંમત એક દારૂની બાટલી કરતાં કદી વધારે ન હોવી જોઈએ. આપણા અર્થશાસ્ત્રીઓ આ વાત સમજે તો પ્રજાનું કલ્યાણ થઈ શકે.

આ પ્રકારના વિવિધ મુદ્દાઓ સાથે ‘ધરમ કાંટો’ પ્રકાશિત થયેલ છે. પાંચાલ સાહેબના ઉપર મુજબના અનેક લેખો, સામગ્રી ‘સન્ને મહેફિલ’ અને ‘રીડ ગુજરાત’ નામની વેબસાઈટ, પ્રસિદ્ધ બ્લોક ‘અભિવ્યક્તિ’ વગેરેમાં રજૂ થતા હોય છે. તેમનો વાંચકવર્ગ દેશ-વિદેશમાં છે. આ રીતે એમના પુસ્તકોએ આંતરરાષ્ટ્રીય ખ્યાતિ પ્રાપ્ત કરી છે. તેમના લેખો ‘ગુજરાત મિત્ર’માં નિયમિત રીતે પ્રકાશિત થાય છે. તેમના લેખો માનવીની સહજ વૃત્તિઓ અને સંવેદનાઓનું પ્રતિબિંબ ઝીલતા હોય છે. આ સર્જકની અનેક ઉત્તમ કૃતિઓ ઉપલબ્ધ છે, જે વાંચકવર્ગને ભાવવિભોર તેમજ ચિંતન કરતાં કરે તેવી છે. પ્રસ્તુત પુસ્તક એક નવી જ દિશા ઉઘાડે છે. શબ્દાત્ વિચારાત્ અને ભાવાત્ નું સમન્વય એટલે ‘ધરમકાંટો’ના પ્રેરક લેખો. દરેકે પોતાની લાઈબ્રેરીમાં વસાવવા યોગ્ય આ ઉત્તમ પુસ્તક છે.

★

‘ખુમારી અને ખાનદાની’ (શૌર્ય, શીલ અને સ્વાર્પણની ગૌરવગાથાઓ)

- મિતેષ એમ. સોલંકી
- પ્રકાશક : સર્વમંગલ પ્રકાશન, અમદાવાદ.
- પૃષ્ઠ સંખ્યા : ૫૬ ■ કિંમત : રૂા. ૨૦૦/-
- મુખપૃષ્ઠ અને ચિત્રો : બ્રાન્ડ એવોર્ડ પ્રા.લિ., અમદાવાદ
- પુસ્તક પ્રાપ્તિ સ્થાન :
(૧) શ્રી મિતેષકુમાર એમ. સોલંકી
ઈ-૧, ગોયલ પ્લાઝા, પાયલ ફ્લેટ્સની બાજુમાં, જજીસ બંગલો રોડ, વસ્ત્રાપુર, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૧૫.
ફોન : ૯૭૧૨૯૨૪૨૦૧, ૯૪૨૮૧૨૨૭૪૧
(૨) ૮૬, ચંદ્રપ્રકાશ સોસાયટી, વિભાગ-૨,
અપ્સરા ટોકીઝની પાછળ, કાંકરિયા, અમદાવાદ.
ફોન : ૯૮૨૫૨૧૦૩૬૭, ૯૮૨૫૨૧૦૩૧૭

રાષ્ટ્રીય શાયર ઝવેરચંદ મેઘાણી કૃત ‘સૌરાષ્ટ્રની રસધાર’ પર આધારિત પાંચ સચિત્ર બાળવાર્તાઓનો સુંદર પુસ્તક એટલે ‘ખુમારી અને ખાનદાની.’

પ્રસ્તુત પુસ્તકમાં ચિત્રાત્મક નિરૂપણ મનમોહક અને આકર્ષક છે. અલગ અલગ વાર્તાઓની કથાના વિવિધ દૃશ્યો રજૂ કર્યા છે. બાળકોને આ પુસ્તક સમજવામાં સરળતા રહે તે ઉદ્દેશથી કથાનક મુખ્ય પાત્રો, ગુગલ નકશો અને કથાનો સમયકાળ વગેરે માહિતી યોગ્ય સ્થળે આપવામાં આવી છે. તે સાથે પૂરક માહિતી પણ આપવામાં આવી છે. આ રીતે બાળ વાર્તાઓનો સચિત્ર સંગ્રહ સુંદર સ્વરૂપે રજૂ થયો છે. નવી પેઢીને ‘સૌરાષ્ટ્રની રસધાર’ના પાત્રોની ઝલક સરળ રીતે સમજાવવાનો મિતેષભાઈનો આ અનોખો પ્રયોગ ખૂબ સરાહનીય છે. માત્ર નવી પેઢીને જ નહીં પરંતુ પરિવારના દરેક સભ્યોને આ પુસ્તક અચૂક ગમશે.

સોલંકીએ ગુજરાત યુનિવર્સિટીમાંથી અનુસ્નાતક અને એમ.ફિલનો અભ્યાસ, ઉપરાંત પત્રકારત્વ અને એમ.બી.એ.નો પણ અભ્યાસ કર્યો છે.

“સંકલ્પ”**શ્રી કચ્છી જૈન યુથ એસોસિએશન - અમદાવાદ**

“સંકલ્પ”ના વેલકમ-૨૦૧૪ના તા. ૩૧-૧૨-૨૦૧૩ના જલતરંગ પાર્ટી પ્લોટ, વાસણા, અમદાવાદ ખાતેના કાર્યક્રમ માટે નીચે જણાવેલ દાતાશ્રીઓ તરફથી આર્થિક સહયોગ પ્રાપ્ત થયો હતો.

૧. શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ	૧૧,૦૦૦/-
૨. શ્રી મહેશભાઈ કે. શાહ - મુંબઈ	૫,૦૦૦/-
૩. શ્રી અનિલભાઈ હરિયા	૫,૦૦૦/-
૪. શ્રી અતુલભાઈ સંઘવી	૫,૦૦૦/-
૫. ડૉ. ધીરેનભાઈ એસ. શાહ	૫,૦૦૦/-
૬. શ્રી કાંતિભાઈ આર. શાહ	૩,૦૦૦/-
૭. શ્રી ભરતભાઈ ભાણજી ગાલા	૨,૫૦૦/-
૮. શ્રી મનુભાઈ જી. શાહ (ગુર્જર ગ્રંથાલય)	૨,૫૦૦/-
૯. શ્રી નિમેષભાઈ ધીરજભાઈ સંઘવી	૨,૫૦૦/-
૧૦. શ્રી દક્ષેશભાઈ સંઘવી	૨,૦૦૦/-
૧૧. શ્રી વીરેન્દ્રભાઈ રાઘવજી લોડાયા	૨,૦૦૦/-
૧૨. શ્રી કિરીટ વી. સંઘવી	૨,૦૦૦/-
૧૩. શ્રી અભય હીરાચંદ છોડા	૨,૦૦૦/-
૧૪. શ્રી મહેન્દ્ર દેવજી ખોના	૨,૦૦૦/-
૧૫. શ્રી કમલેશ બાબુભાઈ ગોગરી	૨,૦૦૦/-
૧૬. શ્રી સુનિલ ખીમજી છોડા	૨,૦૦૦/-
૧૭. શ્રી જિતેન્દ્ર દેવજી ખોના	૨,૦૦૦/-
૧૮. શ્રી વિનોદભાઈ દંડ	૨,૦૦૦/-
૧૯. શ્રી અરુણ સુરેન્દ્રભાઈ જૈની	૧,૦૦૦/-
૨૦. શ્રી મનીષ વિજયભાઈ છાડવા	૧,૦૦૦/-
૨૧. શ્રી મૂલચંદ નાનજી મારુ	૧,૦૦૦/-
૨૨. શ્રી અનિલભાઈ શાહ	૧,૦૦૦/-
૨૩. શ્રી અનિકેત સંઘવી	૧,૦૦૦/-
૨૪. શ્રી રવજી અદેસીંગ વોરા - સરખેજ	૧,૦૦૦/-
૨૫. મે. કે. કે. વિનિયર	૧,૦૦૦/-
૨૬. એક સદ્ગૃહસ્થ તરફથી	૧,૦૦૦/-
૨૭. શ્રી આશિષ જે. શાહ	૧,૦૦૦/-
૨૮. શ્રી હાર્દિકભાઈ પટવા	૧,૦૦૦/-
૨૯. શ્રી ઉમરશી નરશી મૈશેરી	૧,૦૦૦/-
૩૦. એક સદ્ગૃહસ્થ તરફથી	૧,૦૦૦/-
૩૧. શ્રી અનિલ પ્રાણજીભાઈ શાહ	૧,૦૦૦/-
૩૨. ડૉ. સુકેતુ શાહ - ગાંધીનગર	૫૦૧/-
૩૩. શ્રી કમલેશભાઈ લોડાયા	૫૦૦/-
૩૪. શ્રી કીર્તિ એન. વોરા - સરખેજ ડિસ્કાઉન્ટ કૂપનમાં આવેલ જાહેરાત	૫૦૦/-
૩૫. શ્રી નરેન્દ્રભાઈ મહેતા (ઈન-વોગ)	૫,૦૦૦/-
૩૬. મે. સતગુરુ હોલીડેઝ ઈન્ડિયા પ્રા.લિ.	૩,૦૦૦/-
૩૭. મે. રીચ મેન્ડ	૨,૦૦૦/-
૩૮. મે. પાનેશ્રી અને અદેશ્રી	૨,૦૦૦/-
૩૯. મે. પોર્સ ચોઈસ	૨,૦૦૦/-

૪૦. મે. પ્લેઝર્સ	૨,૦૦૦/-
૪૧. શ્રી શાંતિભાઈ સાવલા	૫,૦૦૦/-
૪૨. શ્રી હરખચંદભાઈ સાવલા	૫,૦૦૦/-
૪૩. શ્રી મનહરભાઈ વિશનજીભાઈ દેઢિયા	૫૦૦/-
૪૪. શ્રી જિતેન્દ્રભાઈ શામજીભાઈ વીરા	૫૦૦/-

કુલ..... રૂ. ૧,૦૧,૦૦૧/-

આ ઉપરાંત ‘વેલકમ-૨૦૧૪’ના કાર્યક્રમ માટે મે. ઓમ લેન્ડ રિયાલિટી પ્રા.લિ. તરફથી મેઈન સ્પોન્સરશિપ પેટે રૂ. ૫૦,૦૦૦/- તથા આઈ.સી.આઈ.સી.આઈ. બેંક તરફથી કો-સ્પોન્સરશિપ પેટે રૂ. ૨૫,૦૦૦/- પ્રાપ્ત થયેલ છે. આ સિવાય પણ રૂ. ૧,૦૦૦/- નું જનરલ ડોનેશન શ્રી ઉમરશી જેઠાભાઈ કુરુવા ફાઉન્ડેશન તરફથી ‘સંકલ્પ’ને શૈક્ષણિક, સ્પોર્ટ્સ તથા અન્ય ઈતર પ્રવૃત્તિ નિમિત્તે પ્રાપ્ત થયેલ છે.

‘વેલકમ ૨૦૧૪’ના કાર્યક્રમ માટે મે. જે.આર.જે. કુડ્ડસ પ્રા.લિ. તરફથી બાળકો માટે અલગ અલગ ફલેવરની ચોકલેટો પણ મળેલ હતી. જે માટે ‘સંકલ્પ’ શ્રી જગદીશભાઈ ઠક્કરનો તથા ઉપરોક્ત સૌ દાતાશ્રીઓનો હૃદયપૂર્વક આભાર માને છે અને ભવિષ્યમાં આવનાર ‘સંકલ્પ’ના અવનવા કાર્યક્રમોમાં પણ આપનો આવો જ સાથ અને સહકાર મળતો રહેશે તેવી આશા અમો રાખીએ છીએ.

સંકલ્પના ‘વેલકમ ૨૦૧૪’ તથા ‘વેલકમ ૨૦૧૩’ના સભ્ય તથા મહેમાન માટેના પાસની ઉત્કૃષ્ટ ડિઝાઈન સંકલ્પના હોદેદાર - સહ ખજાનચી કૃપાલી ભરતભાઈ શાહે તૈયાર કરેલ હતી. આ ઉપરાંત ‘વેલકમ ૨૦૧૪’ના કાર્યક્રમમાં સાંતા ક્લોઝ તરીકેની ભૂમિકા માસ્ટર જૈનમ જીજ્ઞેશભાઈ શાહે ખૂબ જ સારી રીતે પાર પાડી બાળકોને ભરપૂર મનોરંજન પૂરું પાડેલ હતું. કૃપાલી ભરતભાઈ શાહને પાસની ઉત્તમ ડિઝાઈન બનાવવા બદલ તથા જૈનમ શાહને ‘સાંતાક્લોઝ’ બનવા બદલ તથા કેટરિંગ સમિતિના કન્વીનર શ્રીમતી રચનાબેન પારેખ તથા શ્રીમતી મનીષાબેન મહેતા અને શ્રીમતી અમીબેન શાહનો ‘સંકલ્પ’ તથા કારોબારી સમિતિ ખૂબ ખૂબ આભાર માને છે.

● આગામી કાર્યક્રમો ●**પાલિતાણા છ’ગાઉ જાત્રા**

ગુરુવાર, તા. ૧૩-૩-૨૦૧૪ અને શુક્રવાર તા. ૧૪-૩-૨૦૧૪ એમ બે દિવસનો પાલિતાણા છ ગાઉ જાત્રાનું આયોજન ‘સંકલ્પ’ દ્વારા કરવામાં આવેલ છે. આ ઉપરાંત પાલિતાણાથી ભંડારિયા - કદંબગીરી તથા શત્રુંજય ડેમ તીર્થધામનાં દર્શનની વ્યવસ્થાનું આયોજન કરાયેલ છે.

ચાર્જ : સંકલ્પના સભ્યો તથા સમાજના સભ્યો માટે રૂ. ૪૦૦/- પ્રતિ વ્યક્તિ (૩ વર્ષ સુધીના બાળકો નિ:શુલ્ક)

કમજોર અને દુર્ગુણી માણસો જ દુ:ખનો વાંક કાઢતા હોય છે.

‘સંકલ્પ’ દ્વારા બે લક્ઝરી બસનું આયોજન કરવામાં આવેલ છે. જે તા. ૧૨-૩-૨૦૧૪ બુધવારના રાત્રે ૧૧.૩૦ વાગે ઉપડશે. જેથી સૌ જાત્રાળુઓએ રાત્રિના ૧૦.૩૦ વાગે શ્રી કચ્છી જૈન ભવન - પાલડી ખાતે આવી જવાનું રહેશે.

પાલિતાણા છગાઉ જાત્રા માટે નીચે મુજબના નકરા નક્કી કરેલ છે:

રૂમનો નકરો : રૂ. ૨૫૦૦ x ૧૬ રૂમ	= રૂ. ૪૦,૦૦૦/-
બસનો નકરો : રૂ. ૨૦,૦૦૦ x ૨ બસ	= રૂ. ૪૦,૦૦૦/-
તા. ૧૩-૩-૧૪ના બપોરના જમવાનો નકરો	: રૂ. ૭,૫૦૦/-
તા. ૧૩-૩-૧૪ના સાંજે ચૌવિહારનો નકરો	: રૂ. ૫,૦૦૦/-
તા. ૧૪-૩-૧૪ના સાંજે ચૌવિહારનો નકરો	: રૂ. ૭,૫૦૦/-

તા. ૧૩-૩-૧૪ની નવકારશીનાં નકરાનો લાભ અપાયેલ છે.

ઉપરોક્ત નકરામાંથી કોઈ પણ નકરા માટે કોઈ પણ સભ્યની ઈચ્છા હોય તો તે ભાગ્યશાળીને નમ્ર વિનંતી કે તેઓશ્રી શ્રી પારસ વીરા (મો. ૯૮૨૫૫ ૫૦૦૬૬), શ્રી નીતિન શાહ (મો. ૯૯૭૯૮ ૮૨૪૦૧) તથા શ્રી ચૈતન્ય રાંભિયા (મો. ૯૧૪૧૧ ૯૧૭૬૩)નો

સંપર્ક કરી શકે છે. શક્ય તેટલા સભ્યોને ઉપરોક્ત નકરાનો લાભ લેવા વિનંતી છે.

(તા.ક. કોઈપણ દાતાને પોતાનું નામ ગુપ્ત રાખવું હશે તો તેની વ્યવસ્થા પણ કરવામાં આવશે.)

ધૂળેટીનો કાર્યક્રમ

સોમવાર, તા. ૧૭મી માર્ચ, ૨૦૧૪ના રોજ સવારે ૧૦ થી ૧ વાગ્યા દરમિયાન ધૂળેટીના કાર્યક્રમનું આયોજન શ્રી કચ્છી જૈન ભવન - પાલડી ખાતે કરેલ છે. કાર્યક્રમ માટે કોઈપણ પ્રકારનો રંગ કે કેમિકલ્સ સભ્યોએ લાવવાના નથી. તે માટે ‘સંકલ્પ’ દ્વારા વ્યવસ્થા કરવામાં આવશે. કાર્યક્રમ બાદ અલ્પાહારની વ્યવસ્થા રાખેલ છે. આ કાર્યક્રમનો નકરો રૂ. ૧૧,૦૦૦/- રાખેલ છે. જે કોઈ સભ્યને આ લાભ લેવો હોય તો તેઓએ નીચે જણાવેલ હોદ્દેદારોનો સંપર્ક કરી નામ લખાવવા વિનંતી.

પારસ વીરા - પ્રમુખ (૯૮૨૫૫ ૫૦૦૬૬)

નીતિન શાહ - મંત્રી (૯૯૭૯૮ ૮૨૪૦૧)

ગોળ : આયુર્વેદ અને પરંપરા

ગોળ એક સામાન્ય ચીજ છે જે બધા લોકોનાં ઘરમાં સુલભ છે. શું આપ જાણો છો આપણી કેટલીક પરંપરાઓ ગોળ સાથે જોડાયેલી છે? ઘણી એવી વાતો પણ જાણો કે આયુર્વેદ શા માટે ગોળને ગણે છે અમૂત? કેવા રોગમાં કેવી રીતે ઉપયોગી છે ગોળ? આગળ જાણો ગોળથી જોડાયેલી એક વિશેષ પરંપરા...

જૂની પરંપરાઓમાંની એક પરંપરા છે ઘરમાંથી નીકળતાં પહેલા ગોળ ખાઓ. મોટાભાગના ઘરના વૃદ્ધ લોકો કોઈ પણ વ્યક્તિને ઘરમાંથી બહાર નીકળતા પહેલા ગોળ ખાવાની સલાહ આપે છે. સફળ થવા માટે આત્મવિશ્વાસ અને સકારાત્મક વિચાર જરૂરી છે. એવું માનવામાં આવે છે ગોળ ખાઈને કંઈ પણ કાર્ય કરવાથી આપણને સફળતા મળે છે. ઘરેથી ગોળ ખાઈને નીકળવું જોઈએ.

વિવાહ સમયે કે સગાઈ સમયે ગોળધાણાં ખવડાવવામાં આવે છે તેની પાછળ શુભ શુકનની પરંપરા છે અને અવસર સમયે તળેલુ-તીખું એવું ભોજન લેવાયું હોય છે, ગોળ-ધાણાં આ માટે આયુર્વેદની દૃષ્ટિએ લાભકારી હોય છે. તેની સાથે જ આ મેડિકલ માન્યતા છે કે ગળ્યું ખાવાથી લોહીનો સંચાર વધે છે, એનર્જી મળે છે. આ માટે ઘરેથી નીકળતા પહેલા થોડો ગોળ જરૂર ખાવો જોઈએ. જેનાથી દિવસભર એનર્જી રહે છે અને આયુર્વેદની દૃષ્ટિએ ગોળ તણાવ પણ દૂર કરે છે. આ બધા લાભ અવસરોના થાકને ખાળવામાં પણ ઉપયોગી હોવાથી શુભ શુકન બનાવીને પણ પૂર્વજોએ તેને પરંપરા બનાવી છે. આગળ આપણે જોઈએ ગોળનું ઔષધીય મહત્ત્વ...

- ★ ગોળને સાકરથી વધારે પૌષ્ટિક માનવામાં આવે છે, કારણ કે તેને બનાવવામાં કોઈ પણ પ્રકારનાં કેમિકલનો ઉપયોગ થતો નથી. એ વાત અલગ છે કે આજે કેમિકલનો ઉપયોગ થાય છે. ગોળ ખાવાથી ગળાના તથા ફેફસાના સંબંધિત રોગમાં ફાયદો રહે છે.
- ★ ગોળ ખાવાના ઘણાં આયુર્વેદિક લાભ પણ પ્રાપ્ત થાય છે. આયુર્વેદમાં ગોળને પણ ઔષધી જ માનવામાં આવે છે. ઠંડીના દિવસોમાં ગોળ અને તલના લાડવા આપણા શરીરને વિશેષ લાભ પહોંચાડે છે. કફ, શરદી-તાવ જેવી બીમારીમાં પણ ગોળ લાભદાયક રહે છે.

- ★ ઠંડી લાગી જવાથી શરદી કે ઉધરસ થઈ હોય, એવી હાલતમાં સૂંઠ અને મરીનું ચૂર્ણ એક-એક ગ્રામ લઈને દસ ગ્રામ ગોળમાં મેળવીને સવાર-સાંજ ખાઓ.
- ★ ગોળની સાથે અજમો, શેકેલું જીરું, ભોજન પછી થોડું ખાવાથી આફરો દૂર થઈ જાય છે.
- ★ ઠંડીની ઋતુમાં તલ, ગોળના લાડુ ખાવાથી ઠંડીમાં લાભકારી બની, શક્તિ અને વીર્યવર્ધક પુરવાર થાય છે.
- ★ વીસ ગ્રામ ગોળ અને એક ચમચી આંબળાનું ચૂર્ણ દરરોજ લેવાથી વીર્યની દુર્બળતા દૂર થઈ જાય છે અને વીર્ય સશક્ત બને છે.
- ★ ગોળ હૃદયના રોગીઓ માટે પણ સારો છે. ભોજન પછી ગોળ સવાર-સાંજ ખાવાથી નબળા હૃદયને બળ આપે છે.
- ★ કાંટો લાગેલો હોય ત્યાં ગરમ કરેલો ગોળ થોડીવાર બાંધી દો. કાંટો તેની મેળે નીકળી જશે. આવા કામમાં પણ ગોળ કામ લાગે છે.
- ★ ભોજન પછી દરરોજ ગોળની ગાંગડી મોંમાં ચૂસવાથી પાચન શક્તિમાં વધારો થાય છે વાયુવિકાર દૂર થાય છે. એસિડિટી થતી નથી.
- ★ ૨૫૦ ગ્રામ પીસેલું જીરું અને ૧૨૫ ગ્રામ ગોળને મેળવીને તેની ગોળીઓ બનાવી લો. બે-બે ગોળી દરરોજ દિવસમાં ત્રણવાર ખાવાથી મૂત્ર સંબંધિત રોગોમાં લાભ કરે છે, જેવા કે પેશાબ અટકીને આવવો, પેશાબમાં બળતરા થવી વગેરેમાં લાભ આપે છે.
- ★ ગોળ અને શુદ્ધ ઘી મેળવીને ખાવાથી શરીર સશક્ત બને છે, તેનાથી રક્તશુદ્ધિ પણ થાય છે.
- ★ એસિડિટી વાળાં રોજ સવારે થોડો ગોળ ચૂસવો જોઈએ.
- ★ ઠંડીના દિવસોમાં ગોળ, આદુ અને તુલસીના પાનનો કાઢો બનાવી હૂંફાળા પાણી પીવાથી સારું રહેશે. આ શરદી-કફથી બચાવે છે.

પંકજ સાવલા

E-mail : pankajsavla@yahoo.co.in

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

યુવા વિકાસ સમિતિ દ્વારા તા. ૧૬-૨-૨૦૧૪ના રોજ આયોજિત નૃત્ય, વાદ્ય સંગીત અને કંઠ્ય હરીફાઈના વિજેતાઓ સાથે તેમાં ભાગ લેનાર સર્વે યુવા કલાકારો દંટિગોચર થાય છે.

શ્રી મહેન્દ્ર શાહ અને શ્રીમતી ચંદ્રાબેન શાહની પૌત્રી લગ્ન જયંતી નિમિત્તે વયસ્ક સમિતિના એક કાર્યક્રમમાં તેઓશ્રીલું બહુમાન ઉરવામાં આવ્યું. તે પ્રસંગે...

(ડાબેથી) અરવિંદ શાહ, રજનીકાંત પારેખ, મહેન્દ્ર શાહ, શ્રીમતી ચંદ્રાબેન શાહ, આણંદજીભાઈ વીરા, ભોગીલાલ શાહ

મુખ્યમંત્રી 'મંગલ મંદિર'માં પ્રકાશિત ચતા સુકોક્કુ (નેનો-૯)ના માસ જાન્યુઆરી-૨૦૧૪ના વિજેતાને ઈલામ આપતા પુરસ્કાર શ્રી સરકારના મહેતા સાથે શ્રી રજનીકાંત પારેખ અને વિજેતા શ્રીમતી સ્મિતા શાહ

Nano 9™
Insulated Stainless Steelware

આદર્શ ગૃહિણીની
સર્વશ્રેષ્ઠ પસંદગી

MODEL: KIWI

**Fruit &
Salad**
Insulock Lunch Pack

*Retains
& warmth
freshness*

દરેક ઘરમા
ખુશીઓનો ઉપહાર !!

Chapati Pot

Mfg by:

Shree Balaji Metal Industries, Vesai
www.ninametal.com | ninametal@gmail.com

Ahmedabad Authorised Distributor :- Shahil Marketing - 9426177138
Mumbai Authorised distributor : Vasant Marketing - 9820672501, K K Associates - 9323404736

GILL & CO. PVT. LTD.

IMPORTERS - EXPORTERS & COTTON MERCHANT

"5", Aishwarya-1, 68, B.M.M. Society, Old Sharda Mandir Railway Crossing,
Ellisbridge, Ahmedabad - 380 006.

Phone : 079 - (O) 2658 6088 (R) 2658 1733 Telefax : 079 - 2658 6088

Mobile : 98253 28836 / 93742 08010 / 93742 08011

Registered Office : NTC House, Narottam Morarjee Marg,
Ballard Estate, P.O. Box. No. 86, Mumbai - 400 038.

Phone : (022) 2261 5001 (4 Lines)

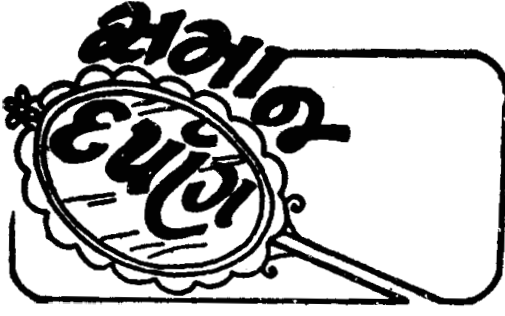
Fax : (022) 2262 0598, 2265 5069 Telegram : "GILLCO, MUMBAI"

Email : gillco@gillcot.com

: BRANCHES :

**ADONI / AHMEDABAD / AMRAVATI
BHATINDA / NEW DELHI / UJJAIN**

પુત્રી જન્મ

- બુધવાર, તા. ૧૧-૧૨-૨૦૧૩
ચિ.ચાહતી ચાંદની કવિન લક્ષ્મીચંદ ગાલા (વાંટ - અમદાવાદ)

સગપણ

- રવિવાર, તા. ૨૬-૧-૨૦૧૪
ચિ. અંકિતા નીતિન ઘનજી ગાલા (કોટડા રોડ - અમદાવાદ)
ચિ. પ્રીતેશ હેમચંદ કુંવરજી વિસરિયા (ભાડા - ભાંડુપ, મુંબઈ)

શરણાર્થ

- બુધવાર, તા. ૨૨-૧-૨૦૧૪
ચિ. ખ્યાતિ શાંતિલાલ વેલજી ગાલા (સાડાઈ - અમદાવાદ)
ચિ. સંકેત રસિકલાલ દામજી સાવલા (ભીંસરા - મુંબઈ)
- રવિવાર, તા. ૯-૨-૨૦૧૪
ચિ. ઉમેશ હરીશ હીરાચંદ મુનવર (કોઠારા - અમદાવાદ)
ચિ. પ્રિયંકા લક્ષ્મીચંદ વેલજી ધુલ્લા (ભાંટીયા - અમદાવાદ)
- મંગળવાર, તા. ૧૮-૨-૨૦૧૪
ચિ. પીનાંક કિશોર કુંવરજી છેડા (પુનડી - લીંબડી)
ચિ. નેહા જિતેન્દ્ર કુંવરજી વોરા (મોટી ખાખર - મુંબઈ)

અવસાન નોંધ

- શુક્રવાર, તા. ૩૧-૧-૨૦૧૪
શામજી કેશવજી નાગડા (નલિયા - અમદાવાદ) (ઉં.વ.-૮૪)
- મંગળવાર, તા. ૧૧-૨-૨૦૧૪
પ્રવીણચંદ્ર રવિલાલ તારાચંદ સંઘવી (મુંદ્રા - અમદાવાદ) (ઉં.વ.-૭૭)
- મંગળવાર, તા. ૧૧-૨-૨૦૧૪
નવીનચંદ્ર ભવાનજી પૂંજા મૈશેરી (કુવાપધ્ધર - અમદાવાદ) (ઉં.વ.-૫૭)

સદ્ગતોના આત્માના શ્રેયાર્થે પ્રાર્થના.

અભિનંદન

શ્રી મનીષકુમાર મણિલાલ કે. ગોસરનું નવું સાહસ

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદના ટ્રસ્ટી શ્રી મણિલાલ કુંવરજી ગોસરના સુપુત્ર શ્રી મનીષકુમારે ધંધાકીય ક્ષેત્રે ઝંપલાવીને તાજેતરમાં “હેતાંસ એન્ટરપ્રાઈઝ” નામના સોપાનનો શુભારંભ અમદાવાદ ખાતે અનેક શુભેચ્છકોની ઉપસ્થિતિમાં કર્યો હતો.

જથ્થાબંધ તેમજ છૂટક વેચાણવારા આ સાહસમાં ઉચ્ચ કક્ષાની આઈટમ્સ જેમાં બાથટબ પાર્ટિશન માટેના આકર્ષક પડદા, પગલૂછણિયા, સોફાના સુંદર ગાલીચા, રંગબેરંગી ટેબલમેટ, ફીઝ કવર જેવી અનેક વિવિધ પ્રકારની ચીજવસ્તુઓ કિફાયતી ભાવે ઉપલબ્ધ કરવામાં આવી છે.

સરનામું : ૩, નાલંદા કોમ્પ્લેક્સ, તક્ષશિલા કોમ્પ્લેક્સની સામે, જજસ બંગલા રોડ, વસ્ત્રાપુર, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૧૫.

ફોન : (૦૭૯) ૨૬૭૩૦૮૭૩

મો. ૯૯૧૩૭ ૯૯૦૦૦, ૯૪૦૯૪ ૯૯૦૦૦

શ્રી મનીષકુમારને આ સાહસ બદલ ખૂબ અભિનંદન સાથે શુભેચ્છા.

મેડિકલ સેન્ટરમાં દવા ખરીદીના બીલામાં રાહત

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદના શ્રી કચ્છી જૈન ભવન પરના મેડિકલ સેન્ટરમાં તપાસ અથવા તો પરીક્ષણ અર્થે આવનાર આર્થિક જરૂરિયાતવાળા કોઈ પણ કચ્છી જૈન પરિવારને અથવા તો કોઈપણ કચ્છી પરિવારને ત્યાંના મેડિકલ સ્ટોર્સમાંથી દવાની ખરીદી પર ૫૦ ટકા રાહત આપવામાં આવે છે.

જરૂરિયાતવાળા દર્દીઓને સમાજની આ નવી સેવાનો લાભ લેવા અપીલ કરવામાં આવે છે.

પ્રલીન ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટના સહકારથી આ યોજના જાન્યુઆરી-૨૦૧૪થી અમલમાં છે.

કે. આર. શાહ

માનદ્ મંત્રી

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

તીર્થ પટ

હરીભાઈ ભીખાભાઈ પેઈન્ટર
જૈન ધર્મના કેન્વાસ પેઈન્ટિંગ, તીર્થપટ, માર્બલ કાર્વિંગ તીર્થપટ - તીર્થ રચના બનાવનાર

★ તળાવ એરીયા, પ્રાઈમરી સ્કુલ સામે, પાલીતાણા-૩૬૪ ૨૭૦. ★ ૧૩, બાલમંદિર શોર્પીંગ સેન્ટર, તળેટી રોડ, પાલીતાણા.

Tel. : (02848) 252454 • Mo. 94262 46176, 99240 36761

સામાર સ્વીકાર

શ્રી કચ્છી જૈન સમાજ - અમદાવાદની સક્રિય વિવિધ યોજનાઓ માટે નીચે મુજબ દાતાશ્રીઓ તરફથી દાન / ભેટ પ્રાપ્ત થયેલ છે.

વૈયાવર્ય ખાતે

રૂ. ૧૦૦૦/-	શ્રીમતી કસ્તુરબેન હીરાચંદ મુનવર - અમદાવાદ
રૂ. ૭૦૧/-	શ્રી જયંતીલાલ વિશનજી દેઢિયા - મુંબઈ
રૂ. ૫૦૧/-	એક સદ્ગૃહસ્થ - મુંબઈ
રૂ. ૫૦૧/-	શ્રી જીજ્ઞેશ અમરચંદ કુબડિયા - મુંબઈ
રૂ. ૪૦૧/-	શ્રી આશિષ વાડીલાલ શેઠ - ગાંધીધામ
રૂ. ૩૦૧/-	શ્રી દીપક જે. શાહ - મુંબઈ
રૂ. ૩૦૧/-	શ્રી અશ્વિન વિસરિયા - ગાંધીધામ
રૂ. ૩૦૧/-	શ્રી દિવ્યેશભાઈ ગંગર - મુંબઈ
રૂ. ૨૫૧/-	શ્રી નરેન્દ્ર એચ. સંઘવી - અમદાવાદ

જલારામ અન્નક્ષેત્ર ખાતે

નોંધ :

(૧) ગયા માસના અંકમાં ગં.સ્વ. ઈન્દુબેન જાદવજી શાહ - અમદાવાદ તરફથી રૂ. ૧૧,૧૧૧/- પ્રાપ્ત થયેલ છે તેને સુધારીને

ગં.સ્વ. ઈન્દુબેન જાદવજી જગશી શાહ પરિવાર (નાગલપુર - અમદાવાદ) તરફથી તેમ વાંચવું.

(૨) ગયા માસના અંકમાં શ્રી મિહિર મહેશ શાહ - અમદાવાદ (હ. શ્રી હરખચંદ નાનજી પોલડિયા (ગામ તલવાણા)ની દોહિત્રીના જન્મ નિમિત્તે) ને સુધારીને **દોહિત્ર - કદાનના જન્મ નિમિત્તે** વાંચવું.

વચસ્ક સમિતિને ભેટ

રૂ. ૫,૦૦૧/-	શ્રી નવીનચંદ્ર વેરશી હરિયા - અમદાવાદ
રૂ. ૫,૦૦૦/-	શ્રીમતી ચંદ્રાબેન મહેન્દ્રભાઈ શાહ - અમદાવાદ
રૂ. ૧,૦૦૦/-	શ્રી અનિસ શશીકાંત સંઘવી - અમદાવાદ

તબીબી સહાય ખાતે

રૂ. ૫૦૦૦/-	શ્રી સુરેન્દ્રભાઈ નાનાલાલ શાહ - અમદાવાદ (ફિઝિયોથેરાપી સેન્ટર માટે)
રૂ. ૩,૫૦૦/-	શ્રીમતી લીલાવતીબેન નાનાલાલ મહેતા - અમદાવાદ
રૂ. ૩,૫૦૦/-	શ્રીમતી લક્ષ્મીબેન રતનશી શાહ - અમદાવાદ

‘મંગલ મંદિર’ને ભેટ

રૂ. ૧૧,૦૦૦/-	શ્રી શશીકાંતભાઈ ચત્રભુજ જેસરાણી - મુંબઈ
રૂ. ૨૫૦/-	દાદીશ્રી સાકરબેન વેલજી ગાલા - અમદાવાદ (પોત્રી ચિ. ખ્યાતિના લગ્ન પ્રસંગ નિમિત્તે)

નોંધ : ગયા માસના અંકમાં શ્રીમતી ફોરમ મિહિર મહેશ શાહ - અમદાવાદ (હ. શ્રી હરખચંદ નાનજી પોલડિયા (ગામ તલવાણા)ની દોહિત્રીના જન્મ નિમિત્તે) ને સુધારીને **દોહિત્ર - કદાનના જન્મ નિમિત્તે** વાંચવું.

શૈક્ષણિક સહાય ખાતે

રૂ. ૩,૫૦૦/-	શ્રીમતી લીલાવતીબેન નાનાલાલ મહેતા - અમદાવાદ
રૂ. ૩,૫૦૦/-	શ્રીમતી લક્ષ્મીબેન રતનશી શાહ - અમદાવાદ
રૂ. ૫૦૧/-	શ્રીમતી માનવંતીબેન ખેતશી ગાંધી - મુંબઈ

સાધર્મિક સહાય ખાતે

રૂ. ૨૦૦૧/-	શ્રી ચંપકલાલ હરશી સાલિયા - મુંબઈ
રૂ. ૧૧૦૦/-	શ્રી દિલીપ રમણિકલાલ શેઠિયા - મુંબઈ
રૂ. ૩૫૦૦/-	શ્રીમતી લીલાવતીબેન નાનાલાલ મહેતા - અમદાવાદ
રૂ. ૩૫૦૦/-	શ્રીમતી લક્ષ્મીબેન રતનશી શાહ - અમદાવાદ

સંસ્થા ઉપરોક્ત તમામ દાતાશ્રીઓનો

ખૂબ ખૂબ આભાર માને છે.

શ્રી કચ્છી જૈન સમાજ ક્રેડિટ કો.ઓ. સોસાયટી

શ્રી કચ્છી જૈન સમાજ ક્રેડિટ કો.ઓ. સોસાયટી સંપૂર્ણપણે કાર્યરત થઈ ગયેલ છે.

સૌ સભાસદોને પોતાની જરૂરિયાત અનુસાર ધીરાણનો લાભ લેવા અપીલ કરવામાં આવે છે.

સૌ સભાસદોએ દર મહિને ઓછામાં ઓછા રૂ. ૧૦૦/-ની બચત કરી ક્રેડિટ સોસાયટીમાં પોતાના ખાતામાં જમા કરાવવા જરૂરી છે.

દરેક સભાસદને પોતાના કામધંધાના વિકાસ અર્થે સોસાયટીના નિયમ અનુસાર જરૂરી વિરાણ આપવાનું ચાલુ છે.

પૂછપરછ માટે ડૉ. ચંદ્રકાંત દેઢિયા (૯૭૨૬૮ ૨૦૧૮૪)નો અથવા શ્રી કે.આર. શાહ (૯૩૨૮૦ ૦૧૧૪૦)નો સંપર્ક સાધી શકાશે.

ડૉ. ચંદ્રકાંત દેઢિયા

પ્રમુખ

શ્રી કચ્છી જૈન સમાજ ક્રેડિટ કો.ઓ. સોસાયટી - અમદાવાદ

બાળકોને તેમની રીતે વિચારવાની આઝાદી આપો.

ડાયાલિસિસ સેન્ટરનું ઉદ્ઘાટન

કચ્છી ચલો પેજીસનું વિમોચન

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદનો નિરંતર પ્રયાસ રહેલ છે કે તે પોતાની સેવાકીય પ્રવૃત્તિઓનો વ્યાપ હંમેશાં વધારતું રહેલ છે. અને તેથી જ તેણે પોતાની ૫૧ વર્ષની કારકિર્દીમાં અનેક કીર્તિસ્થંભોની સ્થાપના કરેલ છે.

અમદાવાદમાં વિવિધ અતિથિ ભવનો, દરેક કક્ષાના નાગરિકોને અનુરૂપ મેડિકલ સેન્ટરની સેવાઓ, કચ્છના વિકાસના પ્રશ્ને વિવિધ સેમિનારો, ૨૦૦૧ના કચ્છના ધરતીકંપ સમયની કામગીરી, મંગલ મંદિરના વિવિધ વિશેષાંકો, શિક્ષણ માટેના અવિરત પ્રયાસો, કચ્છને નર્મદા નદીના સિંચાઈના નિયમિત પાણી અને વધારાના પાણી શક્ય જલદી પ્રાપ્ત થાય તે માટેના પ્રયાસો, છેલ્લા ૭ હજાર વર્ષના કચ્છના સળંગ ઈતિહાસનું પ્રકાશન, કચ્છમાં આર્કિટેક્ચરલ કોલેજ સ્થાપવા અંગેના પ્રયાસો, મુંબઈમાં અતિથિ ભવનની સ્થાપના અંગેના પ્રયાસો અને આવી તો અનેક કાર્યોની યશસ્વી કામગીરીથી તેની સાર્થકતા પુરવાર થઈ ચૂકેલ છે.

હવે ફરી તે પોતાની યશ કલગીમાં બે નવીન પીંછાનો ઉમેરો કરી રહેલ છે.

● કચ્છી બિઝનેસ ડિરેક્ટરી / કચ્છી ચલો પેજીસ :

અમદાવાદ - ગાંધીનગર જિલ્લા સ્થિત કચ્છીઓના બિઝનેસની ડિરેક્ટરી / કચ્છી ચલો પેજીસનું વિમોચન રવિવાર, તા. ૨૦-૪-૨૦૧૪ના રોજ શાહીબાગ ખાતે રાખવામાં આવેલ છે.

આ એક ભગીરથ કાર્ય છે કે જેના માટે છેલ્લા એક વર્ષ કરતા પણ વધુ સમયથી સમાજના ૧૦ જેટલી વ્યક્તિઓનું જૂથ અવિરતપણે કાર્યશીલ રહેવા પામેલ છે. અમદાવાદ સ્થિત વિવિધ કચ્છી ઘટક સમાજના સભ્યોનો સંપર્ક કરી, જરૂરી ફોર્મમાં તેમના વ્યવસાયની માહિતી ભરાવીને એકત્રિત કરવી, આ માહિતીનું કેટેગરી મુજબ વિભાજન કરવું, તેના પ્રિન્ટિંગની પદ્ધતિ નક્કી કરવી, પ્રિન્ટ થયેલ મેટરનું પ્રુફ રીડિંગ કરવું, ડિરેક્ટરીના ખર્ચને પહોંચી વળવા વિવિધ ઘટક સમાજના સભ્યો પાસેથી જાહેરાત સ્વરૂપે આર્થિક સહયોગ પ્રાપ્ત કરવો અને છેલ્લે વિવિધ માહિતીઓ એકત્રિત કરી આ ડિરેક્ટરીમાં તેનો સમાવેશ કરવો. અમદાવાદ - ગાંધીનગર સ્થિત કોઈપણ કચ્છી ઘટક સમાજનો એક પણ વ્યવસાયકાર બાકી ન રહી જાય તેની ચીવટ રાખી, ડિરેક્ટરીને શક્ય પૂર્ણતા તરફ લઈ જવી એ અતિ મુશ્કેલ કાર્ય હવે પૂર્ણતા તરફ પહોંચી શકેલ છે તેનો અમદાવાદ સ્થિત એકે એક કચ્છીને ગૌરવ ઉપજાવે તેવો પ્રયાસ છે. અમદાવાદ સ્થિત કચ્છીઓની બિઝનેસ ડિરેક્ટરી પ્રસારિત કરવાનો આ પ્રથમ પ્રયાસ છે. સમગ્ર સમાજ તેના માટે ગૌરવ અનુભવે છે.

કચ્છી બિઝનેસ ડિરેક્ટરીનું વિમોચન રવિવાર, તા. ૨૦-૪-૨૦૧૪ના શાહીબાગ - અમદાવાદ મધ્યે યોજવામાં આવનાર છે. તે અંગેની વધુ માહિતી 'મંગલ મંદિર'ના એપ્રિલ-૨૦૧૪ના અંકમાં પ્રસારિત કરવામાં આવશે. આ પ્રસંગે ઉપસ્થિત રહેવા અમદાવાદ સ્થિત દરેક કચ્છી પરિવારોને અમારું ભાવભર્યું નિમંત્રણ છે.

● ડાયાલિસિસ સેન્ટર :

ભારતભરના એકેએક ગામ અને એકેએક શહેરમાં એવા અસંખ્ય લોકોનો વસવાટ રહેવા પામેલ છે કે જેઓની બંને કિડની સંપૂર્ણપણે ફેઈલ ગયેલ હોય. અન્ય કિડની પ્રાપ્ત કરવી એ અતિ મુશ્કેલ કાર્ય હોવાથી આ પ્રકારના દર્દીઓમાંથી જૂજ દર્દીઓને જ કિડની ટ્રાન્સપ્લાન્ટનો લાભ મળે છે. અનેક દર્દીઓ માટે ડાયાલિસિસ સિવાય અન્ય કોઈ ઉપચાર રહેવા પામેલ નથી. ડાયાલિસિસ એક એવી પ્રક્રિયા છે કે જે શરીરમાં ઉત્પન્ન થતો નકામો પ્રવાહી કચરો બહાર કાઢી નાખે છે અને શરીરને નિરોગી અને સ્વચ્છ રાખે છે.

અમદાવાદમાં અને ભારતભરના શહેરોમાં સેવાભાવી સંસ્થાઓએ સ્થાપિત કરેલ અનેક ડાયાલિસિસ સેન્ટર કાર્યરત છે, તેમ છતાં આ પ્રકારના સેન્ટરની જરૂરિયાત ઉત્તરોત્તર વધતી જ રહે છે. **સ્વ. ધીરજલાલ ટોકરશી કાપડિયા**એ પોતાની કર્મભૂમિ હૈદરાબાદ ખાતે સ્થાપિત કરેલ વિવિધ ડાયાલિસિસ સેન્ટરમાં અત્યારે ૮૦થી પણ વધુ ડાયાલિસિસ મશીનો કાર્યરત છે અને તેઓની ધારણા આ પ્રકારના કુલ ૧૦૮ મશીનો નજદીકના જ ભવિષ્યમાં હૈદરાબાદ ખાતે કાર્યરત કરવાની છે.

શ્રી કચ્છી જૈન ભવનના રીનોવેટેડ કરેલ મેડિકલ સેન્ટરનું જ્યારે ઉદ્ઘાટન કરી, ફરી ચાલુ કરવામાં આવ્યું ત્યારે મુંબઈ સ્થિત કચ્છી ઉદ્યોગપતિ અને સમાજ સુધારક શ્રી ચંદ્રકાંતભાઈ ગોગરીએ અમદાવાદમાં ડાયાલિસિસ સેન્ટરની સ્થાપના કરવાનું એ સમયે ઈજન પૂરું પાડેલ હતું. સ્વ. ધીરજલાલ ટોકરશી કાપડિયાના સુપુત્ર શ્રી સુશીલભાઈએ તથા તેમના માતૃશ્રીએ પણ એ સમયે આ કાર્ય અંગે સારી એવી પ્રેરણા પૂરી પાડેલ હતી.

મૃત્યુ બાદ ભૌતિક વસ્તુઓ અહીં જ છોડવી પડે છે.

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદના ટ્રસ્ટીઓને તો ભાવતું મળી ગયું. નિરંતર સમાજસેવા પ્રત્યે સજાગ ટ્રસ્ટીઓનું એક ગ્રુપ બીજા દિવસથી જ કામે લાગી ગયું અને આ દિશામાં પણ સમાજના સેવાકાર્યનો લાભ અમદાવાદની જનતાને મળી રહે તેવા પ્રયાસો આદરી દીધા.

તરતમાં નેફોલોજિસ્ટ ડૉ. જગદીપ શાહ સાથે મીટિંગ કરવામાં આવી. ટેકનિશિયનોને લઈ જઈને જ્યાં ડાયાલિસિસ સેન્ટર ઊભું કરવા માગીએ છીએ તે સ્થળની મુલાકાત લઈ જરૂરી પ્લાનિંગ કરવામાં આવી. અલગ અલગ પ્રકારના ૬ ડાયાલિસિસ સેન્ટરની મુલાકાત લેવામાં આવી. સિવિલના કિડની વિભાગના વડા ડૉ. એચ.એલ. ત્રિવેદી સાથે મંત્રણાઓ કરવામાં આવી. ડાયાલિસિસ મશીન ખરીદવા અલગ અલગ જાતના મશીનોના ભાવપત્રકો મંગાવવામાં આવી. આર.ઓ. પ્લાન્ટના ક્વોટેશન્સ મેળવવામાં આવી અને ત્યારબાદની અનેક પ્રક્રિયાઓ એક સાથે ચાલુ કરી દેવામાં આવી. કોન્ફરન્સ હોલના ડોનરશ્રીનો સંપર્ક સાધી તેમનો વિશ્વાસ મેળવવામાં આવ્યો અને ટ્રસ્ટ મંડળના નિર્ણય પ્રમાણે **શ્રી કચ્છી વિશ્રામ ગૃહ પર ડાયાલિસિસ સેન્ટર શરૂ કરવા માટે** એક સાથે અનેકવિધ કાર્યવાહી શરૂ કરી દેવામાં આવી.

આ ડાયાલિસિસ સેન્ટરની ઉદ્ઘાટન તારીખ રવિવાર, ૨૦ એપ્રિલ, ૨૦૧૪ નક્કી કરવામાં આવી. તે માટે સમારંભ પ્રમુખ, ઉદ્ઘાટક, અતિથિ વિશેષશ્રીઓ વગેરેને આમંત્રણ આપવામાં આવી રહ્યા છે અને સંપૂર્ણ પ્રક્રિયા ઝડપભેર આગળ વધી રહેલ છે.

ઉદ્ઘાટનની વિગતવાર માહિતી મંગલ મંદિરના એપ્રિલ-૨૦૧૪ના અંકમાં આપવામાં આવશે. અમદાવાદ સ્થિત દરેક કચ્છી પરિવારોને આ ડાયાલિસિસ સેન્ટરના ઉદ્ઘાટન કાર્યક્રમમાં ઉપસ્થિત રહેવા ભાવભીનું નિમંત્રણ પાઠવવામાં આવે છે.

ઉપરોક્ત બંને પ્રક્રિયા દ્વારા શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ પોતાની સેવાકીય પ્રવૃત્તિઓનું ફલક વધારી રહેલ છે, જેનું સમાજના દરેક સભ્યને ગૌરવ છે. ■

કચ્છ સંસ્કૃતિ મ્યુઝિયમ

શ્રી કચ્છી વિશ્રામ ગૃહ - શાહીબાગ, અમદાવાદ ખાતે છેલ્લા એક વર્ષથી “કચ્છ સંસ્કૃતિ મ્યુઝિયમ” જાહેર જનતા માટે ખુલ્લું મૂકવામાં આવેલ છે. દરરોજ ૫૦થી ૬૦ વ્યક્તિઓ તે મ્યુઝિયમની મુલાકાતે આવે છે અને આ મ્યુઝિયમ નિહાળી કાંઈક નવલું નજરાણું જોવાનો આનંદ અનુભવે છે.

અમદાવાદ સ્થિત કચ્છી જૈન સમાજના દરેક પરિવારોને અને અમદાવાદ - ગાંધીનગર સ્થિત દરેક કચ્છી ઘટક સમાજના પરિવારોને - અગર તેઓએ આજ દિવસ સુધી આ મ્યુઝિયમની મુલાકાત ના લીધેલ હોય તો - આ મ્યુઝિયમ નિહાળવા અમે ભાવભર્યું નિમંત્રણ પાઠવીએ છીએ.

આ મ્યુઝિયમની મુલાકાત એટલે અમદાવાદમાં રહીને જ ‘કચ્છ દર્શન.’

અહીં કચ્છની વિવિધ ૧૮ જ્ઞાતિઓમાંથી ૬ જ્ઞાતિઓના ડાયરોમા બનાવવામાં આવેલ છે. કચ્છના ઘુડખર, કચ્છનો વહાણવટા ઉદ્યોગ, કચ્છી બાટીકકામ, અજરખ પ્રિન્ટ, કચ્છના જૂના સમયના સિક્કાઓ, ફોસીલ્સ, કચ્છના મિનરલ્સ, કચ્છનું માટીકામ, કચ્છનું ભરતકામ વગેરે પ્રકારના અનેક નમૂનાઓ જોવા મળશે અને આપ સૌને ગમશે.

અગર આપ અમદાવાદમાં રહેતા હો અને આજ દિવસ સુધી આ મ્યુઝિયમની મુલાકાત લીધેલ ન હોય તો અમારે કહેવું પડશે કે આપે ‘કચ્છકા કુછ નહીં દેખા.’

કચ્છની અનોખી ઝલક મેળવવા આપને ત્યાં દેશ-વિદેશથી પધારતા સ્નેહીઓ, મિત્રો તેમજ સગા-સંબંધીઓ સાથે આ મ્યુઝિયમની અવશ્ય મુલાકાત લેશો.

મ્યુઝિયમ જોવા માટેની કોઈ ફી રાખવામાં આવેલ નથી.

તે સવારના ૧૦ વાગ્યાથી સાંજના ૬ વાગ્યા લગી જાહેર જનતા માટે ખુલ્લું મૂકવામાં આવેલ છે. રવિવાર તથા જાહેર રજાના દિવસે પણ તે ખુલ્લું રાખવામાં આવે છે. ત્યાંના ફોન નંબર (૦૭૯) ૨૨૮૮૪૫૪૭ છે.

આ મ્યુઝિયમની મુલાકાત લેવાનું આપશ્રીને ફરીથી અમારું નિમંત્રણ છે.

કે. આર. શાહ

માનદ્ મંત્રી

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

જીવનમાં મળેલા અમૂલ્ય સમયનો સદુપયોગ કરો.

મંગલ મંદિર — લવાજમ

અગાઉ વારંવાર જાહેર કર્યા મુજબ પોસ્ટલ ડિપાર્ટમેન્ટના કન્સેશનલ દરના પોસ્ટનો લાભ લેવા 'મંગલ મંદિર'ના દરેક ગ્રાહકનું લવાજમ લેવું અમારા માટે ફરજિયાત હોવાથી એ પ્રમાણેની અપીલ 'મંગલ મંદિર'ના ડિસેમ્બર-૨૦૧૩, જાન્યુઆરી-૨૦૧૪ અને ફેબ્રુઆરી-૨૦૧૪ના અંકોમાં બહાર પાડવામાં આવેલ હતી.

એ અપીલના પ્રત્યુત્તર સ્વરૂપે અંદાજિત ૮૦૦ સભ્યોની નામાવલિ સામે અમને અત્યાર સુધી ૨૮૪ સભ્યોના જ લવાજમ પ્રાપ્ત થયેલ છે. અંદાજિત ૫૧૬ સભ્યોના લવાજમ આવવાના બાકી રહે છે.

'મંગલ મંદિર'ના ફેબ્રુઆરી-૨૦૧૪ના અંકમાં જણાવ્યા અનુસાર લવાજમ ભરવાની છેલ્લી તારીખ ૨૮-૨-૨૦૧૪ની મુકરર કરવામાં આવેલ હતી. એટલે તે તારીખ સુધી જે સભ્યોના લવાજમો પ્રાપ્ત થયેલ ના હોય તેઓને માર્ચ-૨૦૧૪નો અંક પોસ્ટ ના કરવો તેવું અગાઉ નક્કી કરવામાં આવેલ હતું. પરંતુ તા. ૧૫-૨-૨૦૧૪ના રોજ મળેલ ટ્રસ્ટ મંડળની મીટિંગ અનુસાર લવાજમ ભરવાની છેલ્લી તારીખ ૨૦-૩-૨૦૧૪ નક્કી કરવામાં આવેલ છે. આ તારીખ ૨૦ દિવસ લંબાવવા પાછળનું કારણ સમાજનો કોઈ પણ સભ્ય 'મંગલ મંદિર'ના અંકથી વંચિત ના રહી જાય. તેથી દરેક સભ્યોને 'મંગલ મંદિર'નો માર્ચ-૨૦૧૪નો અંક પોસ્ટ કરવામાં આવશે. પરંતુ આ તારીખ લંબાવ્યા પછી પણ તા. ૨૦-૩-૨૦૧૪ સુધી જે સભ્યોના લવાજમ પ્રાપ્ત થયેલ નહીં હોય તેઓને એપ્રિલ-૨૦૧૪નો અંક તથા ત્યાર પછીના અંકો પોસ્ટ કરવામાં આવશે નહિ તેની દરેક સભ્યશ્રીએ ગંભીરતાપૂર્વક નોંધ લેવી ઘટે.

સમાજની રોજબરોજની કાર્યવાહી, સમાજના વિવિધ કાર્યક્રમો, સમાજના સભ્યો માટેની અગત્યની જાહેરાતો, સમાજના સભ્યો માટે હાથ પર લેવામાં આવતા નવા નવા પ્રોજેક્ટ્સની માહિતી વગેરેથી આપશ્રી વંચિત ના રહો તેથી લવાજમ ભરવામાં બાકી રહેતા આપમાંના દરેક સભ્યને અપીલ કરવામાં આવે છે કે બાકી રહેતા સભ્યોએ પોતાનું ૧, ૩, ૫ કે ૧૫ વર્ષનું લવાજમ તાત્કાલિક શ્રી કચ્છી જૈન ભવન પર મોકલી આપવું.

હવે પછી લવાજમ લેવાની તારીખ કોઈ પણ સંજોગોમાં બદલાવવામાં નહીં આવે. જેઓના લવાજમ તા. ૨૦-૩-૨૦૧૪ સુધી પ્રાપ્ત નહીં થાય તેઓના એપ્રિલ-૨૦૧૪ના અંકો ચોક્કસપણે પોસ્ટ કરવામાં નહીં આવે તેની નોંધ લેવા દરેક સભ્યને અપીલ કરવામાં આવે છે.

'મંગલ મંદિર'ના લવાજમના દરો નીચે મુજબ રાખવામાં આવેલ છે.

મંગલ મંદિર માટે પ્રાપ્ત થયેલ સભ્યોના લવાજમની વિગત

૧ વર્ષના	: રૂ. ૧૫૦/-	જાન્યુઆરી-૨૦૧૪ના અંક પ્રમાણે	: ૫૧
૩ વર્ષના	: રૂ. ૪૦૦/-	ફેબ્રુઆરી-૨૦૧૪ના અંક પ્રમાણે	: ૧૦૪
૫ વર્ષના	: રૂ. ૬૦૦/-	માર્ચ-૨૦૧૪ના અંક પ્રમાણે	: ૧૩૦
આજીવન (૧૫ વર્ષના)	: રૂ. ૧,૫૦૦/-	કુલ	: ૨૮૫

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદના સભ્યો તરફથી માસ જાન્યુઆરી / ફેબ્રુઆરી - ૨૦૧૪ દરમ્યાન પ્રાપ્ત થયેલ લવાજમની યાદી

ક્રમ	સભ્યનું નામ	ક્રમ	સભ્યનું નામ	ક્રમ	સભ્યનું નામ
૧.	શ્રી રોહિત શાંતિલાલ સંઘવી	૧૨.	શ્રી મહેન્દ્ર હરજીવન મોરબિયા	૨૩.	શ્રી દીપક કલ્યાણજી છેડા
૨.	શ્રી મહેન્દ્ર દામજી છેડા	૧૩.	શ્રી તિલક ઉ. ભારાણી	૨૪.	શ્રી કમલેશ મનુભાઈ શાહ
૩.	શ્રી પ્રદીપ સૂરજલાલ મહેતા	૧૪.	શ્રી ધનેશ બી. શાહ	૨૫.	શ્રી અશોક રામજી સાવલા
૪.	શ્રી જયેશ નાગજીભાઈ શાહ	૧૫.	શ્રી જગદીશ શાંતિલાલ ત્રેવડિયા	૨૬.	શ્રી વિનોદ વાડીલાલ શાહ
૫.	શ્રી હાર્દિક રજનીકાંત શાહ	૧૬.	શ્રી નરેન્દ્ર જયંતીલાલ કોઠારી	૨૭.	શ્રી બચુભાઈ હીરજી રાંભિયા
૬.	શ્રી હીરેન વાડીલાલ વીરા	૧૭.	શ્રી ધીરેન નાનજી દેઢિયા	૨૮.	શ્રી મધુકર બાબુલાલ વસા
૭.	શ્રી જશવંત જયંતીલાલ કોઠારી	૧૮.	શ્રી કિરીટ પ્રેમજી નંદુ	૨૯.	શ્રી જુમખલાલ શિવરાજ શાહ
૮.	શ્રી બિમલેશ નથુભાઈ શાહ	૧૯.	શ્રી વિજય કલ્યાણજી છેડા	૩૦.	શ્રી વસંતલાલ દામજી ગાલા
૯.	શ્રી સંજય ભાઈચંદ બાબરિયા	૨૦.	શ્રી ખુશાલ પદમશી ગોસર	૩૧.	શ્રી મણિલાલ શામજી સંગોઈ
૧૦.	શ્રી પંકજ મગનલાલ દેઢિયા	૨૧.	શ્રીમતી કાશ્મીરા રાજેન્દ્ર સોની	૩૨.	શ્રી જયપ્રકાશ મનુભાઈ શાહ
૧૧.	શ્રી શશીકાંત નેમજી ગાલા	૨૨.	શ્રીમતી ઈંદુબેન જાદવજી શાહ	૩૩.	ડૉ. હિમાંશુ રમેશચંદ્ર શાહ

માફ કરવાની વૃત્તિ શાંતિ સાથે સફળતા અપાવે છે.

૩૪. શ્રી જિતેન્દ્ર ચંદુલાલ શાહ
 ૩૫. શ્રી નવીનચંદ્ર રામજી સતરા
 ૩૬. શ્રી પ્રકાશ જયંતીલાલ મહેતા
 ૩૭. શ્રી પ્રવીણકાંત દામજી નાગડા
 ૩૮. શ્રી અમિત જયંતીલાલ શાહ
 ૩૯. શ્રી રાજેશ તલકશી મહેતા
 ૪૦. ડૉ. અતુલ પોપટલાલ ધરોડ
 ૪૧. શ્રી નીરવ રમણિકલાલ શેઠ
 ૪૨. શ્રી ભોગીલાલ પ્રેમચંદ શાહ
 ૪૩. શ્રી હીરેન ભોગીલાલ શાહ
 ૪૪. શ્રી ચેતન દામજી ધરોડ
 ૪૫. શ્રી વિજય ભવાનજી દેઢિયા
 ૪૬. શ્રી ચંદ્રકાંત વશનજી રાંભિયા
 ૪૭. શ્રી જિતેન્દ્ર તલકશી મહેતા
 ૪૮. શ્રીમતી મીનાબેન મહેશ વીરા
 ૪૯. શ્રી બાબુભાઈ ખેતશી મહેતા
 ૫૦. શ્રી ચંદ્રકાંત બાબુભાઈ શાહ (લોડાયા)
 ૫૧. શ્રી નરેશભાઈ મણિલાલ શાહ
 ૫૨. શ્રી હરખચંદ નાનજી શાહ
 ૫૩. શ્રી વિનોદચંદ્ર એસ. મહેતા
 ૫૪. શ્રી મનીષ લક્ષ્મીચંદ શાહ
 ૫૫. શ્રી વિજય રતનલાલ મુનવર
 ૫૬. શ્રી પ્રફુલ્લ ભવાનજી દેઢિયા
 ૫૭. શ્રી હરીશ દેવચંદ શાહ
 ૫૮. શ્રી આસુતોષ ધારશી સંઘવી
 ૫૯. શ્રી નલીન પદમશી ગોસર
 ૬૦. શ્રી નિમેષ ધીરજલાલ સંઘવી
 ૬૧. શ્રી જ્યોતેન્દ્ર રવિલાલ સંઘવી
 ૬૨. શ્રી ધર્મેશ લક્ષ્મીચંદ કુરિયા
 ૬૩. શ્રી પ્રભુલાલ રાઘવજી વોરા
 ૬૪. શ્રી કનકલાલ હેમચંદ શેઠ
 ૬૫. શ્રી હિતેશ લક્ષ્મીકાંત શાહ
 ૬૬. શ્રી સંજીવ સૂર્યકાંત શાહ

૬૭. શ્રી હસમુખ લાલજી શાહ
 ૬૮. શ્રી ગૌતમ લહેરચંદ કોઠારી
 ૬૯. શ્રી ભોગીલાલ વેલજી મહેતા
 ૭૦. શ્રી સુરેશ લહેરચંદ કોઠારી
 ૭૧. શ્રી રાજેન્દ્ર પ્રાણલાલ મહેતા
 ૭૨. શ્રી નવીનચંદ્ર જેઠાલાલ લાલકા
 ૭૩. શ્રી દીપક વી. દૌલત
 ૭૪. શ્રી નીતિન વેલજી પાલાણી
 ૭૫. શ્રી હરિલાલ નથુભાઈ સંઘવી
 ૭૬. શ્રી શામજી હીરજી ગાલા
 ૭૭. શ્રી પ્રદીપ વેલજી વોરા
 ૭૮. શ્રી રમણિકલાલ દામજી સાવલા
 ૭૯. શ્રી ભાવેશ વાડીલાલ મોરબિયા
 ૮૦. શ્રી પ્રવીણ જેતશી દંડ
 ૮૧. શ્રી જયાબેન જે. નાગડા
 ૮૨. શ્રી અશોક ગજેન્દ્ર ગોરજી
 ૮૩. શ્રી અરવિંદ કે. વોરા
 ૮૪. શ્રી પ્રફુલ્લ શામજી શાહ
 ૮૫. શ્રી જય કીર્તિકુમાર મોમાયા
 ૮૬. શ્રી હરખચંદ (છોટુભાઈ) રામજી ગાલા
 ૮૭. શ્રી શાંતિલાલ રામજી ગાલા
 ૮૮. શ્રી રાજુભાઈ હરખચંદ ગાલા
 ૮૯. શ્રી સંદીપ શાંતિલાલભાઈ ગાલા
 ૯૦. શ્રી નવીનચંદ્ર નાનજી પોલડિયા
 ૯૧. શ્રી કિરીટ દેવજી મામણિયા
 ૯૨. શ્રી હીરેન રતિલાલ મોતા
 ૯૩. શ્રી સંજય મનુભાઈ શાહ
 ૯૪. શ્રી રાકેશ લાલજી છેડા
 ૯૫. શ્રી મહેન્દ્ર લખમશી મોતા
 ૯૬. શ્રીમતી તારાબેન પ્રવીણ લોડાયા
 ૯૭. શ્રી અનિસ શશીકાંત સંઘવી
 ૯૮. શ્રી શીતલકુમાર વસંતલાલ દોશી
 ૯૯. શ્રી ખુશમન ગુલાબચંદ શાહ

૧૦૦. શ્રી અરવિંદ ધારશી શાહ
 ૧૦૧. શ્રી હરેશ હીરાલાલ કુબડિયા
 ૧૦૨. શ્રી દામજી નેણશી મોમાયા
 ૧૦૩. શ્રી રાકેશ દામજી નીસર
 ૧૦૪. શ્રી દામજી પ્રેમજી નીસર
 ૧૦૫. શ્રી નવદીપ કુંવરજી શાહ
 ૧૦૬. શ્રી હેમંત સત્યેન્દ્ર શાહ
 ૧૦૭. શ્રી રાયચંદ લાડકચંદ કોઠારી
 ૧૦૮. શ્રી હેમંત પ્રવીણચંદ્ર શાહનંદ
 ૧૦૯. શ્રી પ્રવીણચંદ્ર પાસુભાઈ શાહનંદ
 ૧૧૦. શ્રી પ્રીતેશ પ્રવીણચંદ્ર શાહનંદ
 ૧૧૧. શ્રી નવીનચંદ્ર વાડીલાલ મહેતા
 ૧૧૨. શ્રી રોહિત રણછોડદાસ ગાંધી
 ૧૧૩. શ્રી નિરંજન ઠાકરશી સાવલા
 ૧૧૪. શ્રી પંકજ મેઘજી ગોગરી
 ૧૧૫. શ્રી ધનસુખલાલ મોતીલાલ શાહ
 ૧૧૬. શ્રી શૈલેષ શામજી નાગડા
 ૧૧૭. શ્રી યતીન ધારશી સંઘવી
 ૧૧૮. શ્રી પ્રકાશ શાંતિલાલ મહેતા
 ૧૧૯. શ્રી વિજય શાંતિલાલ મહેતા
 ૧૨૦. શ્રી પંકજ શાંતિલાલ મહેતા
 ૧૨૧. શ્રી સંજય શાંતિલાલ મહેતા
 ૧૨૨. શ્રી સુમિત વિશનજી શાહ
 ૧૨૩. શ્રી દેવેન દિલીપભાઈ દંડ
 ૧૨૪. શ્રીમતી શોભના નરેન્દ્ર ધરમશી
 ૧૨૫. શ્રી નલીન કેશવજી મોમાયા
 ૧૨૬. શ્રી રોહિત ડાહ્યાભાઈ શાહ
 ૧૨૭. શ્રી ઉમંગ જયંતીલાલ શાહ
 ૧૨૮. શ્રી દિવ્યેશ પ્રવીણચંદ્ર શેઠ
 ૧૨૯. શ્રી હરેશ લાલજી ગંગર
 ૧૩૦. શ્રી અજય નાનજી રાંભિયા

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

૧૮થી ૩૦ વર્ષની વયજૂથના યુવક-યુવતીઓની માહિતી (જન્મ વર્ષ : ૧૯૮૩થી ૧૯૯૫)

ઉપર મુજબની વિગત અત્રેના 'મંગલ મંદિર'ના માસ જાન્યુઆરી-૨૦૧૪ના અંકમાં પાના નં.-૧૦૫થી ૧૨૧ સુધી વિવિધ કારણોસર પ્રસિધ્ધ કરવામાં આવી હતી. તેનાં એક હિસ્સા તરીકે સમાજના યુવક-યુવતીઓ અભ્યાસના કયા ક્ષેત્રમાં જઈ રહ્યા છે અને તેના પરથી જરૂરી તારણો સાથેનો વ્યવસ્થિત લેખ તૈયાર કરીને તેની વિગત સમાજ પરિવારજનો સમક્ષ રજૂ કરવાનો એક ઉદ્દેશ પણ હતો. (જે લેખ આ અંકમાં અન્યત્ર પ્રકાશિત થયેલ છે.)

અત્રે એક ખુલાસો કરવાનો રહે છે કે ઉપરની વિગતમાં નીચે જણાવેલ વ્યક્તિઓએ દાદાશ્રી ભગવાનમાં સમર્પણ (દીક્ષિત થયેલ) હોવાના કારણે તેઓશ્રીની અંગત બાબતે ફોન કરવાનું ઉચિત નથી તેની નોંધ લેવી.

ક્રમ નં.	પરિવાર ક્રમ	નામ	ક્રમ નં.	પરિવાર ક્રમ	નામ
૩૯૦	૪૬૬	હેતલ મણિલાલ છાડવા	૫૦૩	૬૨૧	મિત્તલ વિનય છેડા
૪૯૩	૬૦૭	જસ્મી વસંત દેઢિયા	૫૦૪	૬૨૧	ચિંતન વિનય છેડા
૪૯૪	૬૦૭	મિતુલ વસંત દેઢિયા	૫૬૦	૬૯૦	અક્ષિતા સુરેન્દ્ર છેડા

શ્રી કચ્છી જૈન ભવન પરનું સાંસ્કૃતિક કેન્દ્ર

સમાજના સભ્ય પરિવારોને તેમના સારા, નરસા, સામાજિક, ધાર્મિક વગેરે પ્રસંગોએ શ્રી કચ્છી જૈન ભવન - પાલડી પરના સાંસ્કૃતિક કેન્દ્ર (એ.સી. હોલ)ના વપરાશ અંગેના નક્કી કરવામાં આવેલ નીતિ નિયમો અંગે ધ્યાન દોરવામાં આવે છે. જેની વિગત નીચે પ્રમાણે છે.

સભ્ય પરિવારોને ત્યાં પ્રસંગ હોય ત્યારે આ સાંસ્કૃતિક કેન્દ્રના વાપરાશનો લાભ લેવા અપીલ કરવામાં આવે છે.

★ સમાજના સભ્યને ત્યાં કોઈ અવસાન પામે ત્યારે બેસણા / પ્રાર્થના પ્રસંગે

વિના મૂલ્યે

(માત્ર ઈલેક્ટ્રીક વપરાશનો તથા નક્કી કરેલ આઈટમો સિવાયની એકસ્ટ્રા આઈટમોનો ચાર્જ ચૂકવવાનો રહેશે.)

★ સમાજના સભ્યને ત્યાં ફંકશન હોય ત્યારે નિયત કરવામાં આવેલ ડેકોરેશન ચાર્જમાં

૫૦ ટકા કન્સેશન આપવામાં આવશે.

★ સમાજના સભ્યને ત્યાં ફંકશન હોય ત્યારે નિયત કરવામાં આવેલ કેટરિંગ ચાર્જમાં

૨૫ ટકા કન્સેશન આપવામાં આવશે.

કે. આર. શાહ

માનદ્ મંત્રી

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

વૃક્ષારોપણ કાર્યક્રમ અંગે ખાસ નોંધ

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ દ્વારા પર્યાવરણની જાગૃતિના અનુસંધાને વૃક્ષારોપણના કાર્યો જાન્યુઆરી-૨૦૧૪થી હાથ પર લેવામાં આવેલ છે. આ કાર્ય માટે સમાજને લગભગ ૧૨૫ જેટલા ટ્રી ગાર્ડની જરૂરિયાત રહેવા પામેલ કે જેની દરેકની કિંમત લગભગ રૂ. ૧૦૦૦થી રૂ. ૧૫૦૦ જેટલી થવા જાય છે.

અગાઉ આ પ્રકારના ૫૦ ટ્રી ગાર્ડ પૂર્વ મેયર અને ચાલુ કાઉન્સિલર શ્રી અમિતભાઈ શાહના પ્રયાસથી નારાયણનગર સોસાયટીને ફાળવવામાં આવેલ. જ્યાં આ સમાજના એક ટ્રસ્ટી શ્રી હસમુખભાઈ ખાંડવાલાનું નિવાસ સ્થાન છે. અને તેઓ ત્યાંની સોસાયટીના સેક્રેટરી તરીકે પણ ફરજ બજાવે છે.

કોઈ કારણસર આ ટ્રી ગાર્ડ વપરાયા વગરના ફાજલ પડી રહેલ હતા. શ્રી હસમુખભાઈએ પોતાની સોસાયટીની કારોબારી સમક્ષ વાત કરી, આ ટ્રી ગાર્ડ સૌજન્ય સ્વરૂપે શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજને એક ઉમદા હેતુસર ફાળવવા સોસાયટીની કારોબારી સમિતિ સમક્ષ નિર્ણય લેવડાવવામાં આવ્યો. શ્રી અમિતભાઈ શાહે પણ આ ઉમદા હેતુનો સ્વીકાર કર્યો અને શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદને લગભગ રૂ. ૫૦,૦૦૦/-ની કિંમતના ૫૦ ટ્રી ગાર્ડ ડોનેશન સ્વરૂપે પ્રાપ્ત થયા.

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ, શ્રી અમિતભાઈ શાહનો, નારાયણનગર સોસાયટીનો અને શ્રી હસમુખભાઈ ખાંડવાલાનો એક ઉમદા હેતુના કાર્ય માટે સહકાર આપવા બદલ આભાર માને છે અને તેઓને અભિનંદન પાઠવે છે.

કે. આર. શાહ

માનદ્ મંત્રી

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

Aristo™
STAINLESS STEEL

Mfrs. of Aristo Brand Stainless Steel Utensils

ARISTO PLUS

177/A, Panjrapole Road, Opp. Sarvodaya Nagar, Mumbai-400 004.

Tel. : 2242 6555 / 2242 2666 • Fax : 2242 7324

E-mail : aristo_steel@yahoo.co.in • www.aristosteel.com

નવા મેડિકલ કાર્ડ

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદના જે સભ્ય પરિવારોએ નવા મેડિકલ કાર્ડ મેળવવા પોતાના ફોર્મ ભરેલ છે, તેઓને નવા મેડિકલ કાર્ડનું વિતરણ શ્રી કચ્છી જૈન ભવનની ગ્રાઉન્ડ ફ્લોરની ઓફિસેથી તા. ૧૬-૩-૨૦૧૪થી કરવામાં આવશે.

જે સભ્યોએ આજ દિન સુધી નવા મેડિકલ કાર્ડ માટે ફોર્મ ભરેલ છે તેઓએ પોતાના જૂના કાર્ડ જમા કરાવી, નવા કાર્ડ નિધિ પટેલ પાસેથી મેળવી લેવાના રહેશે.

તા. ૧-૪-૨૦૧૪થી માત્ર અને માત્ર નવા મેડિકલ કાર્ડ પરથી જ મેડિકલની સુવિધાઓનો લાભ મળી શકશે. મેડિકલ સેન્ટર પર તેની સેવાનો લાભ લેવા આવનારે ફરજિયાતપણે નવું કાર્ડ રાખવું જરૂરી છે. જૂના કાર્ડનો રેકોર્ડ કોમ્પ્યુટર પરથી સંપૂર્ણપણે કાઢી નાખવામાં આવશે.

કાર્ડ વગર આવનારને મેડિકલની સેવાના ૭૫ ટકા કન્સેશનનો કોઈ લાભ મળી શકશે નહિ.

જે સભ્યોએ નવા કાર્ડ મેળવવા પોતાના ફોર્મ ભર્યા નથી તેઓ મેડિકલની સેવાના કન્સેશનનો લાભ તા. ૧-૪-૨૦૧૪થી મેળવવા વંચિત રહેશે. જેની નોંધ લેવા સૌ સભ્ય પરિવારોને અપીલ કરવામાં આવે છે.

રમણિકલાલ કુંવરજી ગોસર
કન્વીનર - મેડિકલ કાર્ડ સમિતિ
શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

તબીબી સાધનો ભાડે આપવાની એક નૂતન યોજના

શ્રી કચ્છી જૈન ભવન - પાલડીના સ્ટોર્સમાંથી જરૂરિયાતવાળા દર્દીઓને નીચેના સાધનો ભાડેથી મળી શકશે. જેઓને આ સાધનોની જરૂરિયાત હોય તેઓને શ્રી કચ્છી જૈન ભવનની ઓફિસનો સંપર્ક સાધવા અપીલ કરવામાં આવે છે.

ક્રમ	સાધનનું નામ	ડિપોઝીટની રકમ	દૈનિક ભાડું	ક્રમ	સાધનનું નામ	ડિપોઝીટની રકમ	દૈનિક ભાડું
૧.	એર બેડ	૨,૦૦૦/-	૫/-	૭.	કમોડ ચેર	૧૦૦૦/-	૨/-
૨.	બ્લીલ ચેર	૩૫૦૦/-	૧/-	૮.	સેલાઈન સ્ટેન્ડ	૫૦૦/-	૩/-
૩.	ઓક્સિજન સિલિન્ડર	૩૫૦૦/-	૩/-	૯.	બેડ પાન	૧૦૦૦/-	૨/-
૪.	નેબ્યુલાઈઝર	૧૫૦૦/-	૩/-	૧૦.	ફાઉલર બેડ	૩૦૦૦/-	૧૦/-
૫.	વોકર	૧૦૦૦/-	૧/-	૧૧.	ટેબલ ટોપ (ફાઉલર બેડ માટે)	૧૫૦૦/-	૨/-
૬.	વોકિંગ સ્ટીક	૫૦૦/-	૧/-	૧૨.	બેક રેસ્ટ	૭૦૦/-	૨/-

ઉપરોક્ત સાધનો જ્યારે સ્ટોકમાં હશે ત્યારે ભાડેથી આપવામાં આવશે.

સમાજની આ સેવાનો લાભ લેવા સૌને અપીલ કરવામાં આવે છે.

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદના સભ્યો પાસેથી ડિપોઝિટ ૫૦ ટકા લેવામાં આવશે.

કે. આર. શાહ

માનદ્ મંત્રી

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ

સાંઘવ-રત્ન સ્વ. પૂ.શેઠ શ્રી મુરજી રાઘવજી લોડાયાના સ્મરણાર્થે....
**MRL CLEARING
AND FORWARDING PVT. LTD.**

(CHA No. 11/374)

13/B, Sucheta Niwas, 285, Shahid Bhagat Singh Road, Fort, Mumbai-400 001.
Tel. : +91 22 22661380 / 22661600 Fax : +91 22 22703624
E-mail : imp@mrlshipping.com Web : www.mrlshipping.com

Clearing, Forwarding & Shipping Agents

યુવા વિકાસ સમિતિ

વાઘ, કંઠ્ય અને નૃત્ય સ્પર્ધાના વિજેતાઓના નામ

તા. ૧૬-૨-૨૦૧૪ના રોજ યુવા વિકાસ સમિતિ દ્વારા વાઘ, કંઠ્ય અને નૃત્યની સ્પર્ધાઓનું આયોજન શ્રી કચ્છી જૈન ભવન - પાલડી ખાતે કરવામાં આવેલ હતું. જેમાં ઘણા સ્પર્ધકોએ ઉત્સાહભરે ભાગ લીધો હતો. કાર્યક્રમના સ્પર્ધકોને પ્રોત્સાહિત કરવા સારી સંખ્યામાં પરિવારજનો તથા સમાજના સભ્યો ઉપસ્થિત હતા.

વિવિધ સ્પર્ધાઓમાં થયેલ વિજેતાઓના નામ નીચે મુજબ છે:

- **શ્રી ગૂર્જર સંગીત હરીફાઈ (વાઘ)**
પ્રથમ : કાવ્યા નિમેશ સંઘવી (સિતાર)
દ્વિતીય : પાર્થ શાહ (તબલા)
તૃતીય : અમર રાજેશ ધરમશી
- **શ્રીમતી તરુબેન નરેન્દ્ર છગનલાલ શાહ સંગીત હરીફાઈ (કંઠ્ય)**
પ્રથમ : શ્રી જિતકુમાર રસિકલાલ ગાલા
દ્વિતીય : શ્રીમતી જિગીષા સંદીપ મહેતા
તૃતીય : શ્રી સંજય કીર્તિભાઈ સંઘવી
- **સુખકો સંગીત હરીફાઈ (નૃત્ય)**
પ્રથમ : શ્રી દીપ કિરણભાઈ ત્રેવરિયા
દ્વિતીય : શ્રીમતી ધારા ઉદય નાગડા
તૃતીય : શ્રી હેત સંદીપ મહેતા
તૃતીય : કુ. હેતિકા રાજેશ ધરમશી

વાઘ, કંઠ્ય અને નૃત્ય હરીફાઈમાં શ્રી ભૂપેન્દ્રભાઈ ત્રિવેદી અને શ્રી મિલિંદભાઈ સોનીએ નિર્ણાયક તરીકેની સેવા આપેલ હતી. ધારિણી શાહ સંચાલિત 'રેગ્સ ઈવેન્ટ્સ'ના ઓરકેસ્ટ્રાના સંગાથે લય મેળવી સૌ સભ્યોએ સૂર, સંગીત અને નૃત્યની રંગત માણી હતી. યુવા વિકાસ સમિતિના આ કાર્યક્રમને સફળ બનાવવા બદલ વડીલો, સભ્યશ્રીઓ, યુવા મિત્રો અને સમાજની વિવિધ સમિતિઓનો અમોહક દયપૂર્વક આભાર માનીએ છીએ.

આગામી કાર્યક્રમો

માઉન્ટ આબુનો બે દિવસીય શૈક્ષણિક પ્રવાસ (તારા દર્શન)

યુવા વિકાસ સમિતિ દ્વારા સમાજના યુવા સભ્યો માટે માઉન્ટ આબુનો તા. ૨૬-૪-૨૦૧૪ શનિવાર અને તા. ૨૭-૪-૨૦૧૪ રવિવાર એમ બે દિવસીય શૈક્ષણિક પ્રવાસ માટેનું આયોજન કરેલ છે. આ કાર્યક્રમની વધુ માહિતી મંગલ મંદિરના આગામી અંકમાં આપવામાં આવશે.

કન્વીનર : પીયૂષ સાવલા

શિક્ષણ તથા ઇતર ડેવલપમેન્ટ સમિતિ

મિત્રો, આપણી સૌથી મોટી સંપત્તિ એટલે આપણા બાળકો... સમય કોઈના માટે થોભતો નથી...

ગઈકાલે આપણે બાળકો હતા અને આજે આપણે ત્યાં બાળકો છે.

આવતીકાલે આપણા બાળકોને ત્યાં બાળકો હશે... અને આ ક્રમ નિરંતર ચાલતો રહેવાનો...

પરંતુ એક વાત જે દરેક પેઢીમાં સામાન્ય છે તે એટલે માતા-પિતા તરફથી મળતો સ્નેહ, પ્રેમ, સંભાળ અને ઉચ્ચતમ કેળવણી.... સરવાળે કહીએ તો સંસ્કાર.

અને આ બધું આપણે શા માટે કરીએ છીએ? તેમના સારા ભવિષ્ય માટે, તેઓ સારા માનવી બને તે માટે, તેઓ સારા સમાજનું નિર્માણ કરે તે માટે...

તેવો જ એક પ્રયત્ન ખૂબ નજીકના ભવિષ્યમાં આપણે કરવા જઈ રહ્યા છીએ.

ખાસ ૧૧-૧૫ વર્ષની ઉંમરના બાળકો માટે...

કાર્યક્રમની એક ઝલક....

★ એક દિવસનો કાર્યક્રમ રહેશે.

★ થોડી રમત, થોડી ગમ્મત, થોડી મહેનત, થોડું જ્ઞાન, થોડી પ્રતિભાઓજ, થોડું પરીક્ષણ અને નિરીક્ષણ.... અને મજા તો ખરી જ....

તો રાહ થું જુઓ છો?... ઉઠાવો ફોન અને તમારા બાળકનું રજિસ્ટ્રેશન અચૂક કરાવો.

'ઇન્વેસ્ટમેન્ટ પ્લાન'

૨૦થી ૪૦ વર્ષના યુવાવર્ગ માટે સેમિનાર

જિંદગીની શરૂઆત. આવનારા પડકારો, જિંદગીના વિવિધ તબક્કાઓ - લગ્ન, પોતાનું ઘર, સંતાન, તેમનું શિક્ષણ, પ્રવાસ અને અણધાર્યા ખર્ચાઓ વગેરે. આ બધા માટે રસ્તાઓ કેવી રીતે કાઢશો? તે અંગેનું માર્ગદર્શન ૨૦થી ૪૦ વર્ષના યુવાવર્ગ માટે 'ઇન્વેસ્ટમેન્ટ પ્લાન' અંગેનો એક સેમિનાર 'સેબી'ના પ્રતિનિધિ દ્વારા તા. ૨૩-૩-૨૦૧૪ના રોજ સાંજે ૪.૦૦ વાગ્યાથી શ્રી કચ્છી જૈન ભવન, પાલડી ખાતે યોજવામાં આવેલ છે.

કન્વીનર : હીરેન શાહ

બહુ વરસો પહેલાં મોટી અને રાહુલે એક સાથે બેસીને ચા પીધી હતી. આજે એ યાનું નામ છે : "વાઘ-બકરી" ચા!

ગૃહસ્થ જીવનમાં સમજણનું જ સૌથી વધુ મહત્ત્વ છે.

મહિલા ઉત્કર્ષ સમિતિ અને વયસ્ક સમિતિ

રજૂ કરે છે....

અજ્યુકેશન વીથ એન્ટરટેઇનમેન્ટ

ટી.વી. આર્ટિસ્ટ દ્વારા સ્ટેન્ડ-અપ કોમેડી

અને ગાયનેકોલોજિસ્ટનું વક્તવ્ય

(દરેક ઉંમરની બહેનોની સમસ્યાઓ માટે)

ઉપરોક્ત બંને સમિતિઓના ઉપક્રમે વયસ્ક સભ્યો અને દરેક ઉંમરની બહેનો માટે એક અનોખા કાર્યક્રમનું આયોજન કરેલ છે.

ટી.વી. આર્ટિસ્ટ ભાવિની જાની (કાકા ચાલે વાંકા ફેઈમ - કાકી) હાસ્યની છોળો પ્રસરાવશે. દરેક વ્યક્તિ હાસ્યથી તરબોળ થઈ જાય તેવી શૈલીથી કાર્યક્રમમાં જમાવટ કરશે.

ઉપરાંત

ગાયનેકોલોજિસ્ટ ડૉ. નીતા ઠાકરે, જેઓ ભવનના મેડિકલ સેન્ટરમાં સેવા આપી રહ્યા છે, તેઓ ઓડિયો વિડ્યુઅલ સ્લાઈડની મદદથી સરળ ભાષામાં નીચેના વિષયો પર વક્તવ્ય આપશે. અને સાથે તમને મૂંઝવતા અંગત પ્રશ્નોનું સંતોષકારક નિરાકરણ કરશે.

- ★ બ્લીડિંગ - મેનોપોઝની ઉંમરે રક્તસ્રાવ.
- ★ યુરિનરી લીકેજ : પેશાબને લગતી તકલીફો.
- ★ સરવાઈકલ કેન્સર માટેની વેક્સિન : ગર્ભાશયના મુખનું કેન્સર ન થાય તે માટે રસીકરણ.

ઉપરોક્ત સમસ્યાઓ માટે ગાયનેકોલોજિસ્ટ, એડવાન્સ ટેકનોલોજીની મદદથી આધુનિક ટ્રીટમેન્ટની વિગતવાર માહિતી આપશે.

તારીખ : સોમવાર, તા. ૩૧મી માર્ચ, ૨૦૧૪

સમય : બપોરે ૨.૩૦ વાગ્યાથી

- પાર્ટ-૧ :
બહેનો માટે : ગાયનેકોલોજિસ્ટનું વક્તવ્ય (ઓડિયો વિડ્યુઅલ સ્લાઈડ સાથે) ★ વયસ્ક ભાઈઓ માટે : એક વિશેષ કાર્યક્રમ રજૂ કરવામાં આવશે.
- પાર્ટ-૨ :
૪.૩૦ વાગ્યાથી ચૌવિહારના સમય સુધી ટી.વી. આર્ટિસ્ટ ભાવિની જાની દ્વારા સ્ટેન્ડ અપ કોમેડી.
સ્થળ : શ્રી કચ્છી જૈન ભવન, પાલડી.
આવા અદ્વિતીય કાર્યક્રમમાં દરેક ઉંમરની બહેનો અને વયસ્ક સભ્યોને ઉપસ્થિત રહેવા હાર્દિક આમંત્રણ છે.

કન્વીનર : મહિલા ઉત્કર્ષ સમિતિ, સુલુ જલદીપ શાહ

કન્વીનર : વયસ્ક સમિતિ, શ્રી રજનીકાંત પારેખ

મહિલા ઉત્કર્ષ સમિતિ

નાની બચત યોજના અને સલામત ભવિષ્ય તેની સાથે મનોરંજન

નાની બચતને કેવી રીતે વધારવી, ક્યારે અને કેવી રીતે રોકાણ કરવું?... - તે વિષય પર સેબીના પ્રતિનિધિ દ્વારા ઓડિયો વિડ્યુઅલ સ્લાઈડ સાથે સરળ સમજણ આપતા સેમિનારનું આયોજન કરેલ છે.

તારીખ : ગુરુવાર, તા. ૨૪-૪-૨૦૧૪

સમય : બપોરે ૨.૩૦ વાગ્યાથી

સ્થળ : શ્રી કચ્છી જૈન ભવન, પાલડી.

(સંજોગોવશાત્ તારીખ / સમય ફેરફારને આધીન)

અને સાથે...

મનોરંજક કાર્યક્રમની મજા લેવા સૌ બહેનોને ઉપસ્થિત રહેવા હાર્દિક આમંત્રણ છે.

આ કાર્યક્રમની વિગતવાર માહિતી 'મંગલ મંદિર'ના એપ્રિલ માસના અંકમાં પ્રકાશિત થશે.

કન્વીનર : સુલુ જલદીપ શાહ

મેરેજ બ્યુરો સમિતિ

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ દ્વારા "મેરેજ બ્યુરો" શરૂ કરી દેવામાં આવેલ છે. લગ્નોત્સુક યુવક-યુવતીઓની માહિતી અહીંથી દર શનિવારે સાંજના ૩.૩૦થી ૫.૩૦ દરમિયાન પ્રાપ્ત થઈ શકશે. આ સમય દરમિયાન શ્રી હીરજી પાસુ શાહ, શ્રી જશવંત કોઠારી, શ્રી મહેન્દ્ર વશનજી શાહ, શ્રીમતી અમીબેન નીતિન શાહ વગેરે ઉપસ્થિત રહેશે.

મેરેજ બ્યુરોના ફોર્મ ભરીને સભ્ય બનનારને જ આ માહિતી પ્રાપ્ત થઈ શકશે.

શ્રી કચ્છી જૈન સમાજના લગ્નોત્સુક ઉમેદવારો માટે આ સંબંધી કોઈ ચાર્જ રાખવામાં આવેલ નથી. અન્યોને રૂ. ૨૦૦/- ભરી આ મેરેજ બ્યુરોના સભ્ય બનવા અપીલ કરવામાં આવે છે.

દર શનિવારે અનેક લોકો આ મેરેજ બ્યુરોમાંથી પોતાને જોઈતી જરૂરી માહિતી મેળવવાનો લાભ લઈ રહ્યા છે.

અગર આપશ્રી લગ્નોત્સુક ઉમેદવાર હો અથવા તો ઉમેદવારના વડીલ હો, તો આ 'મેરેજ બ્યુરો'ના વહેલી તકે સભ્ય બની જવા અપીલ કરવામાં આવે છે.

હીરજીભાઈ પાસુભાઈ શાહ

કન્વીનર - મેરેજ બ્યુરો સમિતિ

ન્યાય તોળવાનો સમય આવે ત્યારે પક્ષપાત ન કરો.

વયસ્ક સમિતિ

લાઈફ બીગિન્સ એટ ફોર્ટીઝ

૪૧થી ૬૦ વર્ષના સભ્યો માટે 'રીટાયરમેન્ટ પ્લાનિંગ' અંગેનો એક સેમિનાર રવિવાર, તા. ૧૧-૫-૨૦૧૪ના રોજ સાંજે ૪.૦૦ વાગ્યાથી શ્રી કચ્છી જૈન ભવન - પાલડી ખાતે યોજવામાં આવેલ છે.

તા. ૯-૨-૨૦૧૪ના કાર્યક્રમનો અહેવાલ

વયસ્ક સમિતિ તરફથી એક રંગારંગ કાર્યક્રમ તા. ૯-૨-૨૦૧૪ના રોજ શ્રી કચ્છી જૈન ભવન - પાલડી ખાતે લગભગ ૧૨૫ જેટલા સભ્યશ્રીઓની ઉપસ્થિતિમાં યોજવામાં આવેલ હતો.

કાર્યક્રમમાં ડૉ. માણેકલાલ પટેલ દ્વારા નિર્મિત 'વેલકમ અમદાવાદ' દસ્તાવેજ ચિત્ર નિહાળીને, વરસોથી અમદાવાદમાં હોવા છતાં અમદાવાદથી કેટલા અપરિચિત છીએ તેવી લાગણી સૌએ અનુભવેલ હતી.

યોગાનુયોગ તે દિવસે શ્રી મહેન્દ્ર વિશનજી શાહ અને શ્રીમતી ચંદ્રાબેન મહેન્દ્ર શાહના લગ્નની વરસગાંઠ હોવાથી તેમનું સન્માન કરીને શુભેચ્છા પાઠવવામાં આવી હતી.

ત્યારબાદ આમંત્રિત કલાકારો સર્વશ્રી રજનીકાંત દરવાન, રજનીકાંત ઠક્કર, બચુભાઈ સોલંકીએ ગીતોના તાલે સર્વેને ડોલાવી દીધા હતા. જ્યારે શ્રી રામણે શાયરી અને ગીતોથી સર્વેને મુગ્ધ કરી દીધા હતા. સભ્યશ્રીઓમાંથી મહેન્દ્રભાઈ, હાસ્યલતાબેન, દિવ્યાબેન વગેરેએ પ્રસંગોચિત ગીતો ગાઈને સર્વેને આનંદિત કર્યા હતા. જ્યારે રજનીકાંત પારેખે તોફાની ગીત ગાઈને સર્વેને ખૂબ હસાવ્યા હતા. વયસ્ક સમિતિ દ્વારા આયોજિત રાજસ્થાન તરફના પ્રવાસની વિસ્તૃત માહિતીથી સર્વે સભ્યશ્રીઓને આ કાર્યક્રમમાં વાકેફ કરવામાં આવ્યા હતા.

કાર્યક્રમમાં સૌ વડીલોએ હાઉસીની રમત પણ માણી હતી. શ્રી ચિત્રસેન શાહ તરફથી સ્વલિખિત ત્રણ પુસ્તકોનો સેટ ઈનામ રૂપે હાઉસી વિજેતાઓને આપવામાં આવેલ.

કાર્યક્રમના અંતે સૌ સમૂહ ભોજન લઈને વિખરાયા હતા.

કન્વીનર : રજનીકાંત પારેખ

ઊંઘ નથી આવતી

ડોક્ટર કનુને ફરિયાદ કરતા મનુ બોલ્યો, 'સાહેબ, મને ઊંઘ નથી આવતી.'

'જુઓ, સૂતા પહેલા પથારી સાફ કરવી, તમારા ઈષ્ટદેવનું સ્મરણ કરવું, પગ ધોવા અને લાઈટ બંધ કરવી' ડૉ. કનુએ કહ્યું.

'પણ સાહેબ' મનુ બોલ્યો, 'ઓફિસમાં એ ક્યાંથી કરવું?'

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદ સંચાલિત

નવનીત મેડિકલ સેન્ટર તથા

શ્રીમતી પ્રભાબેન કાંતિલાલ વેલજી સાવલા મેડિકલ ચેક-અપ સેન્ટર

આંખના મોતિયા સંબંધી નિ:શુલ્ક નિદાન કેમ્પ

તેમજ તેના ઓપરેશન

આંખના નિષ્ણાત ડૉક્ટર્સ દ્વારા આંખના મોતિયાના નિ:શુલ્ક નિદાન કેમ્પનું તા. ૬-૪-૨૦૧૪ના રોજ આયોજન કરવામાં આવેલ છે.

કેમ્પ પછી અનુકૂળતા મુજબ ફેકો પદ્ધતિવાળું મોતિયાનું ઓપરેશન નક્કી થયા મુજબની શ્રેણીમાં કન્સેશનલ ચાર્જથી કરી આપવામાં આવશે.

સ્થળ : શ્રી કચ્છી જૈન ભવન - પાલડી સ્થિત મેડિકલ સેન્ટર

તારીખ : રવિવાર, તા. ૬-૪-૨૦૧૪

સમય : સવારે ૯.૦૦થી ૧૨.૦૦

કન્વીનર : અધિન સાવલા, તબીબી સેવા સમિતિ

તબીબી સેવા સમિતિ

મેડિકલ સેન્ટર દ્વારા

'પેરેન્ટિંગ' વિષયે વર્કશોપનું સુંદર આયોજન થયું

સમાજ સંચાલિત મેડિકલ સેન્ટરના ઉપક્રમે તા. ૨૧-૨-૨૦૧૪ના રોજ બાળકોના વાલીઓ માટે 'પેરેન્ટિંગ' વિષયે એક સુંદર વર્કશોપનું આયોજન શ્રી કચ્છી જૈન ભવન - પાલડી ઉપર કરવામાં આવ્યું. જેમાં ૧૫ વાલીઓએ ઉત્સાહભરે ભાગ લીધેલ. મેડિકલ સેન્ટરના વિઝિટિંગ સાઈકોથેરાપિસ્ટ પૂર્ણિમાબેન ગુમાએ પેરેન્ટિંગ એટલે શું? તે બારામાં ચર્ચા કરીને સારી સમજ આપેલ હતી. પેરેન્ટિંગ વ્યક્તિની પોતાની એક ઓળખ છે. તે બાળક અને વાલીઓ વચ્ચેનું એક બોન્ડ (સંબંધ) છે. લોકો પેરેન્ટિંગને એક જવાબદારી તરીકે જોતા હોય છે વગેરે બાબતોએ ચર્ચા કરવામાં આવેલ. આજે બાળ ઉછેર અને બાળકની પ્રગતિ માટેના પ્રયાસમાં થતી સમસ્યાઓ અને વાલીઓને તે સંબંધી થતી મૂંઝવણો અંગે જરૂરી માર્ગદર્શન આપવામાં આવેલ અને અસલ સમસ્યા ક્યાં છે તે તરફ પ્રકાશ ફેંકવામાં આવ્યો. ઉપરોક્ત વર્કશોપનું વ્યવસ્થિત આયોજન સેન્ટરના અધિકારી શ્રીમતી હાસ્યલતાબેન મહેતાએ કર્યું હતું.

ઉપસ્થિત બધા વાલીઓ દ્વારા, આ વર્કશોપ ખૂબ ઉપયોગી નીવડી એમ કહેતાં આવી વર્કશોપનું ફરીથી આયોજન કરવા આગ્રહ કરવામાં આવેલ હતો.

કન્વીનર : અધિન સાવલા

કામ કરવું હોય તો રસ્તા આપોઆપ ખૂલી જાય છે.

શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદનો માસિક અહેવાલ

જાન્યુઆરી / ફેબ્રુઆરી - ૨૦૧૪

● મંગળવાર, તા. ૨૮-૧-૨૦૧૪

★ શ્રી કચ્છી જૈન ભવન પર અશોક મહેતા, પ્રતાપભાઈ દંડ, રમણિકલાલ કુંવરજી ગોસર, પ્રદીપ મહેતા, પરાશર વ્યાસ, કિશોર ઠક્કર તથા કિરણભાઈ શાહ એકત્રિત થયેલ હતા. એકાઉન્ટના કાર્યમાં સોફ્ટવેરમાં સુધારા કરવાની ચર્ચા કરવામાં આવેલ હતી કે જેથી વિવિધ એન્ટ્રીઓના ડુપ્લિકેશન્સ કામો ના કરવા પડે અને એકાઉન્ટના કાર્યમાં સમયની બચત થઈ શકે. શ્રી પ્રદીપ મહેતાએ આ બાબત તાત્કાલિક ધોરણે હાથ પર લઈ સોફ્ટવેરમાં જરૂરી ફેરફાર કરાવી આપશે તેવું નક્કી કરવામાં આવેલ હતું.

★ હાયર એજ્યુકેશન માટેની લોન યોજનાનું કાર્ય હાથ પર લેવા માટે શ્રી કચ્છી જૈન ભવન પર અશોક મહેતા, હીરેન કે. શાહ, પ્રદીપ મહેતા તથા ફાલ્ગુની હીરેન શાહ એકત્રિત થઈ આ બાબતે ચર્ચા વિચારણા કરેલ હતી.

★ કચ્છી યલો પેજિસમાં બોટમ પટ્ટીની હજુ પણ બાકી રહેતી અંદાજિત ૧૦૦-૧૨૫ જેટલી જાહેરાતો મેળવવાના અર્થે શ્રી કચ્છી જૈન ભવન પર અશોક મહેતા, દિનેશ મહેતા તથા રજનીકાંત પારેખ એકત્રિત થયેલ હતા અને આ બાબતે વિગતવાર ચર્ચા કરેલ હતી.

● બુધવાર, તા. ૨૯-૧-૨૦૧૪

★ યુવા વિકાસ સમિતિની એક મીટિંગ શ્રી કચ્છી જૈન ભવન પર મળેલ હતી કે જેમાં શ્રી પીયૂષ સાવલા, શ્રી વિમેશ શાહ, શ્રી આશિષ મહેતા, શ્રીમતી અમી શાહ, કુ. ધારિણી લોડાયા, શ્રી નીતિન શાહ, શ્રીમતી સ્મિતા શાહ, શ્રી વિશાલ શાહ તથા શ્રીમતી શિલ્પીબેન શાહ ઉપસ્થિત રહેલ હતા. આ

મીટિંગમાં તા. ૬-૧૦-૧૩ના નવરાત્રિ મહોત્સવ તથા તા. ૧૮-૧૦-૧૩ના શરદોત્સવના ટોટલ ખર્ચ મંજૂર કરી, કારોબારી સમિતિ પર તેની બહાલી માટે મોકલી આપવાનું નક્કી કરવામાં આવેલ હતું. હવે પછી તા. ૧૬-૨-૧૪ના યોજવામાં આવનાર વિવિધ હરીફાઈઓના કાર્યક્રમની વિગતવાર ચર્ચા કરવામાં આવેલ હતી અને તેનો અંદાજિત ખર્ચ રૂા. ૩૧,૦૦૦/- મંજૂર કરી, ફાઈનલ મંજૂરી અર્થે કારોબારી સમિતિ પર મોકલી આપવાનું નક્કી કરવામાં આવેલ હતું. એ જ રીતે એપ્રિલ-૨૦૧૪માં શૈક્ષણિક પ્રવાસના આયોજનની ચર્ચા કરવામાં આવેલ હતી અને તેનો એસ્ટીમેટેડ ખર્ચ રૂા. ૬૦,૦૦૦/- મંજૂર કરી તેને પણ કારોબારી સમિતિ સમક્ષ રજૂ કરવાનું ઠરાવવામાં આવેલ હતું.

● ગુરુવાર, તા. ૩૦-૧-૨૦૧૪

★ શ્રી કચ્છી જૈન ભવન પર સાધર્મિક સમિતિની એક મીટિંગ મળેલ હતી. આ મીટિંગમાં શ્રી આણંદજી વેલજી વીરા, શ્રી અશોક મહેતા, શ્રી કે.ડી. શાહ તથા શ્રી રમણિકલાલ કુંવરજી ગોસર ઉપસ્થિત રહેલ હતા. કેટલાક સભ્યોની સહાયમાં વધારો કરવા માટે આવેલ દરખાસ્તને મંજૂર રાખવામાં આવેલ હતી.

★ અ.મ્યુ.કો.ના નવા નિયમ મુજબ અતિથિ ભવન તથા કેન્ટીન માટે જરૂરી લાઈસન્સ મેળવવા ફરજિયાત હોવાથી શ્રી પરાશર વ્યાસ તથા શ્રી પ્રદીપભાઈ જોષીએ જરૂરી વિગતો / ફોર્મ્સ વગેરે એકત્રિત કરી, ત્રણે ભવનોના બંને પ્રકારના ફોર્મ ભરીને અ.મ્યુ.કો.ની ઓફિસે મોકલી આપવામાં આવેલ

હતા.

★ શ્રી સુરેશચંદ્ર મહેતા શ્રી કચ્છી જૈન ભવન પર પધારેલ હતા. શ્રી અશોક મહેતા તથા શ્રી કે.આર. શાહ ઉપસ્થિત રહેલ હતા. અત્યારના રાષ્ટ્રીય માહોલની અનેકવિધ ચર્ચા કરવામાં આવેલ હતી. યશવંત મહેતા લિખિત 'હિટલરની ચડતી અને પડતી' નામની બુક તેઓએ સૌજન્ય સ્વરૂપે આપેલ હતી.

● શુક્રવાર, તા. ૩૧-૧-૨૦૧૪

★ શ્રી અશોક મહેતા, શ્રી પ્રતાપભાઈ દંડ, શ્રી કે.આર. શાહ, શ્રી અશ્વિનભાઈ સાવલા તથા નેફોલોજિસ્ટ ડૉ. જગદીપ શાહ શ્રી કચ્છી વિશ્રામ ગૃહ પર એકત્રિત થયેલ હતા અને શ્રી કચ્છી વિશ્રામ ગૃહ પરના કોન્ફરન્સ હોલને ડયાલિસીસ સેન્ટરમાં પરિવર્તિત કરવા વિસ્તૃતપણે ચર્ચા કરેલ હતી.

★ યુવા વિકાસ સમિતિના કન્વીનર શ્રી પીયૂષ સાવલા અને એ સમિતિના એક સભ્ય શ્રીમતી અમીબેન શાહ કેટલાક પ્રોબ્લેમ્સની ચર્ચા કરવા શ્રી કચ્છી જૈન ભવન પર શ્રી અશોક મહેતા તથા શ્રી પ્રતાપભાઈ દંડને રૂબરૂ મળેલ હતા. તેના અનુસંધાને યુવા વિકાસ સમિતિ, વયસ્ક સમિતિ અને જમણવાર સમિતિના કન્વીનરશ્રીઓની એક સંયુક્ત મીટિંગ બોલાવવાનું નક્કી કરવામાં આવેલ હતું.

★ શ્રી પ્રદીપભાઈ જોષી શ્રી પીયૂષભાઈ પારેખને લઈને અત્યાર સુધી જે જે શાળાઓમાં આપણે વૃક્ષારોપણ કરેલ છે, એ શાળાઓમાં રૂબરૂ મુલાકાતે ગયેલ હતા. આ જ શાળાઓમાં કરવામાં આવેલ વૃક્ષારોપણની દેખભાળ હવે પછી શ્રી પીયૂષભાઈ પારેખ રાખશે તેવું નક્કી કરવામાં આવેલ હતું.

માત્ર મૂર્તિમાં નહિ, ગરીબ - દુઃખીમાં ઈશ્વર દર્શન કરો.

● **રવિવાર, તા. ૨-૨-૨૦૧૪**

- ★ સવારમાં ૯.૦૦ વાગે કારોબારી સમિતિની એક મીટિંગ શ્રી કચ્છી જૈન ભવન પર મળેલ હતી કે જ્યારે ૧૯ સભ્યો ઉપસ્થિત રહેલ હતા. આ મીટિંગમાં શ્રી કચ્છી વિશ્રામ ગૃહ પર કરવામાં આવનાર ડાયાલિસિસ સેન્ટરની ઉદ્ઘાટનની તારીખ તથા કચ્છી યલો પેજિસના વિમોચનની તારીખ ૨૦-૪-૨૦૧૪ ને રવિવારની રાખવાનું નક્કી કરવામાં આવેલ હતું. પ્રલીન પબ્લિક ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટ તરફથી શ્રી કચ્છી જૈન ભવનના મેડિકલ સ્ટોર્સમાંથી જરૂરિયાતવાળા દર્દીઓને દવાની ખરીદીમાં જાન્યુઆરી-૨૦૧૪ દરમ્યાન તેના બીલના ૫૦ ટકા અથવા રૂ. ૧૦૦/- બેમાંથી જે ઓછું હોય તે અપાતું હતું તેના બદલે દવાની ખરીદીના બીલમાં ૫૦ ટકા રાહત આપવાનું નક્કી કરવામાં આવેલ હતું. મહિલા ઉત્કર્ષ સમિતિની બંને દરખાસ્તોને મંજૂર રાખવામાં આવેલ હતી. શ્રી કચ્છી જૈન ભવન પરના બોર્ડ રૂમના રીનોવેશન ખર્ચને મંજૂરી આપવામાં આવેલ હતી. યુવા વિકાસ સમિતિના શૈક્ષણિક પ્રવાસ તથા સંગીત સ્પર્ધાના ખર્ચને મંજૂર રાખવામાં આવેલ હતા. ત્રણે ભવન પરના રીનોવેશન કાર્ય માટે એક અલગથી રીનોવેશન સમિતિની રચના કરવાનું નક્કી કરવામાં આવેલ હતું.
- ★ ગુજરાત મેગેઝીન ક્લબની એક મીટિંગ ધુમાના એક આશ્રમ ખાતે યોજવામાં આવેલ હતી. જેમાં ગુજરાતભરના મેગેઝીનોના ૪૦ જેટલા પ્રતિનિધિશ્રીઓ ઉપસ્થિત રહેલ હતા. ‘મંગલ મંદિર’ તરફથી શ્રી અશોક મહેતા તથા શ્રી દિનેશ મહેતા આ મીટિંગમાં ઉપસ્થિત રહેલ હતા અને તેઓએ આ સભામાં સક્રિય ભાગ ભજવેલ હતો.
- **સોમવાર, તા. ૩-૨-૨૦૧૪**
- ★ શ્રી અશોક મહેતા તથા શ્રી પ્રદીપભાઈ જોષીએ ગાંધીનગર ખાતે પ્રથમ શ્રી

- એસ.જે. દેસાઈ, અધિક સચિવશ્રી, જળસંપત્તિ વિભાગની મુલાકાત લીધેલ હતી. મુલાકાતનો હેતુ કચ્છમાં વધારાના પાણીના કાર્યો શરૂ કરાવવાનો હતો. શ્રી એસ.જે. દેસાઈના જણાવ્યા અનુસાર કચ્છના વધારાના પાણીના કાર્યોની યોજના રૂ. ૪૨૦૦/- કરોડની છે. ૨૦૧૪-૨૦૧૫નું બજેટ જૂન-૨૦૧૪માં રજૂ થશે. બજેટમાં જે પ્રમાણે આ કાર્યોની મંજૂરી આવશે એ પ્રમાણે અમે કામ કરી શકીશું.
- ત્યારબાદ ઉપરોક્ત ટીમે જળસંચિયાર્થી મંત્રી શ્રી બાબુભાઈ બોખીરિયાની મુલાકાત લીધેલ હતી. શ્રી બાબુભાઈએ જવાબમાં જણાવ્યું કે ગુજરાત સરકારે પ્રથમ ઉત્તર ગુજરાતને ફાળવાયેલ વધારાના પાણીની યોજનાના કાર્યો હાથ પર લીધેલ. ત્યારબાદ સૌરાષ્ટ્રના વધારાના પાણીના કાર્યો કે જેનો અંદાજિત ખર્ચ રૂ. ૧૦,૦૦૦/- કરોડનો છે તે કાર્યો હાથ પર લેવાયેલ છે. આ કાર્યોને પૂરા થતા હજુ બે થી ત્રણ વર્ષ લાગશે. એ કાર્યો પૂરા થયા બાદ જ કચ્છના કાર્યો હાથ પર લેવામાં આવશે. પ્રતિનિધિ મંડળે આ દલીલનો જોરદાર વિરોધ કર્યો ત્યારે તેઓશ્રીએ આ બાબતે ફેર વિચારણા કરવામાં આવશે તેવો જવાબ આપેલ હતો.
- **મંગળવાર, તા. ૪-૨-૨૦૧૪**
- ★ ડાયાલિસિસ સેન્ટર શરૂ કરવા અંગે આજરોજ શ્રી કચ્છી વિશ્રામ ગૃહ પર શ્રી અશોક મહેતા, શ્રી પ્રતાપભાઈ દંડ, શ્રી અશ્વિનભાઈ સાવલા, શ્રી પરાશર વ્યાસ, શ્રી પ્રદીપ જોષી, શ્રી પ્રમોદભાઈ શ્રીવાસ્તવ (ટેકનિશિયન) તથા શ્રી પરેશભાઈ પટેલ (ટેકનિશિયન) એકત્રિત થયેલ હતા અને ડાયાલિસિસ સેન્ટર કઈ રીતે એસ્ટાબ્લિશ કરવું તેની ચર્ચા કરેલ હતી.
- **બુધવાર, તા. ૫-૨-૨૦૧૪**
- ★ ડાયાલિસિસ સેન્ટરના ઉદ્ઘાટનની તારીખ નક્કી કરવા આજરોજ ફોન પર

- શ્રી ચંદ્રકાંત ગોગરી તથા શ્રી સુશીલ ધીરજલાલ કાપડિયા સાથે ફોન પર ચર્ચા કરવામાં આવેલ હતી. આવતા દિવસોમાં તેની તારીખ ફાઈનલ કરવાનું નક્કી કરવામાં આવેલ હતું.
- ★ શ્રી મિતેશ સોલંકી (પત્રકાર, લેખક, એન્કર) ભવન પર આવેલ હતા. શ્રી અશોક મહેતા તથા શ્રી દિનેશ મહેતાએ તેમની સાથે ચર્ચા કરેલ હતી. ફોન પર હીરેન કે. શાહ સાથે વાત થયેલ. તા. ૮-૨-૧૪ની શિક્ષણ તથા ઇતર ડેવલપમેન્ટ સમિતિની મીટિંગમાં તેઓશ્રી ઉપસ્થિત રહેશે તેવું નક્કી કરવામાં આવેલ હતું.
- **ગુરુવાર, તા. ૬-૨-૨૦૧૪**
- ★ ડૉ. રાજુલ તેમની કચ્છી લિપિ લઈને ભવન પર આવેલ હતા. તેમની સાથે કચ્છી લિપિ વિશે ચર્ચા કરવામાં આવેલ હતી.
- ★ સિવિલ હોસ્પિટલના યુરોલોજી વિભાગના વડા ડૉ. એચ.એલ. ત્રિવેદીને મળવા શ્રી અશોક મહેતા, શ્રી પ્રતાપભાઈ દંડ, શ્રી અશ્વિનભાઈ સાવલા તથા શ્રી પરાશર વ્યાસ રૂબરૂમાં ગયેલ હતા. તેઓ સાથે ડાયાલિસિસ સેન્ટર માટે તેમની સાથે ચર્ચા કરતાં તેઓએ બધા જ પ્રકારની મદદ કરવાનું સ્વીકારેલ હતું. ત્યારબાદ તેઓ શ્રી કચ્છી વિશ્રામ ગૃહ પર ડાયાલિસિસ સેન્ટરનું સ્થળ જોવા પણ પધારેલ હતા.
- **શુક્રવાર, તા. ૭-૨-૨૦૧૪**
- ★ શ્રી કચ્છી જૈન ભવન પરના બીજા તથા ચોથા માળના રૂમોનું રીનોવેશન કરવા શ્રી પ્રતાપભાઈ દંડ, શ્રી આશિષ દિનેશ મહેતા, શ્રી પરાશર વ્યાસ, શ્રી અમિત માલવિયા તથા શ્રી અનિલ સથવારા એકત્રિત થયેલ હતા અને તેઓએ દરેક રૂમની ચકાસણી કરી પ્રથમ શ્રી અમિત માલવિયા પાસે જરૂરી ડ્રોઈંગ બનાવવાનું નક્કી કરેલ હતું.
- ★ એક અનોપચારિક મીટિંગમાં શ્રી કચ્છી જૈન ભવન પર સવારના ૧૧ વાગે શ્રી

સાંભળો, વિચારો... પછી યોગ્ય લાગે તેનો અમલ કરો.

- અશોક મહેતા, શ્રી પ્રતાપભાઈ દંડ, ડૉ. ચંદ્રકાંત દેઢિયા, શ્રી નરેન્દ્ર છ. શાહ, શ્રી જયેશભાઈ શાહ, શ્રી આણંદજી વેલજી વીરા, શ્રી હરખચંદ સાવલા, શ્રી આશિષ દિનેશ મહેતા વગેરે એકત્રિત થયેલ હતા અને હાયર એજ્યુકેશનના વિદ્યાર્થીઓને જરૂરી લોન આપવા અંગે ચર્ચા વિચારણા કરવામાં આવેલ હતી. શ્રી હરખચંદભાઈ સાવલાની આવેલ ઓફરના અનુસંધાને આ મીટિંગ બોલાવવામાં આવેલ હતી અને ટ્રસ્ટ મંડળમાં રજૂ કરવા હાયર એજ્યુકેશન લોન અંગેના નીતિ-નિયમો બનાવવા શ્રી જયેશભાઈ શાહ, ડૉ. ચંદ્રકાંત દેઢિયા, શ્રી હરખચંદ સાવલા તથા શ્રી હીરેન કે. શાહની એક સમિતિ બનાવવાનું નક્કી કરવામાં આવેલ હતું.
- ★ હાલે સમાજના ૭૦થી ૮૦ સભ્યોને લાઈબ્રેરીની બુક્સ વાંચન માટે તેમના ઘરે પહોંચતી કરવામાં આવે છે. સંસ્થાના સુવર્ણ જયંતી વર્ષ દરમ્યાન આ સેવા ચાલુ કરવામાં આવેલ હતી. આ સેવા હવે ચાલુ રાખવી કે બંધ કરવી અને ચાલુ રાખવાની હોય તો તેના ચાર્જિસ બાબત નિર્ણય લેવા ઉપરોક્ત બધા સભ્યોને પત્ર લખવામાં આવેલ હતા.
- **શનિવાર, તા. ૮-૨-૨૦૧૪**
- ★ શ્રી કચ્છી જૈન ભવન પર આજે રાત્રે ૮.૩૦ વાગે શિક્ષણ તથા ઈતર ડેવલપમેન્ટ સમિતિની એક મીટિંગ મળેલ હતી. જેમાં શ્રી હીરેન શાહ, શ્રી વિમેશ શાહ, શ્રી પ્રદીપ મહેતા, શ્રી પંકજ ગોગરી, શ્રીમતી હાસ્યલતાબેન મહેતા, શ્રી દેવેન છોડા તથા શ્રી મિતેશ સોલંકી ઉપસ્થિત રહેલ હતા. ઉચ્ચ અભ્યાસ માટે વિદ્યાર્થીઓને લોન આપવા અંગેના નીતિ-નિયમોની ચર્ચા કરવામાં આવેલ હતી. આવતા દિવસોમાં અલગ અલગ ધોરણના વિદ્યાર્થીઓ માટે વિવિધ વિષયે એક-બે વિષયના સેમિનાર રાખવા અંગે ચર્ચા

કરવામાં આવેલ હતી.

● **રવિવાર, તા. ૯-૨-૨૦૧૪**

- ★ શ્રી કચ્છી જૈન ભવન પર વચસ્ક સમિતિનો એક કાર્યક્રમ રાખવામાં આવેલ હતો. જેમાં લગભગ ૧૨૫ વ્યક્તિઓ ઉપસ્થિત રહેવા પામેલ હતી. કાર્યક્રમમાં 'વેલકમ અમદાવાદ' દસ્તાવેજ ચિત્ર સર્વેને બતાવવામાં આવ્યું હતું. તે ઉપરાંત ગીત, શાયરીની રજૂઆતથી સમિતિના સર્વે સભ્યશ્રીઓએ આનંદ માણ્યો હતો.

● **સોમવાર, તા. ૧૦-૨-૨૦૧૪**

- ★ યુરેકા ફોર્સના રિજિયોનલ હેડ શ્રી અજય રામપાલ તથા તેમના અન્ય બે લોકલ અધિકારીશ્રીઓ ૧૦૦૦ લીટર / કલાક અને ૫૦૦ લીટર / કલાક એમ બે આર.ઓ. પ્લાન્ટના ક્વોટેશન્સ, ઊભા કરવામાં આવનાર ડાયાલિસિસ સેન્ટર માટે લઈને આવેલ હતા. આ બાબતે તેઓએ જરૂરી ચર્ચા કરેલ હતી.
- ★ શ્રી કે.આર. શાહ પણ વટવાની એક લોકલ મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપનીના આર.ઓ. પ્લાન્ટના ક્વોટેશન્સ લાવેલ હતા.
- ★ સાંજના ૪ વાગે શ્રી પ્રતાપભાઈ દંડ, શ્રી અશ્વિન સાવલા તથા શ્રી પરાશર વ્યાસ જમાલપુર ખાતેની હાજી ઈસ્માઈલ હોસ્પિટલનું ડાયાલિસિસ સેન્ટર જોવા ગયા હતા. તેઓ પાસે ૨૫ ડાયાલિસિસ મશીનો છે અને દરરોજના ૫૦થી ૬૦ ડાયાલિસિસ કરે છે. તેઓ પાસે ૪ ટેકનિશિયન, ૫થી ૬ નર્સ તથા ૪ વોર્ડ બોયનો સ્ટાફ છે તેવી માહિતી આપણી ટીમે એકત્રિત કરેલ હતી.
- ★ સાંજના ૬ વાગે શ્રી પ્રતાપભાઈ દંડ, શ્રી આશિષ મહેતા, શ્રી પરાશર વ્યાસ, શ્રી અમિત માલવિયા, શ્રી પ્રમોદભાઈ શ્રીવાસ્તવ તથા શ્રી પરેશભાઈ પટેલ શ્રી કચ્છી વિશ્રામ ગૃહ પર ગયેલ હતા અને ડાયાલિસિસ મશીનની એરેન્જમેન્ટ, વોશ રૂમ, આર.ઓ. પ્લાન્ટ વગેરેની ચર્ચા કરી, પ્રથમ કામના ડ્રોઈંગ્સ

બનાવવાનું નક્કી કરવામાં આવેલ હતું. શ્રી અમિતભાઈ માલવિયા ડ્રોઈંગ બનાવીને ૪-૫ દિવસમાં સુપરત કરી દે તેવું નક્કી કરવામાં આવેલ હતું.

● **બુધવાર, તા. ૧૨-૨-૨૦૧૪**

- ★ શ્રી પ્રતાપભાઈ દંડ ચેરિટી કમિશનરની ઓફિસના કામ માટે એડવોકેટ શ્રી પી.કે. શાહને રૂબરૂ મળેલ હતા અને ચેરિટી કમિશનરની ઓફિસની જરૂરી કાર્યવાહી (૧) દર વર્ષના ટ્રસ્ટીશ્રીઓના ફેરફારના રિપોર્ટ અને (૨) આણંદજી કલ્યાણજી પેઢી માટે આવાસ યોજના માટે લીધેલ એફ.એસ.આઈ.ના ધોરણે જમીન અંગેની કાર્યવાહી માટે રૂબરૂમાં ચર્ચા કરેલ હતી. ત્યારબાદ શ્રી કચ્છી જૈન ભવન પર શ્રી અશોક મહેતા, શ્રી પ્રતાપભાઈ દંડ, ડૉ. ચંદ્રકાંત દેઢિયા અને શ્રી હસમુખ ખાંડવાલા એકત્રિત થયેલ હતા અને જરૂરી કાર્યવાહી ત્વરિતપણે શ્રી હસમુખ ખાંડવાલા હાથ પર લઈ લે તેવું નક્કી કરવામાં આવેલ હતું.
- ★ શ્રી મહેન્દ્ર મોરબિયા તથા શ્રી સ્મિત મોરબિયા ભવન પર આવેલ હતા અને સમાજની વિવિધ કાર્યવાહીની તથા ભુજ ખાતેની બી.એમ.સી.બી. બેંકની કાર્યવાહી અંગે કેટલીક ચર્ચા કરેલ હતી.
- ★ શ્રી અશ્વિન સાવલા તથા શ્રી પ્રતાપભાઈ દંડે પોલિયો ફાઉન્ડેશનના ડાયાલિસિસ સેન્ટરની રૂબરૂમાં મુલાકાત લીધેલ હતી અને તેઓની કાર્યવાહીની માહિતી મેળવેલ હતી.
- **ગુરુવાર, તા. ૧૩-૨-૨૦૧૪**
- ★ જમણવાર સમિતિના તથા ગૃહ ઉદ્યોગ સમિતિના શ્રી સંદીપ મહેતા તથા શ્રી પ્રદીપ મહેતા શ્રી કચ્છી જૈન ભવન પર શ્રી પ્રતાપભાઈ દંડ અને શ્રી કે.આર. શાહને રૂબરૂમાં મળેલ હતા અને કેટલાક જરૂરી પ્રશ્ને ચર્ચા કરેલ હતી. તેના અનુસંધાને આવતા દિવસોમાં કેટલીક સમિતિઓની સંયુક્ત મીટિંગ રાખવાનું નક્કી કરવામાં આવેલ હતું.

ઉપરવાળાને તમારી મૂંઝવણ જણાવો. જરૂર સાંભળશે.

● શનિવાર, તા. ૧૫-૨-૨૦૧૪

- ★ સવારના સમયે શ્રી કચ્છી જૈન ભવન પર એક મીટિંગનું આયોજન ગોઠવવામાં આવેલ હતું. જેમાં શ્રી અશોક મહેતા, શ્રી પ્રતાપભાઈ દંડ, શ્રી કે.આર. શાહ, જમણવાર સમિતિના શ્રી સંદીપ મહેતા તથા શ્રી પ્રદીપ મહેતા, વચસ્ક સમિતિના શ્રી રજનીભાઈ પારેખ તથા યુવા વિકાસ સમિતિના શ્રી પીયૂષભાઈ સાવલા તથા શ્રીમતી અમીબેન શાહ એકત્રિત થયેલ હતા. આ મીટિંગમાં યુવા વિકાસ સમિતિના નવરાત્રી કાર્યક્રમ પ્રસંગે નાસ્તા વગેરે માટે તથા વચસ્ક સમિતિના કાર્યક્રમના જમણવાર બાબતે નિખાલસપણે ચર્ચા કરવામાં આવેલ હતી.
- ★ રાત્રે ૯ વાગે શ્રી કચ્છી જૈન ભવન પર ટ્રસ્ટ મંડળની એક મીટિંગ મળેલ હતી. જેમાં ૧૦ જેટલા ટ્રસ્ટીશ્રીઓ ઉપસ્થિત રહેલ હતા. ડાયાલિસિસ સેન્ટર વિશે વિસ્તૃતપણે અલગ અલગ અંગલથી ચર્ચા કરવામાં આવેલ હતી અને તે કાર્યમાં આગળ વધવાનું નક્કી કરવામાં આવેલ હતું. આવતી તા. ૨૦-૪-૨૦૧૪ના રોજ તેનું ઉદ્ઘાટન કરવાનું પણ નક્કી કરવામાં આવેલ હતું. શ્રી હરખચંદ સાવલાની આવેલ ઓફરના અનુસંધાને હાયર એજ્યુકેશન માટે જરૂરી ફંડ એકત્રિત કરી, તેમાં આગળ વધવાનું નક્કી કરવામાં આવેલ હતું. સભ્યપદ સમિતિ તરફથી આવેલ નવા સભ્યોની ભલામણને તથા કેટલાક સભ્યોના અવસાન થયેલ હોવાથી અથવા અમદાવાદ છોડીને ગયેલ હોવાથી તેઓના સભ્યપદ કેન્સલ કરવાની ભલામણને સર્વાનુમતે મંજૂર રાખવામાં આવેલ હતી. ઈમ્પેક્ટની બાબતો અંગે, ચેરિટી કમિશનરની ઓફિસમાં કરવામાં આવી રહેલ કાર્યવાહી વિશે તથા આણંદજી કલ્યાણજી પેઢીના આવેલ પત્ર બાબતે ચર્ચા કરી, જરૂરી નિર્ણયો લેવામાં આવેલ હતા.

● રવિવાર, તા. ૧૬-૨-૨૦૧૪

- ★ યુવા વિકાસ સમિતિ આયોજિત ‘ગૂર્જર પરિવાર’ સંગીત હરીફાઈ (વાદ્ય), ‘શ્રીમતી તરુબેન નરેન્દ્રભાઈ છગનલાલ શાહ’ સંગીત હરીફાઈ (કંઠ્ય) તથા ‘સુજાકો’ સંગીત હરીફાઈ (નૃત્ય) શ્રી કચ્છી જૈન ભવન પર યોજવામાં આવેલ હતી. વાદ્ય હરીફાઈમાં ૩ ઉમેદવારો, કંઠ્ય હરીફાઈમાં ૧૩ ઉમેદવારો તથા નૃત્ય હરીફાઈમાં પણ ૧૦ જેટલા ઉમેદવારોએ ભાગ લીધો હતો. ઉપસ્થિતોની સંખ્યા લગભગ ૨૦૦ જેટલી રહેવા પામેલ. પ્રથમ ત્રણ નંબરે આવનારાઓના વિજેતા જજ્જસ દ્વારા જાહેર કરવામાં આવેલ હતા.
- ★ સાંજના ૪ વાગે શ્રી કચ્છી જૈન ભવન પર શિક્ષણ તથા ઈતર ડેવલપમેન્ટ સમિતિની એક મીટિંગ મળેલ હતી. જેમાં શ્રી હીરેન શાહ, શ્રી પ્રદીપ મહેતા, શ્રી વિશાલ શાહ, શ્રીમતી હાસ્યલતાબેન મહેતા, શ્રી દેવેન છેડા, શ્રીમતી રશ્મિબેન વગેરે ઉપસ્થિત રહેલ હતા. ઉચ્ચ શિક્ષણ માટે આપવાની લોન અંગેના નીતિ-નિયમોની ચર્ચા કરવામાં આવેલ હતી.
- સોમવાર, તા. ૧૭-૨-૨૦૧૪
- ★ મેડિકલ સેન્ટર માટે એક્સ-રે ટેકનિશિયન, લેબ ટેકનિશિયન, નર્સ વગેરેની લગભગ ૨૫ની સંખ્યાના ઉમેદવારોનો આજે ઈન્ટરવ્યૂ લેવામાં આવેલ હતા અને ત્યારબાદ જરૂરી નિર્ણયો લેવામાં આવેલ હતા. શ્રી અશ્વિન સાવલા, ડૉ. હિતેન્દ્ર શાહ તથા શ્રીમતી હાસ્યલતાબેન મહેતાએ સંયુક્તપણે આ ઈન્ટરવ્યૂ લીધેલ હતા.
- ★ શ્રી કચ્છી જૈન ભવન પર મુંબઈના મંગલમ્ (શ્રી જેઠાલાલ ગાલા) દંપતી પધારેલ હતા અને કેટલીક સામાજિક વિગતોની તેઓ સાથે ચર્ચા કરવામાં આવેલ હતી.
- ★ ‘મંગલ મંદિર’ના જાન્યુઆરી-૨૦૧૪ના અંકમાં છપાયેલ શ્રી ક.જૈ.સે.સ.-

અમદાવાદના ૧૮થી ૩૦ વર્ષ વચ્ચેની વયના ૬૩૩ યુવા-યુવતીઓની માહિતી તથા તેઓની શૈક્ષણિક અભ્યાસ અંગેની માહિતી પર વિશ્લેષણ કરતો શ્રી હંસરાજભાઈ કંસારાનો લેખ આજરોજ પ્રાપ્ત થયેલ હતો કે જેનો વિવિધ ગ્રુપો દ્વારા અભ્યાસ કરવામાં આવી રહેલ છે.

● મંગળવાર, તા. ૧૮-૨-૨૦૧૪

- ★ રાત્રે શ્રી કચ્છી જૈન ભવન પર જમણવાર સમિતિની એક મીટિંગ મળેલ હતી. આ મીટિંગમાં શ્રી સંદીપ મહેતા, શ્રી પ્રદીપ મહેતા, શ્રી રાજુભાઈ વસા, શ્રીમતી શીલ્પિબેન શાહ તથા શ્રીમતી અમીબેન શાહ ઉપસ્થિત રહેલ હતા. કેટલાક પ્રશ્નો બાબતે સમાજના પ્રમુખશ્રી / મંત્રીશ્રીને લેખિતમાં વિગતો જણાવવાનું નક્કી કરવામાં આવેલ હતું.
- ★ કુ. શિવાની ઝવેરી ભુજથી ભવન પર આવેલ હતા અને તેઓએ કચ્છના સર્વાંગ ઈતિહાસને અંગ્રેજીમાં ટ્રાન્સલેશન કરવા અંગે કેટલીક જરૂરી ચર્ચાઓ કરેલ હતી. અત્યાર સુધી તેઓએ ૮ પ્રકરણનું અંગ્રેજીમાં ટ્રાન્સલેશન કરેલ છે.

● બુધવાર, તા. ૧૯-૨-૨૦૧૪

- ★ ફેસેનિયસ મેડિકલ કેરના આસિસ્ટન્ટ ટેકનિકલ મેનેજર શ્રી અરુપ રતન પૌલ ચૌધરી ભવન પર આવેલ હતા અને તેઓએ શ્રી અશ્વિનભાઈ સાવલા સાથે ડાયાલિસિસ મશીન, આર.ઓ. પ્લાન્ટ, ડાયાલિસિસ સેન્ટર વગેરે અંગે ટેકનિકલ ચર્ચાઓ કરેલ હતી. આ સમયે શ્રી અશોક મહેતા, શ્રી પ્રતાપભાઈ દંડ તથા શ્રી આશિષ મહેતા પણ ઉપસ્થિત રહેલ હતા.
- ★ શ્રી હંસરાજભાઈ કંસારાએ કચ્છના સર્વાંગ ઈતિહાસની બીજી આવૃત્તિના અનુસંધાને વિવિધ લેખકશ્રીઓ પર ૮ જેટલા પત્રો લખાવ્યા હતા અને દરેકને ઈતિહાસના વિવિધ પ્રકરણે બાકી રહેલી કામગીરી માટે મોકલી આપવા તૈયાર કરાવડાવેલ હતા. ■

નેતિકતાની વાતો નહિ તેનો અમલ પણ કરવો જોઈએ.

હિસતી નજરે....

જાન્યુઆરી-૨૦૧૪ દરમ્યાન શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદની વિવિધ સેવાઓનો લાભ લેનાર વ્યક્તિઓ		
ક્રમ	સેવાઓ	લાભ લેનાર વ્યક્તિઓ
૧.	શ્રી નવનીત મેડિકલ સેન્ટર તથા શ્રીમતી પ્રભાવતીબહેન કાંતિલાલ વેલજી સાવલા મેડિકલ ચેક-અપ સેન્ટર, પાલડી, અમદાવાદ. (અ) કુલ લાભ લેનાર વ્યક્તિઓ ..... જેમાંથી - (બ) શ્રી કચ્છી જૈન સેવા સમાજ - અમદાવાદની વ્યક્તિઓ ..... ૪૭૦ (ક) સાધુ-સાધ્વીજી મહારાજ સાહેબો ..... ૧૦૨ (ખ) મોતિયા - આંખનાં ઓપરેશન (સાપ્તાહિક બે દિવસ) ..... ૧૩ (ગ) સોનોગ્રાફી ..... ૮૮૩ (ઘ) ટી.એમ.ટી. (માત્ર ડોક્ટર દ્વારા ભલામણથી) ..... ૩૫ (ચ) બોડી ચેક-અપ ..... ૩૩૮ (છ) અન્ય ૯,૨૪૨	૧૧,૦૮૩
૨.	જી.એમ.ડી.સી. પ્રાયોજિત શ્રી કચ્છી વિશ્રામ ગૃહ - શાહીબાગ, અમદાવાદ કુલ લાભ લેનાર વ્યક્તિઓ ..... ૨,૧૫૮ શ્રી કચ્છી વિશ્રામ ગૃહ - શાહીબાગની કેન્ટીનમાં લાભ લેનાર વ્યક્તિઓ ..... ૫,૪૦૭ શ્રી જલારામ અન્નક્ષેત્રમાં લાભ લેનાર વ્યક્તિઓ ..... ૪૩૭ કચ્છ સંસ્કૃતિ મ્યુઝિયમની મુલાકાત લેનાર કુલ વ્યક્તિઓ ૧,૫૮૩	૯,૫૮૫
૩.	માતૃશ્રી સાકરબેન રવજી મોરારજી લાલન (કોડાય - સુપ્રીમવાલા) શ્રી કચ્છી જૈન ભવન, પાલડી, અમદાવાદ કુલ લાભ લેનાર વ્યક્તિઓ ..... ૮૯૨ શ્રી કચ્છી જૈન ભવન - પાલડીની કેન્ટીનમાં કુલ લાભ લેનાર વ્યક્તિઓ ૩,૭૮૫	૪,૬૭૭
૪.	માતૃશ્રી કંકુબહેન કાનજીભાઈ રવજી (નાની ખાખરવાલા) સેવા ભવન, ગીતા મંદિર, અમદાવાદ કુલ લાભ લેનાર વ્યક્તિઓ ૫૦૦	૫૦૦
જાન્યુઆરી-૨૦૧૪ દરમ્યાન વિવિધ પ્રકારની સેવાઓનો લાભ લેનાર કુલ વ્યક્તિ		૨૫,૮૪૫

પેન્શનર્સ પેરેડાઈઝ

પપથી ૬૦ વર્ષની ઉંમરના માણસોને તમે 'પેન્શનર્સ પેરેડાઈઝ'ના ઓટલે વાતોના ગપાટા મારતાં જુઓ ત્યારે થાય કે, આ બધા કેમ આવી રીતે બેસી ગયા હશે? તેમનો દીકરો ડોક્ટર કે એન્જિનિયર, સરકારી અમલદાર કે દુકાનદાર હોય તો સારી વાત છે. પણ તેથી તો તેમણે બેસી જવાને બદલે પ્રવૃત્તિની નવી દિશા પકડવી જોઈએ. સામાજિક સેવાનું પારાવાર કામ પડ્યું છે. સમાજને ઉપયોગી થવાનાં નાના-મોટાં લાખ કામ રાહ જોઈને પડ્યા છે. માણસ ઈચ્છે તો તેને ઘડીકે નવરા ન પડવું પડે એટલું કામ છે.

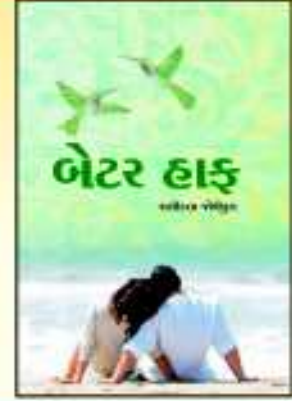
પણ તેમાં પ્રવૃત્ત થવાને બદલે માણસ અત્યારે કાં તો મોટાં પાટિયાં મારીને આજસને લાડ લડાવતી કલબ પ્રવૃત્તિમાં ડૂબી જવાનું પસંદ કરે છે, કાં પોતાની નિષ્ક્રિયતાને ધાર્મિકતાનો કેસરી સાફો બાંધી દે છે. સંસારમાં આટલા બધા માણસો નાની-મોટી વેદનામાં પિલાતા હોય, કોઈની મદદનો હાથ આવી મળવાની રાહ જોઈ રહ્યા હોય, ત્યારે કોઈને પણ ઈશ્વરના નામે રિટાયરિંગ રૂમમાં પગ પહોળા કરીને બેસી જવાનો અધિકાર નથી.

— ભૂપત વડોદરિયા, 'અભિયાન'

લગ્નપ્રસંગે ભેટ આપવા જેવાં નમૂનેદાર પુસ્તકો

લગ્નસાગર	ફાધર વાલેસ	150
હૈયાનો હસ્તમેળાપ	દિનેશ પાંચાલ	250
બેટરહાફ	શશીકલા જોષીપુરા	175
પ્રસન્ન દામ્પત્યની સપ્તપદી	સંપા. રોહિત શાહ	150
સજના સાથ નિભાના	રોહિત શાહ	100
દો કદમ તુમ ભી ચલો	રોહિત શાહ	100
ગીત ગાવું તો પ્રીતનું ગાવું	સંપા. રમેશ સંઘવી, સત્યમુનિ	150
સાસુ-વહુ ડૉટ કોમ	નીલમ દોશી	200
દામ્પત્યસાધના	ઊર્મિલા શાહ	150

તાજગીભર્યા
ચિંતનનો રસથાળ

ફલક

લે. શિશિર રામાવત
કિંમત : 150

જગતને અજવાળી ગયેલી
વિભૂતિઓને વંદના..

સમાજના શ્રેષ્ઠીઓ

લે. દોલત ભટ્ટ
કિંમત : 180

યુવાનોના પ્રશ્નોનું
ગાઇડન્સ

વિકાસની કેડી, પ્રશ્નોની સીડી

લે. હસમુખ પટેલ
કિંમત : 100

નવા નવા વિચારોની
તાજગીભરી છાબ...

અદાયપાત્ર

લે. બકુલ દવે
કિંમત : 180

Wel-com to Ahmedabad

ડૉ. માણેકભાઈ પટેલ દ્વારા તૈયાર થયેલી 60 મિનિટની અમદાવાદ શહેરની અતીતથી વર્તમાન સુધીની વિડિયો ફિલ્મ અંગ્રેજી અને ગુજરાતી બંને ભાષાઓમાં ઉપલબ્ધ.

ગૂર્જર ગ્રંથરત્ન કાર્યાલય

રતનપોળનાકા સામે, ગાંધીમાર્ગ, અમદાવાદ-380001

ફોન : 22144663 ફેક્સ : 22144663

ઈ-મેઇલ : goorjar@yahoo.com

સંસ્કાર સાહિત્યમંદિર

5, N.B.C.C. હાઉસ, સહજાનંદ કોલેજ પાસે,
આંબાવાડી, અમદાવાદ-15
ફોન : 079-26304259

ગૂર્જર સાહિત્ય પ્રકાશન

13, શિવરંજની સોસા., ઓવરબ્રિજના છેડે,
અશમેષ બંગલોઝના બસ સ્ટેન્ડ પાસે,
સેટેલાઈટ, અમદાવાદ-15
ફોન : 26761366 મો. 9825268759

ROMAN G R O U P

Give Your Society The Best!

Pest Control

Water Purifier

Water Proofing

Building Facilities

Silicon Acrylic Paint

Water Treatment Plant

Rain Water Harvesting

Solar Water Heating Systems

Tank And Ringwell Cleaning

Property Redevelopment And solutions

Landscaping And Play Equipment For Gardens

Roman Group of Companies

Sant Villa, Road No. 2, Juhu Scheme, Vile Parle (W), Mumbai - 400056

Tel: +91 22 6152 2400 / 6692 6166 / 67 / 68

Email Id: info@romangroup.in

www.romangroup.in

કેર ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ મેડિકલ સાયન્સીઝ

સંપૂર્ણ સારવાર એક જ સ્થળ પર

મલ્ટી-સુપર સ્પેશિયાલીટી ગ્રીન હોસ્પિટલ
આપનો વિશ્વાસ...અમારી સારવાર

કેર ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ મેડિકલ સાયન્સીઝ એ અમદાવાદના હાર્દસમા વિસ્તારમાં ૧૫૦ બેડ ધરાવતી અતિ આધુનિક ઉપકરણોથી સજ્જ એક અદ્વિતિય મલ્ટી સ્પેશિયાલીટી હોસ્પિટલ છે.

હૃદયની સર્જરી કુદત ૩-૪ ઇંચના કાપાથી

મિનિમલ ઇન્વેઝિવ કાર્ડિયલ સર્જરી (MICS)

MICS ના સહાયકાતિક સર્જરીઓ સુલભ પશ્ચિમ ભારતની પ્રથમ હોસ્પિટલ
આ હૃદય રોમ સર્જરી (MICS) ના ઉપલબ્ધ
મગ્ગી રીકવરી • વહેલા ડીસ્ચાર્જ • સીધો દુખાવો • કોસ્મેટિક સુબલ
કલસર ૧૦૦ લેમીનાર એરફલો મોડ્યુલર ઓપટેશન થીએટર

૩૦૦૦ થી વધારે હૃદયની સર્જરીનો અનુભવ ધરાવતી કાર્ડિયલ સર્જરી ટીમ

- બાલપાંચ સર્જરી
- નબળા અને પશ્ચિમ હૃદય માટેની વિશેષ પ્રકારની સર્જરી (SVR)
- સાલ્વ રિપેર અને રિવેલમેન્ટ સર્જરી
- નાના એકવાળી ઓપન હાર્ટ સર્જરી
- પીરિયાટ્રીક કાર્ડિયલ સર્જરી
- ઓસ્ટીક સર્જરી
- મગજ અને વાહ-પવની પમનીઓની સર્જરી
- વ્યઠ્ઠીક સર્જરી

સીમ્સ કાર્ડિયોલોજી ટીમની સિધ્ધિઓ

- ૨૫ વર્ષથી વધારે અનુભવ ધરાવતી ઇન્વેઝિવ-સાલ્વ કાર્ડિયોલોજી ટીમ
- ૧૫૦૦૦ થી વધારે એન્જિયોપ્લાસ્ટી અને ૫૦૦૦૦ થી વધારે એન્જિયોપ્લાસ્ટીનો અનુભવ
- ઇન્ડિયાની અગ્રણીય ટીમ દ્વારા ૨૪ x ૭ કાર્ડિયોલોજી સેવાઓ
- પશ્ચિમ ભારતમાં સૌપ્રથમ વાર કાર્ટ-૩ સીસ્ટમ - કહમના અનિયમિત પલકાય નાના હાર્ટ માટે
- સ્ટેન્ટ-સર્જરીની જરૂર ન હોય ત્યાં કવા, કસરત, મોચ દ્વારા સારવાર
- પ્રથમવાર પીરિયાટ્રીક કાર્ડિયલ ઇન્વેઝિવ-સાલ્વ અને સર્જીકલ પુનિત નિષ્ક્રાંત ટીમ સાથે

સીમ્સ કાર્ડિયલ ટીમ

કાર્ડિયલ સર્જન		કાર્ડિયોલોજીસ્ટ	
ડૉ. પીરેન સાહ (સંબોધા)	(મો) +૯૧-૯૮૨૫૫ ૭૫૯૩૩	ડૉ. અનિલ ચંદ્રસલા	(મો) +૯૧-૯૮૨૫૦ ૯૧૯૨૨
ડૉ. હવલ નાપક	(મો) +૯૧-૯૦૯૯૧ ૧૧૧૩૩	ડૉ. અજય નાઈક	(મો) +૯૧-૯૮૨૫૦ ૮૨૯૧૧
કાર્ડિયલ એન્જિયોલોજીસ્ટ			
ડૉ. નિરેન ભાવસાર	(મો) +૯૧-૯૮૭૭૫ ૭૧૯૧૭	ડૉ. સન્ય નુખા	(મો) +૯૧-૯૮૨૫૦ ૪૫૭૮૦
ડૉ. નિરેન પોખરિયા	(મો) +૯૧-૯૫૮૧૭ ૭૫૮૧૮	ડૉ. ગુણવંત પટેલ	(મો) +૯૧-૯૮૨૪૦ ૬૧૨૨૬
પીરિયાટ્રીક કાર્ડિયોલોજી			
ડૉ. કલ્પ સેઠ	(મો) +૯૧-૯૯૨૪૬ ૧૨૨૮૮	ડૉ. કેવુર પશીખ	(મો) +૯૧-૯૮૨૫૦ ૨૬૭૭૭
ડૉ. વિજય ધન	(મો) +૯૧-૯૮૨૪૦ ૨૨૧૦૭	ડૉ. મિલન ચન	(મો) +૯૧-૯૮૨૪૦ ૨૨૧૦૭
નોન-ઇન્ટેન્સિવ અને પીરિયાટ્રીક હાર્ટ-સીવીલ			
ડૉ. અધિત પિત્રવીયા	(મો) +૯૧-૯૦૯૯૭ ૮૭૪૦૦	ડૉ. ઉર્મિલ શાહ	(મો) +૯૧-૯૮૨૫૦ ૬૧૯૭૭
કાર્ડિયલ હાલ્ડોફિનિયોલોજીસ્ટ			
ડૉ. અજય નાઈક	(મો) +૯૧-૯૮૨૫૦ ૮૨૬૬૬	ડૉ. હેમંત ખશી	(મો) +૯૧-૯૮૨૫૦ ૩૦૧૧૧
		ડૉ. જોષય સાહ	(મો) +૯૧-૯૮૨૫૩ ૧૯૬૪૫
		ડૉ. રવિ સિંઘવી	(મો) +૯૧-૯૮૨૫૧ ૪૩૯૭૫

સીમ્સ હોસ્પિટલ, શુકન મોલ નજીક, સીક્ર સાબલા સીટી રોડ, સોલા, અમદાવાદ-૩૮૦૦૬૦.
ફોન : +૯૧-૭૯-૨૭૭૧ ૨૭૭૧-૭૫ (૫ લેનર)
મો : +૯૧-૯૮૨૫૦૬૬૬૬૬, ૯૮૨૫૦૬૬૬૬૬
એમેઇલ: +૯૧-૭૯-૩૦૧૦ ૧૨૦૦, ૩૦૧૦ ૧૦૦૦
મોબાઇલ: +૯૧-૯૦૯૯૦ ૬૬૫૪૭
ઇમેઇલ : opd.rec@cims.me વેબ : www.cims.me

એમ્બ્યુલન્સ અને ઇમરજન્સી :
+૯૧-૯૮૨૪૪ ૫૦૦૦૦, ૯૭૨૩૪ ૫૦૦૦૦, ૯૦૯૯૦ ૫૧૨૩૪

Since 1958

Leading. Innovating. Growing.

ISO 9001 : 2008

V-Trans offers unmatched service edge to all its customers

Our Divisions

Reliable Road Freight Transport

Timebound Multimodal Express Cargo Service

Warehousing & Inventory Management

- Specialized in swift, safe movement of parcels from a small 10 kg parcel to bulk sundry, Full truck Loads, ODC and Projects at most cost effective rates
- Expertise in multi point door pickup and door delivery
- Next Day Delivery Service on select 25 routes and scheduled dispatches to major locations
- Geographical presence across India at 400 locations in 26 states - further expanding
- Unique V-Trans advantages: Full transit insurance, centralized Customer Service Cell with Toll Free Nos. Specialized Key Accounts Management for multi location servicing, fully computerized operations, all logistic solutions under one roof

Corporate Office : V-Trans (India) Limited

5-A, Navre Apartments, S. V. Marg, Sion (West), Mumbai - 400 022. Tel: 022 - 2402 0880. Fax: 022-24043144
Email: info@vtransgroup.com Web: www.vtransgroup.com

V-Trans Toll Free no. : 1800-220-180

V-Xpress Toll Free no. : 1800-220-240

॥ ૩૬ શ્રી શંખેશ્વરા પાર્શ્વનાથાય નમઃ ॥
શુભ દિવાલી અને નૂતન વર્ષની સૌને અંતરથી શુભ કામનાઓ....

શ્રી શંખેશ્વર તીર્થમાં 1 BHK એપાર્ટમેન્ટની ભવ્ય યોજના

Manikhadra Residency

A PROJECT BY SAMYAK DEVELOPERS

માણિભદ્ર રેસીડેન્સી, C/O સમ્યક ડેવલોપર્સ
દાદાવાડીની સામે, શંખેશ્વર તીર્થ, ગુજરાત

૫૬ વારના (૫૦૬ Sq.Ft.)
સુપર બીલ્ટ-અપ એરીયા

મુખ્ય દેરાસરથી
ખુબજ નજીક

- સુંદર આર્કિટેક્ચર ગાર્ડન
- સિડ્યુરીટી - ડંપાઉન્ડ વોલ
- વિશાળ પાર્કિંગની વ્યવસ્થા
- બુકિંગ ચાલુ છે
- બેંકમાંથી લોન મળશે
- ૨૪ ડલાય પાણી/ડ્રેનેજ/ઈલેક્ટ્રીસિટી
- દરેક બ્લોકમાં લીફ્ટ
- દલાલ મિત્રો આવડાવે
- તાલુકા પોલીસ સ્ટેશન/સીવીડ સેન્ટર પાસે

SAMYAK
Developers

Deep Sheth : 076981 98555

Manan Mehta : 099250 64037

અમદાવાદ ઓફીસ : સમ્યક ડેવલોપર્સ, હેમડુંજ ૧૮, જૈન નગર, પાલડી, અમદાવાદ

Email : sales@samyak.biz, www.samyak.biz

"Mangal Mandir" - Regd. under Postal Registration No. GAMC-315/2012-2014 Valid upto 31st December, 2014.
Published on 1st of Every Month and Permitted to Post at Ahmedabad PSO on 5th of Every Month.
R.N.I. No. of RNP is 33266/1978

A World Class Exterior & Interior Acrylic Paints

You Can't Buy Better Even At Higher Price !

INDOCHEM (INDIA) PVT. LTD.
(An ISO 9001: 2000 Certified Company)

Ahmedabad : 27541270, 27544161, 27543401 Fax : 079-27544169 Bangalore : 080-26758400, 26758026
Baroda : 0265-2412446, 2434041 Bhopal : 0755-2556785 Bhuj : 02932-221260, 250959 Goa : 0832-2752582
Hubli : 0836-2751415 Hyderabad : 040-24740401, 55590074 Mangalore : 0824-2413320, 4752325
Mumbai : 022-26858838, 26858639. Nasik : 0253-2511217. Pune : 020-28110951 Rajkot : 0281-2227866. Surat : 0281-2543332.

मंगल मंदिर • मार्च-२०१४ • ११४